Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Skolebogen

Skolebogen

Skolehistorie i
Ulfborg-Vemb Kommune

Udgivet af
Ulfborg-Vemb Lokalhistoriske Arkiv
2014

Udgiver:
Ulfborg-Vemb Lokalhistoriske Arkiv
Tingvej 5
6990 Ulfborg
tlf. 81 74 04 02
egns-ulfborg@mail.dk

Bestyrelsen 2014/2015:
Birgith Sørensen, formand
Mogens Sand Nielsen, næstformand
Hugo Birch, kasserer
Johanne Marie Stender, sekretær
Else Kynde Nielsen

Udpeget af Holstebro Kommune:
Eli Vium, O
Lene Dybdal, S

Redaktion:
Birgith Sørensen
Dora Jalk
Johanne Marie Stender

Gengivelse af årsskriftets artikler må
kun ske med tilladelse fra
Ulfborg-Vemb Lokalhistoriske Arkiv
og forfatterne, med kildeangivelse.

ISSN: 978-87-986724-3-2

Grafisk produktion:
Vinderup Bogtrykkeri ApS

Oplag: 800

Bogen er udgivet med støtte fra:

VELUX FONDEN
Ulfborg Markedsforening
Christian Langelund
Colstrups Fond
Ringkøbing Landbobank
Jyske Bank
Holstebro Kommune

Forsidefoto: Axel Sønderby Graversen,
Sønderkær Skole 1928-1935

Indholdsfortegnelse

5 Forord

7 Skoleloven af 1814

10 Skolelovgivning 1814 - 2014

14 Lærernes uddannelse

19 Lockouten

21 Bøvling Klitskole

33 Thorsminde Skole

44 Fjand Skole

56 Sdr. Nissum Skole

71 Husby Skole

84 Husby Klitskole

92 Staby Nordre Skole

101 Staby Søndre Skole

112 Staby Centralskole

124 Madum Skole

135 Sønderkær Skole / Ulfborg Skole

163 Lystlund Skole

173 Ulfborg Hovedskole

186 Lillelund Skole

195 Gørding Skole

212 Vemb Skole

232 Bur Skole

Forord

Ideen til at skrive denne bog opstod en dag i 2013, da vi på arkivet, i forbindelse med registreringsarbejdet »genfandt« en stor kasse med love og forordninger, som for en del år siden blev fundet på loftet i Staby Præstegård. Øverst i kassen lå et hæfte med dateringen 1814. Det var loven om indførelsen af undervisningspligten. Det forestående 200 års jubilæum var en god anledning til at samle skolehistorien i arkivets virkeområde, den tidligere Ulfborg-Vemb Kommune. 17 skoler i alt.

En økonomisk håndsrækning fra fonde, kommunen, pengeinstitutter og en privat person har gjort det muligt at gennemføre projektet.

Adskillige personer har bidraget med fotos, oplysninger, artikler, tekstarbejde, skanninger mv. En stor tak til dem alle.

Det har ikke været muligt at få plads til alt det materiale, som vi er i besiddelse af på arkivet, men man er velkommen til at aflægge arkivet et besøg for videre studier.

Redaktionen:
Dora Jalk, Johanne Marie Stender, Birgith Sørensen

Oktober 2014

Vi Frederik den Siette, af Guds Naade

Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg; Giøre vitterligt:

At, som der stedse blev en vigtig Gienstand for Vor landsfaderlige Omhu, at Statens tilvoxende Ungdom betimeligen lærtes at kiende, hvad Enhver skylder Gud, sig Selv, og Andre, og hvorledes Han, ved retteligen at bruge sine Evner, kunde blive gavnlig for Borgersamfundet; saa have Vi, med lige Ridkierhed som Danmarks fremfarne Konger, bestræbt Os for, at Almue- og Borger-Skolevæsenet, ikke mindre end det lærde Skolevæsen, maatte bringes til mueligste Fuldkommenhed.

En Plan er saaledes forlængst bleven lagt, til en hensigtsvarende Inddeling af Skolediſtricterne paa Landet, og til de faste Skolers Formerelse og Forbedring; de Midler ere neie grandskede, ved hvilke stadig Skolegang og behørigt Opsyn med det hele Almue-Skolevæsen kunde fremmes; at duelige Lærere dertil kunde dannes, var Øiemedet med de flere Skole-Seminariers Oprettelse; og paa det, at Ungdommens troe Veiledere kunde arbeide med Lyst, bleve deres Kaar bestemte, og Kilder til deres passende Lønning omhyggeligen opsøgte.

Skoleloven fra 1814

Af Birgith Sørensen

Man må antage at kirkegangen ikke var særlig god, for Christian 6. indførte i 1735 en helligdagsforordning, som gjorde kirkegang til en pligt. Straffen for ikke at overholde forordningen var bøde eller gabestok. Året efter i 1736 blev der indført obligatorisk konfirmation. Først i 1845 blev helligdagsloven lempet, og den tvungne kirkegang blev ophævet, ikke mindst fordi loven ikke blev overholdt.

Netop den tvungne kirkegang gjorde kirken til et godt sted at kundgøre nye love og forordninger. Under en oprydning på loftet i Staby Præstebolig fandt man en større samling af disse lovhæfter, som indeholder lovgivning om så forskellige ting, som stavnsbåndets løsning, fiskeri, løsgængeri, kolera, skindød, tiende, skadedyr, dåb, ægtefolk, mv...

Det var præstens pligt, som embedsmand, at oplæse lovene for menigheden. *»Anordning for almueskolevæsenet på landet i Danmark«* var på ikke færre end 48 sider, så man må håbe at pastor Büchlers prædiken ikke har været lang den søndag skoleloven blev læst op.

Uddrag og sammendrag af anordningen opdelt i kapitler med overskrifter:

1. Kapitel – Om skoledistrikter, faste skoler og omgangsskoler

Så vidt det er muligt må børnene ikke have længere end ¼ mil til skole (1 mil = 7,5 km.) Der skal desuden tages hensyn til, at læreren ikke har flere børn i skolen, end det er muligt at give dem en tilbørlig undervisning.

2. Kapitel – Om ungdommens antagelse og fordeling i skolerne, og om tiden til undervisningen

Intet barn må begynde i skolen, før det er fyldt seks år, men forældrene kan udsætte skolestarten til det syvende år. Undervisningstimerne skal fordeles således: 1. marts til 1. oktober: klokken 8-11 og 13-16.

1. november til 1. februar klokken 9-12 og 13-15. Hvis skolekommissionen foreslår det, kan tidspunkterne ændres, dog kan timetallet ikke ændres. I fire uger fra kornhøstens begyndelse ophører skolegangen, så børnene kan hjælpe til, og skolelæreren kan udvide sine kundskaber. Hvis børnene er fyldt ti år, har forældre og husbonder, som er gårdbrugere, ret til at holde børnene hjemme to til tre uger i sædetiden om foråret.

3. Kapitel – Om udeblivelse fra skole, og børnenes kirkegang

Har børnene smitsomt udslæt, skal de blive hjemme fra skole. Forældrene kan gives en mulkt, hvis de ikke drager omsorg for, at børnene bliver helbredt. Får børnene smitsomme sygdomme, såsom kopper og mæslinger, må de først komme i skole tre uger efter, at de er helbredt.

Præsterne bør hvert halve år fra prædikestolen advare forældrene om at holde deres børn til stadig skolegang. Forældre, der holder børnene hjemme uden påviselig grund, kan gives en mulkt. Betales

mulkten ikke, er straffen pisk. Har det heller ingen virkning, er straffen fængsel på vand og brød. Er barnet stadig ikke i skole, er straffen tvangsarbejde.

Børn over tolv år mødes søn- og helligdage ved kirken og følges med skolelæreren i kirke. Hvis kirkegangen forsømmes to gange efter hinanden gælder de førnævnte straffeforanstaltninger. Skolelæreren skal anvise så mange børn plads i koret, som der foruden konfirmationsbørnene, kan blive plads til og bør dertil især vælge dem, der har de bedste stemmer og bedst kan holde tonen i sangen.

Er læreren kirkesanger, skal begravelser afholdes 11.30, så han ikke forsømmer undervisningen.

4. Kapital – Om undervisningen, og om skolebørnenes offentlige overhørelse, samt udgang af skolen

Undervisningen skal danne børnene til gode og retskafne mennesker i overensstemmelse med den evangeliske kristelige lære og bibringe dem de kundskaber og færdigheder, der er dem nødvendige for at blive nyttige borgere i staten.

Der skal undervises i religion, skrivning og regning, samt læsning og sang.

To gange om året, i april og oktober, skal børnene i overværelse af skolekommissionen gøre rede for, hvad de har lært. Intet barn må konfirmeres, førend skolekommissionen har godkendt, at det kan udskrives af skolen.

5. Kapitel – Om skolediciplinen

Børnene skal møde rettidigt, renlige og sømmeligt påklædt. Hvis skolebørnene ikke holdes rene, bør deres forældre betale en mulkt.

Børnene skal vise læreren ærbødighed og lydighed. Børnene må ikke mishandles, men må straffes efter instrukserne for skolelærere.

6. Kapitel – Om tilsynet med skolevæsenet

Opsynet med et amts skoler på landet påligger amtsskoledirektionen. Det nærmeste tilsyn påligger skolekommissionen. Derudover er det biskoppernes pligt at føre nøje tilsyn med samtlige skoler i deres stift.

7. Kapitel – Om skolelærernes beskikkelse

Ingen må antage en skolelærer, med mindre han besidder de fornødne egenskaber til vel at varetage sådan et embede. Læreren skal være fyldt 21 år.

Enhver, der attråer at blive skolelærer på landet og som ikke har gået på seminarium, bør i det mindste kunne: læse tydeligt og forstå, hvad han læser, kunne forklare med egne ord Luthers Katekismus, forstå at regne vel, skrive en ren og læselig hånd grammatisk korrekt og synge de almindeligste salmer i en ren tone.

8. Kapitel – Om skolernes bygning og vedligeholdelse, samt skolelærernes lønning

Skolestuerne bør være rummelige og efter skolebørnenes antal af en passende størrelse. Skolelæreren bør desuden have anstændigt husrum til sig og sin familie samt den fornødne plads til to køer og seks får og dertil plads til brændsel og foder.

(Derefter følger en detaljeret beskrivelse af bygninger og interiør)

Enhver skolelærer bør nyde lønning efter amtsskoledirektionens forslag.

(Herefter følger en detaljeret og indviklet forklaring om lærerens aflønning, som nemt kan hamle op med vore dages sindrige lønsedler)

En del af lærerens løn består af naturalier i form af korn, brænde og foder til kreaturerne.
Er et sogn så fattigt, at beboerne ikke formår at afholde alle udgifterne til skole og lærer, bør amtsskoledirektionen indberette det til Kancelliet, som er bemyndiget til at skaffe sognet de fornødne midler fra amtet.

Værdige skolelærere kan få et rentefrit lån, hvis de, uden egen skyld, er kommet i øjeblikkelig trang.
Gamle afgåede lærere har ret til pension i forhold til deres trang og om muligt også husly og brændsel.

En lærers enke kan tildeles en 1/8 del af sin mands løn i pension.

Læreren skal føre regnskab over skolens inventar, som forelægges skolekommissionen to gange om året.

Derefter følger et bilag, med ikke færre end 32 paragraffer, med titlen:

Instruction for lærerne i almueskolerne på landet i Danmark

Et uddrag af disse paragraffer:
Læreren bør foregå ungdommen med et godt eksempel med et godt kristeligt og sædeligt levned samt retskaffen opførsel.

Læreren har at agte på, at børnene viser ham den tilbørlige ærbødighed; derfor skal børnene hilse ham stående, når han kommer ind i skolen.

Skolestuen bør til alle tider holdes renlig, og i det mindste fejes to gange om ugen. Når børnene er hjemgået, bør der luftes ud.

Undervisningen om formiddagen begynder altid med andægtig sang og bøn.

Hvor børnene skal sidde i skolen, bliver bestemt i forbindelse med eksamenen og efter flid, fremgang og klædelig opførsel.

Drenge og piger skal sidde på hver deres bænk, således at kønnene ikke sidder imellem i hinanden.

Det skal være læreren tilladt at lade børnene gå ud af skolen en gang om formiddagen og en gang om eftermiddagen, hver gang et kvarter for at forfriske sig.

Læreren må ikke give børnene ørefigner, stød eller slag med hånden, knibe dem, eller anvende vanærende straffe, som kan skade barnets æresfølelse.

Børn under ti år må straffes med et lidet ris; de ældre børn med en tynd tamp uden knuder.

Den 48 siders forordning slutter med instrukser for skolekommissionen og amtsskoledirektionen.

Skolelovgivning 1814-2014

Af Dora Jalk

Der er i de to hundrede år, der er gået, kommet nye love og bekendtgørelser fortløbende.

I takt med udviklingen har det naturligvis gennem tiderne været nødvendigt at reformere og udbygge folkeskoleloven. Her skal blot nogle få omtales.

1814 landsdækkende love for landet, købstæderne og København

1855 går man fra skolepligt til undervisningspligt (undervisningen kunne foretages i hjemmet) – privatskole. En hvilken som helst forældrekreds får ret til at oprette egen skole (friskoleloven)

1867 lærerinder får adgang til lærerembeder – dog til reduceret løn

1875 piger får adgang til at aflægge studentereksamen for eksamenskommissionen

1881 præliminæreksamen oprettes

1899 der bliver indført nye fag (historie, geografi, sang og drengegymnastik) og 41 ugers undervisningspligt

1903 enhedsskolen bliver skabt, hvor der bliver sammenhæng mellem skoleformerne

1933 ophævelsen af det gejstlige tilsyn med folkeskolen. Mulighed for dannelse af forældreråd

1935 de første amtsskolekonsulenter udnævnes

1937 ændrer fokus sig fra, at det er lærestoffet, der er i centrum til, at det nu er barnet/eleven. Formålet lyder, at »... fremme og udvikle Børnenes Anlæg og Evner, at styrke deres Karakter, give dem nyttige Kundskaber...«

1958 med denne lov bliver skolerne på landet og i byen ligestillet. Mellemskolen bliver afskaffet. Og det bliver nu muligt efter de syv første skoleår at tage realeksamen, som er treårig eller følge 8. og 9. klasse. (Den blå betænkning). Nyt fag: orientering. Det fag handler om samfundet, arbejds- og erhvervslære samt familiekundskab. Der indføres gruppearbejde

1967 bliver korporlig afstraffelse afskaffet ved lov

1972 undervisningspligten udvides fra syv til ni år

1975 mantraet i denne lov er bl.a., at eleven skal lære at lære, fokus på tværfaglighed, kreativitet og problemløsning m.m.

1993 bliver projektopgaven indført i 9. klasse. Niveaudeling bliver afskaffet. Undervisningsdifferentiering bliver indført

2001 afskaffelse af folkeskoleelevers egnethedserklæring til gymnasiet

2002-2003 der bliver udsendt læseplaner for alle fag. CFK (centrale, kundskabs-og færdighedsområder)

2007 indførelse af nationale test

2009 man gør op med, at folkeskolen er et afsluttet forløb. I stedet skal den være forberedende til videreuddannelse – ungdomsuddannelse

2014 den nye folkeskolereform: opbrud med »den kendte skole«- reformen vægter en samlet lærerstyret skole- og fritidsdag med læring og aktivitetstimer

Danmarks Lærerforening blev dannet i 1874 og har været medaktører i de mange skolelove – dog ikke i den, der trådte i kraft den 1. august 2014.

Tilsynet med skolerne

Det lokale tilsyn blev pålagt sognets skolekommission. Den bestod af sognepræsten, der blev formand, skolepatroner i sognet og en eller to skoleforstandere. Der oprettedes i hvert amt en amtsskoledirektion. Den havde to medlemmer: amtmanden og amtsprovsten. Det blev pålagt bisperne at føre tilsyn med alle skoler i deres stift og aflægge dem besøg på deres visitatsrejser.

Den øverste tilsynsmyndighed i hele landet blev Danske Kancelli, som hvert år skulle forelægge kongen en beskrivelse over hele skolevæsenets tilstand.

De sidste årtier af 1800-tallet er sognerådet det lokale magtorgan og skolekommissionen repræsenterer statsmagt og kirke. Med Grundloven af 5. juni 1849 fik Danmark den første demokratiske forfatning. Vi gik fra enevælde til folkestyre.

Loven har fortløbende ændret sig i takt med samfundsudviklingen og de skiftende politiske tiltag.
Her skal blot omtales nogle få:

1933 ophæves det gejstlige tilsyn

1933 etableres lærerråd på landet og i alle kommuner indføres fælleslærerråd. Desuden bliver det muligt for lærere at få plads i skolekommissionen

1970 med Kommunalreformen bliver det obligatorisk med skolenævn ved alle skoler

1970 amtsskoledirektionen nedlægges

1989 skolekommissionen nedlægges

1989 indføres skolestyrelsesvedtægten – den kommunale vedtægt om styrelsen af kommunens folkeskolevæsen. Skolestyrelsesloven som selvstændig lov nedlægges

1990 skolenævn erstattes af skolebestyrelser og disse får tillagt større kompetencer Statens rolle har været aftagende i forbindelse med den stigende decentralisering.

Fra 1848 fik vi undervisningsministre, og dermed kom der nye styrelseslove. Fra 1848-2014 har der været 63 undervisningsministre. I skrivende stund er Christine Antorini nummer 64. undervisningsminister.

Den vestjyske skoleordning

I skoleloven af 1814 hedder det i paragraf 7: »Familier på landet bør kunne have Nytte af deres Børn ved det forefaldende Arbejd, og børnene skal desuden ikke blot lære i Skolen, men og øve sig i Selvvirksomhed og i Tænkning over det læste. Dette, i Forbindelse med, at store og

smaa Børn dog ikke kunne undervises på een Gang og af én Lærer, gjør det nødvendig at indskrænke Skoleundervisningen paa Landet til hver anden Dag, hvorfor og Skoleanordningen bestemmer i paragraf 10, at hver Klasse bør søge Skolen fulde tre dage om Ugen, dog med den Undtagelse, at Børnene skal have fire Ugers Ferie fra »Kornhøstens Begyndelse at regne«.

Vestjylland var tyndt befolket, og skolevejen kunne være for lang for de mindre børn. I vort lokalområde har vi de store hedearealer samt klitområdet ved Vesterhavet. Derfor blev der oprettet bi- og omgangsskoler i tilknytning til en sogneskole.

I arbejdet med de mange skoler i de små sogne, hvor det var det enkelte sogneråd, der bestemte, har vi fundet ud af, at reglerne ikke blev forvaltet ens. Forud for Skoleloven af 18. maj 1937 var der mange og lange forhandlinger, da der dels politisk dels pædagogisk var uenighed om ophævelsen af den vestjyske skoleordning. Ordningen blev ikke ophævet, men der blev omsider givet tilladelse til, at ordningen kunne fortsætte, dog med en understregning af, at det lovbefalede timetal blev overholdt. Først med Skoleloven af 1958 blev ordningen ophævet.

Der har i forbindelse med den vestjyske skoleordning gennem tiderne været mange, lange og seje forhandlinger om denne specielle ordning, som især praktiseredes i Ribe, Ringkøbing og Viborg amter.

Søren Noe-Nygaard (1870-1934)
Forældre: Maren og
Jens Mathias Sørensen

Søren Noe-Nygaard var født i Nygaard i Lystlund og havde sin skolegang i Lystlund Omgangsskole.

Hans far og farfar havde begge været vinterskolelærere, og da Søren var 17 år blev han – efter et ophold på Staby Vinterlærerseminarium – selv vinterskolelærer i Stråsø (1887-1888) og omgangsskolelærer på Husby Klit ca. 1891-92. Han blev uddannet lærer ved Gedved Seminarium, senere seminarieforstander i Ribe, derefter valgmenigheds- og sognepræst.

Søren Noe-Nygaard var en varm fortaler for denne ordning og skriver i sin bog »Vinterskoleliv i Vestjylland« fra 1921 i kapitel II del 4 side 35 – Vestjydsk Defensiv og Offensiv – følgende:

»Når vi således står overfor den Kendsgerning, at den vestjydske Skoleordning har Århundreders Liv og Hævd, får Spørgsmålet om denne Skoleforms Baggrund forøget interesse.
Er den skabt af Lovgivningen ovenfra, eller er den vokset ud af Livet og Livskårene nedenfra? Afgjort det sidste!
Vestjyderne er i mange Måder et Folkefærd for sig selv. Vante til de vide og uhindrede Udsigter som de er fra Barnsben, lider de ikke Skranker, der stænger for Synet og lammer Bevægelsesfriheden.

I kapitel II skriver Søren Noe-Nygaard følgende:

I Halvfemserne var jeg selv Omgangsskolelærer på Husby Klit ved Vesterhavet og fik for en Vinter frit Ophold og 80 Kr.
Som Patriarken Abraham flyttede jeg fra Sted til Sted på den lange, smalle Tange, ikke just med Kvæg og Telte, men med de 11 børn, Skolemateriellet og selve Skolen.
Af en udleveret Liste kunde jeg se, hvor mange Dage jeg skulde bo, holde Skole og spise hvert Sted. Dagenes Antal varierede fra 55 til 7. Den nærmere Fordeling var min egen Sag; kun måtte jeg sørge for, at Regnestykket gik op til Slut. Til Grund for den mærkelige fordeling lå Hartkornet; men det økonomiske og sko-

lemæssige Hensyn faldt for så vidt sammen i dette Tilfælde, som den største Gårdbruger boede på Midten af Klitten, hvad der betød, at alle Børnene kunde komme i Skole, når den holdtes dér. Sad Læreren derimod ude på en af Enderne af Klitten, fik han i dårligt vejr kun en 4-5 Stykker at læse med; men selv i det gunstigste Vejr manglede der i så Fald altid nogle af Børnene, da de jo umuligt kunde gå 1 à 1½ Mil til Skole.

Søren Noe-Nygaard var den sidste omgangsskolelærer på Husby Klit.
Hans bog »Vinterskoleliv i Vestjylland« skildrer livet i datidens skole med en begejstring for netop dette skoleliv. Hans minder om egen skolegang i Lystlund omgangsskole og hans erfaring med vinterlærerarbejdet både i Straasø og på Husby Klit ser i tilbageblikket ud som gode oplevelser og minder.

Kilder:
Undervisningsministeriet
Aksel H. Nellemann: Den danske skoles historie, Gjellerup 1966
Den blå betænkning – Undervisningsvejledning for folkeskolen – Betænkning nr. 253 – 1960
Søren Noe-Nygaard: Vinterskoleliv i Vestjylland, 1921, Nordisk forlag

Lærernes uddannelse

Af Dora Jalk

Staby Vinterlærerseminarium

I 1866 blev Hans Vilhelm Riber Schøler sognepræst i Staby. Han var stærkt optaget af højskolebevægelsen og sammen med en del ansete mænd fik han oprettet »Vestjysk forening for folkeoplysning«, og han blev formand.

Der blev rejst en højskolebygning nær Staby Præstegård. Desværre gik det ikke for godt på skolen, da formanden opholdt sig for meget i København for at passe sin rigsdagsgerning. Undervisningen blev overladt til unge lærere og dertil kom, at der var for få elever.

Pastoren blev træt af skolen, og for ikke at kunne se skolen, når han trådte ud af præstegårdens dør, lod han opkaste et højt dige.

Bestyrelsen besluttede, på grund af den ringe elevtilgang om sommeren, at omdanne sommerskolen til undervisning af vordende vinterlærere. Det var en god plan, og skolens eksistens blev reddet.

Bestyrelsen henvendte sig til Ringkøbing Amt, der var meget interesseret i en sådan uddannelse for vinterlærere til de mange biskoler, som lå spredt ud over de mægtige klit- og hedearealer, og den 24. februar 1857 overtog amtets skoleråd højskolen.

Skolen var højskole om vinteren og uddannede vinterlærere om sommeren.

Pastor Schøler rejste samme år fra Staby.

Den nye forstander blev højskolelærer Joseph Albrecht Sørensen.

Den første vinter kom der 18 elever. Blandt det første elevhold var der en ung vestjyde, Mads Kristian Sand, som siden blev lærer i Nr. Gørding-Vemb-Bur i 1865.

I 1868 blev forstander Sørensen præst i Staby og Søren Peder Jensen, der dels havde været elev på Staby Bondehøjskole dels havde været andenlærer på stedet, blev den nye forstander.

I 1884 fik skolen igen ny forstander, Jens Jeppesen, fra Bredsten ved Vejle. Han var ansat ved Vordingborg Seminarium, som han sammen med nogle kolleger havde været med til at stifte.

Skolen fik nu et nyt navn – Staby Vinterlærerseminarium.

Der var fortsat problemer vedrørende skolens drift og dens eksistens var stadig truet.

Alle finanslove blev stemt ned af venstre. Der blev bevilget 2400 kr. til seminariet, men venstre stemte imod, selv om man ikke ville undvære skolen. Det var i protest mod regeringens tvangspolitik.

Folketingsmand for venstre, Mads P. Christensen, fra Ringkøbingkredsen udtalte i 1887:

»*Skolen har udfoldet stor virksomhed til velsignelse og gavn for egnen, nemlig på grund af, at denne er så dårligt bebygget og tyndt befolket, at den ikke har evner til at holde fuldt uddannede lærere, som man kan holde i mere befolkede og velhavende egne, og bevilligen er derfor en nødvendig betingelse for, at vi kan have denne skole til uddannelse af lærere, som kan forestå mindre skoler i en tyndt befolket egn.*«

Uroen omkring økonomien fortsatte og

regeringen forberedte amtsrådet på, at støtten fra staten rimeligvis ikke på ubestemt tid kunne fortsætte.

Der blev dog indgået forlig til trods for angreb på skolen fra forskellige sider.

Folketingsmand, I.C. Christensen, fremførte i rigsdagen et varmt forsvar for skolens virksomhed.

Han udtalte:

»Efter min mening,« sagde han, *»er kravet, som nu stilles til biskolelærere ude i Vestjylland, betydelig større end for 20-30 år siden. Jeg har også nogen erfaring på dette punkt, da jeg selv har arbejdet i flere år som biskolelærer derovre, og efter min erfaring er uddannelsen af disse biskolelærere nu betydelig bedre end for 20-30 år siden.*

Mange af de biskolelærere, der de sidste 40 år er uddannet i Ringkøbing Amt, har været overordentlig dygtige lærere.«

I.C. Christensensen var kulturminister, undervisningsminister og kirkeminister 1901-1905 og fra 1905-1908 var han konseilspræsident.

Søren Noe-Nygaard skriver i sin bog »Vinterskoler i Vestjylland«:

»Vinterskolen var kun en Station på Vejen til Seminariet, der skulde give Lærlingen den vedtagne Uddannelse og det ægte Lærerstempel.«

Staby Vinterlærerseminarium blev nedlagt i 1920. Der var for få elever.

En kreds af egnens beboere gik sammen og 1923 blev der oprettet en efterskole – Staby Efterskole.

Hoven Kvindehøjskole
– højskole og seminarium

Lærer Kristen Kristensen, der kom til Hoven Kirkeskole i 1865, var meget optaget af Christen Kolds skoletanker og for egen regning byggede han i 1873 en højskole i Hoven.

I 1891 omdannede han sin højskole til et lærerindeseminarium, som uddannede lærerinder til at undervise de yngste klasser under Den vestjyske Skoleordning.

Staby Vinterlærerseminarium.

Mellem 1891 og 1926 uddannede skolen omkring 800 kvinder til lærerinder, som skulle virke ved de små skoler. De blev kaldt vinterskolelærerinder.

Lærer Kristensen var måske inspireret af, at man i Ringkøbing Amt havde oprettet en 1-årig vinterlæreruddannelse på Staby Bondehøjskole, senere Staby Vinterlærerseminarium.

Seminarierne

Et seminarium er en læreranstalt til uddannelse af folkeskolens lærere. De første seminarier blev indrettet i nogle præstegårde af idealistiske og uegennyttige præster. Rammerne var meget enkle. Præsterne var jo i befolkningens opfattelse skolens og lærernes vejledere.

Det var i årene 1802-1816. Det var pastor Peter Boisen, som etablerede det første præstegårdsseminarium, Vesterborg Seminarium, på Lolland i 1802. Seminarierne blev kaldt præstegårdsseminarier.

Peter Boisen, der senere blev biskop, er kendt for sin udtalelse, som kom til at stå som udgangspunkt for dette initiativ til dannelse af disse seminarier.

»*Skolelæreren bør opdrages til at være fornuftig bonde blandt bønder*«. Kun hvis læreren var »*opdraget som bonde, simpel og tarvelig, uden prætentioner*«, og kun hvis han var »*blevet vant til at nøjes med almuens levemåde, kunne han klare sig i livet for en beskeden løn og blive lykkelig i sin stand.*«

Citat: Fra Aksel H. Nellemann
»Den danske skoles historie«, Gjellerup 1966

Læreren skulle være bonde blandt bønder (der indgik biavl, havebrug herunder frugttræers plantning og forædling, hørbehandling og landhusholdning i uddannelsen). Dertil kom forkyndelsen af det »christlige evangelium« og arbejdet for og under kirken var en vigtig bestemmelse. Det var dog primært på de jyske præstegårdsseminarier, at den materielle del af uddannelsen blev vægtet højt, da man her havde sans for nytteværdien. Fra præstegårdsseminariernes første tid tyder optegnelser på, at der var uddannelse i fagene: religion, læsning, skrivning, regning, geometri, biologi, fysik, historie, sang og musik. Man må sige, at læreruddannelse var bred.

I det vestjyske var der præstegårdsseminarier i Borris 1806-1826 og i Snedsted 1812-1847.

Der var stor forskel på de enkelte seminariers arbejdsplan.

Det blev efterhånden ønskeligt, at der kom almene bestemmelser om læreruddannelsen, herunder fagene, timetallet og afgangsprøver/eksamener m.v.

En kommission blev nedsat med accept af Danske Kancelli til udarbejdelse af det første seminariereglement. Det var i 1815 på biskop Peter Boisens initiativ og forslag. Arbejdet resulterede i udstedelsen af:

Almindeligt reglement for skolelærerseminarierne i Danmark af 10. februar 1818. (Frederik VI's sidste store lovarbejde)

Med denne første seminarielov i Danmark kom uddannelsen i fastere rammer. Der skulle bestås en mindre adgangsprøve for at blive optaget på studiet. Fagkredsen blev defineret med obligatoriske samt frivillige fag, hvor det var muligt at tilbyde dem. Der var afgangsprøve. Læreren blev tillige uddannet til at være organist eller kirkesanger i landsognet. Der er blevet oprettet seminarier over hele landet - stats- såvel som privatseminarier.

I sin bog fra 1921, »Vinterskoleliv i Vestjylland«, skriver lærer, seminarieforstander og præst Søren Noe-Nygaard, født i Lystlund, følgende:

Som en passende Slutning på Afsnittet, vedrørende Skoler og Skolestuer, kan anføres den opgørelse, som Provsten for Skodborg-Vandfuld og Ulfborg Herreder den 30te April 1845 sender til Cancelliet, og som viser den daværende Tingenes Tilstand inden for dette Område:

»I bemeldte Herreders Provsti findes: 39 Hovedskoler, 14 Biskoler og 1 Omgangsskole på Husby Klit, i alt 54 Skoler.

Af de 43 lærere er 18 ikke oplærte eller examinerede på noget af de kongelige Skolelærerseminarier.«

Siden den første lov har der frem til nu konstant været fokus på læreruddannelsen med nye love og bestemmelser. Med samfundsudviklingen er det naturligvis også bydende nødvendigt, at uddannelsen fortløbende justeres og udbygges, således at undervisningen kan leve op til morgendagens udfordringer og krav, og at lærerne hele tiden er og bliver kvalificeret til at løfte opgaverne og videregive den bedste undervisning.

Lokalområdets seminariedækning

I vort lokalområde blev der på initiativ af Indre Mission oprettet et seminarium for mænd i Nr. Nissum i 1892. Senere blev der også adgang for kvinder. I Ribe kom der et privatseminarium i 1899; det blev senere statsseminarium.

Skive Seminarium kommer til i 1952. I 1960 oprettes Herning Seminarium.

I 1970'erne og 1980'erne var der stor bekymring i seminarieverdenen uden for storbyerne. Til de store byseminarier var der ansøgere nok. Sagen var den, at der var en overproduktion af lærere, og derfor frygtede man i yderområderne for de mindre seminariers skæbne. Hvordan ville det på længere sigt gå med besættelse af lærerstillinger i yderområderne?

I slutningen af 1980'erne blev 11 af de dengang 29 lærerseminarier lukket. I det midt- og vestjyske område blev Herning Seminarium nedlagt i 1989 – trods stor protest fra lokalområdet og det store opland. Th. Langs Seminarium i Silkeborg blev lukket, men det andet seminarium i byen, Silkeborg Seminarium, blev bevaret og Ribe Seminarium blev sammenlagt med Esbjerg Seminarium.

Ændringer og nyt navn

Der sker ændringer på seminarierne i begyndelsen af 2000.

De selvstændige seminarier bliver organisatorisk lagt sammen med en række andre mellemlange, videregående uddannelser i CVU – betegnelsen for Centre for Videregående Uddannelse.

Efter få år i 2007 sker der fusioner til endnu større sammenslutninger – nemlig professionshøjskoler.

Navnet er University Colleges og dermed blev seminariebetegnelsen afskaffet. Men i vort lokalområde siger vi stadigvæk, Nr. Nissum og Skive Seminarium. Det var ellers planen, at de to seminarier senest 2012 skulle fusioneres i Holstebro. Dette skete ikke. Seminarierne fungerer i skrivende stund stadig i henholdsvis Nr. Nissum og Skive.

Uddannelsen af forskolelærerinder – fra 1954 småbørnslærerinder

I 1893 blev Statens seminarium for Småbørnslærerinder i Vejle oprettet. Der var også private forskoleseminarier, fx Theodora Langs Seminarium i Silkeborg.

Der var brug for disse lærerinder på lan-

det, som ikke skulle have så meget i løn som de fuldt uddannede lærere. De var ofte ansat i de små forskoler. I begyndelsen var uddannelsen etårig, fra 1907 blev den 1½ årig, fra 1939 2-årig og efter 1954 2½ årig.

Uddannelsen til småbørnslærerinde sluttede i Vejle 1972, da blev de sidste lærerinder uddannet efter 1954 loven.

Helt tilbage i 1867 gav loven lærerinder med lærerindeeksamen adgang til ansættelse i den offentlige skole. Der var i 1860 blevet fastsat bestemmelser for den uddannelse og den indeholdt de samme fag som i læreruddannelsen med undtagelse af fagene matematik, fysik og gymnastik, men med håndarbejde. Det var samtidig myndighedernes ret at nøjes med en ringere løn end den mandlige lærer fik, nemlig 2/3 af en lærerløn.

Lærernes efter- og videreuddannelse

Fra 1856-1890 var der mulighed for at videreuddanne sig – på det monradske kursus. Kurset blev lukket, da der kun var 67, der havde bestået eksamen i de mange år. Efterfølgende kom der kortere kurser også i ferierne. Det var eksamensfri kurser.

I 1904 fik de kortere kurser til huse i egen bygning, som fik navnet Statens Lærerhøjskole.

Fra 1944 kom skolen til at hedde Danmarks Lærerhøjskole i Emdrupborg.

I 1966 blev der under Lærerhøjskolen oprettet otte provinsafdelinger – i Haderslev, Esbjerg, Herning, Skive, Ålborg, Aarhus, Odense og Vordingborg. Bornholm hørte til København.

I vort lokalområde benyttede vi primært kurser, der var udbudt fra afdelingerne i Skive, Herning og Esbjerg.

Der var samarbejde med Amtscentralerne for undervisningsmaterialer, som ligeledes udbød kurser.

Årene med Danmarks Lærerhøjskoles mange videreuddannelseskurser/årskurser har været et meget stort aktiv for den danske folkeskoles og andre skolers dygtiggørelse af lærere. Danmarks Lærerhøjskole blev nedlagt i 2000. I stedet blev Danmarks pædagogiske Universitet under Aarhus Universitet afløseren. Seminarierne har også øget deres kursusvirksomhed.

Nævnes skal også: Danmarks Højskole for Legemsøvelser dannet i 1922, som erstattede de etårige kurser i gymnastik fra 1898, som i 1911 var under Statens Lærerhøjskole, men blev selvstændigt og tog navnet Statens Gymnastikinstitut.

Der har været to læreanstalter for faget sløjd. Dansk Sløjdlærerskole og Askov Sløjdlærerskole.

Kilder:
Søren Noe-Nygaard: Vinterskoleliv i Vestjylland, 1921, Nordisk forlag
Aksel H. Nellemann: Den danske skoles historie, Gjellerup 1966
Ernst Larsen: Danmarks Lærerhøjskole 1950-1964, udgivet i anledning af Lærerhøjskolens 125 års jubilæum 1981
Dagspressen og egen viden
Borgermøde arrangeret af Rotary, Ulfborg Afd., med borgmester H.C. Østerby som taler med efterfølgende debat om bl.a. de lokale seminariers fremtid
Ejnar Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie V, Ulfborg Herred
Kirkebogen for Ulfborg sogn
Den frie encyklopædi: Kaare Ulrich Jessen, Den vestjyske skoleordning - Agitation for skoleordningens bevarelse i tiden før 1937
Dansk skolehistorie – Da skolen blev sat i system 1850-1920, Aarhus Universitetsforlag
Alfred Jeppesen: De vestjyske vinterskoler
Salmonsens ny leksikon, J.H. Schultz Forlag, 1949

Lærernes lockout

Af Dora Jalk

Lærernes lockout i april 2013 var en meget stor sag i Danmark og det var første gang i historien, at lærerne blev forment adgang til deres arbejdsplads. En lockout er som bekendt arbejdsgivernes modsvar til en strejke og kan sættes i gang, hvis de stridende parter, i dette tilfælde Kommunernes Landsforening og Danmarks Lærerforening, ikke kan blive enige om overenskomstmæssige forhandlinger.

Denne lockout trak store overskrifter og megen debat over hele landet. Det var en udfordring for hele samfundet i de 26 dage, lockouten stod på.

Mange børn og deres familier blev ramt, selvom der blev etableret pasningsordninger. Forældre måtte i nogle tilfælde tage fri fra deres arbejde, afspadsere eller, hvor det var muligt, tage deres børn med på arbejde, tilkalde bedsteforældre eller aftale nabohjælp.

Enkelte lærere kunne dog fortsat passe deres arbejde – de tjenestemandsansatte – men deres antal er efterhånden ikke så stort. De skulle passe deres timer, som de stod på skemaet. Skolelederne var ikke omfattet af lockouten. De lockoutede lærere var ikke tilpas med den situation, de nu stod i.

Det store indgreb med afskaffelse af lærernes overenskomst på arbejdstiden og den efterfølgende folkeskolereform, der trådte i kraft den 1. august 2014, har givet og giver megen omtale, udmeldinger for og imod og imødeses med stor spænding og skepsis.

Det bliver interessant at følge denne folkeskolereform, der er markant anderledes, end de foregående.

Næsten dagligt blev man orienteret om de forskellige udspil fra de to forhandlingsparter.

Sådan var forløbet

Den 28. februar 2013 meddeler KL's formand, Erik Nielsen, at foreningen har besluttet at varsle lockout mod de kommunalt ansatte lærere, begyndende pr.1. april.

I marts er der mange forhandlinger mellem KL og DLF – der opnås ikke enighed om en ny arbejdstidsaftale.

Den 2. april 2013 – træder lockouten i kraft.

Den 25. april 2013 – regeringen foreslår at standse konflikten med et indgreb, der afskaffer lærernes arbejdstidsaftale.

Den 26. april 2013 – indgrebet vedtages af folketingets partier med undtagelse af Enhedslisten og Liberal Alliance.

Den 29. april 2013 – overenskomstansatte lærere og elever møder igen i skolen til deres normale undervisning.

En meget speciel periode i dansk skolehistorie

På lokalhistorisk arkiv i »skolestuen« blev der holdt miniskole om mandagen for Rune fra 2. klasse, Ulfborg Skole, med Dora Jalk som lærer.

Kilde: Dagspressen

Nogle forældre i Ulfborg Kirkeby, med børn fra 0. til 4. klasse i Ulfborg Skole, holdt under lærerlockouten »skole« i den tidligere konfirmandstue i Præsteboligen.

Forældrene ville ikke, som de skrev i en pressemeddelelse, blot have deres børn passet, men ville give det, som børnene havde krav på: undervisning.

Der var plads til 12 børn i Lilleskolen, som skolen blev døbt. Undervisningen blev på skift varetaget af forældre, der enten var på barsel – eller havde fleksible arbejdsdage. Skoledagen var fra 8.30 til 12.30.

Journalister fra både radio og tv besøgte skolen og lavede indslag.

Kilde: Forældrekredsen

Bøvling Klitskole 1894 - ca. 1935

Ca. midt mellem Thorsminde og Fjaltring

Den gamle Bøvling Klitskole, som var nr. 3 hus fra Fjaltring i nord. Huset lå vest for den ny dæmning og blev først nedrevet og flyttet, efter at dæmningen var blevet etableret.

Afsnittet om Bøvling Klitskole, som blev kaldt »Æ nar skuel«, er taget med i bogen, selv om skolen ikke hører med under Ulfborg-Vemb Lokalhistoriske Arkivs virkeområde. Vi har valgt at skrive om skolen, da den var knyttet til Thorsmindeområdet, idet lærerne underviste begge steder frem til skolens nedlæggelse i ca. 1935.

Vi har efter bedste evne og med de mulige kilder, vi har haft, samlet oplysninger om de to skoler og deres tilhørsforhold til de to sogn

Skolegang på Klitten ca. 1878-1935

Efter 1870 begyndte folk at flytte ud på Bøvling Klit, og i de fleste familier var der mange børn.

Ældre kort fra 1880 viser, at der var ca. 13 huse på Klitten. I Thorsmindeområdet boede der ikke mange på den tid.

Da der ikke var en skolebygning i Thorsminde-Bøvling området, lejede sogneråd et lokale til skolestue hos slusemester Adser Kjærgaard.

Børnene gik kun i skole om vinteren, og læreren blev derfor ansat for et vinterhalvår ad gangen. Læreren var ofte et ungt menneske, der havde været på højskole.

Slusemesteren fik 40 kroner i lokaleleje, men så var der også følgende klausuler:

Han skulle sørge for forsvarlig opvarmning, skaffe de nødvendige borde og skamler og afgive et sovekammer til vinterlæreren.

Man ved ikke med sikkerhed, om skolen blev ved med at være hos Adser Kjærgaard, men helt frem til 1894 klarede man sig med lejede lokaler.

I 1894 blev Bøvling Klitskole bygget, og det ser ud til, at der samme år også kom en skole ved slusen i Thorsminde by.

Med skolebyggeriet kom der mere skolegang. Børnene gik i skole tre dage om ugen – sommer og vinter. Læreren underviste hveranden dag i Bøvling Klitskole og hveranden dag i Thorsminde Skole. Alle årgange 7-14 år var i én klasse og undervistes samlet.

I 1881 var der 16 elever. Der var 36 elever i 1909, og derfor blev eleverne delt i to klasser.

Skolestuen i Thorsminde var tarvelig til at begynde med, men i lærer Niels Hansens tid blev der bygget en lille ny skole med kun et klasseværelse. Den lå ved siden af redningshuset, som i 1939 blev omdannet til kirke. I dag er der en parkeringsplads, hvor den lille skole lå.

Vejen mellem Klitskolen og Thorsminde var meget ufremkommelig, ca. fire kilometer.

Elevtal: 1902: 21 elever – 1905: 18 elever – 1907: 30 elever – 1909: 36 elever

Der er bevaret en undervisningsplan fra 1911. Hver klasse gik tre dage sommer og vinter.

1. klasse gik tirsdag-torsdag-lørdag. 2. klasse gik mandag-onsdag-fredag.

Om vinteren mødte begge klasser fra 9-12 og fra 13-16. Fra 12-13 var der middagspause. Om sommeren mødte 1. kl. 8-14 og 2. kl. mødte 7-13. Der var ingen middagspause.

I undervisningsplanen står følgende noteret:

»Læreren underviser 2. klasse i alle fag, og lærerens hustru underviser 1. klasse i alle fag i de tre dage, hvor læreren er i Thorsminde«.

Ikke alle lærere var gift med en lærerinde, men det var åbenbart en kvalifikation i sig selv at være gift med en lærer.

Klitskolen lå ret højt, og fra vinduerne havde læreren en fin udsigt over havet og klitterne. Ved døren på den oprindelige klitskole kan man se en postkasse. Landposten kom forbi hver dag og tømte den. Der var langt til station og posthus.

Men det var ikke lutter idyl at bo og holde skole så tæt på kysten. Havet åd mere og mere af klitterne, og lærer Niels Hansen, som var ansat længst tid på skolen, sendte i 1920 en skrivelse til sogneråd og skoledirektion. Heri meddelte han, at skolen var meget udsat, og at den ved stormvejr kunne blive havets bytte. Fra sognerådet kom der et svar om, at man fulgte udviklingen nøje. I 1928 gik lærer Hansen på pension og flyttede til Bøvlingbjerg.

Skolen blev nedlagt ca. 1935, og eleverne blev henvist til Thorsminde Skole.

Klittens lærere
Vinterlærere:

1878-1879	J. Kr. Aaberg
1881-1883	P. Nielsen
1884-1887	N. Chr. Madsen
1887-1889	Alexander Christiansen
1889-1890	Jeppe Sandahl
1891-1892	Niels Chr. Nielsen

Fast ansatte lærere:

1894-1896	Kr. Kristensen
1896-1898	Jørgen Jørgensen
1898-1899	Frandsen
1899-1900	Niels Nielsen
1901-1903	Albert Witthaus
1903-1904	N.P. Nielsen
1904-1906	Julius Pedersen
1906-?	Hans P. Nielsen
1906-1907	Jens Laursen
1907-1927	Niels Hansen
1927-1929	Morten Jensen
1929-1930	Malta E. Fischer
1930-1932	J.M. Christensen
1932-1935	K. Filtenborg

I følge Bøvlings Saga 1988 er der usikkerhed vedrørende lærernes antal og årstallene.

Angående lærer Niels Hansens virke, har vi fra hans efterkommere erfaret, at han ikke, som skrevet i listen, har virket fra 1907- 1927, men fra 1908-1928.

Skolestatistik 1924
- Bøvling Klit Skole

Antal børn 12
Antal klasser 1

Biskolelærerens bolig:
Værelser i stuen 2
Værelser på loftet 1
Kælder ..... Nej
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... Nej
Biskolelærerens løn ..... 1200 kr.

Biskolelærer Niels Hansen:
Født d. 25/6 1862
ueksamineret
Tjenestealder 1903
Også ansat ved Thorsminde Skole

Kilder:
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924
Svend Brorson Nielsen: Af Bøvlings saga 1988. Bøvling Lokalhistorisk Forlag
Bøvling Sognehistorisk Forening og Arkiv
Kathrine Hansen: Barndomsminder
Niels Jørgen Møller Hansen
Uffe Madsen

Bøvling Klitskole / Thorsminde Skole 1908-1928

Af Kathrine Hansen

Forældre: Nina Maria og Niels Hansen, Bøvling Klitskole

Barndomsminder

Det var meningen, at min far skulle have overtaget sin fædrene gård i Stenderup, men hans hu stod ikke til landbruget, men til bogen. Gården blev derfor solgt, og far rejste til Staby for at læse til lærer på Staby Vinterlærerseminarium. Her lærte han min mor at kende. Far og mor blev viet i Staby Kirke den 2. april 1894. Den 4. april samme år flyttede de til Harboøre, hvor far var blevet friskolelærer. Der blev vi fire søskende så født: Laura 1895, Jerslev Nikolaj 1896, Anton Møller 1899 og Kathrine 1901.

Ægteparret Nina Maria og Niels Hansen sammen med datteren Kathrine Hansen.

Lærerfamilien f.v.: Kathrine, Anton, Nina Maria Hansen, Jerslev, Niels Hansen og Laura.

I 1908 blev far kaldet til lærer ved Bøvling Klit og Thorsminde skoler. Det må have været i august- september, vi flyttede. Jeg kan huske, vi blev sejlet over »Æ Mind« (Nissum Fjords udløb i Vesterhavet) af en tyk fisker, der hed Thomas Vang. Vi regnede altid med, at der var en halv mil mellem de to skoler. Vi må sikkert have gået den halve mil alle syv, idet min fars mor boede hos os.

Jeg kan huske, at noget af det første, vi børn gjorde, var at løbe omkring huset, og vi undredes over, at der kun var én indgangsdør! Huset vendte øst/vest med indgangsdøren mod syd. Det var bygget af røde mursten og havde stråtag og kun én skorsten. Fra indgangsdøren kom man ind i forstuen – eller gangen, som vi kaldte den – her var tre døre. Døren til venstre førte ind i skolestuen, den til højre ind i den »pæne« stue og den ret frem for indgangsdøren førte ind til køkkenet, hvor der var en trappe, der førte op til loftet. Væggene var hvidkalkede, og loftet i hele huset var bjælkeloft, gulvet af røde mursten.

I skolestuen var der seks vinduer: To mod syd, to mod vest og to mod nord. Her var væggene også hvidkalkede, men væggen mod vest, der var særlig udsat for den salte havluft, var næsten altid afskallet. I skolestuen var der ti tomandsborde, der stod i to rækker, dog således at de to øverste i rækken mod øst stod oppe under det andet vindue mod nord, fordi der stod en rund kakkelovn midt på østvæggen. På det øverste af de to borde havde far sin plads, når han »læste lektier« til næste skoledag.

En ret bred pultfod – med en pult med en skrå bordplade der kunne løftes op – stod under det nordlige vindue længst mod vest. Imellem de to vinduer hang den sorte tavle, og ovenover de ovennævnte to borde, der stod for sig selv oven for kakkelovnen, hang en bogreol, der blot bestod af hylder. Gulvet i skolestuen var af gulvfjæl, ligeså i stuerne, mens gulvene i køkken og spisekammer var af røde mursten ligesom i gangen. Køkken- og ganggulvet fik senere et lag cement; det lettede rengøringen. Der var kun to stuer. Den pæne stue havde to vinduer mod syd, den anden et enkelt mod øst og et halvt mod nord. Den anden halvdel sad på den anden side af væggen inde i køkkenet. Mellem køkken og et lille spisekammer var der kun en bræddevæg, og her sad ligeledes et halvt vindue i køkkenet og det andet halve i spisekammeret. Mellem de to halvvinduer var køkkenbordet med blot en hylde under – ingenting foran. Far fik lavet to skuffer under køkkenbordet og med træplade med dør i, så man ikke kunne se hylden.

Der var en kakkelovn – selvfølgelig af jern, der skulle pudses – i begge stuer. I den »pæne« stue var væggene tapetseret, mens de var malet i stuen med vindue mod øst. Bedste fik denne stue. Således var den lille skole indrettet, som skulle danne ramme om et hjem for syv personer. Far fik dog hurtigt indrettet et soveværelse med skråvægge mod øst. Senere blev der laver et interimistisk værelse mod vest til os to piger. Vi kaldte det »jomfruburet«.

Naturen og befolkningen

Mellem engene og dæmningen lå de få huse, der fandtes på Klitten. De lå ikke i en klynge, men i en række med et kvarters gang eller ti minutter fra hus til hus. Nord for skolen var der kun fire huse og syd for seks til otte. Husene var alle stråtækte og havde som vort hjem højst to stuer, køkken og én til to indgange.

Thorsminde lignede mere et fiskerleje. Husene lå ikke i række som på Klitten, men mere spredte. Der var ingen landevej, men posten havde en cykelsti, der snart gik langs med dæmningen, snart nede på engen. Stien var smal – på sine steder med forhøjede kanter, så det kunne være lidt af et kunststykke at holde balancen!

Var fiskerfamilierne fattige på jordisk gods, var de til gengæld rige på børn, 10-12 børn var ingen sjældenhed. Jeg husker, jeg gik i skole med en pige, der hed Elise Dusine!

Så snart drengene var 10-12 år gamle, kom de ud at tjene som hjorddrenge på gårdene i Fjaltring eller Trans, men kun om sommeren, til november kom de hjem igen.

Der var ingen forretninger af nogen slags på Klitten eller i Thorsminde. Al proviant måtte hentes på den anden side fjorden i Bøvlingbjerg. Før jeg som voksen kom hjemmefra, kan jeg dog huske, der kom en købmandsforretning i Thorsminde på den anden side af slusen.

Skoleforholdene

Lønnen for at være lærer ved de to skoler var 500 kr. om året plus fri bolig og brændsel. Deraf skulle vi syv personer leve.

Der var hver anden dags undervisning ved begge skoler. Mor fik lov at undervise de små i Klitskolen. Det var i 1. klasse, hvor børnene var 7-10 år. Far havde de store i 2. klasse fra 10-14 år. Mor holdt skole, den dag far gik til Thorsminde. Min bror Jerslev tror ikke, at mor fik nogen løn.

Om sommeren var skoledagen fra klokken 7-13 både for 1. og 2. klasse. Om vinteren fra klokken 9-16 med 1 times middagspause. For hver to timer havde vi et frikvarter, der svarede til sit navn. Senere blev det indført med et frikvarter for hver time, men så holdt far også strengt på, at pausen kun skulle være af fem minutters varighed.

Når skolen om sommeren begyndte klokken 7, forekommer det mig, at vi først fik morgenmad i det første frikvarter. Den bestod – for vi børns vedkommende – af mælk med rugbrødsterninger og en klat hjemmekærnet smør i midten af tallerkenen! Vi fik 25 øre om måneden for at lade være med at drikke kaffe – far og mor mente vist, at kaffe ikke var sundt for os børn! De 25 ører blev sparet sammen til julegaver.

Tilbage til frikvartererne og middagspausen. I den spiste vi til middag, men vi børn var glade, når vi fik lov at gå fra bordet, før måltidet var endt og komme ud at lege med kammeraterne. Og hvor kunne vi lege – der var ingen bestemt legeplads, men nok af tumleplads.

Jeg husker, vi sommetider legede helt oppe mellem klitterne. Om vinteren gled vi på isen – ikke på fjorden, der måtte vi ikke komme i frikvartererne, men der var vandpytter eller damme nok. Vort fodtøj var træsko beslået med brede søm, og dem kunne der rigtig nok glides på isen på! Man tog tilløb – og hu hej gik det over dammens is!

Far og mor gik op i skolegerningen. Det var dem om at gøre, at børnene fik lært noget. Jerslev skriver i sine erindringer: *»Fader var en dygtig lærer både i dansk og regning. Vi skulle dengang skrive alle navneordene med stort bogstav, hvilket gav os en dejlig øvelse i at finde ud af: Navneord, udsagns- tilllægs- og forholdsord.«*

Videre skriver Jerslev, at far lærte os at analysere hoved- og bisætninger, grundled og udsagnsled. Ja, jeg kan huske, vi sad på de øverste skoleborde og gentog i kor de forskellige grammatiske ord, som far havde skrevet på den sorte tavle. Jeg synes, jeg kan mindes, at far havde en vis evne til at opstille dem på en iørefaldende måde, som lettede hukommelsen. Dengang lærte vi ikke blot bibelhistorie, men også katekismus og selvfølgelig salmevers. Far udarbejdede selv en lærebogskatekismus. Jeg mener at kunne huske, at fars lærebogsforklaring blev værdsat af provsten – det forekommer mig, at han lånte den. Jerslev fortsætter: *»Jeg fik jo lov til (eller rettere påbud om) at følge med min far hver anden dag til Thorsminde skole – selv om jeg dengang ikke altid var så glad for den ordning – i dag takker jeg for det. Men at regne med bogstaver lærte jeg først senere i livet.«*

Jerslev skriver, at han aldrig fik lært den store tabel – nej, jeg heller ikke – kun 12-tabellen. Når far spurgte, hvilken tabel vi havde for, var vi vist slemme til at råbe: 12-tabellen!

Fars og mors egne børn blev rigtignok holdt til at lære deres lektie, vi skulle jo foregå de andre børn med et godt eksempel. Jeg kan huske engang, jeg ikke kunne min bibelhistorie, jeg tror, det var om Lazarus' opvækkelse – jeg kan endnu huske, hvor jeg stod! En anden gang sad jeg inde i frikvarteret af samme grund!

Når vi havde sang, stod vi op og svajede frem og tilbage i takt til sangen.

Thorsminde Skole

Skolestuen i Thorsminde var tarvelig til

at begynde med. Men i fars tid blev der bygget en lille ny skole med kun et klasseværelse. Alle børnene i alderen fra 7-14 år gik i én klasse. Hvordan far kunne nå et resultat er næsten uforståeligt. Men far var meget pligtopfyldende, han forberedte sig grundigt til hver skoledag. Også i Thorsminde var skoledagen om sommeren fra 7-13. Far brugte en time til at gå til skolen.

Om sommeren stod vi derfor op klokken 5.30, og far gik hjemmefra klokken 6. Om vinteren var den smule vej, der fandtes, om den kunne kaldes således, ofte med mange vandpytter. Far kunne ikke lide alt det våde, så han lavede sig en sti oppe i klitterne. Den gik op og ned, men der var i hvert fald tørt at gå! Stien blev kaldt »æ lærers stej«.

Mange af de lejlighedssange, som far har skrevet og ligeså »Hans Livshistorie«, er sikkert blevet til på hans ensomme vandringer frem og tilbage til Thorsminde med Vaps i hælene. Far var meget præcis. Jeg husker, at en af hans gamle elever ved hans begravelse udtalte: *»Vi ku sæt wå klok ætter gamle Hansen.«*

Nina Marie og Niels Hansen.

Løst og fast om barndomsdagene

Vi fik efterhånden husdyr: ko, får, høns, hund og kat. Far byggede udhuse til dyrene. Fårehus, kostald med et aflukke til det får, som havde et eller to nyfødte lam og ovenover et hjal til hønsene.

I enden af kostalden var et brændselsrum og i enden af det to toiletter – et til skolebørnene, det andet privat til os. Toiletterne bestod kun af en aflang træramme eller kasse med et bræt over med hul i og en spand neden under. Gulvene i toiletterne var af pikkede sten bestrøet med strandsand.

Sommeren var en herlig tid hjemme på Klitten. Så snart skolen fik sommerferie, blev skolestuen kalket og omdannet til opholdsstue. Den var med sine seks vinduer det lyseste rum i huset. Fire skoleborde blev sat sammen i midten af skolestuen med bordpladerne mod hinanden, det var spisestuen. Mors arbejdshjørne var i det sydøstlige hjørne lige inden for døren og bestod også af to sammensatte borde. Far havde, som allerede fortalt, sin arbejdskrog ved det øverste bord mod nord, eller han stod ved pulten og øvede sig i violinspil, mens han med foden slog takt til.

Kort efter 1. Verdenskrig strandede en tysk fisketrawler – Brakelidt – syd for vort hjem helt inde på inderste revle. Jeg tror, der var 12 sømænd om bord. De blev bjerget til land og boede nogle dage i skolestuen. Kokken lavede deres mad i køkkenet og stod tidligt op for ikke at være i vejen

for mor. Når mor kom op, var komfuret ofte rødglødende. Sømændene blev hjemsendt lige til jul. Det sidste, de sang for os, var: »Stille Nacht, heilige Nacht«.

Om vinteren kunne der rase orkanstorme, der piskede sand og havskum i ansigtet. Mønningen (græstørvene) fløj af stråtaget, og vinden peb ind ad alle revner og sprækker ved døre og vinduer.

Thorsmindeudløbet blev gerne sandet til, og fjorden gik over sine bredder. Det skete, at havet slog hul i dæmningen, så der blev oversvømmelse. Jeg husker engang, at vort lille hjem lå som en ø på sin lille bakke.

Vinteren havde også sine hyggetimer. Vi sad da om aftenen i Bedstes stue med hver sit håndarbejde. Når far var færdig med sine lektier til næste skoledag, kom han ind til os andre og læste højt for os. Somme tider syntes vi, lektielæsningen tog for lang tid, så listede jeg om til skolevinduet og kikkede ind for at se, om far ikke snart var færdig.

For vores skyld abonnerede far på nogle hæfter, der hed: »For mine små venner«. Her stod herlige fortællinger især af en forfatterinde, der hed Adolfine Fogtmann. Hun skrev gerne historiske fortællinger. Jeg husker en, der hed: »Dronning Margrethes Smådreng« med kendte personer fra danmarkshistorien: Prins Oluf, Mogens Gjø og Abraham Brodersøn m.fl. Eller det var fortællinger fra »Hjemmets Bibliotek« om Jerusalems ødelæggelse år 70 med historien om søskendeparret, Ruth og David, der blev solgt som slaver. Ikke mindre spændende var Ingemanns romaner. Derfra husker jeg især »Valdemar Sejr«. Far lånte også bøger fra Lemvig Bibliotek. Af vi fire børn var det nok især Laura og mig, der var ivrige læseheste.

Mens vi var børn derhjemme alle fire, fik vi lov til at få en hund, der fik navnet Vaps og blev til stor glæde for os alle. Vi havde også en kat, som vi havde fået af en kone i Thorsminde, der hed Christiane, så vi kaldte den Stjannemis. Vaps og Stjannemis levede ikke sammen som hund og kat, som man siger. Nej, de var de bedste venner af verden, de tumlede i leg over hinanden i klitterne. De åd af samme fad. Vaps fulgte med far til Thorsminde. Engang prøvede vi at narre den. Den blev lukket inde, mens far gik et lille stykke mod nord, så over dæmningen og bag ved den, før han gik ad den sædvanlige sti sydpå. Lidt efter skulle jeg lukke Vaps ud. Den snusede i jorden, og så snart den fik færten af fars fodspor, pilede den af sted – nøjagtigt som far havde gået! Engang skete det, at far glemte at få Vaps med hjem fra Thorsminde. Den var låset inde i skolestuen. Vi fik ringet til den kone, som gjorde rent i skolen, om hun ville lukke Vaps ud. Og stor var glæden, da Vaps dukkede op. Den havde snuset sig hjem i fars fodspor den halve mil fra Thorsminde!

Vi havde to brønde – en lige uden for østmuren. Brønden var åben, dens vægge afstivet med »hummelkasser«, som vi kaldte dem, det var vist hummerkasser. Vandet trak vi op med en spand med snor i. En stang stod i brønden til hjælp med at få spanden fyldt med vand.

Den anden brønd lå bag rampen, der førte ned fra dæmningen. Når hav og fjord næsten gik i et, blev vandet i brøndene salt. Jeg husker det som lidt af en begivenhed, da far fik gravet et hul på en

højere del af den ellers flade jord - og kom hjem med en kop fersk vand!

Det var for langt at gå med en enkelt spand. Far fik fat i en tønde, han læssede på trillebøren og hentede vand i den. En af vore skolekammerater har fortalt, at i et frikvarter hjalp de far med at køre vand hjem. De kørte så rask med trillebøren, at vandet skvulpede over, så der var ikke meget tilbage i tønden, da de kom hjem til skolen!

Vandet i brønden havde farve som tynd te – brunt. Det var mors sorg, at vasketøjet fik farve derefter. Om sommeren, når det regnede, blev alle kar, baljer og gryder sat under tagskægget for at opsamle regnvandet. Om vinteren smeltede mor sne for at få tøjet så hvidt som muligt.

Vi havde en lille have foran mod øst. Gødningen til den magre sandjord fik vi fra dyrene. I haven kunne vi dyrke kartofler og grøntsager. Mor havde et lille hjørne med blomster, hun holdt meget af.

Således, som her beskrevet, oplevede vi naturen og de glade barndomsdage derhjemme på Klitten. – Men ak – nu er alt så helt, helt forandret.

Havet har ædt alle klitterne. En ny dæmning er anlagt nede på engene og foran den en rigtig asfalteret landevej. Husene på Klitten er revet ned – også vort barndomshjem. Anton plejer hver sommer at være en tur på Klitten. Han siger, vort hjem ligger langt ude i havet nu.

Da jeg for ca. 30 år siden var på cykeltur med Anton og to af hans børn, så jeg et hus og sagde: »*Hvis ikke jeg vidste, vort hjem var revet ned, ville jeg tro, det er det.*«

Det var eller er det også. Det er bygget op omtrent i samme stil længere mod syd, og benyttes som sommerhus.

Uddrag af erindringer skrevet i 1983
Birgith Sørensen

Huset i baggrunden er Bøvling Klitskole set fra nord. Huset i forgrunden var i 1942 beboet af Stinne og Jens Frederiksen.

Bøvling Klitskoles historie efter 1935

Af Dora Jalk

Havet åd stadig mere og mere af stranden og klitterne, og i forbindelse med etableringen af den nye dæmning, der blev påbegyndt nede på engene ca. 1939 og først færdiggjort efter krigen, måtte flere huse fraflyttes og/eller senere nedrives. Der blev eksproprieret først i 1940érne. De huse, der var bygget før ca. 1900, var bygget på lejet grund, men ved ekspropriationen fik ejerne af husene et beløb, så de kunne slå sig ned et andet sted - for de flestes vedkommende blev det i Thorsminde.

I 1935 solgte staten skolen til Emil Kristiansen fra Thorsminde, og han bosatte sig der med sin familie. Under 2. Verdenskrig var skolestuen besat af tyskerne, så familien måtte nøjes med halvdelen af skolebygningen.

Elevholdet på Bøvling Klitskole i 1935.

Skolen tages ned og genopbygges

Efter krigen, i 1947, ønskede Emil Kristiansen at flytte skolebygningen og den blev taget ned og han genopførte den, sten for sten, på den nuværende lokalitet, øst for den anlagte landevej, dog godt 2 km sydigere, på adressen Thorsmindevej 127.

Der hører fem tønder land engjord til ejendommen. Han solgte ejendommen i 1967.

Hele området langs Nissum Fjord blev fredet i 1981.

Emil Kristiansen ændrede husets udseende med fladt tag i den østlige ende. Her indrettede han en lille stald til et par kreaturer, og her var der også et das.

Renovering

I 2004 søgte ejerne, Lisbeth Lyhne og Uffe Madsen, som havde købt ejendommen i 2001, fredningsnævnet om tilladelse til at føre bygningens ydre tilbage til den oprindelige skoles udseende.

Tilladelsen blev givet. Og huset er blevet gennemgribende og meget flot renoveret, så det fremstår som den oprindelige Bøvling Klitskole.

Kilder:
Svend Brorson Nielsen: Af Bøvlings saga 1988.
Bøvling Lokalhistorisk Forlag
Bøvling Sognehistorisk Forening og Arkiv
Kathrine Hansen: Barndomsminder
Niels Jørgen Møller Hansen
Uffe Madsen

Thorsmindevej 127, sommeren 2014.

Thorsminde Skole 1878-2011

1878-1894 Lejede lokaler i Thorsminde
1894-1952 Op mod diget lige syd for kirken
1952-2011 Skolevej 25

Thorsminde Skole, ca. 1955.

Thorsminde by er opstået med og omkring slusen og havnen. Da den første sluse blev bygget, medbragte de tilrejsende arbejdere familien til Klitten. Byen dengang først i århundredet kan vist bedst beskrives som et klondikeagtigt nybyggersamfund. Mange familier kom langvejs fra – tilflyttet for at arbejde på sluse og høfdebyggeri – fra Gilleleje, Bornholm, Frederiksborg, Husum, Holsten, København og så selvfølgelig en del fra Nees, Bøvling, Sdr. Nissum m.v.

Da den første sluse blev bygget i 1870, var der kun 2-3 fastboende familier i Thorsminde.

I de kilder, vi har haft til rådighed, står der, at der har været holdt skole i Thors-

minde fra 1878 i et lejet lokale hos slusemester, Adser Kjærgaard.

Der var kun undervisning om vinteren, og læreren blev ansat for en vinter. Det var oftest en ikke uddannet ung mand, der evt. havde haft et højskoleophold.

Foruden den lejede skolestue skulle der også være et sovekammer til læreren. Desuden skulle der være forsvarlig opvarmning i skolestuen samt det antal borde og skamler, der var nødvendige.

Det er usikkert hvor mange steder, der har været holdt skole i Thorsminde, før den første faste skole blev bygget ved siden af det daværende redningshus.

Søren Madsen, der er født i Thorsminde i 1896, har fortalt følgende:

I slutningen af 1800-tallet var stedet kun et meget lille fiskerleje, og der var da kun nogle få beboere, 7-8 familier, og på Bøvling Klit omtrent samme antal.

Alle beboere ernærede sig ved fiskeri i fjorden og på havet, samt af lidt fåreavl. Fårene græssede i klitterne. Nogle enkelte af beboerne havde købt sig et engareal, så de kunne holde én eller to køer; der kunne så kærnes smør, og de kunne få mælk til børnene; de var alle børnerige familier med 8-14 børn hver.

Thorsminde var fortsat et lille fiskerleje, hvor der ikke boede ret mange og dertil kom, at der skete en større bosættelse ude på Bøvling Klit.

I 1894 blev der bygget en skole på Klitten, da de familier, der havde bosat sig der, havde mange børn. Det ser ud til, at der samme år også kom en skole i Thorsminde by.

Læreren ved Bøvling Klitskole, der nu var fast ansat, skulle betjene begge skoler. Der blev undervist hele året. Hver anden dag gik læreren til Thorsminde og underviste der.

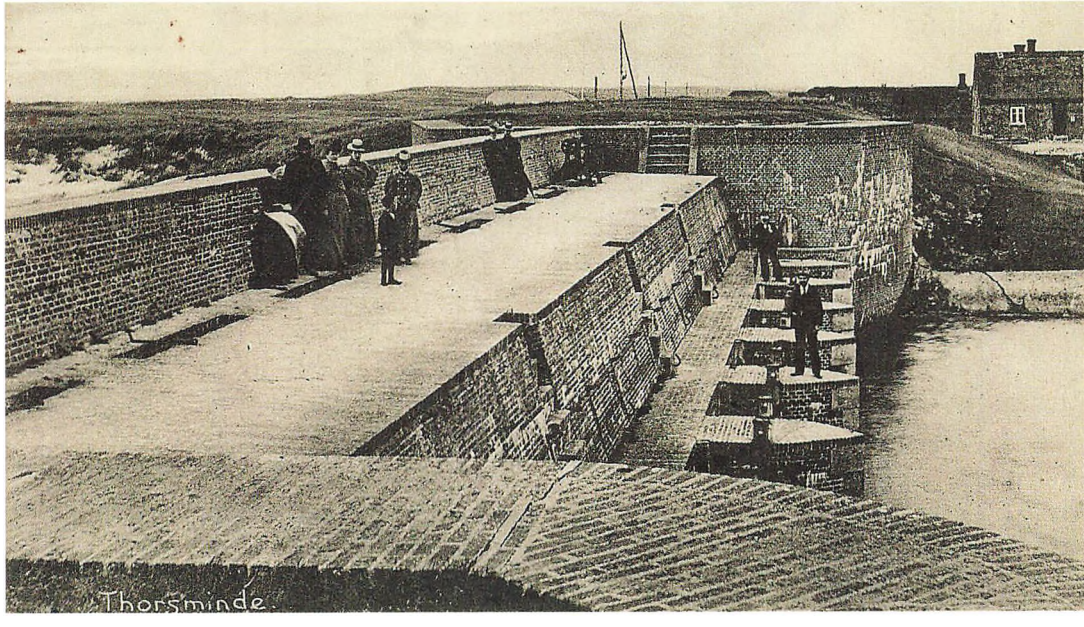

Slusen først i 1900-tallet med slusemesterboligen.

En del af huset bag flagstangen midt i billedet formodes at være blevet benyttet som skole.

I den længst fastansatte lærer Niels Hansens tid (1908-1928) sørgede han for, at skoleforholdene blev forbedret. I 1916 blev der opført en ny skole ved siden af redningshuset.

Bøvling Klitskole blev lukket i 1935, og eleverne blev henvist til Thorsminde Skole. Da der skulle bygges en ny redningsstation, købte man redningshuset for 600 kr., og det blev i 1939 udbygget og indrettet til kirke – Thorsminde Kirke.

Skolehuset er for længst revet ned, og der er parkeringsplads på stedet.

I 1931 var der knap 30 husstande med 100 indbyggere i Thorsminde. Med fiskeriet som det helt dominerende erhverv i Thorsminde, var beskæftigelsen i den branche alfa og omega for byens befolkningsgrundlag.

Under krigen tog den tyske besættelsesmagt skolebygningen, og børnenes skolegang måtte flyttes til nabobygningen, det ombyggede redningshus, der i 1939 var blevet Thorsminde Kirke.

Med den store tilgang og de store børnekårgange efter krigen, blev skolen for lille, og man tog bygningen, der ligger på Fuglevænget 1, i brug. Den store klasse gik fortsat i den gamle bygning.

I 1952 blev skolen på Skolevej 25 bygget. Den er blevet udbygget flere gange.

I 1960'erne var elevtallet omkring 90 elever.

På grund af fiskerierhvervets tilbagegang skete der 1990'erne og op i 2000'erne fraflytning fra byen, og elevtallet dalede støt. I 2004 blev der i en del af skolebygningen også indrettet naturskole.

Fra 2006-2011 var skolen en anneksskole under Staby Skole.

De sidste år var det kun de små elever, der var tilbage på skolen med to ansatte.

I november 2007 blev det besluttet at lukke Thorsminde Skole, men en procedurefejl i kommunens forvaltning og kraftige protester fra forældrene afstedkom, at skolen med de yngste elever fortsatte til 2011, hvor skolen blev lukket.

Skoleledere / skoleinspektører:

1937-1944	K.C. Sjørring
1944-1946	Svend Aage Dalgaard
1946-19??	Erik Knopper
1951-1952	H. Friis Christensen
1965-1967	Evald Sørensen
1968-1970	Preben Nielsen
1971-1994	Asger Schmidt
1995-1996	Peter Larsen
1997-1999	Arne Bunde Jørgensen
1999-2000	Elly Espersen (konstitueret)
2000-2004	Carsten M. Jensen
2005-200?	Ole Tjørnild
2007-2008	Lizzie Sørensen
2008-2011	Lise Graversen

Der er usikkerhed om årene 1946-1965.

Skolestatistik 1924
- Thorsminde Skole

Antal børn 10
Antal klasser 1

Bolig – se Bøvling Klitskole
Værelser i stuen 0
Værelser på loftet 0
Kælder 0
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... Nej
Biskolelærerens løn ..... 1200 kr.

Biskolelærer Niels Hansen:
Født d. 25/6 1862
Ueksamineret
Tjenestealder 1903

Kilder:
Den danske skolehåndbog
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924
Hardsyssels Årbog 1969
Thorsmindeby.dk
Svend Brorson Nielsen: Af Bøvlings saga 1988, Bøvling Lokalhistorisk Forlag
Kathrine Hansen: Barndomsminder
Dagspressen

TIDSSKRIFT FOR
REDNINGSVÆSEN

Medlemsblad for Foreningen af danske Redningsmænd

Nr. 8 | 1. August 1944 | 11. Aarg.

Thorsminde Kirke anvendes som Skole

(Se Omtalen inde i Bladet)

Thorsminde Skole 1933-1940

Af Birgith Sørensen

Efter interview med Nancy Kirk Sørensen
Forældre: Karoline og Jens Kirk Sørensen

Jeg begyndte i første klasse i skolen, som lå ikke ret langt fra, hvor det tidligere redningshus, som nu er kirke, ligger.

I min årgang var vi to piger og fire drenge. Der var ca. 24 elever i alt i skolen. Førstelæreren hed Sjørring, han boede i et hus ned til fjorden.

Der var kun et klasseværelse, som store og lille klasse brugte på skift. Det var bare et stort rum med tre rækker borde. Vi gik i skole fire dage om vinteren og to dage om sommeren. Når vi fyldte ti år, kom vi i store klasse.

I forgangen var der et reolsystem, hvor vi satte vores udefodtøj, træsko og gummistøvler. Vi skiftede så til kludesko. Uden for skolen var der en bom og en ribbe. De var til brug i gymnastiktimerne, men vi måtte også benytte dem i frikvartererne. De fleste af gymnastiktimerne foregik i klasseværelset; lidt »arme bøj« og hvad der nu var plads til mellem bordene.

Der var to udendørstoiletter, et til pigerne og et til drengene, og så var der et pissoir.

Jeg husker tydeligt, da børnene, som før havde gået i Bøvling Klitskole, ankom

Eleverne i Thorsminde Skole.

til Thorsminde Skole. Jeg var misundelig over, at de havde madpakker med i skole, fordi de havde for langt at gå, hvis de skulle hjem til middag. Vi andre gik jo hjem og spiste varm mad.

Jeg var meget glad for at gå i skole. Særlig glad var jeg for botaniktimerne, hvor vi gik ned i engområdet ved fjorden og fandt forskellige planter, som blev indsamlet, presset og artsbestemt.

Som det var kutyme alle steder, begyndte vi dagen med morgensang og Fadervor. Læreren akkompagnerede sangen på violin eller orgel.

Der var ikke en biblioteksreol i skolen. Hvis vi ville låne bøger, blev de bestilt på Lemvig Bibliotek.

Den eneste juletradition, jeg husker, var, at vi spillede julekomedie.

Mine forældre havde et lille landbrug nord for slusen, lige ved siden af hotellet. De solgte blandt andet kartofler, æg, og mælk fra deres to køer, til beboerne i Thorsminde. Efter skoletid gik jeg ofte rundt i byen med frisk mælk. Den bedste dag var fredag, for da var jeg at ude med regninger; så faldt der tit drikkepenge af. Vi havde nogle dejlige skoleudflugter til Silkeborg, Århus og Ringkøbing. Alle ture i bus.

Konfirmationsundervisningen foregik på skift rundt i hjemmene, vi var jo kun seks, men de sidste tre-fire gange var vi i præstegården i Husby hos pastor Aastrup.

Thorsminde Skole, ca. 1952.
Øverst f.v.: Frode, Ole, PC, Poul, John, Ib, Kjeld, Frits, Hardy, Jørgen, Finn, Kaj, John, Svend Åge, Hans, Ejvind. 2. rk.: Anni, Mette, Vita, Trine, Yvonne, Rosa, Esther, Ruth, Bøje, Karlo, Synøve, Stinne, Conny, Anna, Ellen, Gurli, Vera, Grethe, Mary. 3. rk.: Erik Knopper, Bernhard, Flemming, Bjørn, Børge, Sigrid, Jonna, Irene, Jytte, Lis, Sonja, Rosa, Sonja, Lissi, Gerlis, Karen Margrethe, Alice, Sylvia, Elisabeth Knopper. 4. rk.: Per, Tony, Bjarne, Erik, Jens, Henning, Holger, Jens, Grethe, Hanne, Edel, Vera, Inga, Ruth, Grethe, Inger, Dora, Vera, Egon, Ove, Jørgen. Nederst: Kresten, Charlie, Vagn, Aksel, Thorkild, Jørgen, Erik, Erling, Villy, Asger, Børge, Bent, Hans, Poul, Erik.

Thorsminde Skole 1990-1997

Af Kenneth Pedersen

Forældre: Gitte og Carsten Pedersen

Jeg startede i børnehaveklassen i 1990. Jeg kan tydeligt huske, at jeg som de fleste andre børn, glædede mig enormt til at starte i skolen. Jeg havde både en søster, fætre og kusiner, der allerede var godt i gang med deres skoleforløb på Thorsminde Skole, og hvor ville det blive godt at blive en del af alt dette, også selv om det dog kun var børnehaveklassen; det gjorde ingen forskel for os.

Børnehaveklassen lå for sig selv i en bygning ved siden af børnehaven. Vi var ni børn – fire drenge og fem piger. Det var en tryg og god start på livet som skoleelev. En af dagens store udfordringer var som regel i den store pause og handlede altid om, hvem der skulle have lov at iføre sig den blomsterprikkede kjole og spille dronningen, en diskussion jeg desværre ofte vandt. Vores lærer, Maja, var meget vellidt hos os, og ugens absolutte højdepunkt var, når man fik lov til helt alene kun sammen med Maja at gå over på skolen efter mælk. Maja fulgte os heldigvis op igennem hele vores skolegang, da hun også var skolens musiklærer.

Vi flyttede over på skolen, da vi startede i 1. klasse. Nu var det virkelighed! Der skulle øves på skråskrift og læses højt for resten af klassen. I og med at vi var små klasser, var vi ofte i timerne sammen med

Bagest f.v.: Kamilla Kristensen, John Larsen, Kenneth Pedersen, Lene Gadgaard
Forrest: Michael Rasmussen, Sanne Kristensen, Kirsten Olesen, Nanna Kjærgaard, Knud Lauridsen, Maja Tjørnild.

klassen lige over os, som var endnu færre end os. Jeg er den dag i dag sikker på, at en så lille klassesammensætning gjorde os alle godt, når det kommer til det faglige. Der var tid og rum til fordybelse og ikke megen forstyrrelse, ligesom lærerne altid havde tid og overblik. Jeg skulle senere selv blive uddannet lærer, dog uden at bruge uddannelsen alt for meget, men de gange jeg var ude på større skoler, tænkte jeg ofte tilbage på Thorsminde Skole, og hvor godt det ville gøre nogle af mine elever at have haft de rammer, som vi havde. Jeg har altid godt kunne lide mine lærere. Når jeg tænker over alle, jeg har haft, fra folkeskole til handelsskole og til lærerseminariet, er der ikke én, som jeg ikke har haft det godt med. Men der er alligevel nogle, som skiller sig ud – og sådan én var vores klasselærer Elly. Vi fik Elly som klasselærer i 1. klasse, og hun fulgte os, til vi gik ud efter 7. klasse. Jeg tør godt tale på hele klassens vegne og sige, at vi elskede Elly. Hun var vores faste holdepunkt hele skolegangen og samtidig en meget dygtig lærer. Vi havde stor respekt for hende, men havde det sjovt sammen, uden at vi dog turde lave sjov med hende. Sådan var det. Elly og Johs, vores matematiklærer, var ikke nogle, vi på nogen måder skulle nyde at komme på glatis med.

Selvom respekten var stor, var Johs den sjove lærer, som vi også alle var vilde med. Vi havde ham til det meste; matematik, sløjd, geografi, biologi, naturfag, idræt mv. Han kunne pifte så ruderne rystede, og gjorde han det efter én ude på gangen, vidste man, at nu var man i problemer.

Det var en tradition på Thorsminde Skole, at man hver måned afleverede 20 kroner til sin klasselærer, som derefter satte dem ind i banken. I 6.-7. klasse skulle pengene bruges til en tur til Bornholm. Vi var afsted med klassen over os, samt Elly og Johs. Det var en fantastisk tur og en god måde at sige farvel til de, der var et år ældre end os; de skulle snart videre, mens vi havde det sidste skoleår tilbage.

I idrætstimerne blev vi med tiden sat sammen med de to klasser over os. Det betød nu, at jeg skulle have idræt med min bedste ven Jacob, som var to år ældre end mig, men også med de vanvittigt store drenge Bo, Anders og Jimmi. Bo alene føltes som en mand dobbelt så stor som mig selv, og så var han en fantastisk fodboldspiller. Det var med rystende knæ, jeg gik på banen til den første idrætstime med dem, og skæbnen ville, at vi skulle spille indendørs fodbold, og at jeg selvfølgelig spillede overfor Bo. Første kontakt mellem os var et voldsomt sammenstød, som nok gav Bo et frispark, men som også betød, at han kom ned at ligge, mens jeg blev stående. Jeg tvivler på, at jeg gjorde mere godt i dén kamp, men det er de små sejre, som tæller. I dag ses vi drenge fra de tre klasser ofte.

Når jeg tænker tilbage på de tidlige år, mindes jeg, at jeg var en god og stille elev. Men et eller andet sted kørte det af sporet for mig. I 4. klasse startede karakterne, eller Meddelelsesarket, som det hed. Det var vildt at komme hjem med sådan et ark, men jeg lå det første år i den gode ende af parametrerne. Uheldigt for mig begyndte man herefter at skrive kommentarer til hvert fag. Karakterbogen fra 5. klasse og opad er fuld af sætninger som »Han snakker ALT for meget«, »Er ikke interesseret« og »Er ukoncentreret«. Ved håndarbejde i 6. klasse står der »Vil hellere snakke og pjatte end sy«, ligesom vores hjemkundskabslærer i 7. klasse har skrevet denne bemærkning: »Arbejdsindsatsen er afhængig af menuen.«

Bagest f.v.: Elly Espersen, Kenneth Pedersen, Kamilla Kristensen, Johannes Kühn Pedersen
Nederst: Sanne Kristensen, Lene Gadgaard, Kirsten Olesen, Nanna Kjærgaard.

Men det er helt rigtigt; jeg blev med tiden ukoncentreret og larmende og som følge deraf meget ofte sat uden for døren. Når jeg tænker på, hvor bange jeg var for at fortælle mine forældre, at jeg var blevet smidt udenfor døren, er det et under, at jeg turde lade det ske så ofte. Men det blev så almindeligt til sidst, at jeg ikke længere fortalte det derhjemme. Ind imellem fik jeg dog en seddel med hjem, det var ikke spor rart. At jeg senere skulle gå lærervejen virkede måske dengang helt utænkeligt.

Det gode forhold til lærerne var dog intakt, og jeg fik lavet det, jeg skulle. I 6. klasse var vi kun to drenge tilbage, John og mig selv. John var blevet en af mine bedste venner, så jeg husker tydeligt, at jeg græd, da han en dag sagde, at han skulle flytte til Ulfborg. Jeg var herefter alene med fem piger, og jeg må jo nok indrømme, at jeg havde det som blommen i et æg. Men jeg savnede John, ligesom min fætter Brian, som gik i klassen over mig, også nu var væk og gik på Byskolen i Ulfborg.

Alligevel havde vi et fremragende sidste år, og vi rykkede meget tæt sammen, hele klassen. Elly tog os en dag med hjem til sit hus i Ulfborg, hvor vi fik kage, og derefter kørte hun og hendes mand os alle til Herning, hvor vi så en forestilling i Messecentret og spiste aftensmad sammen. Sådanne ting kunne man, fordi vi ikke var så mange; det var helt igennem en skøn tid.

På skolen udarbejdede vi et smuglersystem; fire forskellige vagtposter skulle dækkes, mens to tog afsted til købmanden efter de bestillinger, vi hver især havde givet. Vi måtte ikke forlade skoleområdet, men der var jo ikke særligt langt op til

Øverst f.v.: Elly, Fie, Johs, Matthias, Frederik, Simone, Tanja, Maja.
Midten: Line, Natascha, Tobias, Janni, Morten, Sille, Banthita, Thapakorn, Sara, Jimmy, Nikolaj, Sarah, Johanne. Forrest: Oliver, Ann-Dorte, Emily, Ditte, Mikkel, Line, Tabita, Tobias, Simon, Kathrine.
JYDSK SKOLEFOTO © 2005

købmanden. Vi blev aldrig opdaget, systemet var vandtæt, og så fik vi ellers drukket sodavand og spist slik og brunsviger flere gange om ugen.

I weekenderne og i ferierne cyklede flere af os ofte til Fjaltring, hvor Johs boede på en gammel gård, som han i al den tid, jeg husker, gik og arbejdede på. Her fik vi en sodavand og en sludder og vendte hjem igen.

Jeg startede på lærerseminariet i 2003. Jeg ville hellere have haft et job indenfor bookmakerverdenen, som var og er min store interesse, men de få tilbud jeg havde fået efter min handelseksamen, havde ikke været voldsomt interessante, og så måtte jeg jo i gang med en uddannelse. Jeg endte med at blive ansat hos en bookmaker, Unibet, i 2007 og har siden været i industrien. Jeg fik dog gjort min læreruddannelse færdig, og jeg kom ud at undervise lidt, mens jeg studerede. Et af de steder, jeg blev vikar, var på Thorsminde Skole. Det var en drøm, der gik i opfyldelse – at sidde der på lærerværelset mellem Elly, Maja og Johs. Jeg var der kun i et par måneder, men jeg elskede hver dag tilbage på min gamle skole.

På min første dag gik jeg for mig selv op i mit gamle 1. klasseværelse. Jeg kiggede op i loftet, men kunne ikke finde, hvad jeg ledte efter lige ved første øjekast. Men så spottede jeg pletten. Vi fire drenge i 1. klasse, Knud, Michael, John og jeg, sad en dag alene deroppe, da en af os åbnede en yoghurt, som nærmest eksploderede. Skønt uden skyld i hele affæren var vi voldsomt bange for at få skældud for det svineri, det havde skabt. Vi fik hurtigt gjort alt rent, lige inden Elly og pigerne kom ind til os. Mens Elly stod der og talte ved katederet, så vi, at i loftet var cirka halvdelen af yoghurten. Men ingen lagde nogensinde mærke til det, og det blev til sidst bare en stor plet. Og her stod jeg så mange år efter og kiggede på den, og undrede mig over, at en yoghurtplet kunne gøre en voksen mand så sentimental.

Fjand Skole 1820-1968

1820-1861 »Æ Nøjbjer«, Nørre Fjandvej 6
1861-1925 Ud til landevejen, overfor Klitvej 49
1926-1968 Klitvej 16

Fjand Skole 1922 med lærer P. Mejlholm og hans søster.

Fjand Skole, Klitvej 16.

Ifølge en skolefundats af 6. maj 1741 står der, at skoleholderen i Sdr. Nissum skulle holde skole i Fjand By fra Mortensdag til 14 dage efter Jul.

Ifølge en fundats dateret den 22. september 1818, som trådte i kraft 1820, fik Fjand sin egen skole, men ingen bolig til læreren. Skolestuen blev indrettet i den vestlige ende af gården »Æ Nøjbjer«. Gården brændte i ca. 1957.

Først i 1861 blev der bygget en selvstændig skole i Fjand. Det var en lille stråtækt bygning, som også rummede første- enelærerens privatbolig. Byggegrunden til skolen lå lavt i et trekantet hjørne mellem to tilgroede grøfter. Man fortalte, at skolen var bygget over huller, hvor man tidligere havde taget hvidt strøsand til at strø på gulvene. Det var det uanvendelige sted, en landmand bedst kunne afse til byggeriet. Ved vintertide med snesjap kunne skolen være så omgivet af smeltevand, at førstelærer Mejlholm lagde planker fra grusvejen over til skolen, for at det var muligt at passere nogenlunde tørskoet. Førstelæreren beretter, at det hændte, at han satte træskostøvlerne ved sin seng for at kunne slippe tørfodet ud af sengen.

Til skolen hørte et lille baghus, hvor der i det ene rum var plads til en islænderhest og nogle høns, og i det andet rum var der tørv. Der var ikke landbrugsjord til skolen.

Skolen blev nedrevet i 1925, og en ny skolebygning med to klasseværelser blev bygget samme år, med indvielse 2. februar

1926. Arkitekt Jensen fra Holstebro stod for byggeriet.

I forbindelse med at der blev bygget en ny skole, blev der ansat en vinterlærerinde. Det var Maren Hansen Sønderby fra Sønderby i Sdr. Nissum. Hun var dimitteret fra Hoven Kvindehøjskole i 1924.

Fjand Skole hed de første år Sdr. Nissum Vestre Skole, idet Fjand hørte under Sdr. Nissum Sogn. Fra 1870'erne hed den Fjand Skole.

Skolen lukkede den 10. oktober 1968, og skolebygningen blev solgt til privat erhverv: spisested og feriecenter med campingplads.

Førstelærere/skoleledere:

1820-1861	Niels Jensen Harboe
1861-1880	Hans Jørgen Kjeldsen
1880-1893	Thomas Kristensen
1893-1900	Andreas Olsen
1900-1905	Hans P. Jacobsen
1905-1917	Peder Alfred Christensen
1917-1921	Jens Jensen Holm
1920-1958	Peder Madsen Mejlholm Nielsen
1958-1968	Erling Thomsen

Skolestatistik 1924 - Fjand Skole

Antal børn	57
Antal klasser	2
Førstelærerens bolig:	
Værelser i stuen	3
Værelser på loftet	0
Kælder	Ja
Indlagt el-installation	Nej
Indlagt vand	Nej
Have	800 m²
Løn:	
Førstelærerens løn	2640 kr.
Honorarer/førstelæreren:	
Kirkebylærer	0 kr.
Kirkesanger	0 kr.
Søgnedagsforretninger	45 kr.
Førstelærer P. M. Mejlholm:	
Født d. 19/11 1892	
Eksamen fra Hjørring Seminarium	1915
Tjenestealder	1919

Kilder:
Jul i Ulfborg 1975
Einar Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie, Ulfborg Herred
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924
Lokalhistorisk Arkiv, Sdr. Nissum
Bente Vium Nielsen

Fjand Skole, rengøringsregulativ.

Daglig Rengøring

af

Undervisningslokaler og Forstuer.

(Uddrag af Skolens Rengøringsvedtægt.)

---

1. ***Rengøringen skal foregaa for aabne Vinduer og paabegyndes umiddelbart efter Undervisningens Afslutning.***
2. ***Før Rengøringen paabegyndes, skal der foretages Rensning af Kakkelovne, [illegible] Brændsel samt Tømning af Papirkasser.***
3. ***Vinduesкarme og Dørkarme, Dørhaandtag, Panelernes øverste Kant, Trappehaandledere, Rum til Tøj, Vægtavle, Borde, Bænke og alt andet Inventar af Træ skal aftørres med en fugtig Klud, der hyppigt skylles i rent Vand. Tør Afstøvning og Aftørring maa ikke finde Sted, og Fugtiggørelse af blanke Flader med Spyt eller ved at aande paa dem er strengt forbudt.***
4. ***Gulve med støvbindende Olie moppes. Ferniserede Trægulve vaskes efter Fejning med en fugtig Kost eller med fugtigt Savsmuld. Skoleborde, Brændekasser o. lign. flyttes, saa hele Gulvet kan blive gjort rent.***
5. ***Pladsen under Maatter vaskes, og Maatterne udbankes i fri Luft i god Afstand fra Lokalerne.***
6. ***Vaskekummer og Vandfade renses. Haandklæder skiftes om fornødent, og der sørges for, at der er tilstrækkeligt med Sæbe.***
7. ***Naar Rengøringen er forbi, lukkes Vinduerne.***

Et Eksemplar af dette Regulativ skal være ophængt i hvert Klasseværelse.

Nr. 416. Provins-Forlaget, Randers.

Fjand Skole, ca. 1925.

Fjand Skole, ca. 1934.

Fjand Skole, ca. 1935
Øverst f.v.: Lærer Peder Mejlholm, Ole Olesen, Svend Broe, ?, søn af Svenning Kjærgaard, ?, Herman Olesen, ?, ?. 2. rk.: ?, ?, Kaj Nielsen, Vagn Korsgaard, Kristian Vestergaard Jensen, Ester Lauritsen, Marianne Korsgaard?, ?, lærerinde. 3. rk.: Valdemar eller Johannes Olesen, Ingrid Jensen, ?, Gerda Nielsen, ?, Anna Lauritsen?, resten ukendt. 4. række: alle ukendte.

Fjand Skole 1948/1949
Øverst f.v.: Aage Hansen, Knud Harbo, Alfred Harbo, Kristian Harbo, Børge Hage Jensen, Kristian Dahl Kristensen. Midten: Mie Pedersen, Anny Jepsen, Ketty Jepsen, Ketty Dahl, Knud Erik Mejlholm, Henning Hansen, Gunnar Hage Jensen, Peter Mejlholm. Nederst: Paula Hansen, Ida Harbo, Dagny Andreasen, Irene Pedersen, Magda Hage Jensen, Martha Harbo, Conny Adsersen (Preben).

Fjand Skole 1954-1961

Af Bente Vium Nielsen

Forældre: Alma og Harald Olesen Vang

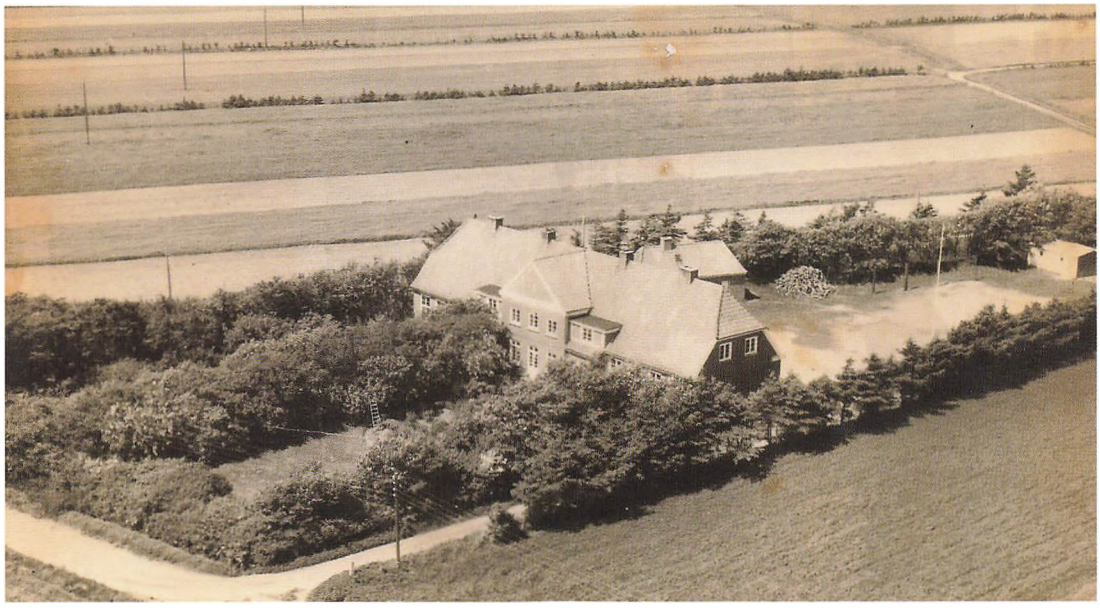

Min mor var indlagt på sygehuset i Holstebro med gulsot, derfor havde jeg midlertidigt fået lov til at bo hos Dagny og Svend Bjerg, der også boede i Fjand. Deres datter Karen og jeg skulle begynde i 1. klasse samme dag, april 1954. Skoleåret gik dengang fra april til april. Det var Dagny, der fulgte os. Jeg kan huske, at da vi skulle pakke vores madpakker sammen, kunne vi kun finde ét gummibånd, og det blev vi så lidt uenige om – for hvem havde nu ret til det? Det er det eneste, jeg husker fra min første skoledag.

Skolen

Der var kun to skolestuer på skolen – en i hver ende af bygningen. I midten boede førstelærer Peder Mejlholm og hans kone Jensine. Lærerinden boede på 1. sal. Hun hed Anna Christensen og blev altid kaldt frøken Christensen.

Skolestuen bestod af et aflangt rum, hvor der var en forhøjning i den ene ende, hvor katederet og tavlen var, og midt på den ene langvæg stod kakkelovnen, som læreren fyrede i. Han skulle tidligt op, så der kunne være varme på, inden vi skulle møde. Gulvet var ferniseret, og jeg kan endnu huske duften af fernis, når vi kom tilbage fra sommerferien og gulvet var nyferniseret.

I hjørnet stod et bogskab, som var biblioteket, det indeholdt bøger til udlån. Og de blev lånt! Men jeg tror egentlig, at der var flest drengebøger så som: »Peder Most«, »Styrmand Flink«, »Den sidste Mohikaner«, »Onkel Toms Hytte«, »Davy Crockett« og »En verdensomsejling under havet«. Af pigebøger husker jeg »Heidi«.

Og så var der jo ellers skolebordene med blækhus i midten. Jeg er sikker på, at da jeg begyndte i skolen, fik vi udleveret en tavle og en griffel, som kort tid efter blev afskaffet til fordel for papir og blyant. Til min fødselsdag fik jeg en fyldepen – det forbedrede skrivekvaliteten betragteligt.

Da jeg gik i 5. klasse, gik Peder Mejlholm på pension, og vi fik en ny lærer, som hed Erling Thomsen. Han forsøgte at banke lidt lærdom ind i vores hoveder.

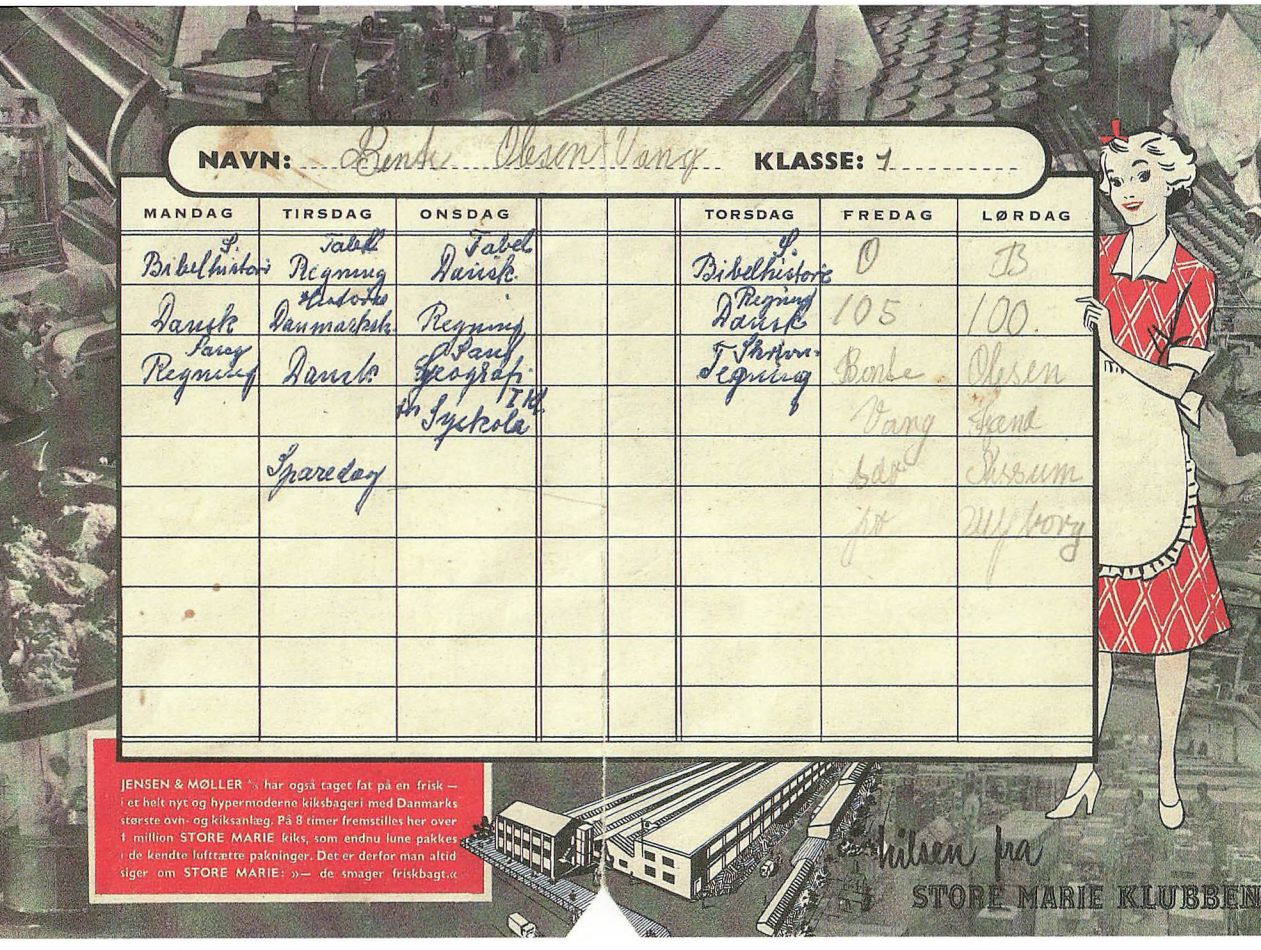

Jeg har fundet et gammelt skoleskema fra min 1. klasse. Skoledagen begyndte klokken 8. Fra 12-13 var der middagspause. Der var nogle, der cyklede hjem for at spise. Om sommeren i de store klasser gik vi kun i skole om onsdagen, jeg tror, det var fra 8-14, så skoleskemaet må være en vinterplan. Det var korte skoledage – kun tre timer daglig – dog fire om onsdagen.
Hver dag startede altid med morgensang og fadervor. Det foregik stående – altid.

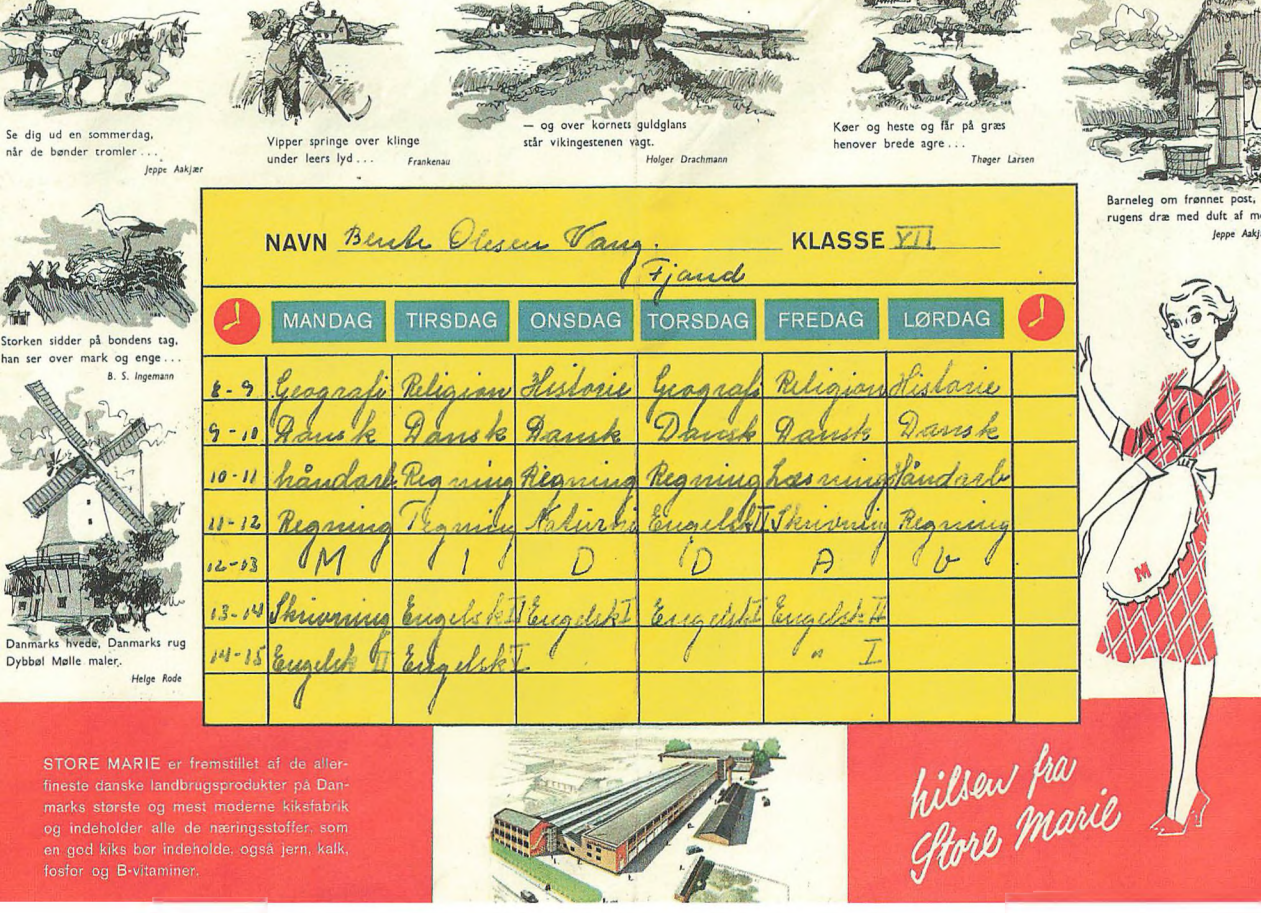

Mit skoleskema for 7. klasse.

I »æ lille skol« gik 1. og 2. klasse sammen, i »æ mellem skol« gik 3. og 4. klasse og 5.-6. og 7. klasse gik sammen i »æ stor skol«.

Vi fik ingen karakterbøger, men lærer Thomsen skrev engang imellem i vores hæfter, hvis han mente, det var godt arbejde, eller der manglede noget.

Jeg kan ikke huske, at der var noget, der hed meddelelsesbøger. Jeg tror ikke, der blev skrevet besked til læreren i tilfælde af sygdom, jeg tror, vi selv kom med besked, når vi var raske, eller det kom læreren for øre; det var jo en lille skole.

En gang om året var skolekommissionens medlemmer på visit og sad langs væggene i skolestuen og hørte på, hvad vi havde lært.

I frikvarterne spillede vi rundbold og hoppede i sjippetov. Vi balancerede også på nogle bomme, der var i et hjørne af skolegården. Vi havde selvfølgelig ingen gymnastiksal og ingen idrætstimer.

Min gamle skoleveninde, Lis, siger, at vi byttede vores madpakker engang imellem – hun fik min tørfisk, og jeg fik hendes mellemmadder med pålæg, det var vi jo ikke vant til at få derhjemme, vi fik næsten kun fisk.

Festligheder

Jeg kan ikke huske festligheder i løbet af skoleåret – kun til jul, hvor vi fik lov til at tegne hele tavlen fuld med juletræer og nissemænd, og vi fik et kræmmerhus hver

Jeg kan se på skolebilledet fra 1956, hvor jeg gik i 3. klasse, at vi var i alt 49 elever.
På skolebilledet fra 1959, hvor jeg gik i 6. klasse, var elevtallet faldet til 39 elever.
Øverst f.v.: Hans Broe Jensen, Vagn Bjerg Jensen, Leif Jensen, Preben Sand, Jørgen Broe Jensen, Jakob Østergaard, Verner Harbo, Bjarne Gadgaard, Leif Jeppesen.
2. rk.: Lærerinde Anna Christensen, Knud Erik Pedersen, Finn, Svend Åge Hansen, Ove Pedersen, Karl Hansen, Niels Hage Jensen, Hans Erik Poulsen, Peder Bjerg Jensen, Ejvind (Kjær) Jeppesen, Peder Strande.
3. rk.: Maren Hage Jensen, Eva (Kjær) Jeppesen, Astrid Dahl Jensen, Lis? Hansen, Ingelis Adsersen, Gerda Mose Jensen, Nancy Adsersen, Mie Hage Jensen, Tove Pedersen, Marie Strande, Maren Bjerg Jensen, Lærer P. Mejlholm, Inge Lis (Kjær) Jeppesen.
4 rk.: Jytte Hage Jensen, Karen Marie Madsen, Lis Madsen, Anne Karin Jeppesen, Inga Fredskilde, Lis Østergaard, Jytte Nielsen, Anna Broe Jensen, Karin Bjerg Jensen, Inger Marie Nielsen, Bente Olesen Vang, Lissy Graungaard.
5. rk.: Vagn Hage Jensen, Svend Strande, Niels Christian Jeppesen, Kristian Jensen, Ejgil Madsen, Jørgen Hage Jensen.

med slik og derefter en julehistorie. Vi fik også udleveret en julebog, hvis vi havde bestilt en sådan. Jeg fik én hvert år. Vi var også altid til juletræsfest. Det foregik i forsamlingshuset i Sdr. Nissum, og det var også der, vi slog katten af tønden til fastelavn. En enkelt gang havde vi også skolekomedie, men ellers var det småt med festligheder.

Da vi gik i de mindre klasser, hvor vi havde frøken Christensen, bagte hun altid en kage til os, når vi havde fødselsdag. Det var vi ikke så glade for, da der efter vores mening var alt for meget sukker i kagerne,

men hun gjorde det selvfølgelig i en god mening.

Vores første udflugt gik til Venø. Vi var også på Himmelbjerget og på Fanø. Da jeg gik i 7. klasse, var vi sammen med Thorsminde Skole på udflugt til Bornholm med ophold i København og i Tivoli om aftenen. Det var en stor oplevelse. Jeg kan huske, at vi kun var tre elever fra Fjand, der var med på turen – hvorfor ved jeg ikke?

Jeg var bestemt glad for at gå i skole og kunne lide næsten alle fag. Jeg synes, at lærer Thomsen lærte os meget. Vi var det første hold, der havde engelsk, og når jeg ser på mit gamle skema, kan jeg slet ikke forstå, at vi havde så mange timer.

Der var ikke nogen særlig standsforskel i vores skole, vi var jo ikke ret mange, og vi kom fra mere eller mindre fattige hjem. Men alligevel var der nok lidt forskel på tøjet, vi havde på.

Min mor syede mit tøj og jeg tror, vi næsten alle gik i hjemmestrikkede trøjer. Jeg kan huske, at da jeg gik i 7. klasse, var det meget moderne med lange bukser med snævre ben. Mor havde syet et par til mig og de sad, som de skulle. De skulle rykkes af hver aften, så snævre var de. Og stoffet havde åbenbart ikke været stort nok, jeg tror, det var noget, der havde været brugt til noget andet, så midt på det ene bukseben var der et »skar« tværs over på låret – men det gjorde ingenting, de var smarte alligevel!

Skolen var ikke et samlingspunkt i Fjand, det var der, vi gik i skole og så ikke mere, der blev ikke holdt møder og sammenkomster. Der var jo forsamlingshus i Sdr. Nissum og badehotel i Fjand og det var der, fester og sammenkomster foregik.

Der redes net op i Thorsminde Gammel Havn.

Thorsminde

Når det blev forår og tungefiskeriet begyndte, flyttede vi til Thorsminde. Min far havde købt et stykke jord og bygget et lille træhus, som vi boede i.

Vi flyttede til Thorsminde midt i april og hjem til Fjand igen først i august. Klokken halv ni ankom rutebilen fyldt med kvinder og børn, der skulle ud for at »re' ne' op«. Og så blev de små træhuse på Gammel Havn taget i brug. Der var liv både ude og inde. Jeg skulle hjælpe med at rede net op i ferien. Jeg fik 25 øre for hvert net, så jeg sparede mange penge op.

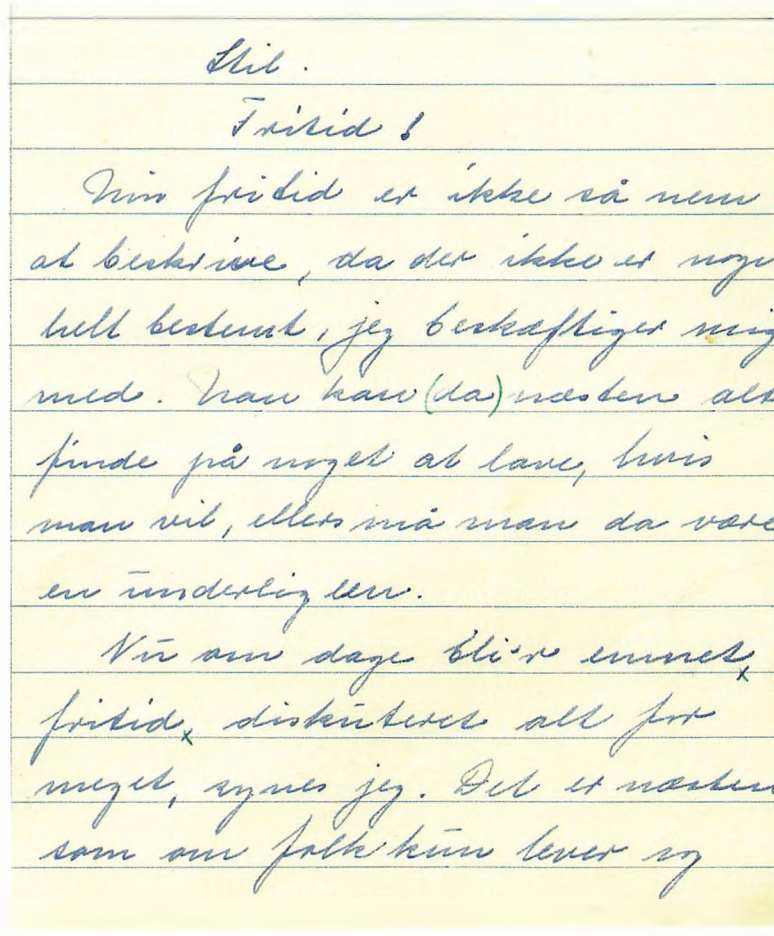

Jeg har gået i Thorsminde Skole, jeg tror bestemt, det var i 5. klasse – fra april til sommerferien. Det var meget anderledes. Det var en ny skole, og jeg kan huske skolegården, hvor der var en karrusel, man kunne hoppe op på og køre med, men man skulle passe på ikke at blive slynget af. Der var mange flere børn, jeg tror, at vi var ni piger og syv drenge i klassen. Til sammenligning var vi fem i Fjand Skole. Man skulle »oppe sig« mere, der var meget mere konkurrence. Jeg kan ikke huske, hvad læreren hed, men han var ret populær. Førstelæreren hed Erik Knopper, og jeg kan endnu huske hans påklædning – plusfours, ternet skjorte og butterfly.

Konfirmation

Konfirmationsforberedelsen foregik i Husby Sognegård. Den var netop færdigbygget, og konfirmanderne havde til huse på 1. sal mod vest. Vi havde undervisning sammen med børnene fra Sdr. Nissum og Husby. Fjand og Nissumbørnene blev konfirmeret i Sdr. Nissum Kirke, børnene fra Husby i Husby Kirke. Det var Pastor Helms, der konfirmerede os. En meget venlig mand. Vi lærte meget katekismus og mange salmer. Vi cyklede til Husby én gang om ugen.

Jeg husker ikke, at der var nogen vejledning i en eventuel videre skolegang. Men

lærer Thomsen påtalte over for mine forældre, at han mente, jeg skulle på realskolen. Min mor sagde, at det havde vi ikke råd til, det var jo heller ikke almindeligt den gang – og slet ikke i Fjand!

Dengang kunne man få arbejde uden at have et eksamensbevis – og så trak pengene jo. Det var rart at kunne tjene sine egne penge og købe sit eget tøj, så uddannelse blev aldrig til noget.

Fjand Skole, ca. 1960
Øverst f.v.: Lærer Erling Thomsen, Anna Broe Thomsen, Ole Lauridsen, Vagn Hage Jensen, Svend Åge Hansen, Peder Bjerg Jensen, Karl Hansen, Hans Erik (Poulsen?), Knud Erik Pedersen, Kristian Jensen.
2. rk.: Lis Madsen, Bente Olesen Vang, Anna Broe Jensen, Lissy Graungaard, Karen Marie Madsen, Lis Østergaard, Karen Bjerg Madsen, Anna Karin Jeppesen, Inga Fredskilde, Jytte Nielsen, lærerinde Anna Christensen.
3. rk.: Henning Broe Jensen, Poul Erik Hage Jensen, Kirstine Pilgaard Olsen, Hanne Bjerg Jensen, Birte Jepsen, Ingelis Jensen, Lene Nielsen, Jytte Hage Jensen, Inger Marie Nielsen, Eigil Madsen, Jørgen Hage Jensen.
4 rk.: Knud Hansen, John Hage Jensen, ?, Niels Chr. Jeppesen, ?, Mads Pilgård Olsen, ?, Ole Olesen Vang, Karsten Slot, ? Mose.

Sdr. Nissum Skole 1761-2000

1835-1969 Baunbækvej 2
1969-2000 Kirkebyvej 11

Sdr. Nissum Østre Skole, Baunbækvej 2, ca. 1905. I baggrunden fattiggården Baunbæk.

Sdr. Nissum Skole har været anneks til Husby Skole.

I et dokument af 6.maj 1741 står der, at den første skole blev bygget ved kirken, og skoleholderen skulle tillige undervise i Fjand fra Mortensdag til 14 dage efter Jul, og den øvrige tid ved kirken, så længe beboerne ønskede det.

Den næste skole opførtes i 1832 1/8 mil mod øst – Sønder Nissum Østre Skole. Den havde ni fag til bolig og fem fag til skolestue, foruden ti fag udhus.

Den stråtækte skole brændte i 1904.

I 1905 blev en ny Østre Skole bygget. Den lå også på adressen Baunbækvej 2.

Den nye skole fik skifertag og blev indrettet med skolestuer og en førstelærerbolig. Over skolestuerne var der en lille lejlighed til lærerinden. Den første lærerinde i den nye skolebygning hed Maren Jensen. Hun kom til skolen umiddelbart efter den var bygget op igen. Hun var uddannet fra Hoven Kvindeseminarium.

I 1908 kom L.N. Badstue. Han var tillige kirkesanger. Han døde meget ung i 1919.

Skolen var i brug til omkring 1969. En ny skole blev bygget på Kirkebyvej 11. Den blev opført i træ.

Desværre dalede elevtallet, og skolen blev lukket som folkeskole i 2000.

Forældrene blev enige om at etablere en friskole.

Den gamle Østre Skole blev solgt til privatbolig. Efter årtiers tiltagende forfald blev skolebygningen i 2011 opkøbt af en lokal landmand, som rev den ned.

Førstelærere/skoleledere:

1741-1761	Otto Lorentzen Bucholtz
1761-1805	Søren Jensen
1805-1828	Jens Sørensen
1828-1867	Andreas Sørensen
1867-1875	Niels Pedersen
1875-1887	Mads Christen Korsgaard
1887-1893	Johannes Kappel
1893-1908	Kristen Marius Knudsen
1908-1919	Laurits Nielsen Badstue
1919-1956	Magnus Jensen
1957-1964	Villy Frost
1964-1967	Preben Nielsen
1970-1977	Chr. Jensen Christensen
?	Carsten Madsen (Konstitueret)
1978-1995	Viggo Kabel Christensen
1995-2000	Frode Spangsege

Skolestatistik 1924
- Sønder Nissum Skole

Antal børn 78
Antal klasser 3

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 5
Værelser på loftet 2
Kælder ..... Ja
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... 1500 m²

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr.
Lærerindens løn ..... 2100 kr.

Honorarer/førstelæreren:
Kirkebylærer ..... 50 kr.
Kirkesanger ..... 300 kr.
Søgnedagsforretninger ..... 90 kr.

Førstelærer Magnus Jensen:
Født d. 20/2 1891
Eksamen fra
Silkeborg Seminarium 1914
Tjenestealder 1919

Lærerinde Maren Jensen:
Født d. 19/1 1877
Eksamen fra Ribe Seminarium 1903
Tjenestealder 1905

Lærerindens bolig:
Værelser på loftet 2
Have ..... 300 m²

Kilde:
Ejnar Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie, Ulfborg Herred
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924

Lærer Kristen Marius Knudsen 1893-1908.

Lærerinde Maren Jensen 1905–1928.

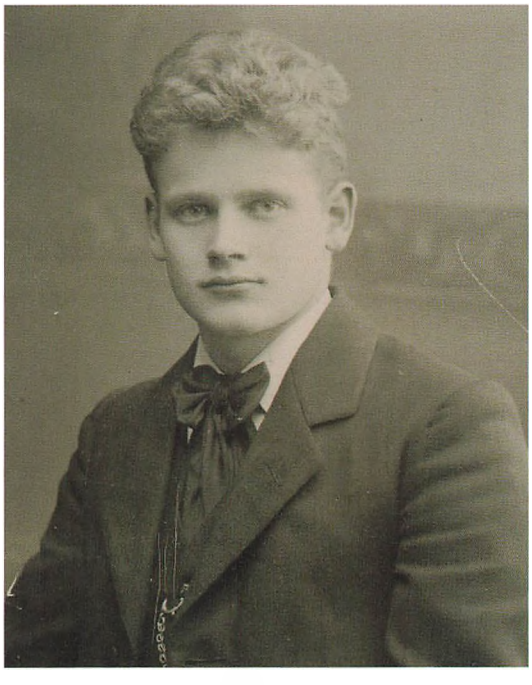

Lærer Magnus Jensen 1919-1956.

Sdr. Nissum Østre Skole, ca. 1902.

Sdr. Nissum Østre Skole, 1951-52.

Sdr. Nissum Østre Skole 1956-1963

Af Johanne Marie Bækby Stender

Forældre: Vilma og Mads Bækby, Sdr. Nissum

Her vil jeg tegne ottetaller
ottetaller, ottetaller.
ret skal de stå, så ej de falder,
ej de falder, hurra!

Først får de hver et ben at stå på,
ben at stå på, ben at stå på
så får de hver et ben at gå på,
ben at gå på, hurra!

Den streg betyder nu kasketten,
nu kasketten, nu kasketten
den der skal være bajonetten,
bajonetten, hurra!

Sabel de får, de små krabater,
små krabater, små krabater
nu er de tapre landsoldater,
landsoldater, hurra!

(S. T. Thyregod)

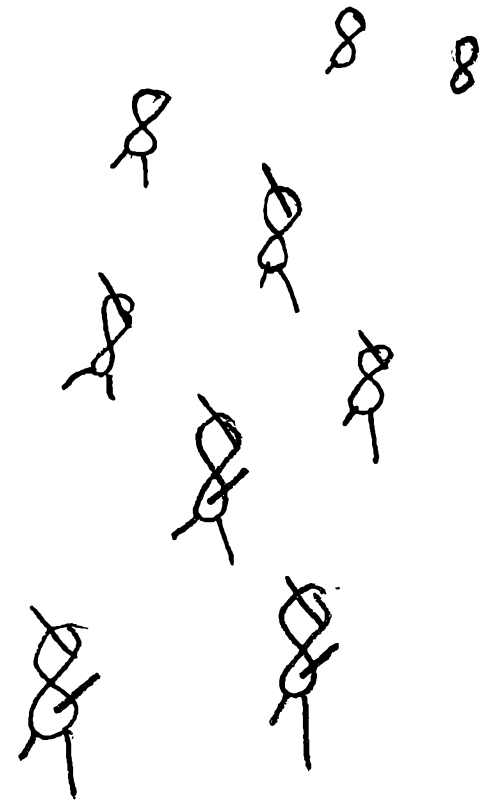

Sammen med frøken Astrid Kristensen sang hele klassen af hjertens lyst, mens vi tegnede ottetaller i kladdehæftet, og jeg krummede tæer i skoene af bare lyksalighed. Endelig var mit højeste ønske gået i opfyldelse: jeg var kommet i skole for nogle uger siden før sommerferien – i april måned 1956.

De fleste var vist lidt betænkelige ved at skulle begynde i skolen, men jeg ville så gerne lære at læse, for det betød jo, at jeg endelig kunne finde ud af, hvad der stod i bøgerne.

Vores lærerinde i de første fire år var frøken Kristensen. Vi sang meget og kunne

næsten alle sangene i »De små synger« udenad.

Hun fortalte også bibelhistorie så levende, at jeg tydeligt kunne se Adam og Eva i Edens Have, Abraham med sit lange, lange, hvide skæg, Noahs Ark med alle dyrene, den lille Moses i sivkurven, David der besejrede Goliat og mange andre skønne historier fra Det gamle Testamente.

Skoledage

Jeg gik i Sdr. Nissum Østre Skole, der som navnet antyder lå øst for kirkebyen. I skolebygningen var der kun to klasseværelser, som blev kaldt »æ lille skol« og »æ stor' skol«.

I lille skolen gik 1.- 4. klasse, i store skolen 5.-7. klasse.

Der var kun to lærere til at undervise alle børnene, og de boede i skolen. Jeg husker, det var noget helt særligt, hvis vi af en eller anden grund kom ind privaten hos dem.

I den østlige ende af skolebygningen boede førstelærer Villy Frost og hans kone Gerda, og på loftet over klasseværelserne lå frøken Kristensens lille lejlighed. En enkelt gang var jeg oppe i hendes lejlighed, og det var jeg meget benovet over. Jeg husker, at jeg syntes, det var så flot deroppe – meget finere end hjemme – og så havde hun en bogreol fyldt med bøger. Derefter var jeg helt sikker på, at jeg også ville være lærerinde, når jeg blev stor!

Villy Frost underviste 5.-7. klasse. Han var ret ny som førstelærer, da jeg begyndte i skolen, han afløste lærer Jensen, da denne gik på pension.

Ole Bole læsebogen fra 1. klasse.

Sdr. Nissum Østre Skole.

I en sidebygning mod øst var der to rum med wc'er, et til pigerne og et til drengene. Det var så moderne, at der var træk og slip, og det var mere, end vi havde i mit hjem. Lige overfor mod vest var der endnu en lille bygning med to brede buede åbninger og med cementgulv, hvor vi kunne gå ind, hvis det regnede. Legepladsen var i gården mellem de to sidebygninger og fortsatte et pænt stykke længere ud.

Når klokken ringede ind, myldrede vi ind i gangen, stillede os i en lang række langs med væggen og ventede indtil frøken Kristensen gav os lov til at gå ind i klasseværelset, og vi stod pænt ved siden af vores pult, indtil hun bad os sidde ned.

Derefter begyndte skoledagen, hver morgen med morgensang og fælles Fadervor.

Gymnastik havde vi i forsamlingshuset, som lå i Kirkebyen. Gymnastiktimerne lå altid som dagens sidste fag. Så gik vi i takt rundt i salen, mens vi sang »Vi er børn af sol og sommer« eller »I alle de riger og lande«. Jeg hadede gymnastiktimerne, jeg kunne ikke komme over plinten og havde i det hele taget besvær med at huske øvelserne.

I gymnastiktimerne havde vi »spartasko« på. Det var tynde, hvide sko med elastik i kanten. De rullede helt sammen, når man tog dem af.

Senere fik vi også idræt i skolen, 60 m løb, længde- og højdespring. Det var bestemt heller ikke min stærke side!

Men jeg var god til at læse og skrive. Det var det bedste, jeg vidste. Vi havde grønne og blå kladdehæfter til skriveøvelser, og når det gamle stilehæfte var fyldt op, fik vi et nyt hæfte. Det var skønt og noget, man virkelig så frem til.

Når vi var færdige med vore opgaver, måtte vi læse i en bog efter eget ønske indtil timen var slut – frilæsning. Det holdt jeg meget af, og jeg nåede tit at læse i min frilæsningsbog.

Ofte sang vi lærdommen ind sammen

Gymnastikopvisning i forsamlingshuset. Hanne og Inga i øvelse på hest mens frøken Kristensen holder øje...

med frøken Kristensen. Verdenshjørnerne, ugedagene og månederne lærte vi derfor så let:

Nord og syd og øst og vest er alle vegne hen,
når i Vesterhavet
solen er begravet,
står den op i Østersø den næste dag igen.

Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag,
lørdag... mon
ikke vi skal bruge
denne hele uge,
for at sove rigtig længe søndag morgenstund.

Januar og februar og marts, april og maj,
først i juni kommer
søndenvinden og sommer,
fra Sankt Hans går dagene igen den korte vej.

Juni og august – og nu står rugen tung og gul,
så bli'r det september
oktober og november,
og til allersidst december, og så er det jul.

(Mogens Lorentzen)

Til spisefrikvarteret kl. 12 havde vi madpakke med i skoletasken sammen med en sodavandsflaske med mælk og med patentprop. Både mælken og mellemmadderne var som regel temmelig lunkne efter at have ligget i skoletasken hele formiddagen, men vi kendte ikke til andet og spiste med god appetit.

I frikvarterne var der utallige muligheder for leg: tagfat, svingfigur, forskellige fangelege, hinke i ruder, kædetagfat, ståtrold, 1-2-3 krone, sparke til dåse, sanglege, spille med lerkugler eller hønseringe og mange andre lege. Vi kedede os aldrig. Det var også en svir at bytte glansbilleder eller bare vise dem frem, man havde.

Jeg brød mig absolut ikke om håndarbejde. Vi strikkede grydelapper, og maskerne blev altid så stramme om pinden og fingrene svedte, så maskerne slet ikke kunne glide på pindene. Bedre gik det efterhånden med syning: sypose, forklæde, pudevår med mellemværk osv.

I lille skolen sluttede skoledagen altid med en sang, som regel denne:

Nu er timen til ende, og nu hjemad vi gå,
hvad vi lærte herhenne, skal vi nok huske på.

Nu farvel for vi længes efter mor og vor mad,
men i morgen så siger vi goddag nok så glad.

Vi havde dejlige skoleudflugter. Det var næsten gratis, det var dengang DSB gav turen. Vi skulle bare selv have lidt lommepenge og en forsvarlig madpakke med. Turene gik bl.a. til Himmelbjerget, Viborg og Ribe, hvor vi skulle se domkirkerne, Koldinghus, København og Bornholm.

En meget vigtig del af turen var at købe en lille souvenir med hjem, et askebæger, en lille figur eller et flag med billede og navn på det sted, vi besøgte. Fra Himmelbjerget var det den traditionelle Himmelbjergstok, som vistnok alle børn havde med hjem dengang.

Sdr. Nissum Østre Skole, 3. og 4. årgang 1959.
Øverst f.v.: Lærer Villy Frost, Vagn Gadgaard, Niels Frederik Jensen, Houni Mikkelsen, Flemming Krogh Jensen, Niels Olesen, Agner Pradsgaard, Jan Ivan Børgesen.
Midten: Bente Olesen, Jonna Olesen, Solveig Nielsen, Inger Jensen, Else Jensen, Karen Margrethe Bruun, Lis Trankjær.
Nederst: Peter Madsen, Trine Nielsen, Birthe Nielsen, Johanne Marie Bækby, Anne Grethe Nielsen, Kurt Nielsen.

Skolevejen

Vi havde ikke bil i mit hjem, så vi børn cyklede i skole hver dag, 3 km, i al slags vejr - sol og regn, sommer og vinter.

Om vinteren gik vi, hvis sne eller frost gjorde det umuligt at cykle. Jeg husker en dag, hvor der var kommet meget sne, og jeg fulgtes med min storesøster og de andre større børn til skole. Jeg gik i første eller anden klasse. Skoletasken var tung, og jeg sakkede bagud på mine små ben. Vi gik over markerne. De store børn sprang let over grøfter og ujævnheder, men jeg plumpede i og havde svært ved at følge med. Men der hjalp ingen kære mor, de hev mig op og skyndede på mig, og jeg måtte følge med, så godt jeg kunne. Den dag var skolevejen meget lang, og jeg var godt forfrossen, da jeg endelig nåede skolen og kakkelovnens varme.

En anden gang var der kommet isslag. Jeg var blevet noget større og var ret god til at løbe på skøjter. Så vi spændte Holmslænderne (skøjterne) på gummistøvlerne og skøjtede hele vejen til skolen. Det var herligt.

Fantasiens vinger

Jeg legede ofte en leg; den bedste leg jeg vidste, for i den leg kunne jeg være sammen med nøjagtig de mennesker, jeg ønskede. Jeg snakkede med mig selv. Det vil sige, jeg spillede både mig selv og dem, jeg var sammen med. Så blev det, som jeg ville have det, for det var mig, der bestemte, hvad vi skulle snakke om.

Jeg kunne øve mig i mine lektier, spille en komedie, eller jeg kunne skælde ud over noget, jeg var utilfreds med. Som regel foregik det på de lange cykelture til og fra skole, hvor jeg ofte ikke mødte et menneske.

En gang kom der dog en mand på cykel bagfra. Jeg var så optaget af min samtale, at jeg ikke havde hørt ham komme, og hvor blev jeg flov, da han kørte forbi. Det lukkede dog ikke munden på mig, snart efter fortsatte jeg snakken med mine usynlige venner.

Jul

Hen i december fik vi lov til at klippe julepynt. Mens vi elever fremstillede hjerter, kræmmerhuse og musetrapper, læste frøken Kristensen de dejligste julehistorier for os.

Til juleafslutningen tegnede vi et flot julemotiv med farvet kridt på tavlen og eleverne i lille og store klasse kappedes om, hvem der kunne lave den flotteste juletegning.

Og så var der bestilling af julebøger! Børnenes Julebog. Det var en kriblende fornemmelse og meget spændende, mon jeg igen fik lov til at bestille årets julebog eller var der ikke råd? Og jeg, der elskede at læse... Heldigvis fik jeg som regel lov til at købe bogen.

Til juleafslutningen blev bordene stablet ovenpå hinanden for at give plads til juletræet. Det blev pyntet med den julepynt, som var blevet klippet og klistret i dagene op til jul. Så gik vi rundt om juletræet og sang de gamle julesange, og derefter satte vi os op ved de opstablede borde, og så begyndte hyggen. Vi fik godteposer; der var altid et æble, en appelsin, pebernødder og lidt slik. Hver elev havde et lille julelys med, som blev tændt foran os, og så læste frøken Kristensen julehistorier, mens vi nød vore godteposer, og kakkelovnen hyggeligt og stille snakkede med i baggrunden.

Efter juleafslutningen fik vi den julepynt med hjem, som vi selv havde fabrikeret. Meget praktisk var der skrevet navn inden i pynten.

Det var en hyggelig og dejlig juleafslutning, som vi glædede os til længe i forvejen. Den var jo også afslutningen på det gamle år.

De vidunderlige bøger

Der var én sektion bogreol i skolen, og det tog mig ikke lang tid at læse alle bøgerne. Så var det bare at vente på, at der blev købt nye.

Når de nye bøger endelig kom, skulle de indbindes, og det fik jeg lov til at hjælpe med. Jeg følte det som en stor ære, tænk, at få lov til at røre ved de nye bøger først. Jeg fik tilmed også lov til at låne dem først!

Jeg levede mig helt ind i bøgerne og handlingen, ja, ind imellem spillede jeg endda med. Det foregik, når jeg, som før nævnt, efter skoletid cyklede hjem og højlydt spillede personerne i bogen.

Der var seriebøger som Susy, Puk, Polyanna, Flemmning og Paw bøgerne, og derudover husker jeg bl.a.: Børnene i Nyskoven, Nybyggerne i Canada, Klit Per, Junglebogen, Skatteøen, Robinson Crusoe, Grimms eventyr og H.C. Andersens eventyr.

Min far

gik også i Sdr. Nissum Østre Skole i 1928-1935. Han elskede en god historie og fortalte underfundigt om sin skoletid: Børnene havde så mange lus i håret, at de elever, der sad bag ved piger med lange fletninger, som de fleste jo havde, kunne se lusene løbe op og ned ad fletningerne.

Far sad sammen med Harald Vang, og et godt tidsfordriv var, at de hver især udvalgte sig en lus og »væddede« om, hvis lus, der nåede først op eller ned ad fletningen!

Frikvarter i Sdr. Nissum Østre Skole i 1930'erne. I baggrunden bygningen, hvor vi stod, når det regnede.

Realen

Villy Frost forstod min glæde ved skolen og ved at lære. Det var ham, der sørgede for, at jeg kom i realskolen. Han tog hjem til mine forældre og talte godt for, at jeg skulle læse videre. Men nej, det kunne der ikke være tale om, jeg skulle ud og tjene penge, der var ikke råd til, at jeg kunne blive hjemme og gå i skole.

Videre skolegang efter 7. klasse var ikke for fattigfolks børn. Det var for det meste kun velstillede folks børn, der læste videre.

Lærer Frost kom igen og pressede på – og enden på det besøg blev, at jeg fik lov til at komme i realskolen mod, at jeg selv tjente til mit tøj og mine lommepenge. Jeg var lykkelig. Pengene skaffede jeg ved at gå med aviser efter skoletid.

Fotos: Sdr. Nissum Lokalhistoriske Arkiv.

Astrid Kristensen med 1. og 2. årgang 1959. Hun var lærerinde i 1952-1983.
Øverst f.v.: Astrid Kristensen, Henning Folmer Olesen, Peter Jensen (Thorup), Peter Grønne, Thorkild Sandholm Jensen.
Midten: Kirsten Andersen, Karen Toft, Hanne Mikkelsen, Eva Jensen, Karin Kjærgaard.
Forrest: Kirsten Sandholm Jensen, Jytte Knudsen, Aase Jensen (Thorup), Anne Grethe Gadgaard, Irma Bjerre.

Klassen rykker udenfor på grund af varme, 1968.

Pigerne viser stolt de forklæder frem, som de har syet i håndarbejde, 1968.

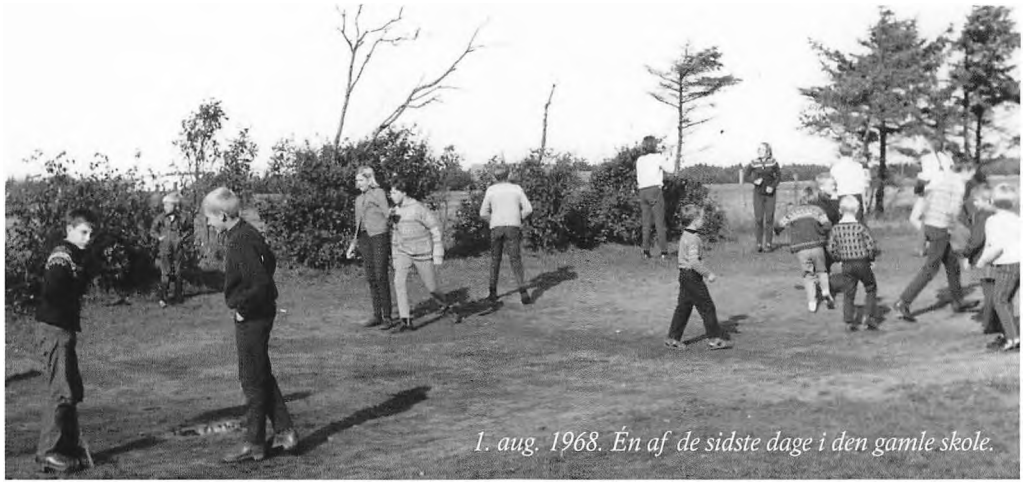

1. aug. 1968. Én af de sidste dage i den gamle skole.

Skolebuschauffør Andreas Nielsen klar til at køre 2. klasse hjem til Fjand, august 1968.

Undervisning i den nye skole.

Pigerne i deres fine moderne kjoler, som de har syet i håndarbejdstimerne.

Klassen i den nye skole, Kirkebyvej 11 Lærerne, øverste række fra nr. 7: Ruth Spangsege, Lisbeth Aaberg, Viggo Kabel, Ole Tjørnild, Frode Spangsege, Kirsten Bengaard, Maja Tjørnild, Hilda Slot.

Husby Skole 1741-1983

1664-1864 Nord for kirken
1864-1958 Ryttergårdsvej 1
1959-1983 Sognegårdsvej 15

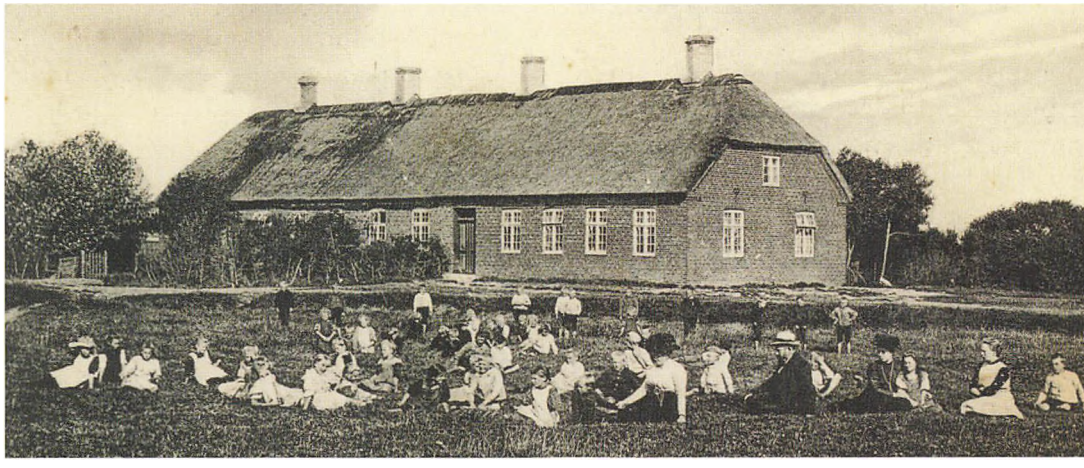

Husby Skole, Ryttergårdsvej 1.

I 1664 var der en degnebolig beliggende nord for Husby Kirke.

Til degneboligen blev bygget et skolehus i 1741. Degnen var skoleholder. I 1844 var her 15 fag bolig, 5 fag skolestue og 15 fag udhus, alt godt og velindrettet.

Skolen lå, hvor der nu er plantage. Den blev nedlagt omkring 1864, og der blev opført en ny skole syd for kirken, Ryttergårdsvej 1.

I 1900 blev skolen udvidet med et klasseværelse og en lille lærerindebolig. Førstelæreren boede i den ene side af skolen og lærerinden i den anden. I 1914 var der 90 elever i Husby Skole.

Omkring 1955 var skolen meget nedslidt. Den forfaldt, da man ikke ville bekoste vedligeholdelsen, fordi man var klar over, at skolens dage måske var talte. Den havde stråtag, der var efterhånden huller i gulvene, og den kunne slet ikke leve op til den nye folkeskolelov.

I foråret 1957 blev der, efter sognerådets intense arbejde, givet grønt lys til opførelse af en ny kombineret skole og sognegård samt to lærerboliger. Grunden, hvor bygningerne skulle opføres, var en del af skolelodden, hvor skolelæreren, som en del af sin løn, drev landbrug.

Arkitekten var Preben Hempel fra Bækmark. Hele byggeriet kostede ca. 764.000 kr.

Den lokale kunstner, Poul Rytter, dekorerede sognegården med vægmalerier.

Den nedlagte skole blev købt af Poul Rytter, som kaldte bygningen Ryttergården.

Lige før sommerferien i 1958 var den nye skole færdig og børnene og deres lærer flyttede ind.

Ved kommunalreformen i 1970 besluttede den nye kommunalbestyrelse, at Husby Skole skulle nedlægges og eleverne flyttes til Sdr. Nissum Skole. Men et massivt flertal ved den offentlige afstemning ønskede at bevare skolen.

De følgende år var der stadig debat frem og tilbage om nedlæggelse af skolen på grund af det dalende børnetal. Og avisen blev et vældigt debatforum.

Skolen blev bevaret til 1983, da forældrene besluttede at ansøge myndighederne om at få skolen nedlagt, da elevtallet var så lille, at der måtte ske noget.

Forældrene ønskede, at deres børn skulle undervises i Staby Skole. Dette ønske blev imødekommet.

Skolebygningerne blev overtaget af en efterskole, som var startet i Søndervig. Skolen tog navneforandring til Husby Efterskole.

Førstelærere/skoleledere:

1809-1837	Hans Johnsen
1837-1866	Andres Pedersen Sahl
1866-1884	Jens Pinholt
1884-1892	Christen M.C. Nielsen
1892-1912	Niels Kappel Iversen (Carbel)
1912-1915	Jens Larsen
1915-1944	Thomas Peter Rasmussen
1945-1953	Verner Larsen Ravn
1953-1958	Jørgen Hansen
1958-1970	Thorvald Kristensen
1970-1971	Hanne Jensen
1971-1973	Ib Østergaard
1973-1983	Hermann Grønbæk

Skolestatistik 1924
- Husby Hovedskole

Antal børn 75
Antal klasser 3

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 7
Værelser på loftet 1
Kælder ..... Ja
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... 400 m²

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr.
Lærerindens løn ..... 2100 kr.

Honorarer/førstelæreren:
Kirkebylærer ..... 50 kr.
Kirkesanger ..... 400 kr.
Søgnedagsforretninger ..... 90 kr.

Førstelærer Th. Rasmussen:
Født d. 25/10 1887
Eksamen fra
Gedved Seminarium 1910
Tjenestealder 1912

Lærerinde Thyra Barslund:
Født d. 3/11 1896
Eksamen fra
Silkeborg Seminarium 1919
Tjenestealder 1921

Lærerindens bolig:
Værelser i stuen 1
Værelser på loftet 1
Have ..... 200 m²

Kilde:
Ejnar Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie, Ulfborg Herred
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924
Landsbyskole i 250 år
Husby Efterskoles jubilæumsskrift, 1999

Husby skole 1915-16.
1. rk. øverst: Marie Jensen, Klitten, Anna Mogensbjerg, Helene Christensen, Gerda Olesen, Maren Trankjær, Petra Pedersen, Christian Pedersen, Ole Smedegaard, Andreas Vestergaard, Peder Jensen Pradsgaard, Johan Jensen Kløve, Martin Lauridsen, Svolling.
Midten: Johannes Trankjær, Jens Fredskilde, Jukanus Stage, Andreas Pedersen, Jakob Vandborg.
Forrest: Lærer Rasmussen, Karoline Jensen, Andrea Bro, Ellen Silkjær, Kirstine Sørensen Poulsgaard, Kirstine Bækby, Ida Hounsgaard, Marie Sørensen Poulsgaard, Signe Kjærgaard, Marie Madsen, Karen Vestergaard, Vilhelm Lauridsen, Karl Poulsgaard, Højtoft, Thorvald Bro, Alfred Smedegaard.

Husby Skole, ukendt år.

Husby Skole 1861-1863

Af Dora Jalk

Evald Tang Kristensen

Evald Tang Kristensen var hjælpelærer i Husby Skole. Han blev ansat hos Anders Pedersen Sahl pr. 1. oktober 1861.

Skolen lå helt frit. Der var kun én bebyggelse mod nordøst, og kirken lå sydøst for skolen.

Evald Tang Kristensen skulle bo hos degnen. Han måtte forhandle sig til sit eget værelse, og efter nogen debat, frem og tilbage, fik han anvist spisekammeret, dog med egen indgang. Degnefamilien indrettede så et lille spisekammer i den ene alkove i stuen.

Om værelsets beskaffenhed står skrevet:

»Der var Murstensgulv i Kammeret, men det var godt nok til mig, og der var ingen Kakkelovn, men det gjorde heller ikke noget, jeg skjønnede jo godt, at det var Synd at stille Fordringerne for højt.

Det var fattige Folk, jeg var kommen til at bo hos, og min Løn var jo saa god, som, jeg kunde ønske den. I det lille Kammer var opslaaet en Seng, hvis Fjæl naaede helt ned til Gulvet, og ved Vinduet, der vendte ud til Gaarden, stod et lille Bord.«

Evald Tang Kristensen spiste sammen med degnefamilien. Han skriver, at degnen fortalte ham følgende:

»At Føden mest bestod af Fisk, »men de graa Torsk er en sund Kost«, og det var da heller ikke saadan, at de spiste tør Fisk til fersk, fremdeles, at baade han og Kone var af Bondestand, og dernæst, at hans Søn, der havde skrevet mig til, forud havde været Hjælpelærer hos ham.«

Som Sahl havde skrevet bestod kosten primært af fisk og det var hver dag i enten tør eller i fersk tilstand. Tang Kristensen fortæller om Sahls indsamling af fisk:

»Men hvert Foraar og hvert Efteraar lejede Sahl en Mand til at kjøre for sig, og saa kjørte han ud til Havet og strandlangs, saa langt hans Omraade naaede, og samlede Fisk, og om Aftenen kom han hjem med et svingende Læs. Jeg havde aldrig set saa mange Fisk af alle mulige Slags, ja, der var mange, som jeg knap kjendte Navn paa. De blev smidt af i en stor Dynge vest for Skolen på de grønne Agre, og der laa de til næste Morgen, saa mødte Maren Baunbæk omme fra Fattighuset, og hun tillige med Degnens Kvinder begyndte nu at gjøre Fiskene rene. Derefter blev de hængt op til Tørre på Raner, som dertil var stilt an, og paa den Maade spegtørredes de. Dem fik vi saa af i de Tider, da der ingen ferske Fisk var.

Den eneste Afvegsling der var paa Kosten, var, at vi om Søndagen fik Sødsuppe sødet med Sirup og med smaa Byggryn i.

Hver Eftermiddag fik jeg en Kop Kaffe baaret ind i Skolen til mig, eller om Sommeren ind i mit Kammer, og min Meldmad fik jeg Klokken 5 om Eftermiddagen. Da de kun havde 2 Køer, og det i Regelen var smaat med Mælk og Smør, hændte det ikke saa sjælden, at den gamle ikke havde Smør i Huset, og saa maatte jeg lade mig nøje med at faa noget kogt Kartoffel tværet ud i Fløde på Brødet og der oven paa noget speget Kjød. Jeg klagede dog aldrig

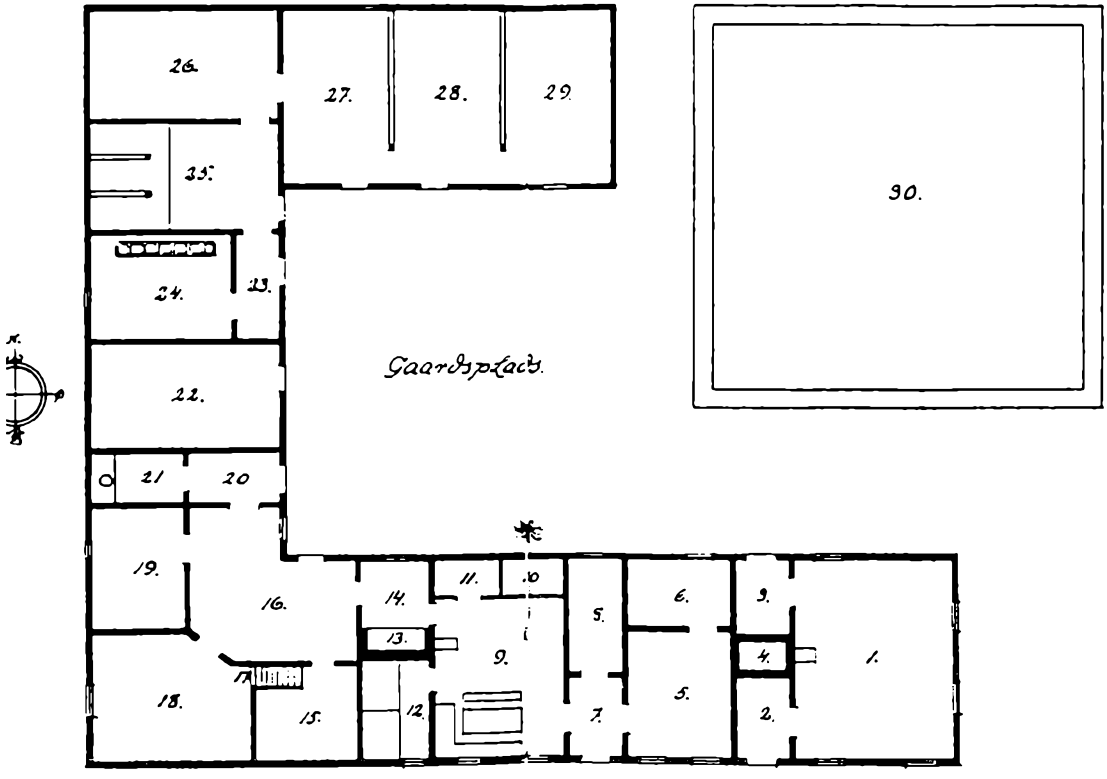

Husby Skole nord for kirken, da Evald Tang Kristensen var lærer på skolen.
1. Skolestue med Murstensgulv 2. Skolens stenpikkede Forgang 3. Indgang til Skorstenen 4. Skorsten uden Arne 5. Bedstestue 6. Gjæstekammer 7. Lærerens Forgang 8. Mit Kammer med Murstensgulv 9. Dagligstue 10. Alkove 11. Spisekammer 12. Sovekammer 13. Skorsten 14. Kjøkken 15. Mørkt Kammer 16. Bryggers 17. Opgang til Loftet 18. Tørvehus 19. Grisehus 20. Forgang 21. Lokum 22. Gåsehus 23. Gang 24. Fårehus 25. Kohus til 3 Køer 26. Rystehus 27. Lo 28. og 29. Lader, den ene med Luge 30. Have med Jorddige om

derover, da jeg vidste, at hun med en god Vilje gav mig, hvad hun havde, og det var næsten Synd at forlange, at hun skulde skaffe Smør til mig alene. De havde meget Overhæng af deres Børn, saa de vist havde nok endda at trækkes med, og hun især.«

Om skolen berettes følgende:
»Der var for Resten ogsaa Murstensgulv i Skolestuen. Hele Bygningen var gammel, men for Resten hyggelig indrettet og efter gammel Tids Lejlighed udmærket god. Der var meget stor Udhuslejlighed, ikke mindre end 3 Huse, der alle var sammenbyggede, og i Midten var en stor Gaardsplads.«

Der var nøjagtig 51 børn i øverste klasse og 30 i nederste klasse. De ældste gik fire dage ugentligt om vinteren. De nederste to dage. Om sommeren fem halve dage. Løverdag fri, som ordet er stavet i Evald Tang Kristensens bog.

Han skriver om elevernes adfærd:
»Eleverne var ikke lette at komme af Sted med. Den gamles Søn havde just ikke holdt den bedste Orden i Skolen, og da han var ret lige med dem, saa kan man nok forstaa, at han havde været yndet af baade unge og gamle. Jeg derimod, som var fremmed og gjærne vilde have Orden i Sagerne, jeg kom strags til at staa i et uheldigt Lys. Det er efter manges Erfaring overordentlig vanskeligt for en Ettermand at komme efter en afholdt Formand.

Hertil kom nu, at jeg var for ung og ikke nok udviklet, at jeg var ret lille af Vægst og saa var aldeles ukjendt med de særegne Forhold, jeg nu kom ind i.«

Skolen var i allerhøjeste grad blottet for undervisningsmateriale. Der var hverken lærebøger, forskrifter eller regnebøger. Der fandtes kun to regnebøger. Evald Tang Kristensen skriver, at han måtte lave tabeller med opgaver på, og forskrifter til skrivetimerne. Der var to til tre elever om en læsebog.

Skolekommissionens formand, som dengang var præsten, var meget påholdende.

Degnen var en venlig mand, men han var værst mod sig selv, da han drak vel meget.
Om degnen står der skrevet:

»Den gamle Degn var en stor rødmusset Person med en vældig stor Mave, men Konen derimod var en lille bitte rødøjet Kvinde, meget mager og spids.

Gamle Sahl rørte sig ikke efter noget i Huset, det skulde Konen og Datteren besørge, dog især den gamle. Hun passede Kreaturerne, og hun gik altid og saa forfærdelig ud i Tøj. De var altsaa et meget forskjelligt Par. De var dog begge paa deres Vis yderst skikkelige Mennesker.«

Anders Pedersen Sahl var kommet til Husby i juni 1837 og sluttede lærergerningen den 31. december 1866, men flyttede ikke straks væk fra sognet.

Gennem årene havde han en del hjælpelærere, flere uden eksamen.

I bogen skildrer Evald Tang Kristensen miljøet i og omkring skolen meget detaljeret, med mange morsomme oplevelser og iagttagelser.

Ved Evald Tang Kristensens bortrejse i 1863, havde han ønsket sig noget rav til minde om sin tid i Husby. En dreng, hvis navn Evald Tang Kristensen ikke fik sig noteret, kom med en del småstykker.

Læreren var ked af det, da han gerne ville have givet drengen noget for ravet, men Evald Tang Kristensen fik senere fundet frem til navnet. Drengen skulle være den dengang 11-årige Jens Jensen Hule, som var god til at finde rav. Evald Tang Kristensen skriver, at han passede godt på ravstykkeme og tit tænkte på den rare dreng, som skænkede ham dem.

Husby Skole blev flyttet i 1863; den blæste imidlertid ned og lå sådan nedblæst til 1864.

Evald Tang Kristensen opsøgte senere stedet, hvor den gamle skole havde ligget, men ikke det mindste var mere at se.

Evald Tang Kristensen var skolelærer, berømt folkemindesamler og folkemindeforsker.

Kilde:
Evald Tang Kristensen: 1923, Minder og oplevelser I - Mit liv i Husby 1861-1863

Husby Skole 1940-1947

Af Bente Grønbæk og Dora Jalk

Ella Sandholm Jensen, Gunnar Sønderby og Jens Vagn Jensen besøgte arkivet i 2012 og fortalte deres skolehistorie

Husker du vor skoletid
– husker den så nøje...

Ella, Gunnar og Jens Vagn begyndte i 1. klasse 1. maj 1940 i den gamle stråtækte skole, Ryttergårdsvej 1.

Den første skoledag kan Jens Vagn huske ganske tydeligt. Han ville ikke have sin mor med, så derfor cyklede han op til købmand Nielsen for at slå følge med købmandens søn, Børge.

Førstelæreren hed Thomas Peter Rasmussen, og han kom fra en vinterlærerstilling i Husby Klitskole. Desuden virkede Thyra Fredskilde, født Barslund, fra 1921-1964 ved skolen. Hun blev gift med fjerkræavler Jørgen Fredskilde i Husby. De boede i eget hus ikke langt fra skolen.

Dengang var det ikke velset, at en lærerinde giftede sig. Som holdningen var på den tid, mente man ikke, at en lærerinde både kunne være husmor og lærerinde. Men dette giftermål blev dog accepteret.

Vikaren

I 1944 døde førstelærer Rasmussen og skolen fik en vikar.

Den første dag, børnene mødte den nye vikar, begyndte vikaren med at give hver af drengene en lussing, da de kom ind fra frikvarteret. De havde ikke hørt, at han ringede med klokken. Eleverne plejede at blive *kaldt* ind. Jørgen Andersen stod sidst, og han fik to lussinger.

Thomas Peter Rasmussens efterfølger blev Verner Larsen Ravn. Han startede aftenskole og fortælletimer i Husby.

Skolen

I skolestuen var der et kateder, pulte med blækhus og med plads til to elever. Der var en stor rund kakkelovn og et rullegardinkort. I store klasse var der desuden anbragt udstoppede dyr i et skab.

Tøjet, som var blevet vådt, alt efter vejrliget, blev i fyringssæsonen tørret ved kakkelovnen. Fodtøjet stod ude på gangen. Eleverne havde tøjsko med.

Under krigen gik 1.- 2.- 3.- og 4. klasse i skole i storstuen på gården »Sø«, Øvej 4, som Marie og Christian Bach ejede. 6. og 7. klasse gik i præstegården, K.L. Aastrups Vej 4. Præsten og salmedigteren var Karl Lauritz Aastrup, som var opvokset i Ulfborg. Han blev senere domprovst i Odense.

Skoledagen begyndte med morgensang og Fadervor. Der var 10 minutters frikvarter og middagspausen var på en halv time. Eleverne, der ikke kunne nå hjem, havde madpakker med.

I de små klasser blev der undervist i fagene dansk, regning, skrivning, bibelhistorie, geografi og naturhistorie.

I de større klasser var det dansk, lidt svensk, regning, bibelhistorie, salmevers, danmarkshistorie, fysik, geografi, naturhistorie og gymnastik, herunder boldspil. Lørdag eftermiddag havde pigerne håndgerning og drengene sløjd.

Skolegangen var organiseret sådan:
Om sommeren – onsdag formiddag fra klokken 8-12. Om vinteren – mandag til og med fredag klokken 8-16. Om vinteren – lørdage klokken 8-12.

Skolen var ikke årgangsopdelt. Der var samlæsning. Der var ikke mange lektier, men regnestykkerne skulle være færdige til næste dag. I tre årgange var der ca. 20 elever.

Eleverne fik aldrig en karakterbog, som skulle bringes hjem til underskrift. Karakterer blev skrevet i de forskellige opgavehæfter.

Der var ikke et skole-hjem samarbejde, og det var stadig tiden, da revselsesretten var intakt. Ved fravær afleverede man ikke sedler fra hjemmet.

Skoledagene var meget ens, men til jul blev der gjort noget ekstra ud af skoledagen før ferien og én gang om året var der en skoleudflugt.

Én gang om året, før sommerferien, var der visitats. Så kom skolekommissionen og præsten på besøg. Og der var overhøring.

Engang havde en af drengene, Mogens, fanget en mus, som han havde gemt i lommen. Da han slap den fri, blev der stor opstandelse: Lærerinden sprang op på sin stol, og skolekommissionens medlemmer fór rundt for at slå musen ihjel.

I forbindelse med gymnastiktimerne skulle eleverne skynde sig af sted i løb til forsamlingshuset, Mosevej 6, som lå et stykke syd for skolen. I den kolde tid skulle et par elever løbe til forsamlingshuset tidligere på dagen for at tænde op. Læreren beholdt selv overtøjet på i gymnastiktimen.

Nogle gange smed eleverne noget i kakkelovnen, så der kom en forfærdelig røg. Der var ingen brusebad, for det fandtes ikke. Efter undervisningen gik det i skarpt trav tilbage. Læreren måtte også løbe frem og tilbage.

Frikvarter og skarnsstreger

I frikvarterne var der legemuligheder for de små elever på »Lilleskolens« legeplads, som lå ud for lærerindens lejlighed, og for »Storeskolens« elever var der en legeplads i den anden ende ved brændeskuret.

Der blev spillet rundbold, leget sanglege, pind, tagfat, gemmeleg og om vinteren, når sneen faldt,var der sneboldkampe.

Men der var også elever, der lavede skarnsstreger i pauserne.

De store drenge skulle kaste brænde i brændeskuret for læreren. En af dem stod og stablede brændet i skuret. De sigtede efter ham, når han havde hovedet fremme, men han trak hurtigt hovedet tilbage og blev ikke ramt. En dag kastede en af drengene et stykke brænde, inden han stak hovedet frem, og da han så stak det frem, blev han ramt på næsen og faldt om – bevidstløs og med blodet strømmende ud af næsen.

Alle var bange, måske var han død?

Det var han ikke, men næsen var brækket og blev aldrig lige igen.

Lærerinden, Thyra Fredskilde, gav engang en elev tre slag med spanskrøret, fordi hun havde set, han havde smidt en kat i

en vandfyldt kanal. Elevens forklaring var: *»Jeg ville se, om den kunne svømme.«*

Fritiden

Skolen var ikke et samlingssted for lokalbefolkningen. Der var søndagsskole i de private hjem, der var missionske. Og mange børn deltog, selv om de ikke kom fra indremissionske hjem. Der var ikke et missionshus i Husby, men et i Sdr. Nissum.

Sådan var det over hele landet i de små samfund. Der var jo ikke så meget uden for skolelivet og arbejdet derhjemme for børnene.

I fritiden var der megen glæde ved at spille skak. Plantør Andersens søn, Børge, var en meget dygtig skakspiller, og i Sdr. Nissum var der en meget dygtig pige, der kunne slå de øvrige i skak. Navnet er gået i glemmebogen. Der var en børneturnering mellem Husby og Sdr. Nissum.

Om sommeren spillede de samme drenge fodbold mod hinanden.

De voksne havde også en skakklub.

Der var bøger i hjemmene. Én husker, at der var en lokal læsekreds, hvor man lånte bøgerne om vinteren, og senere kunne disse bøger købes.

Fra Husby var der langt ind til stationsbyen Ulfborg, hvor der var en biograf, så der kom man ikke ret tit. Og en biograftur kunne være en rejse på cykel. Der var jo ikke meget lys en mørk aften på de små veje.

Konfirmation

Eleverne fra Husby, Sdr. Nissum og Thorsminde gik til konfirmationsforberedelse i Husby Præstegård.

Eleverne fra Thorsminde, Fjand og Sdr. Nissum kom med rutebilen og blev sat af ved købmanden i Husby og skulle så gå ud til præstegården. Hvis børnene i Husby havde frikvarter, når de gik forbi, blev der kastet med sten, eller om vinteren, når der var sne, med hårde snebolde. Husbybørnene sloges lidt med æ mind'boer.

Der har været megen strid imellem beboerne i Husby og Sdr. Nissum. De havde svært ved at enes. Hvis to blev gift over »sognegrænsen«, blev den ene efterfølgende »hurtigt omvendt«.

Da Stavkær Enge i 1930'erne blev afvandet, kunne Husbyboerne og Sdr. Nissumboerne ikke komme til rette om at samarbejde om den opgave. Sdr. Nissumboerne gik til København for at klage.

Til konfirmationsforberedelsen skulle eleverne lære salmevers og katekismus udenad.

Den 13. april 1947 var der 13 unge mennesker, der blev konfirmeret. Pigerne sad til venstre og drengene til højre i kirken.

Efter syv års skolegang gik de fleste ud af skolen. Kun hvor der var tradition og interesse for videre skolegang, blev eleverne sendt til præliminærkursus på Ulfborg private Realskole eller på efterskole. Det var også et spørgsmål om økonomi. Der skulle betales skolepenge.

Ella, Gunnar og Jens Vagn var ikke alle lige glade for skolen. Skalaen går fra meget glad til ikke glad.

Standsforskellen var mærkbar i skolen. Eleverne mærkede, at læreren favoriserede børnene fra de »fine« hjem.

Til fødselsdagene blev alle fra årgangen dog inviteret. Ingen blev holdt ude.

Jens Vagn udtaler:

»Der var den dårlige skik i vor skoletid, at de dygtige elever (de, der havde let ved at lære), sad forrest i klassen, og de elever, der havde svært ved at lære, sad bagest, som det var skik mange steder dengang.«

Husby skole ca. 1938.
1. rk. øverst f.v.: ?, ?, Milter Pilgaard, ?, ?, ?, Anker Olesen, ?, Herluf Gadgaard.
2. rk.: Førstelærer Thomas Peter Rasmussen, Elna Halkjær Søgaard, Tove Fredskilde, Ane Søgaard, Else Marie Madsen, Alvilde Madsen, ukendt, Marie, Elna Hvidberg Jensen, Dorthea Madsen, Inga Frost, Gerda Hvidberg Jensen, Thyra Fredskilde.
3. rk.: ?, ?, ?, ?, ?, Rosa Dahl, Elna Aastrup, Kirstine (Stinne) Lauridsen, Dagny eller Helga Poulsgaard, Gerda Trankjær, Karl Madsen, Svend Madsen, Vagn Hounsgaard.
4. rk.: Smith Gadgaard, Henning Højmark Christensen, Svend Halkjær, Krista Petersen, ?, Erna Kristensen, Louise Kjærgaard, ?, Karin Olesen, Anne Christine Sørensen, ?, Lydia Andersen, Betty Nielsen, Elin Olesen, Jens Halkjær Søgaard, Gerda Pilgaard.
5. rk.: Børge Halkjær, Johannes Sandholm Jensen, Henning Pedersen, Egon Bank Sørensen, Kristian Sandholm Jensen, Aage Madsen, Hilbert Andersen, Viktor Christensen, (Mads) Christian Madsen, Kristian Lauridsen, Frederik Krogh Jensen, Poul Knak?, Helge Pedersen.

Husby Skole, ca. 1955
Øverst f.v.: Lærer Jørgen Hansen, Niels Højmark Christensen, Normann Madsen, Aage Halkjær, Niels Bennetsen, Kurt Hansen, Mogens Nielsen (Mogensen?), Bent Søgaard, Jens Chr. Sandholm, Leif Pedersen.
Midten: Bende Dideriksen, Jens Evald Thomsen, Børge Vandborg, Gunhild Andersen, Oda Madsen, Ulla Andersen, Eva Thornvig, Gunhild Pedersen, Mogens Bach, Ove Johnsen, Ejvind Pedersen.
Nederst: Inger Jensen, Mette Bach, Maren Elisabeth Jensen, Randi Jeppesen, Rita Pedersen, Hanne Iversen, Else Bank, Marie Sand. Manden i baggrunden med cykel og hest er Johannes Søgaard.

Frikvarter, ca. 1955.

Husby Skole, ca. 1955.

Den nye skole og sognegård bygges og indvies, 1957-58

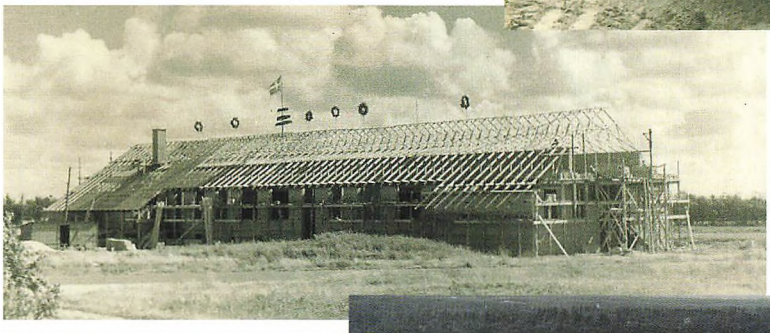

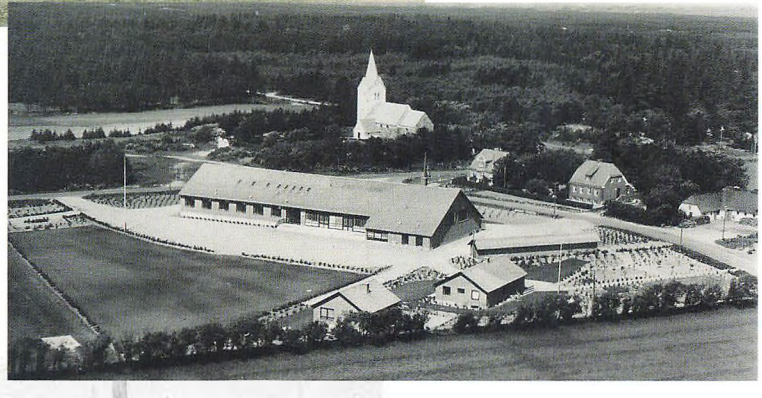

Dagen efter indvielsen af sognegården i 1958 kom eleverne gående fra den gamle skole til den nye i rad og række. Årets konfirmandpiger i deres hvide kjoler bar Dannebrogsflaget imellem sig. Det blev hejst på den nye flagstang, mens flagsangen blev sunget.

Husby Klitskole 1893-1947

Husby Klitvej 13

Husby Klitskole, Klitvej 13, 1950'erne - bygget ca. 1894.

Efter en godkendelse (approbation) af 27. april 1796 holdtes der en omgangslærer, der lønnedes efter en overenskomst med beboerne. Sådan var skoleordningen i ca. 100 år på Husby Klit.

I 1844 antager og lønner beboerne et »Subject«.

Børnene i det tyndt befolkede område blev tilbage i tiden undervist på skift i de forskellige gårde. Forældrene åbnede deres hjem for børnene og de forskellige lærere. Man kom ind under ordningen med omgangsskole. Læreren boede på stedet nogle dage og fik kost og logi.

Det var svært at få kvalificerede lærere ud til Klitten; sommetider var den pågældende underviser bare en konfirmand, som havde givet udtryk for, at vedkommende gerne ville studere.

I 1845 skriver provsten i Ringkjøbing mistrøstigt til Kancelliet (regeringskontoret): *»I Husby omgangsskole, som kun har 5-6 skolesøgende børn, undervises der i de alminde-*

lige læregenstande af en mal-oplyst bondekarl, én dag på et sted, på den lange klitstrækning langs Vesterhavet.«

Det var først, da Staby Vinterlærerseminarium blev etableret, at man kunne få kvalificerede undervisere til vinterlærerembedet.

Den 27. januar 1893 holdt Husby Sogneråd licitation over opførelsen af en biskole på Husby Klit. Huset skulle have et klasseværelse og et værelse til læreren. Med den nye skolebygning kom skolegangen i en meget stabil gænge.

Skiftende lærere har været tilknyttet den lille biskole på Klitten.

Ca. 10 år før skolen blev nedlagt, blev degneboligen solgt fra, og skolen blev betjent af lærere fra Husby Skole.

Efter 2. Verdenskrig kunne man ikke skaffe en lærer og skolen blev nedlagt i 1947.

Eleverne fra Klitten blev transporteret i bus til hovedskolen i Husby frem til 1970. Ved kommunesammenlægningen 1970 overgik Husby Klit til Ringkøbing Kommune.

Bygningerne blev solgt til private sommerboliger.

Omgangslærere /Lærere:

Ifølge Hardsyssels Degnehistorie har følgende lærere uden kronologi været tilknyttet skolen:

Niels Petersen Hovnsgaard, ... 1834
Jan Lillegaard
Knud Kirk
Laust Olesen
Peder Knudsen
Hans Christian Thorup, ... ca. 1862
Gravers Bækby
Laurids Jensen, ... ca. 1884
Carl Uldal
Poul Lindholm
Andreas Jensen
Johannes Nygaard
Søren Noe-Nygaard, ... ca. 1891-92
H.K. Kristensen
Kr. Kr. Nielsen
Jep Line
Axel Mathorner
J. Christensen, ... ca. 1894
N. C. M. Lychegaard, ... ca. 1996
Peder Knudsen, ... 1897-1921
Peter Marius Poulsen, ...1921-24
Niels Gunnar A. Rasmussen, ... 1924

Skolestatistik 1924
- Husby Klitskole

Antal børn 10
Antal klasser 1

Andenlærerens bolig:
Værelser i stuen..... 1
Værelser på loftet 0
Kælder ..... Nej
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand..... Nej
Have..... Nej

Andenlærerens løn: ..... 1200 kr.

Andenlærer Peter M. Poulsen:
Født d. 28/1 1893
Ueksamineret
Tjenestealder 1921

Kilder:
Ejnar Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie, Ulfborg Herred
Niels Iversen Klit: Husby Klit – en egnsskildring fra gammel tid, nr. 8, 1993
Iver Iversen Klit

Husby Klitskole

Af Niels Iversen Klit

Det første forsøg på at indføre skoler i Husby Sogn synes at være sket ved et Kgl. Reskribt, der er tilgået pastor Aagaard i Husby fra biskoppen ved en befaling af 7. marts 1735.

Skolehuse fandtes hverken i Husby eller for den sags skyld i hele Ulfborg Herred. De såkaldte sædedegne, hvoraf der fandtes en i Husby Sogn, kunne efter præstens mening nok forestå undervisningen, når de blev betalt derfor. I forvejen nød børnene undervisning af forældrene eller andre efter samtidige udsagn, hvis interessen ellers var til stede.

Præsten udtrykte tvivl om kirkeejeren, baronen på Ryssensten, ville bekoste et skolehus, men her gjorde han baronen uret. Med hjælp fra de andre godsejere, der ejede bøndergods i sognet, blev der i 1741 opført et skolehus i tilknytning til degneboligen nord for Husby Kirke.

Det var straks vanskeligere at få børnene til at søge skolen, og endnu mere vanskeligt var det at få forældrene til at betale den pålignede »skolegeld«.

Degnen skulle en gang ugentligt umage sig til Sønderklit for at undervise børnene, men om det nogensinde blev til noget er uvist, lige så lidt som børnene fra Øe endsige Klitten nogensinde kom til skole på grund af *»vand og lange farlige veje«*, hvorom der blev taget Tingsvidne i marts 1748.

Børnene fra Klitten blev dels hjemmeundervist, dels holdtes en omgangsskole alt efter omstændighederne. Først med skoleloven i 1814 kom skolegangen i fast gænge.

Fra Husby Klit kunne børnene ikke søge Husby Skole på grund af afstanden. Klitboerne havde straks ved lovens vedtagelse ansøgt om: at måtte være særskilt og ikke deltage i udgifterne vedrørende hovedskolen, at antage og lønne en lærer til skiftevis at bo hos dem og undervise i hjemmene. Dette blev bevilget.

Denne ordning gik ikke helt gnidningsløst. I 1827 er der en klage over Mads Bekbye, der nægtede at huse omgangslæreren. Hvad grunden var til hans uvillighed vides ikke, men det var naturligvis forbundet med en del ulejlighed at huse skolen. Børnetallet lå gerne omkring 10.

Pastor L. Feilberg

I 1844 får sognet en ny præst, Feilberg, der bliver formand for skolekommissionen efter den konstituerede formand A. Sahl.

Samme år som Feilberg blev ansat, klager han over, at skolepatronen i Husby ikke i sit regnskab har en særlig post for Klitskolen. Det drejer sig tilsyneladende om bidrag til skolelærer, hjælpekassen og Amtets af samme navn samt udgifter til protokol og papir til korrespondance.

Skolepatronen Chr. Christensen Søe bemærker til Feilbergs klage, at han aldrig har haft med Klitskolens regnskab at

gøre, at han anser bemærkningen herom for ham uvedkommende, dog at udgift til protokol og papir i fremtiden kan antages. Klitskolen var i realiteten en privat skole bekostet af Klitboerne selv, men det ser ud til at administrationsudgifterne afholdes af Husby Sogns Skolekasse.

I 1850 kneb det at få ansat en lærer til Klitskolen. Vel i nogen grad på grund af krigen og dermed mangel på arbejdskraft, men åbenbart også fordi lærerne ikke kunne få deres løn rykket fra præsten, hvem udbetalingerne gik igennem. Flere lærere måtte sende klagebreve, før de fik deres løn deriblandt Iver Christensen, der den 27. marts 1850 skriver:

Da jeg, som nu har været Omgangslærer på Husby Klit i sidste Vinter, er aftraadt derfra, maa jeg ærbødigst anmode Deres Højvelbaarenhed om, at tilstille mig den akkorderede Løn 5 specier (10 Rd.) saa snart som muligt, da jeg saa højligen haardt behøver dem.
ærbødigst Iver Christensen

Efter at have sendt flere klager uden resultat, måtte han til sidst sende en klage til Amtmanden for at få sin løn udbetalt.

Den i pengesager tilsyneladende noget sløve pastor Feilberg, var nu nok ikke ene om skylden. Han havde af egen lomme betalt lærerlønningen for flere af Klitskolens lærere. Beløbene forlangte han selvfølgelig refunderet af sogneforstanderskabet.

Der er næppe nogen tvivl om at Feilberg har holdt et vågent øje med Klitskolen, og at det var været nødvendigt. De skiftende lærere, skolens skiftende opholdssted, de ikke alle lige interesserede skoleværter, har ikke været den bedste grobund for skolen. Der var dog også lyspunkter. Det var ofte uduelige lærere, der pryglede børnene, der underviste i de små skoler, men det var ikke tilfældet i Husby Klitskole.

Den største hindring for indlæring var vel sproget. Børnene forstod meget lidt af, hvad de læste. De hørte aldrig rigsdansk. Lærerne var også dialekttalende, og dertil kom at tale »fint« eller »hersk«, som det kaldtes, skulle de nok vogte sig for. Det var fra gammel tid undertrykkernes, herremændenes, amtmænds, toldere og andre embedsmænds sprog og derfor inderlig forhadt.

Disciplinen i skolen var der sjældent vanskeligheder med. Kneb det for de unge lærere at håndhæve disciplinen, satte en af gårdens folk sig ind i skolestuen med sin syssel. Det kunne være konen eller en af aftægtsfolkene, sjældnere manden; et blik fra én af dem var som regel nok til at skaffe ro. Det tåltes ikke, at lærerne slog børnene, og det skete meget sjældent.

Min bedstefar Niels Iversen kunne til sin dødsdag huske, at han som 12-årig havde fået en ørefigen af sommerlæreren, en 18-årig elev fra Staby Højere Bondeskole. Denne var som ældre mand lærer herude i adskillige år, og ved selskabelige sammenkomster, når de havde fået »noget i hovedet«, hvad der var reglen dengang, lod min bedstefar undertiden læreren høre for, at han havde givet ham en ørefigen. Når det skete satte læreren sig hen til bedstefar og sagde stilfærdig: »*No ka do jo gi mæ jæn tebaag, Nerls!*«

Det ville han dog ikke.

Pastor Feilberg var flittig til at besøge Klitskolen og lave overhøringer. Fra skolejournalerne har han med gnidret skrift gengivet disse besøg. Her er et par eksempler:

Besøgt skolen den 18. december 1847, de fire skolepligtige børn var til stede, der øvedes i læsning i bog, jeg har intet andet at bemærke ved det hafte skolebesøg. Nr. 1 er meget ringe i læsning, og til ham må i særdeleshed opmærksomheden henvendes. Skrivebøgerne blev af mig eftersete, og skriften fandtes i det hele upåklagelig.
L. Feilberg

Besøgt skolen den 14. april 1848, ikkun nr. 2 og 3 af de skolepligtige børn var tilstede, de andre var borte uden anmeldt grund. Et ikke skolepligtigt barn var tilstede, børnene øvedes i læsning i bog og regning, hvori især nr. 1 viste god færdighed.
L.F.

Det må betyde, at nr. 1, der var konfirmanden Jens Chr. Jensen, er kommet tilstede senere. Han har nok opdaget at præsten er kørt forbi og har fået træskoene på i en fart.

Den sidste omgangslærer og et slagsmål

Den sidste omgangslærer på Klitten var Søren Noe-Nygaard. Han satte sig et varigt minde i mit hjem. Han kom en aften, hvor han besøgte mit hjem, i slagsmål med Niels Knudsen fra Stadil. Årsagen var, at de var kommet i trætte om udlægningen af trosartiklerne. De to kamphaner tørnede ind i nordøsthjørnet af det svære vistnok norske langbord i stuen, hvorved en tap i endebukken brækkede og benet blev lidt skævt, hvad der ses den dag i dag.

Bagefter ragede de hængelampen ned, uden at det dog lykkedes dem at få stukket ild i gården. Min bedstefar skyndte sig ud efter køkkenlampen, som han stod og holdt, så de kunne se til at slås færdig. Da den ene af dem fik en sidebens »knaager«, holdt de dog op.

Skolebyggeri

Der var efterhånden de fleste steder i det vestjyske bygget skoler til afløsning for omgangsskolerne. De yngre familier ville ikke længere finde sig i de forældede forhold på Klitten. Husby Kommune var ikke synderlig villig til at bygge en skole, men gav dog efter for presset. En skolebygning skulle stå færdigbygget 1. juli 1893. Den 23. januar samme år blev der holdt licitation.

Murerarbejdet og sætning af brønd overdroges Andreas Nielsen for 50 kr. Tække- og mønnearbejdet skulle udføres af J. Madsen Bækby Sørensen for 19 kr. Peder Dam skulle for 184 kr. lave følgende: tilhugning af tømmer samt lægning af gulv og loft, 5 vindueskarme, 2 halvkarme, 2 små vinduer, 1 karm med slagbue til loftet, 1 luge, 2 fyldningsdøre, 1 uddør, sletdør, 2 smådøre, 4 skoleborde 3 alen, 1 pult med forhøjning, 1 bogreol, 1 sorttavle.

Dette var udstyret, og det holdt til skolen blev nedlagt i 1947.

Ved samme sognerådsmøde, hvor licitationen blev godkendt, blev det vedtaget, at lærerens løn blev fastsat til 225 kr. for vinteren, hvor der var undervisning 6 dage om ugen, og 125 kr. for sommeren med 3 dages undervisning.

Nu var det jo på egen kost og logi. Der var dog et kammer med kakkelovn i skolen, hvor sommerlærerne ofte boede, medens vinterlærerne gerne lejede sig ind i en af de nærmeste gårde.

Kilde: Niels Iversen Klit: Husby Klit
- en egnsskildring fra gammel tid, nr. 8, 1993

Uddrag ved Birgith Sørensen

Husby Klitskole 1936-1943

Af Dora Jalk

Besøg hos Viggo Bækby Bertelsen, 2014
Forældre: Anna og Søren Bækby Bertelsen, Bækbygaard

Viggo Bertelsen er født på Bækbygaard i 1929, og han er den tredjeyngste af en søskendeflok på 11. Han driver fortsat fødegården og er tillige strandfoged, et embede han overtog efter sine forældre.

Alle børn fra Bækbygaard har været elever i den lille biskole på Husby Klit. Eleverne gik i skole efter Den vestjyske Skoleordning. Om vinteren gik de i skole hver dag – seks dage om ugen. Om sommeren en halv dag.

Den sidste sommer skolen var åben, blev de 20 halve dage, der hørte sommeren til, afviklet i maj måned. Det betød så fem måneders sommerferie, formodentlig for at spare løn til læreren.

Da Viggo skulle begynde i skolen fik han syet skoletøj af sin fars aflagte jakkesæt. De var mange børn, og det var i 1930'erne, hvor der var små kår de fleste steder.

Viggo kom, elleve år gammel, ud at tjene om sommeren hos en bonde i Alrum ved Stadil. Der havde hans ældre brødre også været i tjeneste. Med sommerarbejdet havde han et skoleskift. Han gik i Alrum Skole i sommertiden. Børnene gik i skole om sommeren på det sted, hvor de var sat i tjeneste.

Viggo var i pladsen i to somre og fortæller, at han i Alrum Skole fik to og en halv dags undervisning om ugen, hvilket han var meget glad for.

I skolen blev de undervist i dansk, regning, bibelhistorie, danmarkshistorie og geografi. De lærte forskellige salmer og sange. Der blev sunget morgensang hver morgen, men der blev ikke bedt Fadervor. I frikvartererne spillede børnene bold og legede forskellige børnelege uden for skolehuset.

Der var ingen spil, ej heller ekstra bøger, som de kunne læse i eller låne med hjem.

Det lille skolehus

Skolen var meget lille. Vest for skolen var der et lille toilethus. I skolehuset var der et klasserum og et rum til læreren samt en lille gang.

Der var fem rækker skoleborde med plads til tre ved hvert. Bord og bænk var bygget sammen, og der var et hul i hvert bord til blækhuset. Eleverne måtte selv bestemme, hvor de ville sidde. Der var en vægtavle, et atlas samt et spanskrør. Eleverne brugte små tavler og grifler og dertil regnehæfter og stilebøger.

Der blev fyret i en kakkelovn, som læreren havde fyret op i, inden børnene mødte. Viggo fortæller, at læreren en gang havde fyret godt op, måske lidt sent, og da han var noget kuldskær, stod han med armene

på ryggen tæt op af kakkeloven og glemte vel lige et øjeblik, hvor varm ovnen var blevet og fik den ene hånd forbrændt.

Der var respekt for læreren, men der kunne falde lussinger af samt idømmes eftersidning.

Én gang om året kom skolekommissionen på visitats.

Forældrene kom ikke til en forældredag, og eleverne fik aldrig en meddelelsesbog eller karakterer.

Lærerne

I skoleåret 1934-35 var der syv elever i skolen. Det var Viggos syv søskende.

Viggos mor spurgte læreren, om han ikke kunne komme ned til gården og undervise børnene der, for det var et stort arbejde at få børnene i tøjet, smurt madpakker og sendt dem af sted til skole. Dertil kom, at skolevejen var lang og besværlig, så de undertiden gik langs havet til skole, men læreren ville ikke komme til Bækbygaard.

Viggo kan huske tre lærere, han har haft.

Lærer Rasmussen, som var ungkarl, da han kom til Klitten, byggede for egne midler det lille degnehus ved siden af skolen, Klitvej nr. 15, da han giftede sig.

Før jul blev eleverne inviteret over til læreren og fik et lille traktement.

Lærer Georg Andersen husker Viggo også tydeligt. Han havde fået et godt øje til en af Viggos søstre. Der kom mange på besøg i Bækbygaard. Også lærer Andersen.

Da søsteren en dag var kørt til Husby efter rationeringsmærker, mødte hun læreren, som stod af sin cykel og spærrede vejen for hende og spurgte, om de to ikke kunne finde ud af at komme sammen. Det var et noget specielt frieri. Men han fik en kurv. Det ville hun ikke. Der var en anden, der var interesseret i hende.

En ung lærer, Gjaldbæk, husker Viggo som en lærer med nye ideer. Han tog børnene med til havet og gav anskuelsesundervisning. Nogle af forældrene syntes

Degneboligen ved Husby Klitskole, Klitvej 15.

Husby Klitskole, Klitvej 13, 2014. Skolen var oprindelig en rødstensbygning.

ikke, det lige var en god idé med undervisning uden for skolestuen, men læreren var jo nytænkende. Han blev på stedet i en del år.

Viggo fortæller, at der ikke var megen tid til leg med de andre børn på Klitten. Der var pligter i hjemmet, og der kunne man indgå aftaler i børneflokken om at bytte sig til noget andet, end det, man var sat til. Men lidt leg og også slåskampe blev der tid til.

Dengang som, nu var mobberi også kendt. Viggo fortæller, at det gjaldt om at komme først til skolen, så man kunne få modstanderne i mindretal ved at få de første elever, der kom, på sit hold. På hen- og hjemvejen kunne der også drilles og skændes.

Viggo Bertelsen gik til præst i Husby Præstegård, K.L. Aastrups Vej 4. Eleverne kom fra Thorsminde, Sdr. Nissum, Husby og Husby Klit.

Direkte adspurgt om, hvad han kunne sige om sin skolegang, kom følgende svar:

»Vi lærte godt. Det var solid undervisning!«

Fem skoleveninder, 1940'erne. F. v.: Elva Bertelsen, Bækbygård, Ingrid Pedersen, Strandgården, Dorthea Sørensen, Odbjerg, Ester Pedersen, Strandgården, Stinne Sørensen, Odbjerg.

Staby Nordre Skole 1806-1952

Nedervej 7

Da Staby Nordre Skole stod færdigbygget i 1806, blev der holdt en lille fest, hvor provst Niels Windelin holdt en længere tale, hvor han bl.a. sagde:

»*Ikke vil jeg sige, at vankundighed har hersket mere her end andre steder. Men hvorledes så det ud og ser endnu på mange steder ud med almuens undervisning? Små og tilspærrede vinduer, hvorigennem solens velgørende stråler næppe kan trænge; en mørk, liden og fugtig stue, hvor hele snese børn pakket sammen uden at kunne røre sig, eller og en ussel og elendig omgangsskole, hvor børnene slæbtes om fra ét sted til et andet, og med alt dette mangen gang en skolelærer, der ikke kunne skrive en læselig hånd og i henseende til sine kundskaber selv behøvede at gå i skole...*

Skolelærerens kald er tungt og byrdefuldt, når han gør sine pligter fyldest. Hans levebrød er ham knap nok tilskåret, ikke til overflod, men til tarvelighed. Søger derfor at lette ham hans byrder ved en venlig og kærlig omgang...«

Skolen blev renoveret i 1828. Tømrer Kloster stod for udførelsen, som kostede 165 rigsdaler.

1853 fik både Søndre og Nordre Skole trykpumper i deres brønde. To år senere i 1855 fik man lov at indføre vinterskoleordning, så de store børn kun gik i skole om vinteren. Senere blev det til, at de store skulle gå en dag om sommeren og seks dage om vinteren.

I 1870 blev der ved begge skoler bygget latrinhuse med tre rum i hvert.

1893 blev der bygget ekstra skolestuer ved begge skoler og ansat vinterlærerinder. Der blev bygget en bolig til sidstnævnte i 1917.

I 1912 var førstelærerens årlige begynderløn i Nordre Skole 1025 kr. Derfra skulle trækkes 230 kr. i lejeafgift af jordloddet, som hørte til skolen, og 97 kr. i accidentser. Der blev 697 kr. til udbetaling plus fri bolig og brændsel. I 2014 svarer 697 kr. til 42.899 kr.

Vinterlærerinden fik 350 kr. plus 25 kr. for at undervise i håndarbejde.

Skolens sidste førstelærer Kristian Juul Pedersen beretter i sine erindringer hvordan lærererens lejlighed så ud, da han ankom til stedet i 1927:

»Der var to stuer, et lille kammer, soveværelse med brede gamle gulvbrædder, et mørkt køkken og et bryggers med gulv af gamle mursten, der så ud som et lige overstået jordskælv. Forstuen var en udbygning fra spisestuen. I bryggerset var der en halv kælder. Fra bryggerset førte en dør ud i kostalden, hvor der var plads til fire køer og to grisestier. Desuden var der tærskelo og hestestald. Der var fem tdr. landbrugsjord.«

Skolen blev lukket i 1952 og solgt til privat bolig. Bygningerne brændte i 2005.

Skolestatistik 1924
- Staby Nordre Skole

Antal børn	89
Antal klasser	3
Førstelærerens bolig:	
Værelser i stuen	6
Værelser på loftet	2
Kælder	Ja
Indlagt el-installation	Nej
Indlagt vand	Nej
Have	1000 m²
Løn:	
Førstelærerens løn	2640 kr.
Forskolelærerindens løn	1650 kr.
Honorarer/førstelæreren:	
Kirkebylærer	0 kr.
Kirkesanger	0 kr.
Søgnedagsforretninger	90 kr.
Førstelærer Johannes Lebech:	
Født d. 2/2 1885	
Eksamen fra Hasle Seminarium 1908	
Tjenestealder	1910
Forskolelærerinde Ellen Bækby:	
Født d. 16/1 1886	
Ueksamineret	
Tjenestealder	1917
Forskolelærindens bolig:	
Værelser på loftet	3

Førstelærere ved
Staby Nordre Skole

1806-1818	Laurits Lillelund
1818-1820	Laust Pedersen
1820-1835	Peder Nielsen Husted
1835-1862	Peder Chr. Amstrup
1862-1886	Jens Hansen
1886-1907	Jens Theodor Thomsen
1907-1910	Johannes Jepsen Bihl
1910-1926	Johannes A. Lebech
1927-1952	Kristian Juul Pedersen

Kilde:
Alfred Kaae: Staby Sogn
Rudolf Uhre: Landsbyskole i 250 år
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924

Staby Nordre Skole/Husby Klitskole

Af Edith Thomsen, født den 20.5.1904

Forældre: Maren Jesperine Jørgine og Jens Theodor Thomsen, Staby Nordre Skole

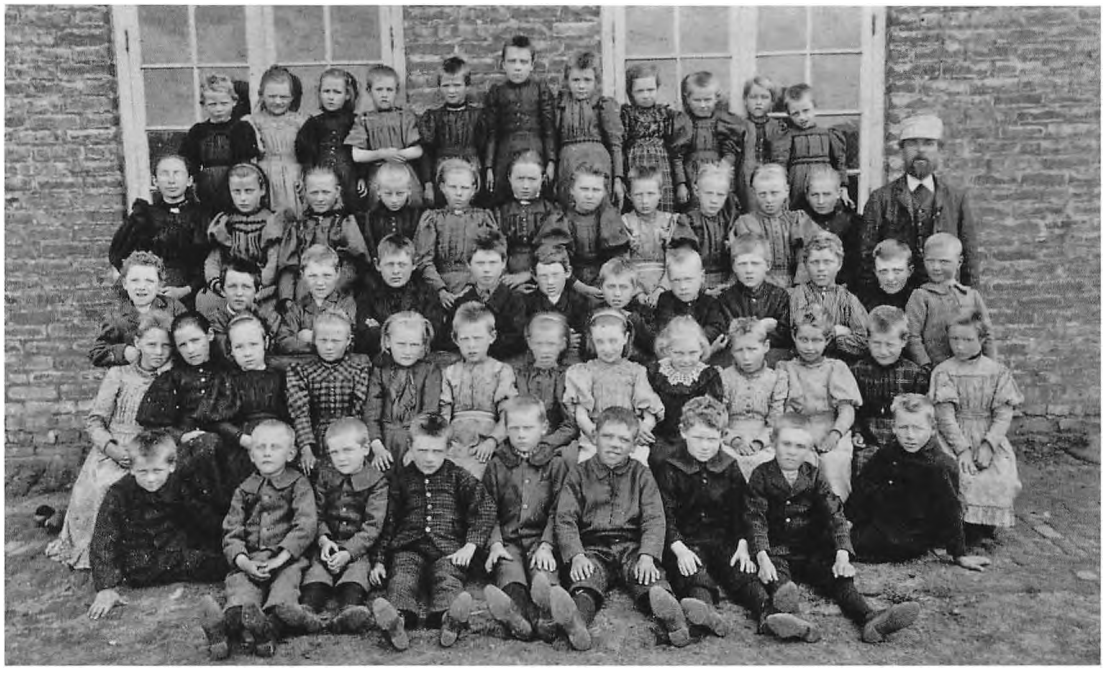

Staby Nordre Skole, 1895. Førstelærer Thomsen med skolens elever.

Min far Jens Theodor, som var født i Nees i 1852, holdt fra 1874-1878 og 1880-1881 privat skole i Bjerregaard på Holmsland Klit. I 1884 tog han lærereksamen fra Undervisningsanstalten København. Hans eksamensbevis lød på duelig, men karakteren for sang var kun »godt«, og med en bemærkning om, at han ikke kunne forestå kirkesang. Jeg har ladet mig fortælle, at han enkelte gange måtte overtage kirkesangerhvervet, men han var ikke glad for det.

Min far blev lærer ved Staby Nordre Skole i 1886 og var der til sin død i 1907.

Da min far døde flyttede vi, mine to søskende og mor, fra Staby til Ulfborg, hvor min mor forsøgte at ernære sig på forskellig vis med kunstvævning, en lotterikollektion og lidt kontorarbejde. En kort tid fik hun en stilling som vikar i Sønderkær Skole. Før sit giftermål havde hun fået særundervisning hos en kendt lærer i Gl. Sogn og havde vikarieret lidt der, ligesom

hun sommetider havde hjulpet min far i skolen.

I 1909 blev vi tre børn sendt rundt til familien til min mors søstre i Skjern, Darum og Hvalsø, imens min mor uddannede sig til vinterlærerinde på Hoven Kvindehøjskole. Da hun havde færdiggjort sin uddannelse, fik hun en stilling som vinterlærerinde ved Tim Østre Skole. Vi to mindste børn kom så hjem om vinteren, mens min bror blev på Sjælland. Den følgende sommer blev min mor sekretær for forstanderen på Hoven Kvindehøjskole, fordi han var meget svagtseende. Min storesøster kom med til Hoven, medens jeg blev sendt til Darum igen, og her begyndte min skolegang i 6-7 års alderen.

Herefter blev min mor antaget til en helårsundervisningsstilling i Tim, og min søster og jeg kom hjem.

Som 11-årig blev vi begge sendt ud at tjene om sommeren. Min søster kom til Staby; jeg mener, stedet hed Nørgaardshus. To år senere skulle jeg så ud at tjene. Jeg kom også til Staby; jeg fik en plads hos en fisker, der hed Poul Hvirgel. Han havde et lille landbrug i nærheden af Nissum Fjord. Jeg skulle foruden mine pligter gå i skole en halv dag om ugen. Jeg kom dermed i Staby Nordre Skole, mit fødehjem, som jeg flyttede fra som 3-årig. Jeg ville meget gerne have set lærerboligen, men jeg har sikkert aldrig haft mod til at fortælle, hvem jeg var. Førstelæreren hed Johannes Lebech.

Sommeren ville ingen ende tage, men endelig skulle jeg hjem til Tim igen, og hvilken svir det var; nu skulle jeg i skole hver dag!

Næste sommer kom jeg tilbage til pladsen hos Poul Hvirgel, som havde købt en gård på Husby Klit.
Jeg skulle køre med hestevogn derud, men ingen havde fortalt mig, at vi skulle køre gennem Stadil Fjord, som kun var udtørret om sommeren. Jeg var skrækslagen, da turen gik ud i fjorden og hestene gik i vand til bugen. Jeg var sikker på, at jeg aldrig mere ville komme hjem og gå i skole, som var min kæreste beskæftigelse. Jeg husker tydeligt, at jeg tænkte: »Mon heste kommer i himlen?«

Nå, men postbuddet, hestene og jeg nåede Klitten i god behold. For dem var det jo en hverdagsbegivenhed.

Det store lyspunkt ude på Klitten var onsdag formiddag, hvor jeg gik i Husby Klitskole. Det var en meget lille skole, vi var vel ca. ti elever. Vi havde den mest elskelige gamle lærer, som jeg mener hed Olesen. Han kom vandrende sydfra, støttende sig til en stor knortekæp.

Det skete ind imellem, at jeg ikke kunne få fri til at gå i skole, så var jeg meget ulykkelig, for jeg så med længsel hen til skoledagen hele ugen. Var der en dag, jeg måtte blive hjemme, skelede jeg hele tiden hen ad vejen, måske jeg kunne få et glimt af den kære lærer.

Mens jeg var i Husby Klitskole, var der ikke noget, der hed skoleudflugter, men som 10-årig var jeg med Tim skole i Herning. Vi så »Æ Bindstow« på Herning Museum. Det kunne jeg slet ikke glemme, så stor en oplevelse var det.

Nedskrevet i 1985

Staby Nordre Skole 1903-1910

Af Andreas Kristensen

Forældre: Anne Marie og Anders Kristensen, Hvirgel

De første fire år var Jens Theodor Thomsen førstelærer. Han blev afløst af Johannes Jepsen Bihl. Det viste sig, at han var syg af tuberkulose. Han fik sin afsked efter tuberkuloseloven.

Under hans sygdom kom en vikar, som blev kaldt »Lille Nielsen« (Niels Anton Nielsen).

Efter ham kom nok en vikar, som børnene stenede væk. Andreas fortæller, at han også var med til det.

Præsten, som både døbte og konfirmerede Andreas Kristensen, hed L.L. Schougaard. Konfirmationstøjet var et brugt sæt med lap på det ene knæ, som han holdt hånden over. Han fik to gaver: en sølvkæde af forstander Jepsen på Staby Højskole og 50 øre af Mads Arbjerg.

Skoleudflugt med hest og vogn til Fjand, ca. 1916. Frøken Høj med lille klasse og mellemklasse.

Staby Nordre Skole 1928-1935

Af Ena Nørgaard Rasmussen

Forældre: Marie og Andreas Kristensen, Lille Arbjerg

Staby Nordre Skole 1934.
1. rk. øverst f.v.: Hans Kristensen, Halvor Kristensen, Søren Nielsen, Anders Kristensen, Niels Lauridsen, Henning Sørensen, Hans Nielsen, Niels Knygsand, Kaj Iversen, Jens Knygsand, Sven Sørensen.
2. rk.: Åge Tokkesdal, Agner Nielsen, Johannes Kristensen, Jens Strandbygaard, Karl Birk, Jens Madsen, Ejner Kloster, Peter Mortensen, Svend Kloster, Jens Sørensen.
3. rk.: Lærerinde Ellen Bækby med lærer Juhl Pedersens datter Tove på armen, Gunnar Nyborg, Hans Birk, Frede Rasmussen, Sigfred Sørensen, Gunnar Nørgaard, Thomas Nielsen, Kaj Sig, Ejner Christensen, Viktor Rasmussen, Thomas Mortensen, Førstelærer Kristian Juhl Pedersen.
4. rk.: Else Madsen, Elly Nielsen, Gerda Rasmussen, Valborg Nørgaard, Ena Kristensen, Kathrine Sørensen, Gerda Nørgaard, Tinne Kloster, Søs Strandbygaard.
5. rk.: Erna Nielsen, Ruth Kloster, Mary Tokkesdal, Martha Sørensen, Rose Birk, Dagmar Madsen, Signe Madsen, Martha Kristensen, Anna Rasmussen.

Jeg havde lang vej at gå til skolen på veje, der var så plørede, at biler ikke kunne køre der om vinteren. Sommeren 1932 gik jeg ikke i skole, da jeg havde fået en tjenesteplads i Vedersø. Jeg var da elleve år.

De første år brugte vi tavle og griffel. På lærerens pult stod en flaske vand og lå en klud, så kunne vi gå op og rense tavlen, når den var skrevet fuld. En ny griffel skulle vi også op til læreren og bede om. Kunne det ikke bevilges, kunne vi købe en ny i »æ Krog«, Karen og Niels Nyborgs købmandshandel, som lå ikke ret langt fra skolen. En tyk griffel kostede 2 øre og en tynd 1 øre.

Gulvene i skolestuerne fik noget, der kaldtes støvfri fernis; de skulle kun fejes. Det kom Anton Sørensens kone og gjorde. Vi skulle samle blækhusene sammen og stille dem op i lærerens pult, før vi gik, for hun tippede bordene op på enden, så der kunne blive fejet under dem.

Frikvarterne

Når vejret var for dårligt til at være udenfor, måtte vi i frikvarterne opholde os i de to forgange. Det kunne godt være noget af et mareridt, når det var halvmørkt, og der var snesjap og alt for lidt plads. Det sidste førte ofte til brydekampe og drillerier, så kunne det godt være en befrielse at komme ind til timen igen. Når ellers vejret var godt, havde vi en god legeplads i en lille plantage, som hørte til Nørtoft.

I skolestuerne var der et par store kakkelovne. Drengene bar tørvene ind og vi fyrede, hvis vi kunne mærke, der trængtes til det.

Skulle vi på WC, fik man en kammerat til at stå foran døren med ryggen til, for der var et hul i døren, hvor drengene kunne kikke ind. Toiletpapiret var blade fra en gammel telefonbog eller avispapir.

Frikvarter.

Højdepunkterne

En af skoletidens højdepunkter var, når skolen skulle pyntes til lærernes fødselsdage. Kristian Juul Pedersens fødselsdag blev fejret før jul, da han havde fødselsdag juledag. Ellen Bækby havde fødselsdag den 16. januar. Det kan nok være, der blev pyntet med bl.a. gran, crepepapir og mos. Vi blev trakteret med kakao og vandkringle, og vi sang og legede, så det var en rigtig festdag.

En anden af højdepunkterne var sommerens udflugt. Den blev der gjort meget ud af. I de små klasser var det familieture med hestevogne, der kørte i en lang række ind over Pallisbjerg Enge til havet. Børnene sad og viftede med flag. I de store klasser var det togrejser. Jeg har været på en fire dages tur til København og tre dage i Sønderjylland.

Ellen Bækby var ansat på Staby Nordre Skole 1921-1952.

Staby Nordre skole 1940. Førstelærer Kr. Juul Pedersen.
Pigerækken f.v.: Karen Marie Kristensen, Johanne Bro, Anne Christensen, Ella Lystbæk, Anne Lise Madsen, Gerda Madsen og Inga Sørensen.
Drengerækken f.v.: Arne Jensen, Frank Eriksen, Sigurd Esager, Henning Nyborg, Jens Nørgaard Rasmussen, Jens Mortensen, Mads Andersen, Hans Lauridsen, Børge Nielsen.

Førstelærer Kristian Juul Pedersen blev ansat på Staby Nordre Skole i 1927 og sluttede sin lærergerning på Staby Centralskole i 1968.

Han dimitterede i 1922 fra Silkeborg Seminarium. Kristian Juul Pedersen skriver i sine erindringer om undervisningen under Den Vestjyske Skoleordning:

Ældste klasse gik i stå i sommertiden og glemte en del af det, de havde lært i vinteren forud. De var ikke særlig arbejdsvillige den ene skoledag om sommeren. Jeg fandt, at når de fik lidt dansk, regning, bibelhistorie og botanik, var det bedst at betragte den ene skoledag som et oplivende moment i den lidt ensformige hverdag. Når vejret var til det, badede vi i fjorden ved Svingeltoft.

Når vinteren kom, var børnene friske og oplagte til skolearbejdet, og det om sommeren tabte var snart indvundet.

Kilde: Årsskrift 2005

Staby Søndre Skole 1820-1952

1820-1927 Gl. Skolevej 1
1927-1952 Staby Kirkevej 6

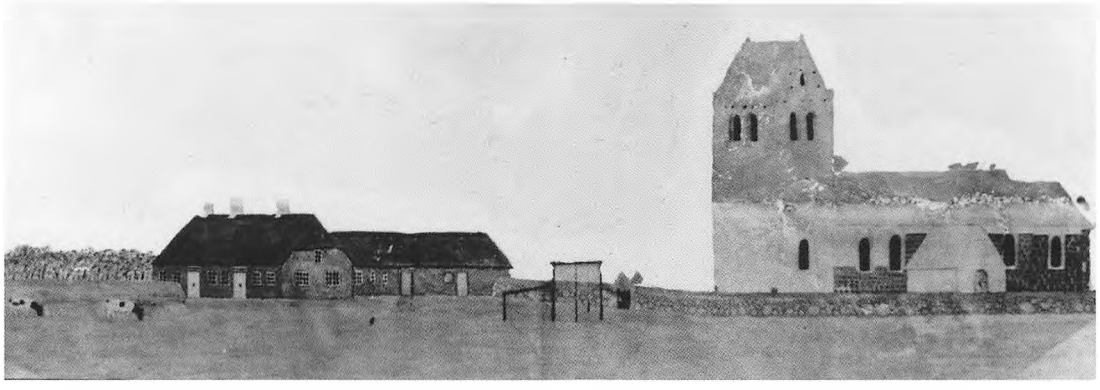

Staby Søndre Skole, Gl. Skolevej 1, med de lovpligtige udendørs gymnastikstativer. Bygget i 1825.

Allerede i 1806 blev der oprettet en skole i den nordre ende af sognet, men så længe Büchler var præst i sognet, blev der ikke rørt ved degneskolen i den søndre del af sognet. Da degnen Jørgen Paulin Kanneworff i 1820 tog sin afsked, blev der omsider indrettet en skole i den søndre del af sognet. Pastor Büchler blev i 1822 suspenderet fra sit embede, fordi han var blevet »forfalden til drik« og forsømte embedet, og derudover var han indviklet i en strid mellem beboerne og læreren i Nordre Skole.

Der blev i 1824 oprettet en skolekommission i Staby Sogn. Kommisionen havde følgende medlemmer: proprietær Linnet (skolepatron), Niels A. Strandbygaard, Svendsholm, Anders Jensen, Voldsager, (skoleforstander Søndre Skole) Niels Clemmensen og Anders Jensen (skoleforstandere Nordre Skole)

I 1824 samme år som skolekommissionen blev oprettet, blev man i sognet enige om, at der skulle bygges en ny skolestue til den østre ende af degneboligens stuelænge. Gulvet skulle lægges af helbrændte mursten, og der skulle laves syv borde med sammenhængende bænke 3½ alen lange efter model af lignende borde i Tim Degneskole. Der blev holdt licitation den 10. september 1824. Godsejer Christen Jensen Ebbensgaard på Pallisbjerg tilbød at opføre skolestuen for 40 rigsdaler kurant. Byggeriet stod færdigt året efter i 1825.

Godt hundrede år efter i 1927 blev der bygget en ny skole med to skolestuer og boliger til en lærer og lærerinde. De fraflyttede bygninger blev solgt til privatbolig.

Da centralskolen blev bygget i 1952 bliver skolen omdannet til lærerboliger og døbt »Degnely«.

Skoleledere/
førstelærer Staby Sdr. Skole

1785-1820	Jørgen Paulin Kanneworff
1820-1823	Laust Pedersen
1823-1828	Ole Hostrup
1828-1829	Morten Christensen Lindvig
1829-1858	Jens Peder Thygesen
1858-1862	Jens Hansen
1862-1876	Peder Christensen Amstrup
1876-1882	Niels Guldbrandsen
1882-1912	Jørgen Jørgensen
1912-1941	Frederik Kristensen
1941-1952	Johannes Wentzel

Kilde:
Alfred Kaae: Staby Sogn
Rudolf Uhre: Landsbyskole i 250 år
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924

Skolestatistik 1924
- Staby Søndre Skole

Antal børn 70
Antal klasser 3

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 3
Værelser på loftet 0
Kælder ..... Ja
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand ..... Ja
Have ..... 1250 m²

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr.
Forskolelærerindens løn ..... 1650 kr.

Honorarer/førstelæreren:
Kirkebylærer ..... 50 kr.
Kirkesanger ..... 300 kr.
Søgnedagsforretninger ..... 75 kr.

Førstelærer Fr. Kristensen:
Født d. 10/3 1876
Eksamen fra
Randers Seminarium 1905
Tjenestealder 1907

Forskolelærerinde Marie Ibsen:
Født d. 3/1 1873
Ueksamineret
Tjenestealder 1898

Staby Søndre Skole 1914-1921

Af Kristen Flodgaard Brondbjerg

Forældre: Johanne og Morten Brondbjerg, Lille Brondbjerg

Bygningerne (Gl. Skolevej 1)

Der var tre bygninger. Selve skolen bestod af to ret store klasseværelser med store vinduer mod øst i det ene og mod vest i det andet rum. Rimeligt højloftede og lyse lokaler. Til hvert klasseværelse var der en forgang med reoler til vores træsko og knagerækker til overtøjet. I forgangen skulle vi skifte vores træsko med kludesko. Hvert klasseværelse var udstyret med lærerens kateder, en stor sort tavle, to-mands skoleborde samt en stor vid og høj kakkelovn, som læreren eller hans kone fyrede i om vinteren med tørv eller brænde.

Den anden bygning var lærerens bolig, som havde direkte tilslutning til skolebygningen. Læreren havde et kontor, der også tjente som en slags folkebibliotek. Der var en beskeden samling bøger, som folk kunne låne med hjem. Derudover var der to stuer, hvoraf den ene kunne rumme mange mennesker ved festlige lejligheder. Tilbygget på tværs af lærerboligen lå den tredje bygning med en lille stald og lade. Jeg mener at kunne huske, at læreren i de første år havde lidt husdyr i stalden, vel til en smule supplering til den vist ret sparsomme lærerløn.

Hele komplekset var stråtækket i stil med de omliggende huse og gårde. Udenoms var der en legeplads med ribbe og bom til gymnastik. Læreren havde en ret stor blomster- og køkkenhave, som altid var i fin stand. Både læreren og hans kone var havefolk. Endvidere hørte der til skolen et stykke landbrugsjord, som min far dyrkede for læreren i mange år, da han ikke selv havde hest eller landbrugsredskaber.

Maria Lucia Ibsen

Maria Lucia Ibsen, Staby Søndre Skole 1902-1937

Jeg husker tydeligt min første skoledag, en stor dag både for mig og mine forældre, som for første gang skulle have et barn i skole. Mor fulgte mig. Jeg husker Frk. Ibsens venlige, men ikke overstrømmende smil, hendes håndtryk og *»Walkommen«*.

Hvad hendes uddannelse angår, stammer min viden fra et par replikker, da den rapmundede biskop Olesen var på visitats.

»Hvor har De så Deres uddannelse fra, frk. Ibsen?« spurgte han.

»Ja, a hår jo wat o Askov Højskol.«

»Måske engang i Kong Arilds tid?« repli-

Ved

LÆRERINDE FRK. IBSENS AFSKEDSFEST

den 20. Maj 1937

Mel.: Paa Tave Bondes Ager.

Hvis jeg et Ord maa sige ved denne Lejlighed
saa vil jeg vælge Emnet: Min første Kærlighed
— at vi var fler om »Budet«, det gjorde ingenting,
i Aften vi danner om Frøken Ibsen Ring.

Hun lærte os at læse og regne, skrive flot,
at vi maa være gode, hvis det skal gaa os godt,
fortalte os om Jesus som Børnevennen god,
vi glemte det aldrig, det slog i Hjerter Rod.

Og var vi rigtig flinke, et Eventyr vi fik,
nu skal I høre Maaden, hvorpaa det foregik:
vi listed' op til »Pulten«, saa sagte en og hver,
det gjaldt om at komme vor Frøken særlig nær.

Det kunde ogsaa hænde, en Trøje blev for slidt,
men fryse maatte ingen, hun vidste Raad for sligt,
og labte vi en Knap eller rev en Kjole lidt,
vi gik til Frøken Ibsen, for der var Raad for det.

Nu vil jeg holde inde; jeg tænker, I forstaar,
at hvad fra Hjertet kommer, til Hjerte ogsaa gaar,
det saadan gik i Skolen, og mine Ord saa faa,
jeg ønsker, maa virke som tænkt og glæde maa.

Og nu Marie Ibsen vi bringe vil i Kor
en Tak fra os Elever, fra mangen Far og Mor;
vi ønsker, at Dagene, som Gud dig skænke vil,
han selv sin Velsignelse lægge vil dertil.

cerede biskoppen, sikkert for at være morsom, men en højskoleuddannelse var bestemt ikke dårlig for en småbørnslærerinde. Hun var en god lærerinde, rolig, ægte, altid sig selv, en stabyaner blandt stabyanere. Hun var datter af møller Peder Ibsen.

Frederik Kristensen

Førstelærer Frederik Kristensen var født på Mors i 1876. Han var dimitteret fra Ranum Seminarium og var derefter lærer i Amerika et år og fem år i sin hjemby Redsted, før han kom til Staby.

Af skikkelse var han middelhøj, slank og rank. Hans skarpe ansigtstræk og det levende, årvågne, til tider skarpe blik, som kunne glimte både af varme og strenghed, vidnede om et menneske med sind og holdning, en mand, der stod for noget og gik ind for det med hele sin sjæl. En markant personlighed, man ikke kunne gå ligegyldig forbi. I samtaler varede det sjældent længe, før han vandrede op og ned ad gulvet og medrivende fortalte om den sidste bog, han havde læst eller et problem, han for tiden var optaget af.

Der var ingen tvivl om, at Kristensen, der var grundtvigianer, anså kristendomsundervisningen for at være det vigtigste fag. Mest greb det os, når han selv fortalte, engageret og personligt. Jeg glemmer aldrig den time, da han forklarede os, at døbte menneskers plads søndag formiddag er i kirken. Han talte så varmt og medrivende derom, at stemningen i timen står ganske levende. Jeg husker også hans blufærdige gennemgang af det 6. bud.

Mette Kirstine og Frederik Kristensen

»Der er nogle, der siger, moderen føder de små børn. Andre siger, at storken kommer med dem. Hvad tror I, der er rigtigt?« spurgte han.

En eller anden må have svaret, at moderen føder barnet, for jeg husker tydeligt, at Kristensen svarede: *»Det tror jeg også.«* Det var vist den eneste seksualundervisning, vi fik i skolen.

Langt de fleste timer blev brugt til dansk, skrivning indbefattet, og regning. Da der var flere årgange i klassen, måtte læreren gennemgå stoffet holdvist. Jeg tror, Kristensen mingelerede holdene sammen, som han syntes bedst, selv om det vel i hovedtræk blev efter årgange. Jeg mener, vi var ca. 45 elever i ældste klasse. Jeg husker, at der ikke var plads til alle ved to-mands bordene. Der blev lagt brædder tværs over gangen mellem bordrækkerne både i bænk- og bordhøjde, så der var et bræt både til at sidde på og et til at skrive ved.

I 1916 blev der bygget et forsamlingshus (Staby Kirkevej 19) i nærheden af skolen; der havde vi gymnastiktimerne. Før blev der kun lavet nogle små øvelser i klassen om vinteren. Drenge og piger var sammen, men det skete også, at vi var delt; om sommeren husker jeg, at Kristensen spillede fodbold med os på legepladsen, eller at vi vandrede ned til Husby Sø og

Familien Frederik Kristensen i haven.
F.v.: Elna Østergaard Kristensen med Gunnar Aarup Kristensen, Elisabeth (Lis) Neumann med tvillingerne Bent og Peter Neumann, bagved: Katrine Kristensen, Maren Kirstine Christensen, Margrethe Kristensen, Mette Kirstine Kristensen, Frederik Kristensen.

badede, læreren med os drenge, lærerinden med pigerne.

Disciplin

I min skoletid var der noget, der hed disciplin. Vi blev straffet med klø eller eftersidning, hvis vi var ulydige eller ikke kunne vores lektier. Lærer Kristensen havde et stærkt temperament, som gjorde, at han gik levende op i alt, hvad han havde med at gøre. Et temperament som nu og da tog magten fra ham, så han straffede for hårdt. Klimaet i skolestuen var undertiden mere præget af ængstelse end tryghed. Det skete af og til, at han efter skoletid cyklede ud til et hjem for at bede om undskyldning for, at han havde slået for hårdt.

Engang imellem kom der en eller anden ung mand og overværede undervisningen. Det var elever fra Staby Vinterlærerseminarium. En vinter var lærer Kristensen syg en periode. Et par elever fra vinterlærerseminariet skulle vikariere for ham. Først en lille fyr, som slet ikke kunne styre os. Snart fik vi anden, en lang ranglet mand. Jeg tror, det var i hans første time, at en af knægtene igen skulle forsøge sig. Knægten blev kaldt op til katederet, hvor læreren gav ham en knaldende lussing med flad hånd. Drengen gav sig til at tude. Læreren sagde: »*Hvad er du for en kryster, kan du ikke tage en lussing uden at tude? På plads med dig!*« Han havde resten af tiden ro i klassen.

De uforglemmelige dage

Der var nogle uforglemmelige dage i skolen. Én af dem var de dejlige julefester, hvor vore forældre var velkomne. Først gik vi rundt om et stort smukt juletræ og sang mange julesalmer, så holdt Kristensen en god juletale, og så serverede fru Kristensen chokolade og kringle i deres rummelige dagligstue – holdvis. Hun var et meget afholdt menneske. Der var noget så yndefuldt over hendes stilfærdige væsen. Man befandt sig trygt og godt i hendes selskab. Hun bidrog meget til julefestens glade stemning.

En anden uforglemmelig dag var den årlige »eksamen«. Da kom skolekommissionen med præsten i spidsen og hørte på os. Præsten sad oppe ved katederet med en protokol, hvori han skrev den enkelte elevs karakterer i dansk og regning. Præsten var født medlem af skolekommissionen. Det var ham, der havde tilsyn med skolens arbejde og ansvar for, at skolen gav børnene en kristelig opdragelse. Lærerne skulle være kristne og medlem af folkekirken.

Udflugterne var også en af skoleårets højdepunkter. Det var mest en tur til havet. Bønderne stillede deres arbejdsvogn, æ skrawvogn, til rådighed. Så kørte vi af sted til Bjerghuse i Fjand. Vi sad i klitterne og fortærede vores medbragte mad. Vi havde også længere udflugter, et år var vi i Viborg. Først med skrawvogn til Ulfborg og derefter med tog. Det var en lang rejse dengang, men en rejse, der aldrig glemmes.

Manuskript nedskrevet i 1985.
Uddrag ved Birgith Sørensen.

Staby Søndre Skole, Gl. Skolevej 1. Bemærk der er pyntet med flag og gran i en eller anden anledning.

Yderst til venstre førstelærer Frederik Kristensen, ca. 1912

Staby Søndre skole 1940/41. Lærer Frederik Kristensen.
1 rk. f.v.: Elly Jensen, Anne Grethe Sandgrav, Sylvia Slot, Jakob Sandgrav, Kaj Jakobsen, Hans Jørgensen.
2 rk. f.v.: Henny Mortensen, Frida Pedersen, Ellen Sørensen, Henning Brunsborg, Marinus Gadegaard, Kaj Mortensen. 3 rk. f.v.: Margrethe Sig, Irma Susgaard Nielsen, Karla Pedersen, Johannes Slyk, Verner Albertsen, Lars Bundgaard Pedersen.
4 rk. f.v.: Gerda Nielsen, Valborg Asmussen, Gerda Henriksen, Jens Brondbjerg, Reiner Slot.
5 rk. f.v.: Selma Sørensen, Hilda Gadgaard, Gunnar Bøndergaard, Henry Graversen, Svend Åge Albertsen.
6 rk. f.v.: Børge Albertsen, Kresten Sløk, Henning Andreasen, Jakob Jensen, Børge Nielsen.

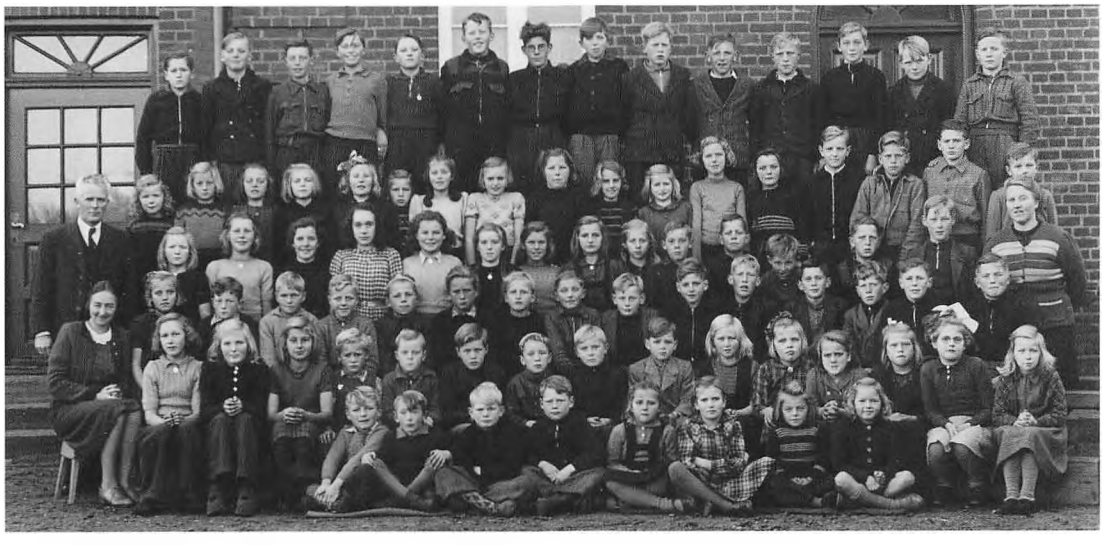

Staby Søndre Skole ca. 1948. Yderst til venstre Johannes Wentzel, siddende Anna Wentzel, yderst til højre forskolelærerinde Maria Holm-Rasmussen.

Staby Søndre Skole 1942-1949

Af Henrik Toft

Forældre: Margrethe og Kresten Toft, Søndertoft

Staby Søndre Skole 1943.
Nr. 5 øverst fra venstre: Henrik Toft. Yderst til højre førstelærer Johannes Wentzel.
Yderst til venstre forskolelærerinde Sigrid Borup.

Jeg begyndte min skolegang i Staby Søndre Skole sammen med otte andre elever, fire drenge og fire piger. Vi gik under den Vestjyske Skoleordning, som var gældende i Staby Sogn, indtil Centralskolen blev taget i brug i 1952.

På hjemturen efter min første skoledag blev jeg indhentet af en nabodatter, som interesseret ville vide, om vi havde fået lært noget?

»*Ja,*« svarede jeg, »*vi har allerede lært at stave til Ole.*«

Klassekammeraterne har siden sagt, at jeg blev mobbet en del, men bortset fra forskellige øgenavne, så husker jeg det ikke som særligt slemt.

Under besættelsen blev indbyggertallet i Staby Sogn fordoblet. Der kom 1000 tyske soldater til, så indbyggerantallet

var i alt 2000. Soldaterne var indkvarteret rundt om i sognet. De tog også vores skole og Søndre Forsamlingshus. De fire yngste årgange brugte en stue i Skadborg (Gl. Skolevej 2) til undervisningen, og de ældste klasser gik i missionshuset (Stabyvej 28).

Det var selvfølgelig en stor oplevelse at høre befrielsesbudskabet om aftenen den 4. maj 1945.

Dagen efter mødte vi som vanligt op i missionshuset for at gå i skole. Men det blev en anderledes dag, for vi fulgtes ad op til skolen og hejste Dannebrog og fik derefter fri. Jeg tog hjem, fattede en knibtang og gav mig til at klippe i pigtrådsspærringen ude i vores have, som var en del af et større anlæg, som indbefattede en pansergrav, diverse skyttegrave og en maskingeværstilling ved hver ende af stuehuset.

Anna Wentzel havde håndgerning med pigerne. Hun instruerede også de skuespil, som 7. klasses elever optrådte med i forbindelse med »eksamen«. Det foregik i forsamlingshuset. Ved den gymnastikopvisning vi havde, inden vi skulle optræde, forstuvede jeg foden ved at springe over buk, men jeg kunne da gennemføre at spille Æsop i »Æsops Fabler«.

Børnene i de to skoler i Staby kunne fortælle nogle forfærdelige historier om hinanden, men da vi kom til at gå til præst sammen med dem fra Nordre Skole, så var de ikke så slemme endda. Jeg blev konfirmeret den 3. april 1949, og så var det slut med skolegangen.

Børn foran Staby Søndre Skole, ukendt årstal.

Staby Centralskole / Staby Skole 1952-

Stabyvej 36

De to skoler og forsamlingshuse i sognet var efterhånden blevet utidssvarende, ikke mindst Nordre Skole trængte til en større renovering. Sognerådet, med Aage Ebbensgaard som formand, besluttede at bygge nyt, at samle kræfterne i ét byggeri med sognegård og skole.

Det var dog ikke uden protester, ikke mindst fra beboerne i den nordre ende af sognet, som mente, at skolen/sognegårdens placering favoriserede den søndre ende af sognet. Protesterne og underskriftsindsamlingen ændrede dog ikke ved sognerådets beslutning. Den 2. april 1952 blev Danmarks første kombinerede skole og sognegård indviet.

Arkitekter på byggeriet var Hempel og Fischer. Pris 550.000 kr.

Som et plaster på såret, en forsoning, blev børnene fra nordre sogn kørt gratis i skolebus.

I forbindelse med, at man tog den nye skole i brug, gik man væk fra at undervise efter den Vestjyske Skoleordning.

I 1974 blev der i en tilbygning oprettet en børnehaveklasse med Jytte Meller som leder, og i den forbindelse blev de udendørs toiletter erstattet af nye på gangen.
Førstelærerboligen blev i 1990 ombygget til SFO og børnehaven »Lærkereden«med Jette Christensen som leder.

I 2003-2004 blev skolen totalrenoveret og ombygget og tilpasset de nye undervisningstilbud.

I 2013 var der 129 elever i Staby Skole, som nu også har elever fra Madum, Husby og Thorsminde skoler.

Staby Centralskole - Rejsegildet 1951.
1. rk forrest f.v.: Mogens Vejgaard, murermester Lysgaard, ?, ?, Tømrer Søren Bjerg, murerarbejdsmand Jørgen Jørgensen, ?, Tømrer Chresten Christensen, Hans Sløk.
2. rk.: ?,?,?, smed Thorvald Christiansen, elektriker Heede Christensen, smed Holger Thomsen, ?, tømrer Chresten Sløk, ?, murer Sigvard Lauersen, murer Vejgaard, tømrer Kirk.
Bagerst f.v.: ?, ?, Arkitekt Hempel, ?, elektriker Søren Poulsen, ?, ?, ?, ?, ?

Førstelærere/skoleinspektører

1952-1968	Kristian Juul Pedersen
1968-1992	Rudolf Borgen Uhre
1992-1995	Niels Bjerg
1996-1998	Svend Aage Jeppesen
1999-2001	Jens Petersen
2002-2010	Lise Graversen
2010-2012	Karen Kattenhøj (konstitueret)
2012-	Lene Ettrup

Kilde:
Alfred Kaae: Staby Sogn
Rudolf Uhre: Landsbyskole i 250 år
Bente Grønbæk

Ordensregler for Staby skole.

1. Børnene skal møde i rette tid på skolen; dog må ingen møde, tidligere end 10 minutter før deres skoletid begynder.

2. Børnene skal medbringe de til undervisningen nødvendige sager i dertil egnet taske og pennalhus og efter endt skoletid tage disse med hjem.

3. De af skolen udleverede bøger må være indbundet, og mishandles eller beskadiges skolens ejendele, må de erstattes af hjemmet.

4. Fundne sager afleveres på skolen.

5. Det er forbudt at kaste med sten, og papir henlægges i papirkurvene.

6. Børnene må ikke færdes på legepladsen i tøjsko eller sko, der benyttes til gymnastik.

7. Børnene må ikke forlade legepladsen i frikvarteret uden tilladelse.

8. Når der ringes ind, skal børnene uden støj stille op i række og føres til klasseværelset.

9. Elever på cykel hensætter ved ankomsten denne i cykelskuret eller stativet, hvorfra den ikke må fjernes, før skoletiden er endt.

10. Kun ordensduksen, der vælges for en uge ad gangen, må opholde sig i klasseværelset før skoletidens begyndelse og i frikvarterne.

11. Ved brug af gummifodtøj og træsko medbringes skiftesko.

12. Børnene anskaffer selv dragter til gymnastik, og disse opbevares på skolen (drengene benklæder, sko og trøje; pigerne dragt, sko og et stykke linned fra 3. skoleår).

13. Til badning medbringer eleverne håndklæder og sæbe.

Ordensreglement 1952-1975.

1954-55. Øverst f.v.: Lærer B.B. Lillelund, Chr. Leegaard, ukendt, Ejvind Mortensen, Jens Rønhøj Kristensen, Knud Wentzel, Jens Kristian Tokkesdal, Poul Flodgaard Nielsen. Midten: Annelise Bundgaard, Karen Marie Flodgaard Nielsen, Birgit Sørensen, Doris Jeppesen, Birgit Tokkesdal, Eva Stage, lærerinde Inger Lillelund. Nederst: Karl Gadegaard, Peder Halkjær, Leif Knudsen, Villy Bennedsgaard, Børge Sahl Rasmussen.

1957-58. Øverst f. v.: Fru Lillelund, Poul Erik Nielsen (Polle), Otto Nielsen, Niels Jørgen Nielsen, ukendt, Torben Slot, ukendt, Lorenz Svenstrup. Midten: Frk. Rasmussen, Leo Pedersen, Anne Grethe Sig, Birthe Mortensen, Hanne Iversen, Inga Marie Sig, Kaj Kirk. Forrest: Henny Jeppesen, Kaja Nielsen, Kirsten Bak, Ingrid Nørgård, Erna Mortensen, Villy Barbesgaard.

Staby Centralskole, 7. klasse, ca. 1957
Øverst f.v.: Gunnar Pinvig, Gothard Bennedsgaard, Hans Christian Kjærsgaard, Ejgil Mortensen, Hans Erik Sig, Jens Kolby, Kristian Ebbensgaard, Verner Mortensen.
Midten: Karen Kirstine Andersen, Signe Nielsen, Agnes Kirkegaard, Astrid Søborg, Sidsel Bundgaard,
Forrest: Sigrid Pedersen, Solveig Graversen, Ella Andersen, Lærer Kr. Juul Pedersen, Ruth Thesbjerg, Kaja Kloster, Ditte Stage.

Anna og Kristian Juul Pedersen i lærerboligen ved skolen.

Børnehaveklasseleder Jytte Meller har gang i dekupørsaven.

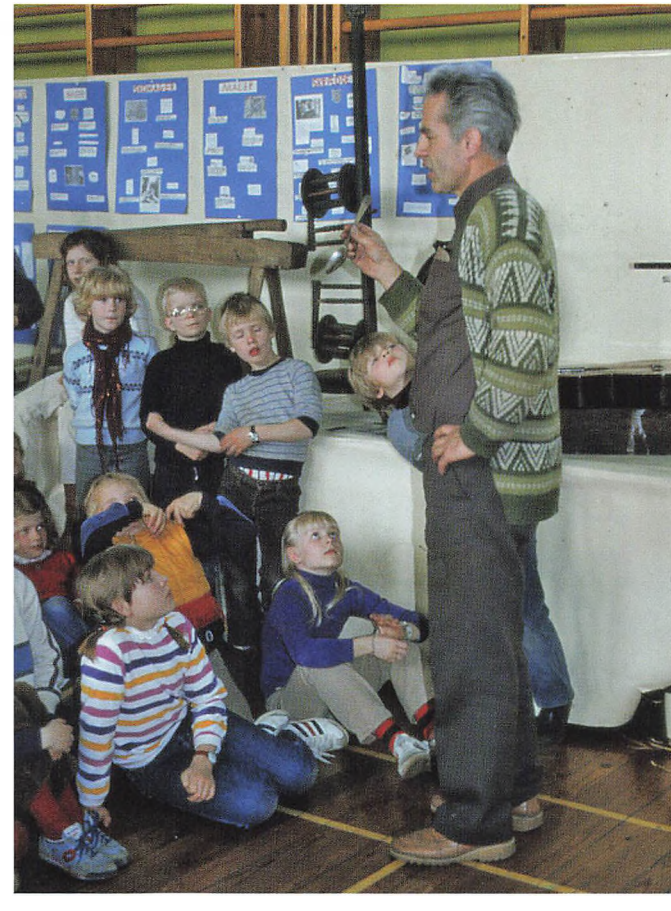

Emnedage »Andelsbevægelsen og Staby for 100 år siden«, april 1982. Førstelærer/skoleinspektør Rudolf Borgen Uhre blev uddannet lærer på Skive Seminarium. Han blev ansat på Staby Centralskole sammen med sin hustru Bodil i 1968. Han sluttede lærergerningen i 1992. Rudolf Uhre var aktiv i sognet på mange fronter, bl.a. i foreningsarbejde og som kirkesanger, men vil især blive husket for sin store interesse for historie. Hans levende og entusiastiske undervisning i historie har lagt kimen til mange elevers historieinteresse.

Forår 1980. Øverst f.v.: Ib Stærkær, Birgit Kyhn, Elisabeth Müller, Rudolf Uhre, Peter Müller. Midten: Jytte Meller, Maria Holm-Rasmussen, Sigurd Madsen, Bodil Uhre. Siddende: Inger Falk, Hanne Jensen, Marie Lund, Knud-Anton Hansen.

Øverst f.v.: Elisa Dideriksen, Carsten Pahl, Mette Ebbensgaard, Jonas Munkholm, Brian Jakobsen, Kresten Toft, Annett Nielsen. Midten: Rudolf Uhre, Rikke Tornvig, Jens Nielsen, Rune Christensen, Thomas Hansen, Thomas Vindelbo, Anna Graversen, Knud Anton Hansen. Forrest: Rune Sønderskov, Mads Trolde Jensen, Simon Jezequel, Ditte Aaberg, Palle Rahbek, Henrik Vestergaard.

Marie Holm Rasmussen

Frk. Rasmussen blev ansat på Staby Søndre Skole i 1947 og fulgte med til Staby Centralskole i 1952, hvor hun var til 1985. Hun var uddannet småbørnslærerinde. Utallige er de elever, der har lært tal og bogstaver ved hendes kyndige og myndige undervisning. Hun herskede også i skolekøkkenet, hvor pigerne, senere også drengene, lærte alt om kalorietabeller og køkkenhygiejne.

Sangtimerne var også hendes domæne i de små klasser. Så kom »De Små Synger« og bordorglet frem. De udvalgte elever fik den ære at pumpe luft i orglet med håndtaget på siden, imens der blev sunget den ene sang efter den anden. I forbindelse med de årlige skolefester var det en regel, at de tre mindste klasser sang under frk. Rasmussens ledelse.

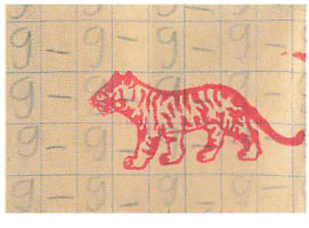

Når eleverne havde gjort sig umage med bogstaver og tal, vankede der et eftertragtet stempel i hæftet.

Staby Centralskole 1965-1972

Af Birgith Sørensen

Forældre: Else og Sven Erik Sørensen, Øster Bennedsgaard

Første skoledag den 12.8.1965.

Skolelægen

I 1946 blev der indført obligatorisk lægeundersøgelse af eleverne i de danske skoler.

I Staby Centralskole var lægeundersøgelseslokalet i kælderen. Et spartansk, ikke særligt stort rektangulært rum med en undersøgelsesbriks, et skrivebord, et par stole og diverse remedier, såsom synsprøvetavle og vægt. Lægen var en ældre autoritær mand i hvid nystrøget kittel. Vi havde selvfølgelig vores mor med, men når vi skulle vaccineres hjalp ingen kære mor.

Man begyndte at vaccinere børn systematisk i 1950, først imod difteritis, dernæst i 1955 mod polio og i 1969 mod kighoste.

Den venlige, men bestemte sygeplejerske, der anså piveri som skaberi, havde opstillet sine remedier på katederet. Vi stod linet op på en lang række med opsmøgede ærmer, ventende på vores skæbne at vores hud skulle konfronteres med den store nål, som var blevet desinficeret i en blålig sydende flamme, for hver ny arm den skulle penetrere. Man var sikker på, at nålen var gloende varm og ville svide sig ind i huden. Det var den almindelige opfattelse i klassen, at man var en tøsedreng, hvis man græd. Det var dog langt fra alle, der kunne holde titlen på afstand.

Et fejlkøb

I forbindelse med grundlæggelsen af Centralskolen blev der oprettet et kombineret skole- og folkebibliotek i skolens kælder. Det var lærer Wentzel, der var bibliotekar. Han sad bag et kateder og holdt øje med, at vi opførte os efter tidens forskrifter, når det gjaldt biblioteksbesøg; stilhed til fordybelse. Hvis det ikke blev overholdt, blev vi, venligt, men bestemt, kaldt til orden af Wentzel, der altid var nobelt påklædt i jakkesæt med kridhvidt pyntelommetørklæde og mørk butterfly. Vi havde også Wentzel i sangtimerne, hvor han akkompagnerede os på sin vemodige violin.

Det forventedes, at vi holdt os til de par reoler, der indeholdt børne- og ungdomsbøger. Vi, pigerne, lånte bøger om »Piger i blåt- og hvidt« og »Bogen om nullermænd« med indlagt nullermand af typen, »under-senge-nullermænd«.

En dag fandt en af drengene i en krog på

biblioteket en bog, der var censureret væk fra hylderne, eller rettere sagt, den havde sandsynligvis aldrig været der. Et fejlkøb måske? Bogen hed »Stine og drengene« af Tine Schmedes. Hvordan denne bog, med meget ligefremme beskrivelser af en teenagers seksuelle eskapader i hine bornerte tider på landet, havde fået lov at komme inden døre på Staby Bibliotek, må siges at være et mysterium. Wentzel ville have kigget ualmindeligt bøst over de runde sygekassebriller, hvis han havde opdaget, at vi lånte bogen uden om hans stempel og blev klogere på både det ene og det andet, som ikke stod i »Piger i blåt- og hvidt«.

En anden af tidens kontroversielle bøger »Den lille røde bog for skoleelever« fra 1969 fik ikke lov at komme indenfor på Staby Skolebibliotek. En herlig bog for de elever, der ikke nærede den store kærlighed til skolen og alt dens væsen. Der var alle mulige forslag til, hvordan man fik en lærer ned med nakken; såsom at spørge læreren til træthed eller strejker og andre kollektive aktioner. Lysten til at afprøve nogle af bogens teser manglede ikke, men det gjorde modet. Jeg erindrer dog, at vi gik i kæder frem og tilbage i skolegården og råbte: *»Vi vil ikke ha' sur mælk!«* Det var skolemælken, der ofte var sur. Aktionen fik et positivt udfald og burde jo nok have givet blod på tanden.

Hvad man i barndommen nemmer...

man ej i alderdommen glemmer, siger ordsproget, det jo så sandt, som det er sagt. Jeg er for eksempel aldrig i tvivl om, i hvilken rækkefølge en opvask skal tages, det har frk. Rasmussen prentet fast for evigt. I en husgerningstime tog hun egenhændigt opvasken, fordi vi ikke forstod os på opvaskens regelsæt. Vi stod og så på, imens hun vaskede op og docerede om opvaskehygiejne. Det var en velvoksen opvask, vi var atten i klassen. Da den sidste tallerken var tørret af, var timen godt og vel forbi og den sidste skolebus kørt. Frk. Rasmussen var aldrig rådvild; vi blev lagt i lag i hendes musegrå Fiat 500 og kørt hjem medbringende lærdom for livet.

Fru Vejbæk underviste bl.a. i kristendomskundskab. Hun gik ofte nede imellem bordene med sit flagrende væsen og en bog i hånden. En dag havde jeg været så heldig at kunne besvare et spørgsmål. Hun standsede ud for mig, så mig i øjnene og sagde: *»Det skal du aldrig glemme.«*
Og jeg har aldrig glemt det: *»Jeg er ikke værdig til at løse hans skorem.«*

Året var 1971

Seksualundervisning var blevet obligatorisk ved lov. I den anledning fik vi fik et tys, tys brev med hjem fra skolen til vores forældre. Skrivelsen kaldte forældrene til møde på skolen angående den nye lov om seksualundervisning. Forældrene skulle orienteres om, at deres barn kunne fritages for undervisningen, hvis de syntes, at børnene skulle leve i uvidenhed om de dele. Det var der ingen, der syntes i vores klasse, sikkert ikke mindst, fordi de så selv var fri for tjansen. Jeg husker, at jeg i min barndoms spæde vår spurgte min mor, hvordan man fik børn. Det varede lidt, inden hun svarede, som kendte hun ikke svaret. *»Man gør ligesom kaninerne, sådan omtrent,«* svarede hun. Så var jeg informeret, for jeg havde observeret kaninhannen springe på ryggen af hunnen og lave nogle bevægelser for derefter at falde om på siden med et grynt.

Det var nogle mere relevante oplysninger, som vores klasselærer, en yngre pro-

gressiv mand med krøllet skjorte og halvlangt hår, fremlagde i seksualundervisningen.

Apropos håret, så kom der et par nye elever, et par bydrenge på skolen, som var langhårede, havde Beatleshår eller måske nærmere hippiehår. De dannede mode. Forældrene, inklusiv de ældre lærere, syntes det så herrens ud, men de fleste af drengene tog kampen op med deres forældre og vandt.

Tidens teknologi i undervisningen

Vi så film med forskellige emner, ofte fra et eller andet fra fjerne lande. Filmene var på spoler, som ofte kunne drille og løbe løbsk eller helt nægte at fungere, så læreren måtte improvisere resten af undervisningen.

Spolebåndoptageren blev brugt til sprogundervisning, hvor vi sad og lyttede til engelske og tyske gloser. Vi lavede også interview med båndoptageren, som dengang da vi møjsommeligt slæbte det tunge uhandy monstrum ud i Mejeribyen og lavede et interview med en gammel mand, der havde været med til at opdyrke heden. Overheaden blev meget anvendt, var på sin vis også genial; man kunne lægge en tekst eller et billede ind på glaspladen, emnet blev så forstørret og projekteret op på væggen. Det var dog ikke alle billeder, der var lige velkomne. I alt ubemærkethed havde en af drengene lagt et pornoblad ind på glaspladen, da læreren i halvmørket stod med ansigtet vendt imod klassen. Lærerens reaktion var eksplosiv; vi turde end ikke grine.

Spritduplikatoren var en herlig opfindelse! Man kunne ved at dreje på et håndtag på siden af det spritduftende apparat frembringe kopier. Forarbejdet var godt nok omstændeligt, der skulle laves en stencil, før der kunne trykkes. Nogle år blev der trykt et helt hæfte med elevernes frembringelser til jul, som vi fik med hjem.

Luft under vingerne

Man følte sig lidt ophøjet, når man startede i 7. klasse, skolens ældste klasse; den klasse de andre så op til. Ikke nok med det, klasseværelset lå også lidt for sig selv. Først gik man gennem en dør med glasruder, som førte ind i en gang, hvor man kunne fortsætte ned ad en trappe til gymnastiksalen. Derefter var der en dobbeltdør med et lille rum imellem. Der var nok fra arkitektens side tænkt på, at der skulle være ro til eksamen.

I 7. klasse sad vi ved enkeltborde til forskel fra de mindre klassers topersonersborde.

Vi var den første årgang, hvor det var obligatorisk at gå i 8.-9. klasse. Vi skulle vælge, om vi ville gå i 8. klasse, 8. teknisk eller realklassen. Efterskole var selvfølgelig også en mulighed.

Vi så frem til at skulle begynde på Ulfborg Byskole, hvor vi troede, at vi der måtte »svinge os i lysekronerne«. Der var også lidt om snakken, for havde man en skriftlig tilladelse fra sine forældre, fik man et rygekort, og så måtte man ryge i frikvarterne i et dertil indrettet skur. Vi måtte også forlade skolens grund i fritimerne, gå ud i byen iført kassebukser og skjorte med stor flip og købe snolder, hvis vi havde moneter. Nu var man næsten voksen!

Kilder: Alfred Kaae, Staby Sogn. Jens Nørgaard Rasmussen, artikel i Lokalhistorisk Årsskriftet 2002.
Kristeligt Dagblad 2013 – Kopper en medicinsk succeshistorie.

Min klasse spiller »Den lille Rødhætte og ulven«, 1971.

Rudolf Uhre underviser i landbrugshistorie. F.v.: Rudolf Uhre, Jan Brauner, Tommy Jensen, Jens Bak, Jette Kirstine Nielsen, Inger Knudsen, Mads Sig, bagerst Carsten Meller.

Madum Skole 1829-1960

1829-1855 Poulsgaard, Madumvej 40
1855-1914 Ved kirkediget
1914-1960 Madum Kirkevej 1

Madum Skole ved kirkediget, 1905. F. v.: Gården Kirkegaard, Madum Kirke, skolen med lærerboligen i forgrunden.

Som i det fleste sogne blev børnene, før der blev bygget et skolehus, undervist rundt omkring på gårdene. Det var dog primært gårdfolkenes børn. I Madum blev der holdt skole i Bundgaard på Skorkærvej og Madumgaard, Madumvej 5.

Madum Skole har været anneks til Tim Skole med undtagelse af årene 1823-1884, da var Madum anneks til Staby Skole.

Den første skole blev bygget i 1829. Den blev bygget ved Poulsgaard.

I 1834 nævnes Eli Andersen som skolemester. Han boede sandsynligvis i Tim, da anneksdegneboligen var lejet ud til en enke.

I 1845 var Anders Knudsen skoleholder. Han boede i Poulsgaard.

Anders Christian Jensen Overby var lærer i sognet i 1855-85. Han regnes for den første rigtige lærer i Madum Sogn, så han har nok boet i degneboligen.

I 1855 blev den næste skole bygget. Den kom til at ligge med gavlen ind til kirkegårdsdiget. Den gamle skole ved Poulsgaard blev omdannet til fattiggård.

De små børn i Madum forsatte åbenbart med at blive undervist på gårdene. Hilda Holm Pedersen fortæller, at hendes mor, som er født på gården Bro i 1873, skiftevis har gået i skole på Stampe, Bro og Smedsgaard.

Børnene fra Rejkjær og Riskjær, som hørte til Tim Sogn, gik i skole i Madum; der var dog en biskole for de små i Rejkær.

Hen mod århundredskiftet var der mange børn i sognet, og fattiggården måtte igen tages i brug til undervisning for de to første årgange.

Degnetjenesten tillagdes først dette embede i 1857 ved vakance i Tim.

I 1898 var der planer om at bygge en ny skole, og i den anledning sendte Madum Sogneråd en skrivelse til sognerådet i Tim, hvor de ønskede at drøfte det fremtidige skolefællesskab.

Tim Sogneråd svarede, at de ikke ønskede at have noget med nybyggeriet at gøre, men at de var villige til at betale, hvad det ordinært kostede pr. barn fra Tim Sogn, som gik i Madum Skole og derudover bidrage med midler til den årlige vedligeholdelse af skolen.

Den 30. september 1899 blev det vedtaget, at børn over 10 år fra Rejkjær og Riskjær fortsat skulle gå i Madum Skole, men overenskomsten gjaldt kun frem til 1. maj 1901, men kunne muligvis fornyes. Det må den være blevet, for børnene fortsatte med at gå i Madum Skole, indtil skoleloven af 1958 kom, og der blev anlagt en vej fra Rejkjær til Tim.

I 1914 blev den nye skole bygget. Lærerboligen blev dog sandsynligvis allerede bygget i 1904.

Søren Søjborg gav tilbud på skolebyggeriet og fik arbejdet. Sognerådet kunne ikke forstå det billige tilbud. Det viste sig, at han havde glemt at få taget med i beregningen. Men tag kom der på.

Madum Skole blev nedlagt i 1960 og eleverne blev tilknyttet Vester Tim Skole, men da ikke alle var tilfreds med tabet af den lokale skole, oprettede en kreds af forældre samme år Madum Friskole i skolens bygninger, som de fik lov til at leje.

Ved kommunesammenlægningen i 1970 overflyttedes de elever fra Madum, der gik i Vester Tim Skole til Staby Skole.

Madum Friskole flyttede 1. oktober 1988 til Ulfborg og fik navnet Ulfborg Friskole. Bygningerne i Madum blev solgt til privatbolig.

Ulfborg Friskole lukkede i 2013.

Førstelærere/skoleledere:

1834-1845	Eli Andersen
1845-1855	Anders Knudsen
1855-1885	Anders Christian Jensen Overby
1885-1893	Lucas Poulsen
1893-1897	Christian Andersen Søgaard
1897-1903	J.P.J. Willumsgaard
1903-1911	Anders Knudsen
1911-1916	Jakob Leander Jakobsen
1917-1927	Anders Brorson Sørensen
1927-1960	Anders Peter Kr. Christiansen

Skolestatistik 1924
- Madum Skole

Antal børn 74
Antal klasser 3

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 7
Værelser på loftet 1
Kælder ..... ja
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... 1400 m²

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr.
Lærerindens løn ..... 2100 kr.

Honorarer/førstelæreren:
Kirkebylærer ..... 50 kr.
Kirkesanger ..... 300 kr.
Søgnedagsforretninger ..... 60 kr.

Førstelærer A. Brorson Sørensen
Født d. 18/1 1892
Eksamen fra
Silkeborg Seminarium 1914
Tjenestealder 1916

Lærerinde Marie Vestergaard:
Født d. 22/12 1901
Eksamen fra
Nørre Nissum Seminarium 1923
Tjenestealder 1924

Lærerindens bolig:
Værelser på loftet 2
Kælder ..... Ja
Lærerindens have ..... 1000 m²

Kilde:
Ejnar Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie,
Ulfborg Herred
Rudolf Uhre: Landsbyskole i 250 år /
Grethe Lystbæk

Madum Skole 1814-1960

Af Grethe Lystbæk

Lærere ved Madum Skole

Ved skoleordningen af 1814 nedlagdes degneembederne og henlagdes til skolevæsenet, men benævnelsen Degn holdt ved indtil midten af vort århundrede, i stedet blev det nu læreren, der herefter fungerede som degn ved kirken.

I den nordlige del af Madum holdt en del rakkere til omkring1817. Børnene i Madum måtte ikke komme i nærheden at natmandsfolkene, men deres børn blev konfirmerede, og det fortælles, at præsten Lauritz Christensen ville afskaffe fordommene. Ved en konfirmation havde han endog på kirkegulvet sat en natmandsdatter over en gårdmandsdatter, hvorfor han måtte høre ilde.

Kirkebogen viser, at det er rigtigt, men vedkommende gårdmandsdatter var ganske vist ualmindelig lidt begavet.

Eli Andersen og Anders Knudsen

Som skolemester i 1834 nævnes Eli Andersen, men han har nok boet i Tim, for Annexdegneboligen var lejet ud til en enke. I 1845 var Anders Knudsen skoleholder. Han havde ophold i Poulsgaard.

Anders Christian Jensen Overby 1855-1885

Overby var født 1823 i Idom Skole. Han regnes for den første rigtige lærer, så han har nok boet i degneboligen (Filsø's). Han havde kone og 12 børn. Lærer Overby var meget afholdt og respekteret og nogle af sognets beboere nævnte deres børn op efter ham.

Han er begravet på Madum Kirkegård og der står en beskeden sten over ham til venstre for indgangen.

Lucas Poulsen 1885-1893

flyttede fra Madum til Vester Tim, hvor han var lærer i mange år.

Christen Andersen Søgaard 1893-1897

født 1869 i Skjern. Han flyttede til Holsted, hvor han blev redaktør af »Sydjydsk Folkeblad« og senere folketingsmand.

J. P. J Willumsgaard 1897-1903

Lærerlønnen i 1899 var for en enelærer 753,44 kr. + bolig og have + 40 læs tørv á 30 snese.

Kirkesanger 100 kr. og kirkebylærer 50 kr. 2. klasses vinterlærerinde: 200 kr. + bolig og brændsel.

Rejkjær biskole: 200 kr. + bolig og brændsel.

Anders Knudsen 1903-1911

født i Bøvling 1878. Han var meget dygtig til dansk og regning. Min far, Gunnar Jørgensen, har gået i skole hos ham, og lærer Knudsen har stået fadder til min mor Johanne Jørgensen. Det første år, indtil han blev gift, fik han kosten i Poulsgaard. Min familie bevarede venskabet med ham hele livet.

Madum Skole, 1902.

Der var mange børn i skolen dengang – ca. 40 i »æ stour skoel«. Drengene ville gerne spille kort, men kortene blev brændt i kakkelovnen, hvis Knudsen opdagede det.

Jakob Leander Jakobsen 1911-1916

Der blev bygget en ny skole i 1914. Min mor var med, da den nye skole blev taget i brug.

Jacobsen var en dygtig lærer, men streng. Ville børnene ikke makke ret, fik de én på kassen.

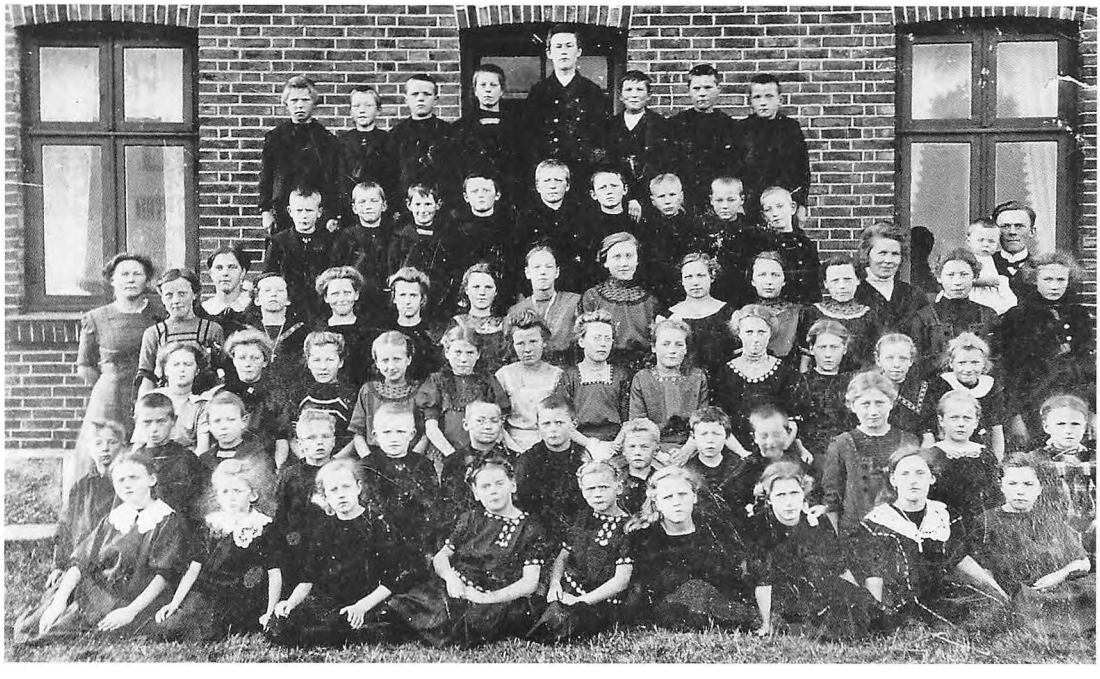

Madum Skole ca. 1913.
Yderst til venstre lærerinde frøken Anne Catrine Hansen. Til højre førstelærer Jakob Leander Jakobsen med hustru og barn.

Anders Brorson Sørensen 1917-1927
født i 1882 i Skarrild. Han var syg de sidste par år og døde 1927. Han ligger begravet på Madum Kirkegård. Sognets beboere rejste en smuk sten over ham. Han var en dygtig lærer, og familien Brorson Sørensen havde god kontakt med sognets beboere.

Fra min barndom husker jeg Edel Brorson Sørensen og drengenes besøg hos mine bedsteforældre i Poulsgaard.

Edel Brorson Sørensen var med ved indvielsen af Friskolen og i sin tale sagde hun bl.a. til os forældre: »Snak ikke ondt om lærerne, det er synd for børnene.«

Familien føler stadig tilknytning til Madum Sogn. De har deres gravsteder her og ville på et tidspunkt gerne have købt skolen og lærerboligen.

Hans Peter Kr. Christiansen 1927-1960
Han var født i 1901 i Karise på Sjælland og var gift med Kirstine Andersen fra Idom.

Jeg gik i skole hos Christiansen. I dagligtale kaldtes han altid »Æ Degn«.

Jeg husker min første skoledag, jeg kendte ingen af de andre børn og havde aldrig set skolestuen, så jeg følte mig temmelig fremmed og ensom, men det varede ikke længe.

Dog, et par dage efter var det onsdag og alle de større børn, som kun gik i skole en dag om ugen, var i skolen. Drengene stod i den åbne dør og pegede på os, og så fik de øje på mig.

»*Hvem er den lille der i hjørnet?*« spurgte de.

Det fik de at vide.

»*Nå*«, sagde de, »*er det én af vibeungerne nede fra vibereden?*« Og så grinede de, og jeg vandede høns.

Christiansen var kirkesanger, men der var ingen orgel i Madum Kirke, så han tilbød menighedsrådet at spille gratis, hvis de ville anskaffe et stueorgel, og det gjorde han så i 35 år.

Han var en meget foretagsom mand. I mange år var han formand for ungdomsforeningen, instruktør ved de årlige dilettantforestillinger, revisor i brugsforeningen og formand for menighedsrådet.

Som lærer var han en god fortæller. Det var som om levende personer trådte ud fra både bibel- og danmarkshistorien. Forældrene var vist ikke helt tilfredse med hans undervisning i dansk og regning, men mange af de børn, som havde indlæringsproblemer, har klaret sig godt her i livet.

Jeg gik i skole under krigen. Hver morgen begyndte Christiansen med at fortælle om, hvordan det stod til ude i verden.

Det var lærerens bestilling at fyre i skolens kakkelovn og sørge for brændsel. I de hårde frostvintre stod han op klokken fem, for at der kunne blive varmt, til vi skulle møde klokken ni.

I frikvarterne stod han og kikkede fornøjet på os, når vi legede, men dengang vi dansede moderne i gangen, blev han vred. Moderne dans var negerdans og det var ikke noget for os. Vi skulle have en ordentlig opdragelse!

Christiansen var en stille og lidt genert mand, der havde svært ved at snakke med sognets beboere, men til gengæld var fru Christiansen meget livlig. Degnens var altid indbudt til festerne i sognet, og de kom altid.

Lærerinderne
Ane Catrine Hansen 1916-1924
Hun gjorde meget ud af retskrivningen og var omhyggelig med alt skolearbejdet.

Madum Skole 1937
1. rk. øverst f.v.: Frode Smidth, ?, Martin Lystbæk, Magnus Jensen, ?, ?, Frede Bundgaard, Anders Christiansen, fru Christiansen med datteren Else, lærer Christiansen.
2. rk: Frøken Krogh, ?, Metha Nielsen, Andreas Christensen, Ove Kirkegaard Jensen, ?, Svend Degn, Johannes Christensen, Julsgaard Andersen, Kr. Nielsen, Margrethe Kirk, Margrethe Andersen.
3. rk.: ?, Niels Jensen, ?, Else Jensen, Lis Nygaard J., Grethe Andreasen, Hanne Nørgaard, Valborg Nygaard J., Jutta Højmark, ?, Edith Jørgensen, Kr. Nygaard, Johannes Andersen, Frede Kirk.
4. rk: ?, ?, Betty Nygaard, Esther Kirk, Else Christensen, Ellen Nygaard J., Anne Lise Holgersen, Hanne K. Jensen, Grethe Jørgensen, Karen Andersen, Petra Lauritsen, Karen Christiansen, ?
(Anders, Else og Karen er lærer Christiansens børn)

Hun havde motorcykel og fik senere bil. Også Brorson Sørensens havde motorcykel – endda med sidevogn. De fik også senere bil, som de kørte i til Tyskland i ferien. En stor sensation dengang.

Ane Marie Vestergaard 1924-1929

Hun var meget interesseret i musik og litteratur og holdt hyggeaftner med musik og sang for interesserede fra sognet.

Emilie Pedersen Krogh 1929-1947

Frøken Krogh var fra Borbjerg. Hun var udvalgt blandt 30 ansøgere.

Hun havde en lejlighed oven over lærerboligen. Det var noget uselvstændigt for hende, men hun ville ikke flytte. Sognerådet tilbød at lave en lejlighed over skolen, men det afslog hun. Hun kom meget i mit hjem. Hun kunne more sig kosteligt, men hun var også meget følsom og blev derfor drillet af børnene.

Vi gik hos frøken Krogh i »æ lille skoel«. Hun var dygtig til at lære fra sig, og det gik hurtigt med at lære at læse. Desuden legede hun med os i frikvartererne; især rundbold var et yndet spil.

Hun ledede gymnastik for de unge piger, og som lærer Christiansen tog hun del i sognets liv og var inviteret med til festerne.

I 1947 rejste frøken Krogh til Ejsing, og der blev holdt en stor afskedsfest for hende.

Agnes Steensberg 1947-1953
var meget afholdt af forældre og børn, hun havde en evne til at få tingene til at fungere, og der var aldrig uro i hendes timer.

Johanne Christiansen 1953-1960
blev den sidste lærerinde i Madum Kommuneskole. Hun var gift med »æ lille præst«. Han havde sin præsteuddannelse fra Amerika og prædikede en enkelt gang i kirken. Fru Christiansen, som hun altid kaldtes, var en dygtig og myndig kvinde, som gav børnene en god undervisning. Til jul arrangerede hun en festlig juleafslutning, hvortil hun inviterede de mindre børn. Det var en stor oplevelse for vores ældste pige, Hanne, at være med naboens børn til julefest.

Fru Christiansen var også en god oplæser. Hver fjortende dag i vinterhalvåret samlede hun sognets koner i sine hyggelige stuer, lavede kaffe til os og læste op af en god og spændende bog.

Grethe Lystbæk gik i Madum Skole 1936-1943.

Forældre: Johanne og Gunnar Vad Jørgensen, Vibholm.

Uddrag af artiklen »Madum Skole«

Kilde: Rudolf Borgen Uhre: Landsbyskole i 250 år, 1991

Madum Skole 3. klasse 1940
1 rk. øverst f.v.: Frøken Krogh, fru Christiansen, lærer Christiansen med Else på armen.
2. rk.: ?, Niels Jensen, ?, Ellen Jørgensen, ?, Jørgen Jørgensen, ?, ?
3. rk: Grethe Jørgensen, Petra Lauritsen, Lis Jensen, Metha Nielsen, Karen Christiansen, Karen Andersen, Esther Kirk, ?, Johannes Andersen.
4. rk.: ?, Johannes Nørgaard, Kristian Nygaard, Bent Skarregaard, Anne Lise Holgersen, Ellen Nygaard Jensen, Else Christensen, ?, Niels Jensen.

Madum Skole 1943-1950

Af Birgith Sørensen

Fortalt af Kirsten Kirkegaard Rasmussen, 2014
Forældre: Jens Christian og Johanne Kirstine Kirkegaard, Veje

Madum Skole, ca. 1949
1. rk. øverst f.v.: Lærer Christiansen, Bent Frost, Thorkild Poulsgaard, Peter Jørgensen, Villy Tved, Henning Mathiesen, Gunnar Kjær, Egon Poulsen, Gunnar Kristiansen i Kirkegaard, Kaj Bjerrum.
2. rk.: Niels Peter Nielsen, Jens Tokkesdal, Simon Rejkjær, Anker Tved, Lars Kristian Halkjær, Harry Jørgensen, Kristian Larsen.
3. rk.: Arne Kirkegaard, Hilda Jørgensen, Kirsten, Poula Bjerrum, Ingrid Smidt, Anna Grethe Jensen, Kirsten Kirkegaard, Birthe Larsen.
4. rk.: Anna Højmark Kristensen, Gerda Poulsen, Bodil Jørgensen, Solveig Holm Jensen, Ritta Smidt, Margith Smidt, Ester Jensen, Ninni Redder, Mary Bjerrum.

Den første skoledag

Jeg husker tydeligt min første skoledag; alt var så overvældende nyt og fremmed og lidt skræmmende. Jeg undrede mig over skolepultene, som jeg aldrig før havde set. Man skulle sidde to og to sammen på bænkene, det syntes jeg var mærkværdigt.

Min mor fulgte mig i skole den første dag. Jeg var noget skræmt over, at hun forlod mig igen og lod mig alene tilbage med alle de fremmede mennesker.

Jeg var nok i det hele taget lidt nem at skræmme og blev en del drillet i skolen.

Skolevejen

Jeg havde et par kilometer til skole. Mine tre ældre brødre havde cykler, for de skulle hjælpe til i stalden, inden de skulle i skole og kunne derfor ikke nå at gå vejen ind. Jeg gik som oftest helt alene. Det var jo under krigen, og tyskerne havde taget Madum Forsamlingshus, så der var mange soldater i området, ikke mindst fordi de også havde taget forsamlingshuset i Vester Tim. Der havde de vist madkøkken, så derfor var der meget trafik forbi mit hjem, når de skulle til Madum Forsamlingshus med forsyninger.

Jeg havde fået klare instrukser om ikke at vise de tyske soldater nogen som helst interesse. Jeg måtte ikke tale med dem eller sågar bare kikke på dem. Mine forældre havde fået mig instrueret så godt, at jeg var rædselsslagen, hvis jeg mødte en tysk soldat på min skolevej, og jeg kom ofte for sent i skole, fordi jeg gjorde holdt for ikke at skulle forbi soldaterne.

Der var nogle børn, der havde langt til skole bl.a. dem, der kom fra Rejkjær. Om vinteren, når der var sne, skete det at Tved-brødrene fik lov at låne gårdens hest og en kælk eller kane af en slags og kørte i skole. Hesten stod opstaldet i et skur ved kirken, mens de var i skole. Skuret var til opstaldning af kirkegængernes heste. Børnene fra Rejkjær, som havde langt til skole, kørte nogen gange sammen med dem.

Lærerne

I de små klasser havde vi frøken Krogh. Vi gik tre klasser sammen. Det var sådan lidt af og i med hende, for hun var ind imellem indlagt på grund af psykiske problemer. Noget af det jeg husker, at hun gjorde meget ud af i undervisningen, var, at vi skulle lære tonerne, og at vi skulle lære at synge rent. Hun slog gerne sangen an med en stemmegaffel.

Der var to skolestuer. Førstelærer Christiansen boede i et hus ved siden af skolen og lærerinden på første sal.

De slemme drenge blev ofte afstraffet lidt hårdt af Christiansen; han satte mere pris på os, der var rolige, men det var vel forståeligt nok.

Christiansen var rigtig god til regning, det var ikke lige mig, jeg var bedre til skrivning og læsning.

Udflugter

Den første skoleudflugt, jeg var på, gik til Sommerlyst i Hvingel, hvor der boede en mand, der hed Ole Snogdahl. Han havde egenhændigt lavet en park med en sø, som var så stor, at man kunne sejle på den med en båd. Vi var henne og se parken; vi kørte derhen i hestevogn. Vi var også ved Vesterhavet engang, og senere blev det til en tur til København.

Madum Skole,
Madum Kirkevej 1.

Madum skolebørn ca. 1957
1. rk., øverst f.v.: Lærerinde Fru Christiansen og hendes mand, ukendt, Martha Larsen.
2. rk.: Gerda Nielsen, Birgit Jensen, Åge Jensen, Gurli Bach, Gunnar Larsen, Maren Frost, Karen Bach, Tove Tarpgaard, Selma Bundgaard (med sløjfe), bagved: ukendt, Ruth Bentsen, Villy Ebbensgaard, bagved: ukendt, ukendt (m. butterfly).
3. rk.: Jonna Andersen, Lilly Lundsgaard, Hilda Jensen, Anne Grethe Poulsen, Lilly Led, Henry Overgaard (i slipover), Leo Christensen (m. slips).
4. rk., forrest: Jens Poulsgaard, Ellen Overgaard (i prikket nederdel), Gerda Pedersen, Inge Christensen (i stribet nederdel), Solveig Led (m. briller), Morten Juul Bach.

Sønderkær Skole / Ulfborg Byskole / Ulfborg Skole 1883-

1883 - ca. 1963 Holmegade 35
1963 - Ole Chr. Kirksvej 8
- ny postadresse: Holmgade 25

Sønderkær Skole, Holmegade 35.

Før jernbanen i 1875 kom til Ulfborg, hed området Sønderkær. Der lå nogle gårde, en embedslægebolig, et apotek og Ulfkjær Kro.

Her har der været omgangsskole og dernæst biskole i lejede lokaler, sidst i »Vestergård«, Sønderkærvej 2.

I 1883 vedtog sognerådet at bygge den første skolebygning, da der var en stor befolkningstilvækst.

Det blev Sønderkær Skole, der kom til at ligge, hvor nu hovedbygningen til Ulfborg Aktiv Center ligger, Holmegade 35. Det var en stråtækket skole med fine proportioner.

Fra 1883-1885 var der stadig kun vinterskole med biskolelærere, men fra 1. august 1885, fik man en fast lærer og dermed blev undervisningen udvidet.

I 1889 udvidedes skolen med et klasseværelse, og kommunen ansatte en helårslærerinde til 2. klasse, men forlangte så, at beboerne selv skulle lønne en pogelærerinde om vinteren. Pogeskolen blev oprettet i 1889 og holdt til i et lejet lokale.

I 1902 var der pogeskole i Mads Østergaards hus, der lå syd for Ulfkjær Kirke, hvor kirkens parkeringsplads nu er.

I 1896 vedtog man at sætte lærerens løn

Sønderkær Skole, Holmegade 25, 1908

op til et embede for en gift lærer. Det bestemtes også at udvide lærerlejligheden, så den kunne udfylde et sådant embedes krav.

I 1897 blev der bygget et rødstenshus nord for skolen, der indeholdt en lærerbolig samt en skolestue. Den stråtækte skole var i brug til først i 1960'erne.

I 1907 vedtog sognerådet, at der skulle bygges endnu en skolebygning til Sønderkær Skole.

Arkitekt Tved, Holstebro, stod for byggeriet. Skolen blev opført i »Bedre Byggeskik«. Indvielsen fandt sted i 1908. Skolen beholdt sit navn indtil 1951. Det nye navn blev Ulfborg Byskole, da det jo var skolen i Ulfborg Kirkeby, der hed Ulfborg Hovedskole.

Skolen er blevet udbygget i 1959, 1963-64.

Realskole

Planerne om etablering af en kommunal realskole blev omsider, efter mange års drøftelser, vedtaget.

Der kom en ny fløj med fysiksal, klasselokaler, nyt lærerværelse, bibliotek, som også var kommunebibliotek, sløjdlokaler, hjemkundskabslokale samt en gymnastiksal.

Faciliteterne blev tilpasset skolens nye status som forbundskole, centralskole – en overbygningsskole.

Arkitekten var Preben Hempel fra Bækmark Hovedgaard ved Bækmarksbro. Den lokale kunstner, Poul Rytter fra Husby, udsmykkede den lille og den store hall med fine fresker.

Eleverne fra den lukkede Ulfborg private Realskole flyttede til Ulfborg Byskole.

Det første hold realister blev dimitteret i 1964.

Tilbygninger og renoveringer

Elevtallet steg, og der var snart lokalemangel. Derfor lejede man to klasselokaler i den tidligere Ulfborg private Realskole, Holmegade 20.

Der blev opført en træbarak med tre klasselokaler i et hjørne af skolegården samt en barak med to klasselokaler på parkeringspladsen ud mod Holmegade.

I 1970'erne og 1980'erne blev skolen udbygget med henholdsvis den hvide bygning og senere en rødstensbygning. Det var nødvendigt med nye faglokaler samt klasseværelser. Den hvide afdeling af skolen stod arkitekt P. Hempel også for.

Den røde del, med navnet »Laden«, ligger ud mod hovedgaden. Den er blevet renoveret ad flere omgange på grund af dårligt byggeri.

I 1989 blev 10. klasse nedlagt i Vemb Skole, og eleverne kom til Ulfborg Byskole.

Ulfborg Hovedskole i Ulfborg Kirkeby blev lukket i 1990, og eleverne kom til Ulfborg Byskole. Byskolen beholdt sit navn frem til først i 2000'erne. Nu hedder skolen Ulfborg Skole.

I de første år af 2000'erne blev skolen gennemgribende renoveret for at tilpasse den til de nye tider med den årgangsopdelte skole, som den nye skolelov af 1996 krævede.

Med kommunalreformen 2007 og dermed Holstebro Kommune, kom der en ny skolestruktur.

Fra skoleåret 2008-2009 og fremover blev Skt. Jørgen Skole i Holstebro den eneste kommunale folkeskole med elever i 10. klasse.

Overbygningen i Vemb Skole blev nedlagt og overflyttet til Ulfborg Skole.

Skolen fik børnehaveklasse i 1974.

I skolen er der en skolefritidsordning – SFO. Den blev etableret omkring 1984.

Elevtallet i 2013 er 350.

Førstelærere/skoleledere:

1885-1921	Jens Peder Gjaldbæk
1922-1935	Kristian Bakmann
1935-1935	Aage G. Laustrup
1935-1967	Viggo A. Nielsen

Skoleinspektører:

1967-1992	John Larsen
1992-1998	Poul Munk Povlsen
1998-2000	Michael Schmidt
2000-2005	Erik Østerby
2005-2006	Lizzie T. Sørensen (konstitueret)
2006-2010	Lizzie T. Sørensen
2010-2011	Lise Graversen (konstitueret)
2011-	Lise Graversen

Skolestatistik 1924 - Sønderkær Skole

Antal børn 151
Antal klasser 6

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 5
Værelser i loftet 1
Kælder ..... Ja
Indlagt el-installation ..... Ja
Indlagt vand ..... Ja
Have ..... 1250 m²

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr
Andenlærerens løn ..... 2340 kr
Forskolelærerindernes løn .. 1650 kr

Honorarer/førstelæreren
Kirkebylærer 0
Kirkesanger ..... 350 kr
Sognedagsforretninger ..... 240 kr

Førstelærer K. Bakman:
Født d. 28./12. 1890
Eksamen fra Randers Sem. 1911
Tjenestealder 1915

Andenlærer Marius Kristensen:
Født d. 1./4. 1897
Eksamen fra Hasle Sem. 1919
Tjenestealder 1921

Forskolelærerinde Susanne V. Møller:
Født d. 8./5. 1874
Eksamen fra Th. Langs Sem. ... 1907
Tjenestealder 1908

Forskolelærerinde Cathinca Hansen:
Født d. 6./9. 1874
Eksamen fra Femmers Sem. 1907
Tjenestealder 1907

Andenlærerens bolig:
Værelser i stuen 6
Have ..... 1387 m²

Susanne V. Møllers bolig:
Værelser i stuen 2
Værelser på loftet 1
Have ..... 300 m²

Cathinca Hansens bolig:
Værelser på loftet 2
Have ..... 300 m²

Kilde: Alfred Kaae: Ulfborg Sogn og Saga. Ejnar Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie, Ulfborg Herred Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924. Dora Jalk

Kort over skolen 1995

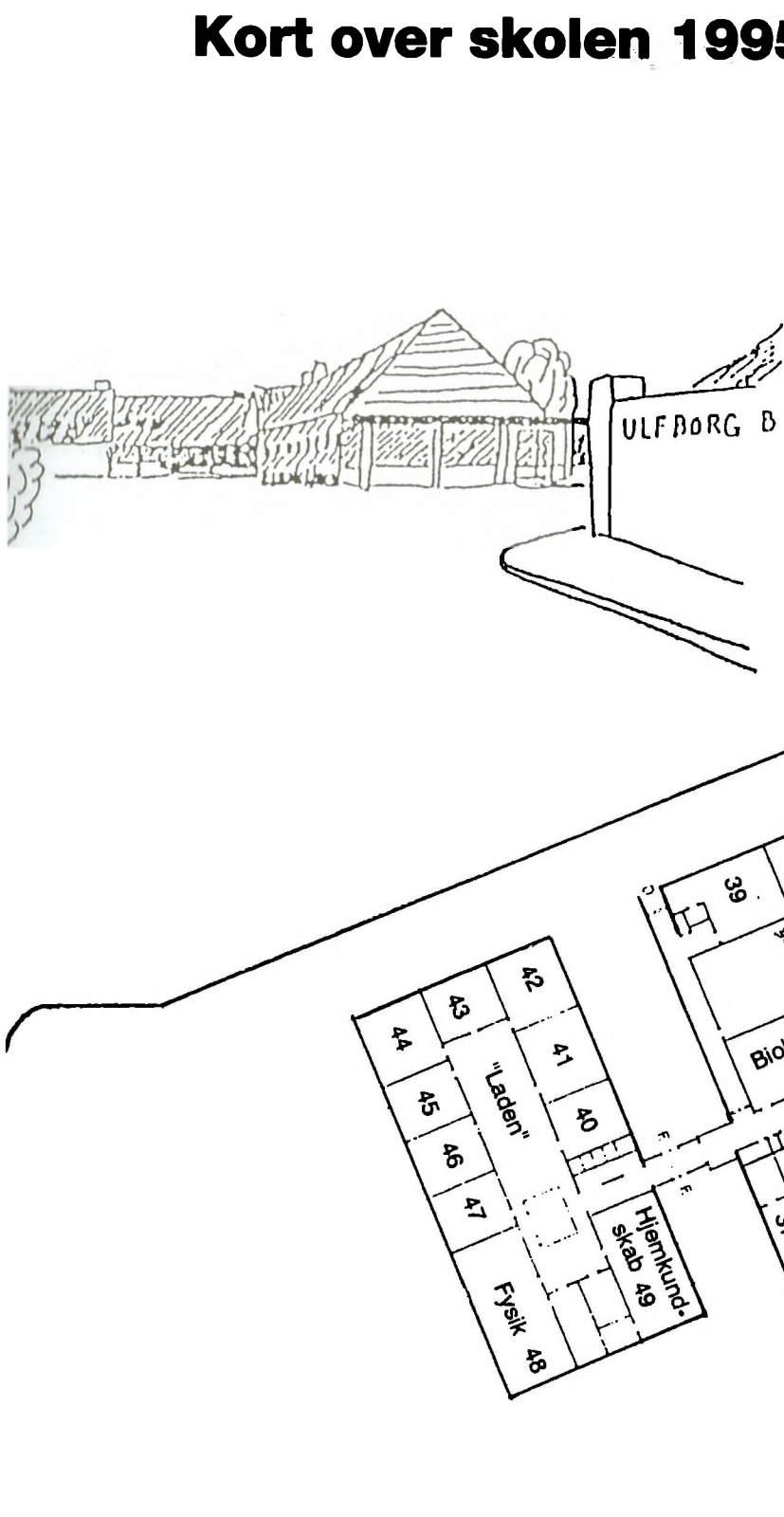

Ringetider

1.time	07.55 – 08.40
2.time	08.50 – 09.35
3.time	09.40 – 10.25
4.time	10.40 – 11.25
spisepause	
5.time	11.55 – 12.40
6.time	12.50 – 13.35
7.time	13.40 – 14.25

Sønderkær Skole 1918-1925

Stil skrevet af Anders Viggo Vejgaard
Forældre: Abelone og Christian Vejgaard, Ulfborg

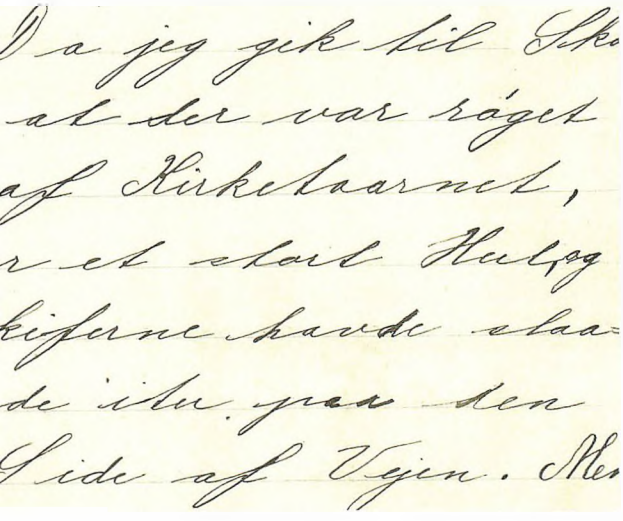

En Brandstorm

En morgen vaagnede jeg ved at der lød et mægtigt Brag ude fra vor Have, jeg sprang da straks af Sengen, hev et Par Bukser paa og løb hen til Vinduet, og saa ned, og jeg opdagede da, at en af de største Træer var væltet, og den laa nu som en slagen Kæmpe hen ad Jorden. Der havde nemlig i Nattens Løb samlet sig en Storm; da jeg gik i Seng, havde jeg nok set, at det blæste lidt, men jeg troede ikke at det betød noget, men nu fik jeg at se, hvor hurtigt en Storm kunde samle sig, og forstod, at det ikke altid er saa morsomt at være Sømand. Da jeg gik til Skole, saa jeg, at der var røget 6 Skifer af Kirketaarnet, saa der var et stort Hul, og en af Skiferne havde slaaet en Rude itu paa den modsatte Side af Vejen. Men medens jeg stod og saa efter det, blev jeg pludselig revet ud af mine Betragtninger, ved at der kom et Halvtag flyvende gennem Luften, det landede i Telefontraadene, og jeg saa nu, at der oven paa det sad en Mand og hamrede løs, i den Tro, at han var hjemme paa sit Hus og var ved at slaa det fast. Jeg gjorde ham da opmærksom paa Fejltagelsen, og han skyndte sig da straks at kravle ned inden Halvtaget fløj videre. Da vi var færdig i skolen var Kl. 4, og da jeg kom hjem, havde min Fader besluttet, at han vilde ud til Hedeborgs, for at se hvordan Huset stod. Da vi kom derud saa vi, at Stuehuset ikke var andet end en Grushob, saa Stormen maa have været kraftig, siden den kunde vælte det.

Lærerens kommentar: Næsten for lig ad Münchhausen. Karakteren 7.

Anders Viggo Vejgaards klasse, ca. 1920. Anders Viggo længst til højre i øverste række. Hans datter Else Bæk Olsen fortæller: »Fars skolegang startede hos de missionske frk. Møller og frk. Hansen. Skolen var med 3 klasseværelser. Der var en førstelærer Gjaldbæk, ham havde far i ½ år. Derefter fik han lærer Bakmann. Der var skolegang hver dag, men i sommerhalvåret, var der kun 4 skoledage.«

Førstelærer
Jens Peder Lauridsen Gjaldbæk
1885-1921.

Lærerinde
Cathinca Hansen
1907-1936.

Lærerinde
Susanne Møller
1908-1932.

Portrætter fremstillet til det historiske værk: Danmarks Kirker og Skoler, 1919

Ulfborg Byskole 1952-1959

Poesibog tilhørende Else Vejgaard
Forældre: Ella og Anders Viggo Vejgaard, Ulfborg

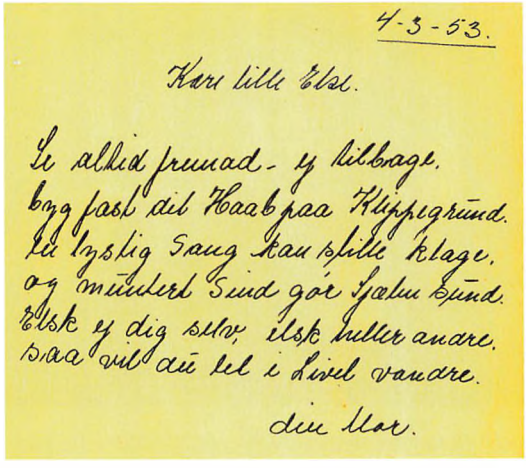

4-3-53.

Kære lille Else.

Le altid frimod - vær tilbage.
Bevar fast dit Haab paa Kjærlighedens Grund.
Lad lyslig Sang kun skille klage.
Og mørkest Sind gør Sjælen sund.
Elsk dig selv, elsk hiller andre.
Saa vil dit Liv i Livet vandre.

din Mor.

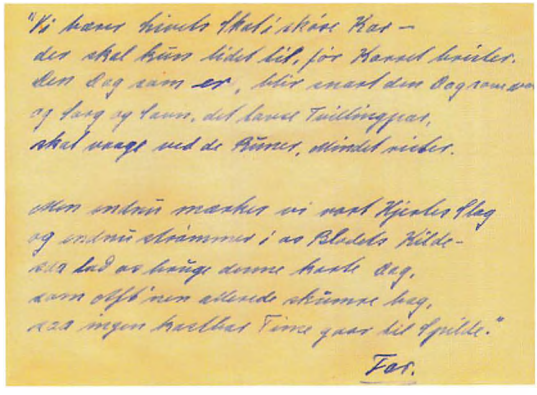

"Vi have hjemme Skole i skønne Dage –
den skal kun holdes lidt, for Hærad hviler.
den Dag som er, blir ensart den Dag som var
og lang og lærerig, det lærer Tvillingerne,
skal vaage ved de Timer, mindst vi vider.

Men mellem mørke vi vort Hjerte slaa
og endnu skrammes i os Bladets Kilde –
saa lad os hænge denne Bunke Dag,
som ofte inden allerede skrømme lag,
saa ingen hverdags Time gaar til Spilde."

Far.

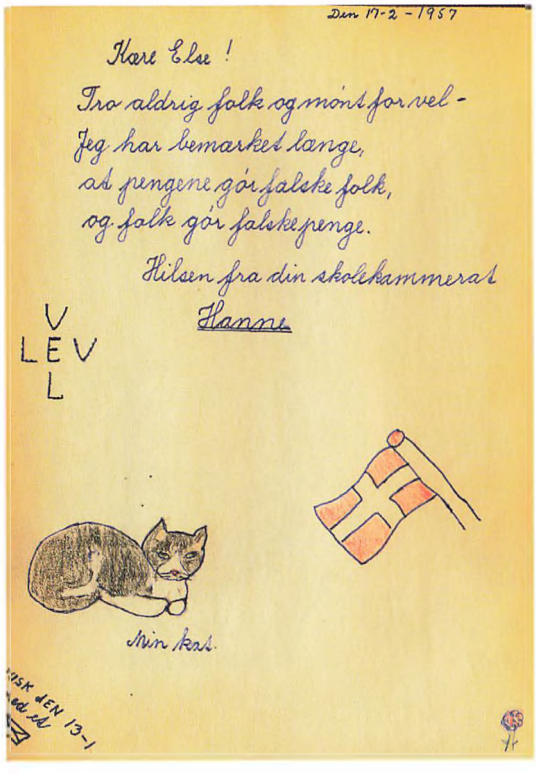

Den 17-2-1957

Kære Else!

Tro aldrig folk og mønt for vel -
Jeg har bemærket længe,
at pengene gør falske folk,
og folk gør falske penge.

Hilsen fra din skolekammerat
Hanne

V
LEV
L

Min kat.

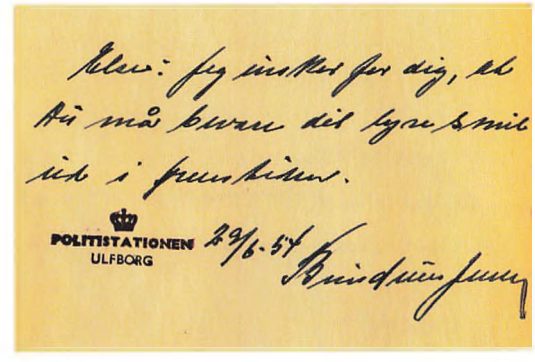

Else: Jeg ønsker for dig, at du må bevare dit lyse smil lidt i fremtiden.

POLITISTATIONEN
ULFBORG

29/6-57

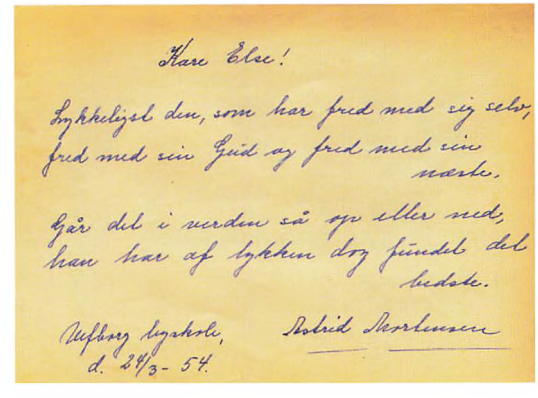

Kære Else!

Lykkelig'st den, som har fred med sig selv,
fred med sin Gud og fred med sin
næste.

Går det i verden så op eller ned,
han har af lykken dog fundet det
bedste.

Ulfborg Byskole,
d. 24/3-54.

Astrid Sørensen

Sønderkær Skole / Ulfborg Byskole 1935-1993

Af Dora Jalk

Viggo Andreas Nielsen 1935-1967

Viggo Andreas Nielsen var uddannet på Odense Seminarium i 1921. Han var lærer ved Nørregades Friskole i Odense i otte år. I de år tog han sangundervisning og debuterede som sanger i 1928 ved en offentlig koncert i København. Dernæst var han førstelærer ved Tjæreby Skole

Ulfborg Byskole, 9. klasse 1967 med skoleleder, Viggo Nielsen, yderst til venstre.
Øverst f.v.: Niels Danielsen, Pastor Jens Jacob Helms, Allan Alrø, Dora Jalk, Astrid Mortensen
2. rk.: Villy Frost, Harald Jensen, Grethe Bager, Einar Nielsen, Karl Henning Yde, Karen Margrethe Nielsen, ?
3. rk.: Maria Nørgaard, Jan N. Christensen, Per Rulff Pedersen, Gert Andersen, Anders Chr. Kirkegaard, Fritz Skov Frederiksen, Karl Børge Jensen, Tonny Jensen
4. rk.: Kirsten Madsen, Anne Grethe Gadgaard, Krista Kirkgaard, Karin Back, Tove Jensen, Jytte Knudsen, Kirsten Andersen Thorkil Jalk
Forrest: Viggo Nielsen, Birthe Jensen, Doris Pedersen, Ingrid Thomsen, Grethe Kjær, Bodil Tokkesdal, Lillian Barbesgaard

Juleemnedag først i 1980'erne. Fra venstre Thorkil Jalk og Knud Jørgen Ottosen.

1930-1935 og han var tillige kirkesanger ved Tårnby Kirke ved Korsør.

Viggo Nielsen kom til Sønderkær Skole i 1935 som førstelærer. Han var skolens leder, da Sønderkær Skole blev til Ulfborg Byskole. Med skoleudvidelsen og oprettelsen af den første kommunale overbygningsskole samt dannelsen af skoleforbundet med de vestlige sogne, var han skoleleder for de første elever, der tog realeksamen på stedet.

Viggo Nielsen var et musisk menneske, der glædede mange med sit fine violin- og kontrabasspil samt sin smukke sangstemme. Efter 32 års virke gik Viggo Nielsen på pension i 1967.

Kilde: Alfred Kaae: Ulfborg Sogn og Saga

Frøken Astrid Mortensen med sin klasse, ca. 1952. Øverst f.v.: Erling Hald, ukendt, Svend Erik Nielsen, Aage Jeppesen, frøken Astrid Mortensen, Hans Jeppesen, Johan Jørgensen, Knud Erik Christensen. Midten: Lis Olsen, Lisbeth Brink, Anny Pedersen, Inge Marie Heede Christensen, Edith Lauridsen, Birgit Kvistgaard, Anne Grethe Noe Boddum, Inge Lise Sørensen. Nederst: Peder Pedersen, Finn Juhler Jensen, Anna Gretha Jensen, Lisbeth Høj, Kristian Rasmussen, Kaj Pedersen, Svend Aage Nielsen.

Astrid Mortensen 1948-1993

Astrid Mortensen kom til Sønderkær Skole i 1948. Hun var uddannet forskolelærerinde fra Odense Forskoleseminarium. Efter 1954 var forskolelærerindernes titel småbørnslærerinder.

Astrid Mortensen er den lærer, der har haft det længste virke på Sønderkær Skole/Ulfborg Byskole. Hun havde et godt kendskab til hele sognets beboere.

Med stor flid og interesse gik hun i mange år på sommerferiekurser på Danmarks Lærerhøjskole i København samt på lokale kurser under Danmarks Lærerhøjskole. Hun tog flere eksamener og opgraderede sin uddannelse til en lærerstilling, som bevirkede, at hun sluttede sin gerning på Ulfborg Byskole med at føre sin klasse helt op til og med syvende klasse.

Frøken Mortensen, som hun altid blev kaldt, sang meget med sine elever, lige fra 1. klasse, og hun lærte dem vore mange dejlige sange og salmer. Med de mange år på skolen har Astrid Mortensen taget imod og undervist rigtig mange børn. Hun gik på pension i 1993 efter 45 års virke.

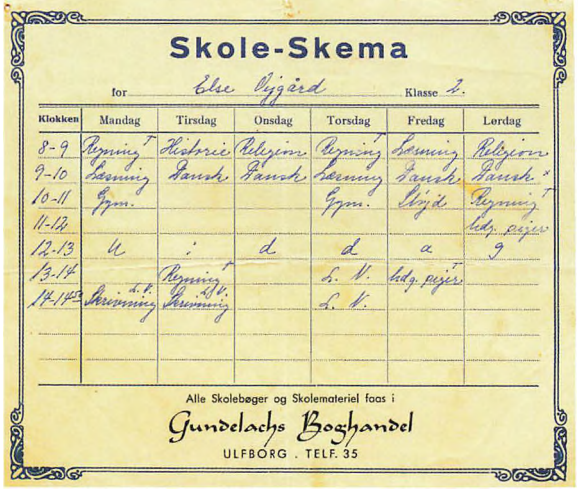

Skole-Skema

for Else Bjørd Klasse 2.

Klokken	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag
8-9	Regning	Historie	Religion	Regning	Læsning	Religion
9-10	Læsning	Dansk	Dansk	Læsning	Dansk	Dansk
10-11	Gym.			Gym.	Sløjd	Regning
11-12						Tidl. pejer
12-13	U	"	"	"	a	9
13-14		Regning		L. V.	Tidl. pejer	
14-15	Skrivning t.f.	Skrivning L.V.		L. V.		

Alle Skolebøger og Skolemateriel faas i
Gundelachs Boghandel
ULFBORG . TELF. 35

Frøken Mortensen var et ordensmenneske,
der skrev elevernes skoleskemaer,
skrev på deres hæfter og sørgede for,
at deres blyanter altid var spidsede.

John Larsen 1967-1992

John Larsen kom til Ulfborg Byskole i 1967. Han var læreruddannet fra Københavns Dag- og Aften Seminarium. Han kom til Ulfborg Byskole fra en lærerstilling på Det Kongelige Vajsenhus' Skole. John Larsen blev Ulfborg Byskoles første skoleinspektør og han arbejdede dygtigt og meget flittigt med en skole i vækst. Han blev kommunens første ledende skoleinspektør 1979-1986.

Desuden var han i en periode formand for skolelederne i Ringkøbing Amt.

John Larsen var et meget udadvendt menneske, der var optaget af sport, og han var selv udøvende tennis- og fodboldspiller, træner samt fodbolddommer i mange år i den lokale sportsforening UBG.

Desuden var han formand for »Lullebierne«, og han medvirkende i mange forestillinger. Han var folkelig i ordets bedste betydning. Efter 25 år ved Ulfborg Byskole gik John Larsen på grund af et svigtende helbred på pension.

Ulfborg Byskole, 10. A 1973 med skoleinspektør John Larsen yderst til venstre.

Første skoledag

Karen Marie Graversen, 1938.

Lis Hagen Jensen, 1948.

Liselotte Hagen Gabelgaard, 1969.

Marianne Petersen og apoteker Grœpel, 1956.

Ulfborg Byskole 1959-1995

Af Einar Nielsen

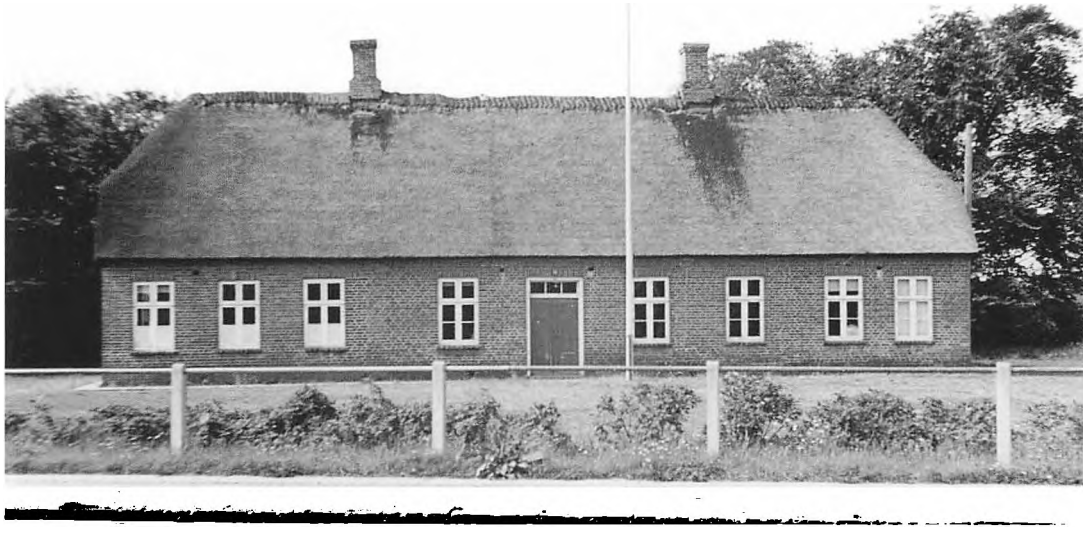

Sønderkær Skole, Holmegade 35.

Da Sønderkær Skole blev til Ulfborg Byskole

Det begyndte i 1959. Karl Henning Yde, min kone Karen-Margrethe Nielsen og jeg blev ansat som aspiranter til tre lærerstillinger. Vi blev ansat ved Ulfborg Byskole. Sådan havde skolen heddet siden 1951. Før den tid hed skolen Sønderkær Skole. Efter ansættelsen var vi seks lærere:

Førstelærer Viggo Nielsen, småbørnslærerinderne Astrid Mortensen og Maria Wimmelmann, aspiranterne Karl Henning Yde, Karen-Margrethe Nielsen og Einar Nielsen.

Vi sidste tre så hinanden første gang den 8. marts, 1959 på Christoffersens Hotel, hvor skolekommissionen skulle tage stilling til vores eventuelle ansættelse. Formanden var sognepræst Albert Rohde Hansen. Han meddelte senere os alle tre, at vi var ansat ved skolen. Han skrev, at Karl Henning Yde og jeg selv skulle fordele gymnastik og sløjd mellem os. Sjovt nok havde Yde ikke noget imod at tage sløjdundervisningen, så jeg blev gymnastiklærer.

Hvad var det så for en skole, vi kom til? Skolen skulle nu have 7 klasser, hvilket betød flere lærere, der alle skulle have en bolig. Man var begyndt et større byggeprogram. Det første af husene skulle vi bo i. Det er det nederste hus på legepladsen,

Ulfborg Byskoles 5. klasse 1961:
Øverst f.v.: Lærerinde Karen-Margrethe Nielsen, Marianne Vibeke Petersen, John Hunsdahl Pedersen, Jens Thorstensen, Ingolf Jeppesen, Freddy Holgersen, Henry Nørgaard Andersen, Frans Pedersen, Bent Neubert, Knud Bertelsen, Lisbeth Kusk Madsen.
Nederst: Mona Lisa Nielsen, Birgit Kamp Toft, Ellen Merete Jensen, Else Marie Hansen, Birgit Christensen, Birgit Knudsen, Lene Laursen, Solveig Sørensen, Inger Marie Rulffs Pedersen

nu Ole Chr. Kirksvej 18. Her boede vi i 13 år til 1972.

Huset blev ikke færdigt til 1. august. Vi havde fået en søn den 7. juli, så sognerådet med sognerådsformand Ejnar Petersen måtte finde en løsning. Min kone fik fri med løn i august måned, og jeg flyttede ind på Gæstgivergården. Det var noget af en oplevelse. Midt i perioden var der Ulfborg Marked, og der skete et og andet også på Gæstgivergården.

Men tilbage til skolebygningerne. I den gamle skolebygning, som stadig er en del af skolen, var der længst mod nord bolig for førstelærer Viggo Nielsen og hans kone Ester. Ovenpå boede Astrid Mortensen.

Mod syd var der tre klasseværelser. Det første blev mit. Jeg blev klasselærer for 6. klasse, og det var skolens pæneste lokale. Der var kommet nyt gulv, parketgulv, så her blev møder holdt og sangforeningen havde øvelokale her. Derefter kom to lokaler, hvor 1.-3. klasse blev undervist af de to småbørnslærerinder. I denne del af skolen havde vi fjernvarme. I resten af skolen fyrede vi i kakkelovn.

Gik man ud i skolegården, kom vi til førstelærerens vaskehus. Der var en ud-

Ulfborg Byskoles 7. Klasse 1961.
Øverst f.v.: Lærer Einar Nielsen, Karen Elisabeth Hede Christensen, Tove Sig, Anna Trane Hansen, Bent Skindhøj Pedersen, Ingolf Bennedsgaard, Henning Kirk, Jørgen Jørgensen, Egon Josephsen, Marie Helene Lauridsen, Mary Toft, Birte Lauridsen.
Nederst: Birgit Laursen, Karin Uhre Pedersen, Kirsten Damgaard, Gurli Kamp Toft, Lisbeth Bjerre Andreasen, Bente Nørgaard, Bodil Frølund Jørgensen.

vendig vandhane, hvor eleverne kunne slukke deres tørst. Der var ikke andre muligheder. Bag ved vaskehuset var en nyere toiletbygning med en lille overdækket terrasse. Til højre var den gamle gymnastiksal, omtrent hvor den nuværende ligger. Salen blev opvarmet med en mindre kakkelovn. Ved siden af ovnen stod altid to spande vand som sikring mod brand. Jeg husker flere vintre, hvor vandet var frosset til is. Efter gymnastiktimerne var der ingen muligheder for badning. I enden af gymnastiksalen havde der været bolig til pedellen, men lejligheden stod tom. Der fik vi opmagasineret vores møbler, indtil vi kunne flytte ind 1. september 1959.

Kommuneskolens klasselokaler lå lidt spredt. Udover de tre klasseværelser i den nybyggede byskole var de øvrige klasselokaler ved hovedvejen i den gamle Sønderkær Skole, hvor der nu er plejehjem. I Sønderkær Skole var der to klasselokaler, hvor Viggo Nielsen residerede med 7. klasse og Yde med 5. klasse. Vinkelret på den stråtækkede Sønderkær Skole lå det sidste hus med et klasseværelse, hvor min kone muntrede sig med 4. klasse. Meget passende boede Inga og Karl Henning Yde i samme bygning med dør fra lejligheden til klasselokalet, så der blev nok snakket en del og drukket kaffe.

Sønderkær Skole, ca. 1940. I baggrunden ses gymnastiksalen med pedel Hansens bolig yderst til venstre. I midten WC'erne i gården. Forrest enden af skolebygningen.

Der gik et par fredelige år. Årene var prægede af stor byggeaktivitet, men det skal jeg senere komme ind på. Eleverne var nemme, høflige og ville meget gerne lære noget. Vi havde ikke mange undervisningsmidler. Skulle jeg lave en prøve i regning, så måtte jeg hjem til min gamle Erika skrivemaskine, hvor jeg så kunne tage fire gennemslag.

Da jeg kom til Asien i geografiundervisningen, kunne jeg ikke finde et vægkort. Jeg spurgte førstelæreren. Han svarede, at vi ikke havde et sådant. Han plejede at tegne kortet på tavlen.
Vi fik også begyndt på sprogundervisning. Jeg blev skolens første engelsklærer.

En gang om året havde vi »eksamen«. Det foregik på den måde, at den samlede skolekommission kom ind til lærerne på skift for at høre på årets fremgang. Det hørte med til dagen, at vi lærere på skift skulle servere formiddagskaffe og senere frokost til hele flokken, lærere og kommission. En gang om året havde vi gymnastikopvisning. Det var ikke min bedste dag. Førstelæreren mente, at jeg havde min inspiration fra Ollerup.

I mit klasselokale stod i et hjørne en bogreol med begyndelsen til et skolebibliotek. Det bestod af fire bøger af Sigurd Togeby. Over gaden i kælderen på den private realskole havde vi voksenbiblioteket. Det blev passet af førstelæreren og hans kone. Jeg assisterede ret ofte. En fredelig aften var jeg der alene med Ester Nielsen. Vi sludrede hyggeligt sammen. Hun spurgte den nye unge lærer, om han var interesseret i politik. Jeg fortalte, at jeg i mere end seks år havde været medlem af socialdemokratiet. Hun så på mig og sagde så, at det syntes hun ikke, jeg skulle fortælle nogen.

Vi havde årlige udflugter. Turen kunne måske gå til Lemvig med ophold i Holste-

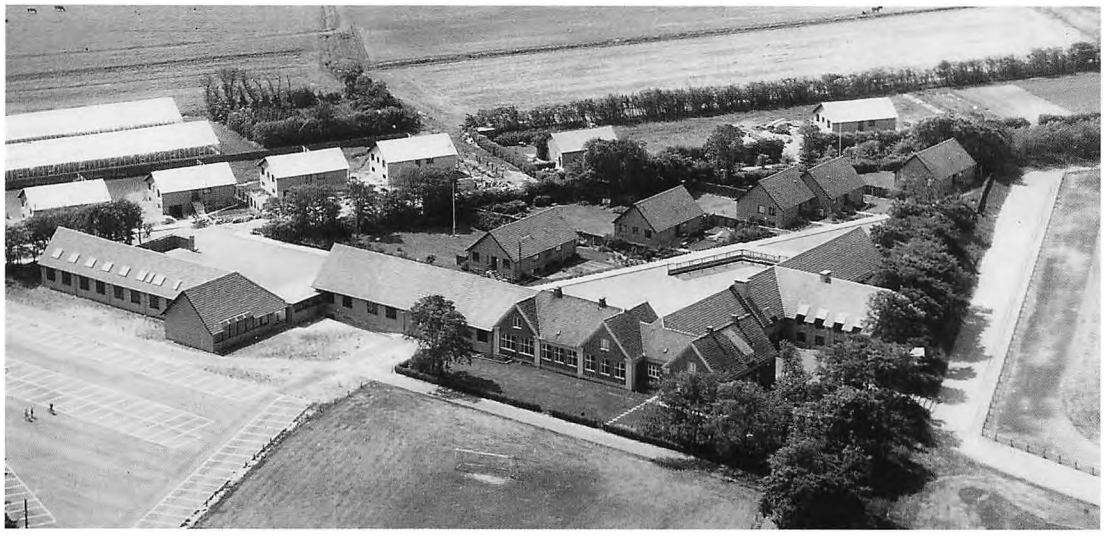

Ulfborg Byskole med de nybyggede lærerboliger. Bagest til venstre ses gartner Heinrich Kirks drivhuse.

bro på hjemvejen. Jeg mindes med rædsel, hvordan vi på Astrid Mortensens forslag lukkede hele skolen ind i Glasmagasinet i Holstebro.

Min kone og jeg havde som nyforlovede været med vores seminarium på Bornholm, så vi fik gennemført en årlig skoleudflugt dertil. Vi startede i juni 1961.

Efter to års aspiranttid blev jeg almindelig lærer i 1961. Denne herlighed varede kun et år. I 1962 blev jeg ansat ved skoleforbundet ved Ulfborg Byskole. I 1961 var der nemlig sket det, at der var oprettet en kommunal realafdeling ved skolen for de vestlige kommuner og Madum. Det var meget fornøjeligt – og besværligt. Regnskaberne skulle holdes adskilt, og derfor skulle der holdes orden i materialer og udgifter. I skolekøkkenet havde man f.eks. to krukker med mel, en til byskolen og en til realafdelingen. Papir og bøger skulle også fordeles. Vores flinke og rare boghandler Gundelach rystede på hovedet, når vi kom med vores bestillinger.

Realafdelingen krævede mere personale, så man ansatte Harald Jensen i 1961. Han kom fra en stilling på Ulfborg private Realskole. Den lukkede et par år efter, da bestyreren H.C. Boddum døde i 1964, hvorpå alle elever kom over gaden og blev elever hos os.

Skolen var i mange år præget af stor byggeaktivitet. Det startede som sagt med vores lærerbolig i 1959. Derefter fulgte en bolig magen til vores, hvor familien Yde flyttede ind. Mellem disse to boliger blev opført to sammenhængende boliger til småbørnslærerinderne. Det var ikke nødvendigt med så mange kvadratmeter, da de ofte ikke var gift!

Rækken af lærerboliger sluttede så af med en noget større bolig til førstelæreren. Han havde bl.a. kontor i gavlen og havedør ud til en terrasse. Ved siden af lærerboligerne byggede man selve skolen. I efteråret 1963 var man kommet så langt,

at skolen blev indviet lørdag den 19. oktober. Skolen bestod da af 11 klasselokaler foruden diverse faglokaler blandt andet skolekøkken, sløjdlokale og gymnastiksal, nu med omklædningslokale og bad!

Dagen begyndte med rundvisning på skolen og senere fest på Gæstgivergården. Den arkitektoniske side af Ulfborg Byskole skyldtes arkitekt P. Hempel, Bækmarksbro, og kunstmaler Poul Rytter, Husby stod for farvevalg og kunstneriske udsmykninger. I realafdelingen havde Rytter udført en vægdekoration på 6x2 meter, der skildrer datoerne 9. april, 29. august og 5. maj. Førstelærerparret havde sikkert inspireret til emnet. Viggo Nielsen var meget national. Han var medlem af Dansk Samling, og ægteparret blev interneret i Frøslevlejren i 1944. På Gæstgivergården hørte vi taler af amtmand Rangel-Nielsen, amtsskolekonsulent J. Søborg, P. Hempel, Poul Rytter, forskellige sognerådsformænd, førstelærere fra afleverende skoler, håndværkere og mange flere. Jeg fik lov til at slutte rækken i min egenskab af lærerrådsformand. Som et kuriosum kan nævnes, at murermester Mogens Vejgaard var blandt talerne. Hans far var med

Ulfborg Byskoles 3. real 1964.
Øverst f.v.: Viggo Nielsen, Karen Birgitte Spanggaard, Harald Jensen, Astrid Mortensen, Karl Henning Yde, Karen-Margrethe Nielsen, Einar Nielsen, Morten Christensen.
Midten: Inge Marie Thomsen, Kirsten Damgaard, Lisbeth Bjerre Andreasen, Peter Mikkelsen, Ingolf Bennedsgaard, Jens Madsen, Inge-Merete Nielsen, Oline Nielsen, Grethe Bager, Vera Vang.
Nederst: Birgit Laursen, Tove Sig, Vera Pedersen, Anna Trane Hansen, Bente Nørgaard, Inge Marie Slot.

til at bygge skolen, der blev færdig 1907. I 1963 var lærerstaben vokset til ni lærere. Det samlede elevantal var knap 200. I realafdelingen var der 54 elever. Skolen havde koster 2.148.000 kr. i håndværkerudgifter.

I 1964 dimitterede vi vores første realister. Det var bl.a. de elever, jeg fik og blev klasselærer for i 1959. I realklassen blev Harald Jensen klasselærer.

Den 16. august 2014 fejrede den første realklasse deres 50 års jubilæum. De inviterede Karen Birgitte Spanggaard, som underviste i realklassen, samt min kone og mig til at deltage i festen på Nørre Vosborg.

Persondata:
Viggo Nielsen (1900-1981)
Astrid Mortensen (1925-2009)
Maria Wimmelmann (1925-1991)
Karl Henning Yde (1930-2004)
Karen-Margrethe Nielsen (1934-)
Einar Nielsen (1933-)

Albert Rohde Hansen (1903-1967)
Ejnar Petersen (1904-1979)
Ester Nielsen(1902-1973)
H.C. Boddum (1900-1964)
P. Hempel (1915-1976)
Poul Rytter (1895-1965)

Litteratur:
Jul i Ulfborg 1975
Ulfborg Guide 1996
Lemvig Folkeblad 17.10.1963
Ringkøbing Amts Dagblad 21.10.1963
Amts-Bladet 21.10.1963

Personalet på Ulfborg Byskole, 1993.
Øverst f.v.: Allan Mortensen, Niels Tachau, Anette Lillevang, Bodil Thomsen, Else Marie Jensen, Poul Munk Povlsen, Carsten Jensen, Kamma Rasmussen, Knud Jørgen Ottosen.
Midten: Jan Jensen, Leif Christensen, Karen-Margrethe Nielsen, Ole Tjørnild, Dora Jalk, Maria Nørgaard, Hanne Larsen, Estrid Hansen, Thorkil Jalk, Jørn Madsen, Ole Hougaard Sørensen.
Nederst: Lone Fournaise, Birthe Trustrup, Karen Kirk, Gerda Ottosen, Grethe Bager, Helle Hansen, Nora Hundahl Nielsen, Grethe Mollerup, Bente Vium Nielsen, Henny Sidelmann, Einar Nielsen, Anne Lise Bennedsgaard.

Ulfborg Byskole 1969-1979

Af Mette Yde Præstholm

Forældre: Inga og Karl Henning Yde, Ulfborg

En lærerunges erindringer

»Jeg går ud ad fordøren og ned ad den cementstøbte trappe. Herinde bag berberishækken bor jeg i en af lærerboligerne ved Ulfborg Byskoles skolegård. Jeg bor der med mine forældre og to ældre søskende – 1967 kommer lillesøster til.

Vi har en lille forhave, men en stor og dejlig baghave. Min far har lavet legehus og sandkasse og han passer og plejer haven. Min mor sørger for alt andet. Hun har nok at gøre med fire børn.

Vi har legekammerater til begge sider: Larsens og Nielsens børn – og på vejen bag vores have ligger endnu flere lærerboliger med endnu flere børn.

Skolegården er vores trygge legested. Når skolebørnene er gået hjem, er vi der altid. Vi skal helst lege »uden døre«. Her er ikke legestativer, bare en overdækket halvmur med bænke. Vi leger hoppe-i-sjippetov og elastik, og hopper i mand og hinkerude, vi finder kridt og en hoppebold og leger krig: tre skridt og en spytklat. Vi spiller med hønseringe, sparker til dåse, spiller Antonius og meget mere. Her lærer vi at cykle og løbe på rulleskøjter. Vi skraber tit knæene på asfalten. Når vi vil opleve mere – så løber vi om bag garagerne og om på sportspladsen. Her kan vi lege gemmelege bag garager og barakker. Vi kan lide at stå udenfor husgerningslokalets vinduer, og se, om vi kan få øje på de store, der koger og braser, mens madosen emmer ud af vinduerne.

Vi passer os selv, når vi leger. Der er ingen voksenopsyn. Når vi bare er hjemme til spisetid, så er alt i orden. Men vi må ikke gå op i byen uden tilladelse – og de fleste ærinder deroppe drejer sig om ture, hvor vi undgår at passere hovedvejen. Bageren på hjørnet, købmand Schmidt ved siden af og slagter Høgh kan vi klare, uden det bliver for farligt – og så Selma Stages legetøjsbutik, hvor vi beundrer legetøjet, men må nøjes med et ark glansbilleder eller nogle få plader »s og c'er«.

Jeg husker, at jeg kom »ovre« på skolen meget tidligt. Jeg husker, hvordan sløjdsalen så ud og duftede af træ, når vi - én ad gangen - fik lov at gå med far derover, når han skulle lave noget. Jeg husker hovedindgangen ved skolegården – op ad den brede fortrappe. Kontoret lå til venstre. Aulaen var smykket med vægmalerier af Poul Rytter. Der var bænke langs alle mure. Til venstre, op ad trappen – der oppe var biblioteket til højre og sløjdsalen til venstre. Gik man ned ad trappen kom vi til gymnastiksalen og en dør ud. Men dernede lå også kælderen med husgerningslokalet og formningslokalet, der henlå i halvmørke.

Af og til blev vi sendt over på kontoret for at sige til far, at det snart var spisetid. Vi kom der også med kage til far og de andre, når de knoklede med at få lagt skoleskema på store tavler med små farvede kartonstykker. Og vi fornemmede lettelsen, når det hele faldt i hak – for så kunne sommerferien snart begynde.

Vi kom som små også over på skolen, når der var den årlige skolefotografering. Det var ikke rart at skulle sidde og smile til

fotografen, mens der stod en kødrand af store børn omkring os og kommenterede det.

Jeg husker de brune træbarakker, der blev bygget ved siden af vores garager. Der holdt de store elever til. Lige over for vores hus. Jeg syntes, de var voksne. De store piger var særligt betaget af min lillesøster og ville gerne holde hende.

Skoleliv

Min egen officielle skolestart var i 1969 – 6½ år gammel. Jeg var til en form for skolemodenhedstest og husker, at jeg venligt blev udspurgt om min tegning af et hus. Røgen fra skorstenen blæste den ene vej – og flaget den anden… men jeg kom ind.

»Min klasselærer er fru Bager. Vi piger vil gerne stå uden for lærerværelset og vente på hende og holde hende i hver sin hånd på vej ned til klasseværelset – eller i det mindste bære hendes taske. Man står på række udenfor og venter på at gå ind. Vi har læsebogen »Søren og Mette« – og møder også lille Jep.

Vi har frilæsningsbøger, som man må tage og læse i, hvis man så sidder stille. Der er også ekstraopgaver i regning til dem, der er tidligt færdig med deres stykker, og nogen i klassen konkurrerer om at komme igennem flest hæfter. Kristendomsundervisningen er oplæsning af lignelserne, mens vi tegner til. Vi synger meget i timerne, men der er også morgensamling – vist to gange om ugen, hvor vi synger fra den lyseblå »Arvesølv«. Vi siger frøken, fru og hr. til lærerne.

Jeg er ikke glad for at gå op gennem den store gang mod aulaen. Min trygge skolestartsverden er nede i den anden ende af skolen – i den lille gang, hvor de små klasser holder til. Dernede er også trappen op mod håndgerningslokalet – på væggen hele vejen op ad trappen hænger der klassebilleder af alle tidligere årgange – det er spændende at se, om man kan finde sin far, og om man kan genkende alle de andre lærere. Der i nærheden er også døren til fysiklokalet (hvor der vist også var biologilokale). Af og til lugter der af »svovlprut«, når nogen har snuppet nogle kemikalier. Der er også derfra en dør ud til en lille mindehave med en sten for Thorkild Ruby. Han døde under krigen, og vi synes, det er sørgeligt. Derude er også vejen ned til cykelkælderen. Den er stor, mørk og lidt uhyggelig – det runger dernede og man kan forskrække hinanden ved at stå gemt bag en mur og råbe BUH!

I den lille aula er den anden store indgang – vores vej ud i den lille forreste del af skolegården, hvor der bag skolens mur står en stor statue af en mand – skaldet og nøgen!

I denne trygge ende af skolen ligger lærerværelset. Jeg kan godt lide at være derinde – men det må vi ikke. Man skal sige, hvad ens ærinde er og så gå ud igen.

Når jeg skal op gennem den store gang, så håber jeg altid, at der ikke er en af de store, der får øje på mig. Tænk, hvis min far har skældt ham ud, og han så vil »sige noget til hovedet af mig«.

Det skete vist aldrig eller meget sjældent, men jeg havde altid den frygt. Min far var kendt for at give klar besked (kalde en skovl for en skovl) – så det kunne jo være. På den lange gang var der brede hvide håndvaske, hvor der kunne være en hel skoleelev i – buksevand!

Jeg husker gymnastiksalen med de lakerede gulve, som skulle svabres efter timen – og redskabsrummet. Alt sammen med en svag lugt af sure tæer. Det var også derovre, man gik til frivillig gymnastik og skulle øve serier, og hvor man lige fra sæsonstart talte om opvisning og dragter til afslutningen.

Vi skulle være udenfor i frikvarterne. Dette blev vist kun fraveget i regnvejr. Der var larm og mange mennesker på et sted – og når der var ringet ind – utroligt stille. Pedellen gik og fejede med sin brede kost. Der var en udendørs vandpost, hvor man kunne trykke metalringe ned; og så sprøjtede vandet op i en stråle. Man kunne få det til at springe ekstra højt på de andre, der kom derhen, ved at presse på flere af ringene samtidigt.

Vi ville gerne stå nede på de udendørs toiletter – nede i kælderen. Der lugtede af rengøringsmidler og opløst papir (det brune stive toiletpapir). Men når det var koldt udenfor, kunne man varme ryggen op ad radiatoren. Gårdvagten kom ofte derned for at inspicere og sende os ud igen.

En gang om året var der skoleudflugt – jeg husker specielt Haunstrup Dyrepark og Himmelbjerget, men de andre er gået i glemmebogen. På sådanne udflugter var det vigtigste næsten at købe gaver med hjem til familien.

Senere kommer vores klasse op på den store gang. Vi har skiftet klasselærer og skal nu også til at have engelsk: Look, listen and repeat. Det er med båndoptager og alt muligt moderne udstyr.

Der kommer nye lærere til skolen, også nogle, som man er på fornavn med. Der bliver indført nye fag som orientering, i stedet for geografi, historie og biologi. Vi begynder med noget, der kaldes gruppearbejde og må arrangere klassefester med musik og dans.

Nye tider

Der bliver bygget til skolen. Det gamle kontor flyttes, og der opføres et nyt lærerværelse oppe i den ende, hvor vægmalerierne er. Deroppe sidder vi ellers før og efter gymnastiktimen og bogbytning og leger »tag den ring og lad den vandre« og bytter glansbilleder.

Der bliver også bygget nye og store kontorer og AV-rum. Der bliver man sendt op for at hente båndoptagere og forlængerledninger, der er monteret på kæmpeplader. Der er også en duplikator, så hele rummet lugter af sprit. Senere ankommer også en kopimaskine, og sekretæren i forkontoret får elektrisk skrivemaskine – med kuglehoved. Den er smart. Når jeg er

med min far ovre på kontoret aftener og weekender, får jeg lov at prøve den.

Jeg er så tryg i de lokaler og er overbevist om, at jeg skal være lærer her på skolen, når jeg bliver voksen!

Den nye bygning indeholder en lang gang ned til aktivitetstorvet. Der bliver der lavet frugtbod, hvor der også udleveres skolemælk, pakket til hver klasse i plastikkasser. Man kan nu også købe colaer der – og frugt. Vi går altid to og to, for der ovre er de store, dem som man ser op til og forelsker sig lidt i. De sidder og ligger i kassemøbler hele vejen rundt om den store midte.

Vi flyttede fra lærerboligen omkring 1973 – det var dejligt med et nyt hus, men haven var en sandmark, og jeg savnede min gamle have. Jeg blev konfirmeret og vi, de to 7. klasser, var på tur til Bornholm. På vejen derover var vi igennem København, og jeg husker, vi hilste på Glistrup, der kom gående på gaden.

Pludselig var jeg selv en af de store. Vi var nu i overbygningen og fik nye klassekammerater fra Thorsminde, Fjand, Sønder Nissum, Husby, Staby og Madum. Vi fik mange formaninger om at tage godt imod de nye, og om at vi ikke skulle føre os frem, bare fordi vi kendte skolen. Vi var den første årgang, der ikke skulle vælge mellem real og teknisk, men derimod vælge udvidet eller grundkursus i matematik, engelsk og tysk. Jeg fik Dora Jalk til klasselærer.

Vi kom til at holde til over i barakkerne i 10. klasse – og pludselig var jeg en af de *helt* store. Men jeg følte mig nu slet ikke så voksen som dem, jeg havde set i de samme barakker, før jeg selv startede i Ulfborg Byskole.

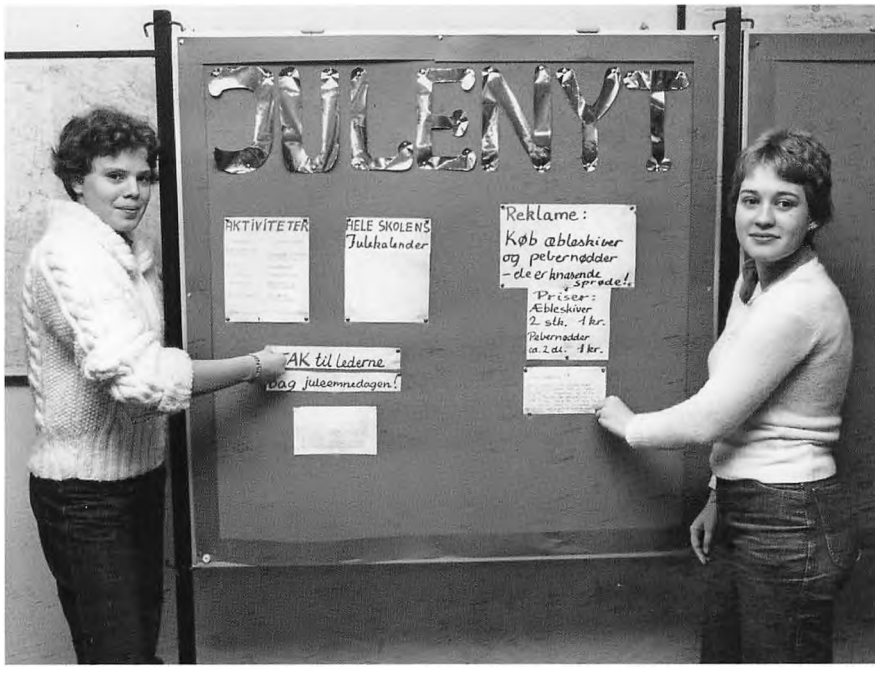

Juleemnedag december 1976. F.v.: Dorthe Krarup og Mette Yde.

Grethe Bager (1962-1996) underviser i håndarbejdslokalet.

9. B, 1988/89, med klasselærer Dora Jalk til venstre. Der arbejdes med uddannelsesplaner.

Skolesygeplejersken 1970-1990

Af Inga Yde

Efter kommunesammenlægningen i 1970 skulle der oprettes en skolelæge/skolesundhedstjeneste ordning i Ulfborg-Vemb Kommune.

Jeg var i 1959 flyttet til Ulfborg med min mand Karl Henning Yde, der havde fået en lærerstilling ved Ulfborg Byskole.

Vi flyttede ind i den gamle skolebygning, som var i en temmelig dårlig stand; utæt og uden afløb. Man gik direkte fra vores stue ind i klasseværelset.

Byggeriet af lærerboligerne var forsinket, men året efter fik vi endelig noget ordentligt at bo i.

Jeg var hjemmegående efter en arbejdsskade i 1957, men da stillingen som skolesygeplejerske blev opslået som en deltidsstilling, søgte jeg den, da jeg savnede mit arbejde. Jeg fik stillingen og fik frie hænder til at tilrettelægge og udføre arbejdet. Jeg havde alle skolepligtige børn i hele kommunen, og dertil Staby Efterskole og Tvind Skolerne. Børnetallet var ikke så stort, men mere tidskrævende end hvis det havde været på en eller to store skoler. Arbejdet var spændende med kontakt til mange forskellige børn, forældre og lærere.

Jeg havde min base på Ulfborg Byskole med kontor m.m., i begyndelsen på første

Sønderkær Skole. Til højre lærerboligen, hvor der også var et klasseværelse.

sal i skolebygningen og et par år senere i den tidligere skolelederbolig.

Den store tunge vægt blev fragtet rundt på skolerne af kommunes ansatte, når den skulle bruges til undersøgelser.

Overalt på skolerne blev jeg godt modtaget med kaffe, frokost osv. Ikke mindst på de små skoler. Det medførte en god kontakt til lærerne.

Der blev ansat en amtssundhedsplejerske i Ringkøbing, som skulle samle os og tilpasse tilbuddene, så de blev mere forebyggende og sundhedsfremmende. Før var det mere fejlfinding (syn, hørelse, rygge). Nok var børnene blevet fysisk sundere, men flere var psykisk dårlige.

Det var et problem, at det var svært at måle forebyggende arbejde, og dertil kom samarbejdet med forældre, lærere, sociale myndigheder, osv. Det var en stor tilfredsstillelse, når en mor, efter mange samtaler, takkede for hjælpen angående renlighed, tandlæge, vaccination, kontakt til kommunen.

Det var ikke altid, de blev glade på socialforvaltningen, når jeg troppede op, »for det kostede jo«, hvis der skulle ydes hjælp til en udsat familie.

Jeg var utrolig glad for dette arbejde, også samtalerne med lærerne, med henblik på en større forståelse for børnenes baggrund. Det var ikke altid de »små hjem«, der havde de største problemer.

Nu – og datidens børneforældre bruger ofte børnene til at fremme egne ambitioner og presse børnene ind i et mønster eller en uddannelse, de ikke magter – hverken fysisk eller psykisk.

Samarbejdet med skolelægen omfattende indskoleundersøgelse i børnehaveklassen/ 1. klasse, undersøgelse af 5. klasserne og 9. klasserne. De øvrige årgange så jeg alene en gang årligt.

Ved indskoleundersøgelserne prioriterede vi højt, at få forældrenes deltagelse. Denne kontakt viste sig at være nyttig senere, da det var lettere for dem og os med telefonkontakt, når vi havde mødt hinanden før.

Indskrivningsundersøgelserne i børnehaveklasse/1. klasse blev tilrettelagt sammen med skolelægen, klasselæreren og hjemmet via spørgeskemaer. Efterhånden virkede det godt. Forældrene var glade for ordningen.

Jeg begyndte med at veje og måle børnene og undersøge syn og hørelse plus undersøgelse af urin. Børnene havde fået et prøveglas med hjem til urinprøver.

Derefter blev børnene undersøgt af skolelægen, som også havde en samtale med børn og forældre.

De følgende år havde jeg børnene alene, først i 5.klasse var skolelægen igen med til undersøgelserne, denne gang uden forældrene, som dog havde mulighed for at få en samtale om barnets trivsel.

I 6.-7. og 8. klasse havde jeg så igen børnene alene. Skolelægen undersøgte børnene en sidste gang i 9. klasse og fik en samtale med børnene om deres fremtidsplaner, mv.

Det forebyggende arbejde bestod også af vaccinationer og gennemlysninger i den mobile tuberkulosevogn. Jeg mener ikke børnene var i vognen, men alle kommunalansatte voksne var.

Jeg satte Mantouxprøver (tuberkulinprøver) på alle børn. Så kom der et par dage efter en sygeplejerske fra lungeklinikken i Holstebro og aflæste prøverne.

Der var en stigning i tuberkulosetilfæl-

dene, som måske skyldtes, at vi fik mange indvandrere til landet.
Luseepidemierne var også tidsrøvende.

Efterhånden kom der flere telefonkonsultationer, men jeg var glad for den tillid, forældrene viste mig. Flere af skolerne valgte også at bruge mig til forældremøder, især før skolestart. Så var kontakten jo oprettet. Med tiden kendte jeg næsten alle børn og hjem.

Da jeg begyndte, var det en kort tid Peder Skytte fra Bøvling, der var skolelægen. Derefter kom Hans Vilholm fra Vemb. Senere overtog hans søn Hans Erik Vilholm arbejdet. I perioder var jeg alene. Efter Hans Erik Vilholm arbejdede jeg en kort tid, inden jeg sluttede, sammen med Elisabeth Borch.

På Tvindskolerne havde jeg et godt samarbejde med læge Knud Jacobsen, der også satsede meget på det forebyggende arbejde.

Min efterfølger var Inger Mortensen, som havde været ansat i Bøvling. Da hun holdt op, blev arbejdet sammenlagt med sundhedsplejerskens arbejde.

Jeg var utrolig glad for de 20 år jeg var skolesygeplejerske, selvom jeg følte, jeg hele tiden måtte prioritere og jeg brugte mere tid, end der var afsat. Det forebyggende og opsøgende arbejde var det, der betød mest for mig.

Efter Elisabeth Borch var stillingen en kort tid vakant, hvorefter Mauri Johanson var ansat i en kort periode. Da det var svært at få skolelægestillingen besat, blev skolelægeordningen udfaset for derefter helt at overgå til sundhedsplejersken med de praktiserende læger som konsulenter.

Inger Hundahl blev ansat i 1996 og Kirstine Ørts Thingstrup i 1997. Inger Hundahl gik på pension i 2006 og Kirstine Ørts Thingstrup holdt i 2007.

Redaktionen

Lystlund Skole 1891-1956

Lystlundvej 13

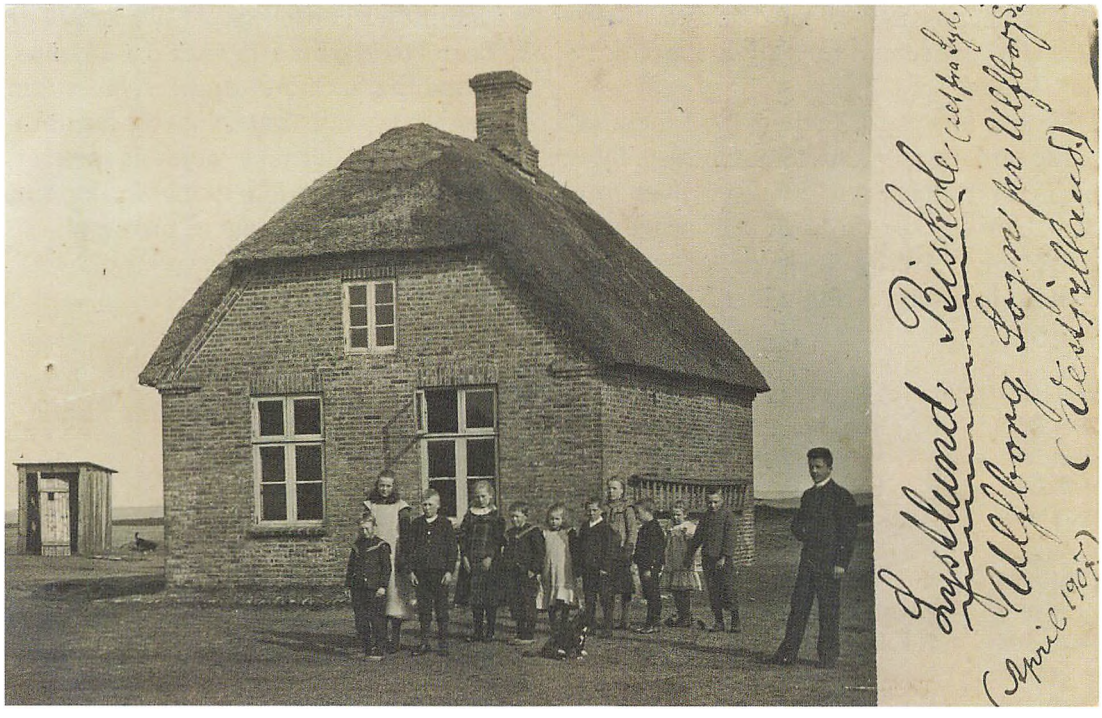

Allerede i 1774 var børnene i Lystlund henvist til Sønderkær Skole. Ved skoleordningen af 1820, opgav de at bygge skole i Lystlund til trods for, at den nye lov krævede kortere afstand end til Sønderkær. Da var der kun to gårde i Lystlund, som var henvist til nærmeste skole. I 1826 tog provsten affære og forlangte, at der skulle holdes skole i Lystlund i fire vintermåneder.

De første 30 år blev der holdt skole i Lystlundgaard (Lystlundvej 20). Fra 1858 var der skole i Katborg (Paradisvej 5) og derfra tilbage til Lystlundgaard.

Nu var der kommet flere ejendomme i Lystlund, så der blev holdt skole hos P. Susgaard og derefter hos Jens Mathias Sørensen i Nygaard (Lystlundvej 17). Derfra kom den tilbage til Lystlundgaard frem til 1891, hvor sognerådet vedtog at bygge et skolehus. Det skulle være 9 alen bredt og 12 alen langt, ca. 39 m², ikke ligefrem noget stort hus. Det brændte i 1920, og et nyt og større blev opført samme sted. Mens byggeriet stod på, blev børnene undervist i Østermark (Sønderkærvej 5) hos »æ amerikaner«, Hans Ingeman Hansen.

I alle de år blev man betjent af de såkaldte omgangslærere eller vandrelærere, der underviste på flere skoler. Det var ofte opvakte bondesønner, hvoraf en del havde været på Staby Højskole og senere på Staby Vinterlærerseminarium. Vi har ikke navne på mange af dem, men vi ved, at i skoleåret 1847-48 var Chresten Berg der. Han var senere med til at starte partiet Venstre.

Skolen blev også betjent fra Lillelund Skole og først i 1900-tallet underviste herfra lærer P. Kjeldsen Sørensen hver lørdag. Der var kun få børn selv om Filsø hørte med. Herfra leverede to mindre ejendomme først i 1900-tallet 31 børn til skolen.

Vinterlærere:

1894-1895	Jens Nørgaard
1895-1896	Thomas Dahl Jensen
1896-1897	Kr. Thøgersen
1897-1898	Anders Bygbjerg
1898-1899	Johannes Enevoldsen
1899-1900	Im. Mikkelsen
1900-1903	Laurits Lauritsen
1903-1904	Nikolaj Nikolajsen
1904-1905	Holger Kristiansen
1905-1906	Holger Kristensen Øllgaard
1906-1907	Ejnar Lindum
1907-1908	R.M. Poulsen
1908-1910	M. Kristoffersen
1910-1911	Martin Andersen
1911-1913	Niels Chr.Nielsen
1913-1914	Peder Hansen
1914-1915	Evald Laursen
1915-1916	J.C. Pedersen
1916-1917	A. Thuesen
1917-1918	Bertram Christensen
1918-1919	Im. Nedergaard
1919-1920	N.L. Hansen
1920-1921	Esbern Jespersen
1921-1922	Im. Nielsen
1922-1923	Harry Dyrholm

Eneste fastansatte lærer:

1923–1956	Niels Chr. Nielsen

Først i 1923 fik Lystlund en fast lærer. Det var Niels Chr. Nielsen, smedens søn fra Ulfborg. Han havde gået på Vinterlærerseminariet i Staby og blev senere færdiguddannet på Ribe Seminarium i 1916. Han sluttede med skolens ophør og blev den eneste faste lærer i Lystlund Skole.

Lærer Nielsen oplyser, at der i 1924 er 20 børn i to klasser, i 1933 er der 14 børn. Man må tro, at undervisningen har været sporadisk og utilstrækkelig, og fremmødet har nok heller ikke været at prale af.

Da skolen lukkede i 1956, var der kun én elev. Skolen blev solgt til privatbolig.

Skolestatistik 1924 - Lystlund Skole

Antal børn	20
Antal klasser	2
Bolig:	
Værelser i stuen	3
Værelser på loftet	3
Kælder	ja
Indlagt el-installation	Nej
Indlagt vand	Nej
Have	50 kr.
Lærerens løn	2340 kr.
Honorarer/læreren:	
Kirkebylærer	0 kr.
Kirkesanger	0 kr.
Søgnedagsforretninger	0 kr.
Lærer Niels Kr. Nielsen:	
Født d. 30/9 1893	
Eksamen fra Ribe Seminarium	1916
Tjenestealder	1918

Kilder:
Kilde: Alfred Kaae, Ulfborg Sogn og Saga II
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924
Ejnar Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie, Ulfborg Herred

Lystlund Skole / Lillelund Skole / Husby Skole 1928-1935

Af Kristen Bro

Efter samtale med Arnold Madsen, 2014
Forældre: Karoline og Marinus Madsen, Lille Filsø, Ulfborg

Lystlund Skole efter 1920.

Lystlund Skole lå i et tyndt befolket område, så til trods for, at der var få elever, var der mange, som havde langt til skole. Det gjaldt også for børnene fra Filsøområdet, der fra ca. 1915 og mange år frem var hofleverandører til skolen. Det kan Arnold Madsen fortælle om. Han har trods sine 92 år en klar erindring om sin skoletid og livet på den tid. Det bliver samtidig en beretning om vilkårene for de drenge, der kom tidligt ud at tjene.

Arnold var fra Lille Filsø og ud af en flok på 11 børn. Han kom i skole i 1928.

Naboen i Filsøgaard, (Filsøvej 1), Anders og Elvine Lillelund, havde fået 20 børn, hvoraf to døde inden skolealderen. Arnold husker, de var seks børn fra Lillelunds, tre fra hans hjem og to fra plantør Ib Bank (Filsøvej 2), der gik i skole samtidig, så det var en ordentlig flok, der gik den lange genvej med stien ind gennem indlandsklitterne. Når vi ved, at der

i 1933 var 14 børn i alt i skolen, må det siges at være et vægtigt bidrag.

Da Arnold var 9 år, kom han om sommeren ud at tjene hos Laurids Bentsen (Troldtoftvej). Gården lå i nærheden af Troldtoft og gav en lang, ensom vej til Lystlund Skole, og han længtes meget hjem. Forespurgt om de alle kom så tidligt ud at tjene, svarede Arnold, at der som regel kom én ud at tjene, når hans mor ventede barn igen. Hans bror, Svend, kom for eksempel ud at tjene, da han var 7 år.

Arnolds næste plads blev hos Svend Andersen og Dagmar i Nygaard (Lystlundvej 17). Det var kun for sommeren, men en måned efter hjemkomsten mistede de deres karl og overtalte ham til at komme tilbage. Fra den tid var han ude at tjene hele året resten af sin skoletid. De var gode ved ham, og han nød den korte vej til skole. Han husker, at Dagmar til fastelavn lavede en maske af pap, og så gik han fastelavn i hele Lystlund og Filsø og fik en bolle og en tiøre hvert sted.

Arnold husker også tydeligt juleafslutningen i Lystlund Skole. Alle forældre var budte og havde mad med, og også de afgåede elever helt op til 17-18 års alderen. Da der var vældig lidt plads, skiftedes de til at spise og danse om juletræ og lege. Når festen var slut, blev pynten på juletræet fordelt mellem børnene.

Hans næste plads blev hos Jerrik (Erik) Filsø i Klem (Holstebrovej 17). Nu måtte han skifte skole og kom til at gå hos lærer Barslund i Lillelund Skole. Der måtte han erfare, at han havde lært for lidt hos lærer Nielsen i Lystlund, og det pinte ham, at han var bagud i forhold til sine kammerater, så han sled med lektierne og følte også, at han indhentede dem. Det skal ses i lyset af, at han måtte op at hjælpe i stalden, før han kunne komme i skole, og først efter endt arbejde om aftenen kunne han hellige sig lektierne.

Fra Jerrik kom han til Jerriks søn, Martin Filsø, i Nørre Baunbæk (Baunbækvej 6). Den sidste vinter han skulle gå i skole og til konfirmationsforberedelse, kunne de ikke nøjes med ham, da Martins kone var gravid. Det var Arnold ked af. Han havde fået mange gode kammerater og ville gerne konfirmeres i Ulfborg. Han måtte forlade Lillelund Skole efter to år, og ved afskeden roste lærer Barslund ham og sagde, han havde gjort store fremskridt. I stedet for kom han til Jens Thomsen i Husby og gik i Husby Skole, hvor lærer Rasmussen var syg det meste af tiden, så han lærte ikke meget ved de mange skiftende vikarer. Han gik til præst hos pastor Aastrup og blev konfirmeret i Husby Kirke. Ved konfirmationen sang man ofte *»Ud går du nu på livets vej.«* Man må sige, at Arnold var godt på vej.

Lystlund Skole 1936-1943

Af Dora Jalk

Efter samtale med Hanne Holm Østergaard, 2014
Forældre: Anna Øllgaard Holm og Marius Jeppesen, Lystlundgaard

Da Hannes forældre i 1928 købte Lystlundgaard var skolen ret ny. Den blev bygget i 1920, da den gamle stråtækte skole var brændt.

Der var en skolestue med en lille forgang og lærerens privatbolig. I gården var retiraderne.

Lærer Niels Chr. Nielsen

I 1922 blev vinterlærerembedet ifølge skrivelse fra undervisningsministeriet af 28. november 1922 omdannet til et enelærerembede.

Lærer Niels Chr. Nielsen, søn af smedemester Chr. Nielsen i Ulfborg, blev skolens første og eneste enelærer fra 1923.

Lystlund Skole, ca. 1939. Øverst f.v.: Kathrine Nielsen (lærerens søster), Lis Lillelund, Johannes Andersen, ukendt, Jens Andersen, Niels Bank, lærer Nielsen. Midten: Hanne Holm Jeppesen (med fletninger), Edith Lillelund. Forrest: Anna Andersen, Aksel Madsen, ukendt, ukendt, Jens Brøde Jeppesen.

Han kom fra en hjælpelærerstilling ved Stråsø Skole, som lå et stykke længere mod øst. Han havde i to vintre fra 1911-1913 været vinterlærer i den lille stråtækte Lystlund Skole, efter ophold på Staby Vinterlærerseminarium.

Efter sin seminarieuddannelse fra Ribe Seminarium i 1916 var han vinterlærer i Sønderkær i tre år.

Lærer Nielsen flyttede ind i skolen sammen med sin søster Kathrine.

Undervisningen

Hanne gik alle syv år på Lystlund Skole. Hun husker første skoledag i april 1936 som en noget trist dag. Hun følte hurtigt, at de store elever mobbede de små.

Skolen begyndte klokken halv ni hver dag, og de ældste elever kunne have skoledage, der varede til klokken fire.

I alle årene frem til 1956, da skolen lukkede, gik eleverne efter Den vestjyske Skoleordning.

Om sommeren blev det for de store elevers vedkommende til en hel skoledag. De små gik to halve dage.

Alle klassetrin blev undervist i samme skolestue, men de små elever gik tidligere hjem.

Hanne fortæller, at de store elever blev sat til at være hjælpelærere for de små.

Dagen begyndte med fælles morgensang og Fadervor, mens eleverne stod ved deres pulte.

Der blev undervist i bibelhistorie, dansk, skrivning, regning, geografi og danmarkshistorie samt for de store pigers vedkommende i håndarbejde. Her var lærerens søster, Kathrine, underviseren. Hun var ikke uddannet lærerinde.

Hvad drengene lavede, når pigerne havde håndarbejde, kan Hanne ikke huske.

Der var salmevers, der skulle læres udenad, og Hanne siger, at hun i det store og hele stadig kan huske de fleste udenad. Der var sangundervisning, og lærer Nielsen spillede til på sin violin. Lærer Nielsen havde en dårlig højre arm, da han var kommet til skade ved essen i faderens smedie. Han skrev med venstre hånd, så han kan have været venstrehåndet, måske tvunget af omstændighederne. Vi talte om, hvordan han så kunne spille violin, når armen ikke var rask?

Hanne funderede over spørgsmålet, men spille, det gjorde han, selv om armen ikke var i orden.

I tilbageblikket siger Hanne, at det var underligt, at de i historietimerne aldrig hørte noget om, hvad der var sket ude i verden.

Der var en lille bogsamling – et bibliotek – på hylder i skolestuen. Bøgerne blev byttet med Lillelund Skole.

Skoledagene var ikke lige morsomme for alle. Der blev ikke fokuseret på de problemer, som visse elever havde. Der var ikke nok viden om bl.a. ordblindhed.

I Hannes tid havde de ikke tavler og grifler. De fik hæfter og blyanter fra 1. kl.

Der var gymnastikundervisning. Det foregik i skolestuen ved pultene. Læreren var også underviseren i det fag. Om sommeren var der redskabsgymnastik i skolegården. Skolen havde ét redskab – en hest. At springe over hest var ikke lige Hannes »kop te«.

I skolegården var der en pumpe, og ved pumpen hang en blå emaljeøse til fælles afbenyttelse.

Jagt på krageæg

Så var der en anden form for motion, som Hanne syntes meget bedre om. Det

var forårets jagt på krageæg i skoven ved skolen. Kragernes antal skulle reduceres for at værne om urfuglene. Børnene klatrede op til rederne og samlede ivrigt æggene ind og bragte dem ind til læreren. Indsamlingen foregik i frikvarterne; der var ingen ringeklokke ved skolen, så læreren måtte ofte kalde intenst flere gange, inden drengene kom ned og begav sig ind i skolestuen.

Man blev noteret for antallet af afleverede æg, og honoreringen var en toøre eller en femøre pr. stk. Hanne kan ikke huske nøjagtig, hvad beløbet var, men hælder nok mest til toøren, som var meget dengang. Der blev så afregnet af og til. Sognerådet betalte.

Hannes kjole bar ret tydeligt præg af, at hun også var en ivrig krageægjæger. Det hændte, at æggene gik i stykker og slemt var det, når der allerede var et lille fuglefoster i dem.

»Mor var ikke glad for de snavsede kjoler, som af og til også havde fået flænger,« fortæller Hanne.

Skolevejen

Mange skoleelever havde en lang, lang skolevej over heden ad smalle stier. Om vinteren, når der var skolegang hver dag, kunne det være anstrengende og svært for især de helt små børn.

Deres fodtøj var ikke varmt – det var træsko med klamper under. Var det snevejr og frost, havde de hoserne trukket over træskoene for ikke at glide. Ingen havde gummistøvler. Børnene frøs på den lange gåtur.

Alle børn gik med livsstykker og lange strømper, som blev holdt oppe med brede elastikbånd med knaphuller i, syet på strømperne og med knapper i livsstykket til at sætte dem fast på.

Én elev havde eget køretøj om vinteren, når der var snevejr. Det var plantør Banks søn, Niels. Han havde en slæde, som familiens store hund blev spændt for. Det var måske en Skt. Bernhardshund; Hanne er ikke helt sikker.

Så kom han kørende til skole, parkerede slæden, og hunden fik lov til at ligge i den lille forgang, til han atter skulle på slæden og hjemover til plantørboligen i Filsø.

I skolen havde de tøjsko stående. De var syet af klude og med gummi under sålerne.

Til frokost havde børnene madpakker med. Nogle børn havde tykke rugbrødsrundtenommer med med fedt og sukker på. Hanne ville gerne bytte med sådan en mellemmad, for i hendes hjem var sukker på maderne ikke tilladt.

Hanne boede ikke langt fra skolen, så hun og hendes to brødre, Jens og Kristian, kunne gå hjem og spise.

Ikke langt fra skolen boede Dagny og Markus Jensen og deres børn. De havde nogle køer. På de meget kolde dage gik Kathrine, lærerens søster, ned til Markus Jensens kone og købte tre eller fem liter friskmalket mælk, alt efter hvor mange børn, der var mødt op. Mælken bragte hun hjem på skolen og varmede til børnene. Den varme mælk blev hældt i et stort rødt lerfad og blev bragt ind i skolestuen til de forfrosne børn. Der var nogle krus, som eleverne måtte bruge. Der var ikke nok til alle, men så skiftedes man til at få en god varm tår mælk.

Hanne lå som barn et halvt år på Ringkøbing Sygehus. Da hun kom hjem, havde hendes forældre købt hende et par fine brune læderstøvler. Hun skulle være

varmt klædt på. Da hun kom til skole i dem, blev hun mobbet, så selv om hun var glad for dem, havde hun ikke lyst til at have dem på i skolen.

Hanne siger: »*Jeg kunne godt forstå dem, for de ville jo ikke kunne få sådan nogle støvler.*«

Årets gang

Om foråret var der visitats. Hannes far, Marius Jeppesen, var formand for skolekommissionen.

Han kom hvert år sammen med flere skolekommissionsmedlemmer. Desuden kom provst Kristian Marius Kristensen. I forbindelse med visitatsen sørgede Kathrine for bespisningen i privaten.

Provst Kristensen var ansat i Ulfborg fra 1907 til sin død i 1939. Han var blevet provst i 1920. Han var den sidste provst i herredet, som var medlem af skoledirektionen og som holdt provstevisitats i skolerne. Da det fødte gejstlige tilsyn med skolerne afskaffedes i 1931, blev provst Kristensen amtsprovst og derved stadig medlem af skoledirektionen.

(Kilde: Alfred Kaae, Ulfborg Sogn og Saga II)

I en periode kørte Kathrine og lærer Nielsen på cykel ind til Ulfborg, når skolen var forbi, for at passe deres søster, som var blevet syg. Vejen frem og tilbage var lang, så de tog søsteren ud på skolen og passede hende der.

Dagen før juleferien var noget helt særligt. Da måtte de store børn tegne på tavlen. Det var ikke med farvekridt, for det fandtes ikke på skolen.

Hanne husker, at hun skulle tegne det lille grantræ, som der fortælles om i H.C. Andersens eventyr

»Grantræet«.

»*Læreren hjalp os,*« siger Hanne.

Tredje nytårsdag var der juletræsfest på skolen for alle eleverne og deres forældre.

En sommerdag i Lystlund.

Men festen var også for de elever, der havde gået i skolen.

Der var trængsel. Festen begyndte klokken seks og sluttede klokken tolv.

Man havde selv brød og kager med, og Kathrine, med assistance af nogle mødre, lavede hele tiden kaffe og vaskede op. Hanne husker, at hendes forældre altid hjalp til.

Skolestuen var blevet ryddet og et stort grantræ stod midt i rummet. Der blev sunget og danset om juletræet, og lærer Nielsen spillede til. Så var der uddeling af godteposer.

De voksne drak kaffe i privaten. Det foregik i hold, for der skulle hele tiden være rene kopper. Og pladsen var trang med de mange mennesker i de små stuer.

Så blev der gjort klar til sanglege.

Der var hyret en spillemand fra Ulfborg – Spillemand Frands Andersen fra gården »Tranflod«.

Han var søn af Erik Pottemager (Erik Larsen Andersen). Han spillede violin.

Der blev danset kædedans, »Den toppede høne«, »Bro, bro, brille«, »Der brænder en ild« og flere andre, som Hanne ikke lige kunne huske navnene på.

Senere blev der spillet op til bal, og som skrevet står, blev festlighederne ved til midnat.

Dengang sluttede juleferien altid først efter Helligtrekonger.

Der var en helt særlig »højtid« i Ulfborg og omegn. Det var Ulfborg Marked – i august måned, og det var en skolefridag. Pigerne og karlene havde også fri.

Markedsdagen var dagen, hvor man var festede og mødte gamle skolekammerater og venner samt familiemedlemmer, og man var også i festligt lag med naboer. Men Hanne og hendes brødre måtte ikke komme til marked. Det syntes hendes forældre ikke, var noget for deres familie.

Der kom mange forbi deres gård, for til Ulfborg Marked skulle man. Så der skete jo alligevel noget.

Og så var der også en forventning om, at der faldt en lille gave af til dem, når tjenestefolkene kom hjem. Hanne husker, at hun engang fik en lille fløjte.

Der var i hendes barndom ikke megen tid til leg. Alle børn skulle hjælpe til, og de børn, der havde den lange skolevej, kunne ikke blive og lege; der var brug for dem derhjemme. Der var også lektier, der skulle laves.

Da Hanne blev større havde hun mange gøremål derhjemme. Sommetider have hun »sparet« sammen til en frieftermiddag – en søndag for eksempel – så gik hun oftest om til familien Andersen i Nygård på Lystlundvej 22. Hun gik i skole med Anne, Jens og Johannes Andersen.

Konfirmationsforberedelsen foregik i Ulfborg Præstegård. De cyklede derind. Det var under krigen, og cykeldækkene var ikke for gode.

Hanne blev konfirmeret i oktober 1943 af pastor Rhode Hansen, som kom til Ulfborg Sogn i 1940.

På spørgsmålet om Hanne var glad for at gå i skole, var svaret, at hun ikke var overvældende begejstret. Hun kom fra et musisk og kreativt hjem, så den noget forudsigelige skolegang, gennem årene i Lystlund Skole, forekom hende måske ikke alt for interessant.

Den sidste elev

I 1956 var der kun én elev tilbage på Lystlund Skole. Det var Hannes bror Kristian. Det fortælles, at da han en morgen var

lidt for længe om at komme ud af sengen, skældte mor ham ud og sagde, at han kom for sent til skole. Han svarede: »*Der bliver ingen skole, før jeg kommer.*«

Skolen blev lukket og lærer Niels Chr. Nielsen blev overflyttet til Ulfborg Hovedskole. Kristian og læreren cyklede i begyndelsen til skolen, men Marius Jeppesen, som havde bil, tilbød læreren, at han kunne køre for ham. Kristian ville cykle. Han havde nemlig fået bevilget en krone pr. dag af sognerådet for selv at klare transporten. Det ville han så hellere. Der var jo seks skoledage om vinteren.

Lærer Nielsen og hans søster Kathrine flyttede senere til en bolig på Kytterupvej. Lystlund Skole blev solgt til tidligere omtalte Markus Jensen, som brugte den som stuehus til sin gård. Senere kom skolen på andre hænder.

Ulfborg Hovedskole 1818-1989

1818-1843 Degneboligen vest for Ulfborg Kirke
1843-1919 Ulfborg Kirkebyvej 25
1919-1989 Ulfborg Kirkebyvej 8

Ulfborg Hovedskole, Ulfborg Kirkebyvej 25, ca. 1919.

I 1818 døde den sidste degn og skolearbejdet efter den nye lov kunne begynde. Man enedes om, at den gamle degnebolig kunne bruges med lidt tilbygning. Den ældste skoleprotokol påbegyndtes 1820, og den første skolekommission bestod af præsten Ernst P.H. Stegmann og herremanden Conrad Daniel Kofoed, Nørre Vosborg. De var begge fødte medlemmer. De to folkevalgte medlemmer var bønderne Hans Christian Nørgaard og Anders Kjærgaard. Præsten Stegmann var tysk af fødsel og opdragelse. Han havde været missionær i Indien, men var hjemsendt et år efter som uegnet, hvad mange også mente, han var som præst og skolenævnsformand, så det var en tung start. Man enedes om at opdele sognet i tre distrikter, første distrikt i Ulfborg Kirkeby med en fast skolebygning, andet distrikt i Vium og Lillelund og tredje distrikt med Sønderkær, Filsø og Lystlund. Andet og tredje distrikt skulle betjenes af vandrelærere og lejes ind på gårde.

I Ulfborg Kirkeby var der fra starten 60 elever, og da man i 1839 besluttede at bygge en ny skole var der 58 børn i Hovedskolen, 35 i Lillelund og 23 i Sønderkær, Filsø og Lystlund.

I 1919 blev den statelige og smukke nye skole bygget. Arkitekten var den senere så berømte Iver Bentsen. I 1953 blev skolen udvidet med sløjdsal, skolekøkken, gymnastiksal, et ekstra klasseværelse og en lærerbolig.

Ulfborg Hovedskole, Ulfborg Kirkebyvej 8, ca. 1919.

I 1989 blev skolen lukket. Forud havde der været stor debat og mange protester blandt Ulfborg Kirkebys beboere.

De kommunalejede bygninger blev efter skolelukningen anvendt til produktionsskole/jobcenter og lokalhistorisk arkiv. I 2012 blev bygningerne solgt til privat bolig og erhverv.

Kilder:
Kilde: Alfred Kaae, Ulfborg Sogn og Saga
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924
Ejnar Poulsen: Hardsyssels Degnehistorie,
Ulfborg Herred

Skolens førstelærere har været:

1818–1865	Peder Christian Dahlgaard
1865–1888	Søren Christian Sand
1888–1890	Jens Ahler Jensen
1891–1929	Peder Bojsen
1930–1940	Jens Peder Jensen Voel
1940–1958	Fritjof Martiny
1958–1968	Knud Bak
1968–1970	Svend Dahl
1970–1976	Peder Kjær
1976–1979	Viggo Riber Hansen
1979–1989	Tage Maan

Skolestatistik 1924 - Ulfborg Hovedskole

Antal børn 96
Antal klasser 3

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 5
Værelser på loftet 1
Kælder ..... Ja
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... 5000 m²

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr.
Forskolelærerindens løn ..... 1650 kr.

Honorarer/førstelæreren:
Kirkebylærer ..... 210 kr.
Kirkesanger ..... 350 kr.
Søgnedagsforretninger ..... 0 kr.

Førstelærer Peder Bojsen:
Født d. 4/8 1864 .....
Eksamen fra
Gedved Seminarium 1885
Tjenestealder 1889

Forskolelærerinde E. M. Mogensen:
Født d. 28/1 1884 .....
Eksamen fra Vejle Seminarium 1911
Tjenestealder 1912

Forskolelærerindens bolig:
Værelser i stuen 2
Værelser på loftet 1
Kælder ..... Ja
Have ..... 300 m²

Honorar/forskolelærerinden:
Organist ..... 420 kr.

Arkitekttegningen over Ulfborg Hovedskole, 1919

Arkitekt Ivar Bentsen (1876-1943)

Af Kresten Bro

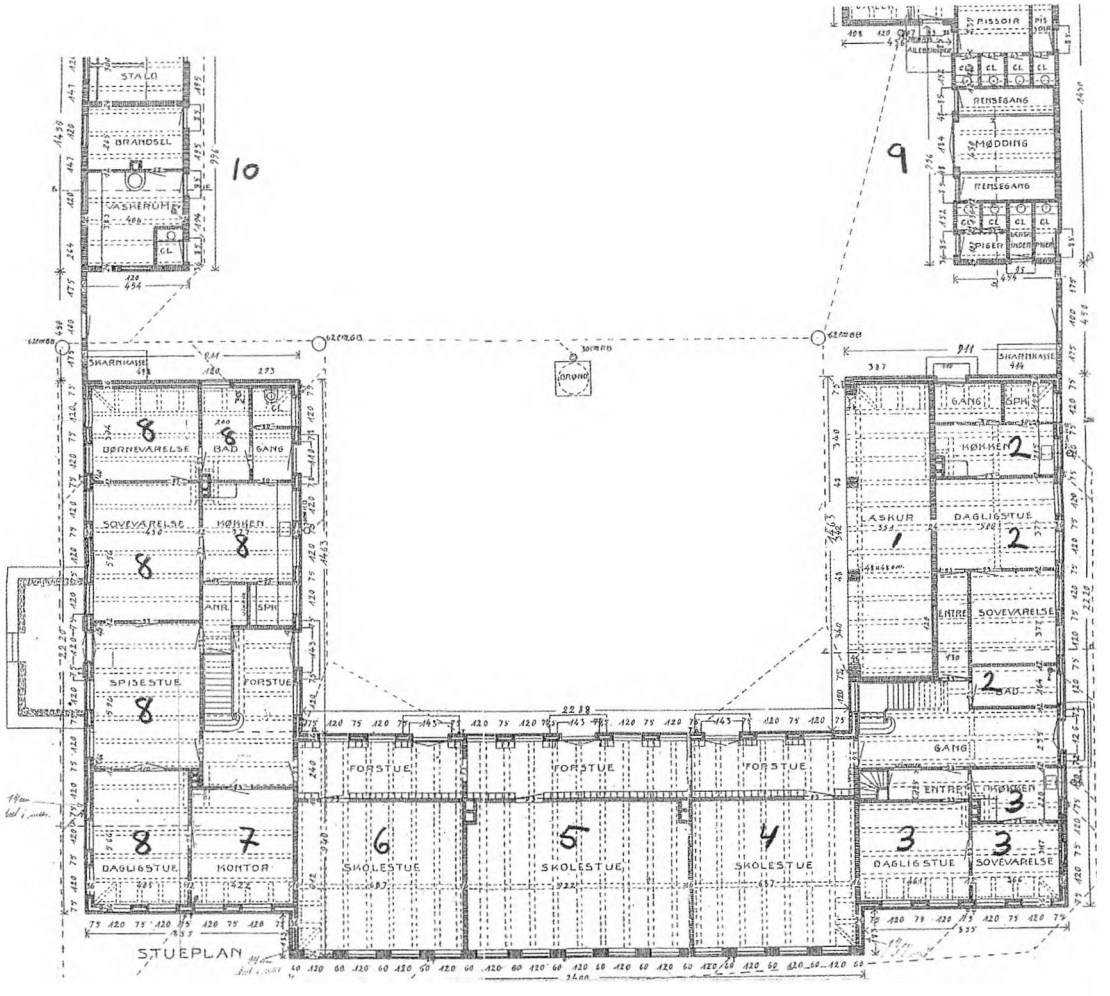

1 - Læskur, der også brugtes som cykel skur.

2 - Lejlighed der blev benyttet af vinterlærere. I min skoletid var den også lejet ud. Jeg husker, at postbud Villiam Nielsen med familie samt skorstensfejer Ib Thorninger med familie boede der.

3 - Frøken Mogensens lejlighed, der hele min skoletid, var beboet af Emma Mogensen og hendes invalide søster, Else.

4 - Den »bette« skole, 1. og 2. årgang, hvor frøken Mogensen residerede.

5 - Den store skole, 5., 6. og 7. årgang, havde førstelærer Fritjof Martiny i min skoletid.
6 - Mellemskolen, 3. og 4. årgang, havde Martiny i sommerhalvåret. Mine to vinterlærere hed Kynde og Odgaard.
7 - Førstelærerens kontor.
8 - Førstelærerens lejlighed. Da jeg kom i skole, boede Jens Peder Jensen-Voel der. Han døde året efter, og Margit og Fritjof Martiny flyttede ind.
9 - Primitive toiletter uden vand. Der blev nærmest muget ud som i en kostald.
10 - Førstelærerens vaskerum. Stalden eksisterede stadigvæk, men blev ikke benyttet.
11 - Pumpe. Det eneste tilgængelige vand for børnene.

Der var en forgang ud for hvert klasseværelse og en solid granittrappe ude fra skolegården.

I 1953 blev lejlighederne (2 og 3) samt læskuret (1) inddraget.

Under 1 og 2 blev der lavet sløjdsal og skolekøkken på første etage.

I lejlighed 3 blev der i nederste etage lavet et omklædningsrum og et klasselokale i den øverste etage.

I forbindelse med omklædningsrummet blev der øst for huset bygget en gymnastiksal.

I haven, syd for skolebygningen, blev der bygget en lærerbolig.

Få år senere blev der bygget til førstelærerboligen (8), hvor der blev indrettet to lejligheder.

Kristen Bro var elev i Ulfborg Hovedskole 1939-1946.

Klassebillede med førstelærer Jens Peder Jensen Voel, ca. 1937.

Ulfborg Hovedskole 1852-1859

Af Poul Andersen Korsgaard

Forældre: Maren Poulsdatter Kytterup og Anders Husted Andersen, Korsgaard

Jeg erindrer så tydeligt, da min 5-årige søster Ane fik difteritis og døde efter få dages forløb. Vi lå i samme seng, men heldigvis blev jeg ikke smittet. Det var mig et stort savn, da hun blev taget fra mig. Derefter kom »storken« med en ny søster, som også kom til at hedde Ane.

I 4-års alderen begyndte jeg at komme i skolen, vel nærmest for at komme om til min gudmor Madam Dahlgaard. Hvor var hun dog en rar gudmor og Dahlgaard holdt jeg også meget af. Han var min lærer i hele min skoletid. Når der sommetider vankede af spanskrøret til de værste af drengene, blev jeg forbigået.

Efter eksamen den 4. april 1859 blev jeg udskrevet af Ulfborg Hovedskole med følgende karakterer:
Religion: ug -, læsning: mg,
skrivning: mg+, regning: ug

Peder Christian Dahlgaard var degn/førstelærer ved Ulfborg Hovedskole i 47 år. Han var 78, da han tog sin afsked i 1865. Under en bispevisitats blev Dahlgaard bebrejdet, at han var for langskægget.
Portræt fremstillet til det historiske værk: Danmarks Kirker og Skoler, 1919

Jeg blev konfirmeret af pastor Ingerslev første søndag efter påske 1859 og kom derefter ud at tjene forskellige steder i Ulfborg og Madum og var indimellem hjemme og hjælpe til på Korsgaard.

I 1868 kom Jørgen Poulsgaard, som var medlem af sognerådet og skolekommissionen og ville leje mig som andenlærer ved Ulfborg Hovedskole, hvor hans børn gik i skole. Han fik sin vilje, og jeg kom i skole igen.

Året efter skulle sognerådet som sædvanlig fæste lærere til biskolerne, og jeg blev opfordret til at komme til møde hos sognerådet. Der var også mødt elever fra Staby Højskole og Vinterlærerseminarium, som ønskede at blive optaget som lærere. Imidlertid stod Lars Vestergaard, som var sognerådsmedlem, op og sagde: »Vi kan vel få Poul Korsgaard op til Sønderkær Skole?«

Jeg blev noget betænkelig ved Lars Vestergaards spørgsmål, da jeg vidste, der var mange børn, ca. 40 og begge klasser på én gang. Der blev så samtalt derom, og pastor Gjerløff rådede mig til at tage pladsen. Det var en vinterlærerstilling fra 1. november 1869 til 1. maj 1870.

Børnene i Sønderkær Skole var særdeles flinke og artige, så ingen af dem fortjente prygl. Det er da også den ting, jeg aldrig har brugt i skolen.

Efter Sønderkær Skole var jeg vikar i min brors embede i Galtrup Sogn på Mors. Mens jeg var der, fik jeg brev fra pastor Gjerløff med en forespørgsel, om de kunne få mig til lærer i Vium Skole i Ulfborg. Det lovede jeg og måtte så sige farvel til de gode morsingboere.

Jeg har siden ofte tænkt, hvorfor tog sognerådet ikke en eksamineret frem for en bondekarl?

I Vium Skole havde jeg begge klasser på én gang, ca. 40 børn. Lokalerne var små og lave, så luften kunne blive kvalm. Det var ikke så heldigt, men børnene var flinke og ærlige, så vi kom særdeles godt om ved det, uden nogen som helst revselse.

En lærer må altid erindre, at barndomstiden aldrig kommer tilbage. Det er derfor af den allerstørste betydning, at man sørger for at gøre denne tid så lykkelig for barnet, at det senere i livet kan se tilbage på den som den dejligste tid i dets liv.

Det var dejligt, når man om morgenen kom ind i skolen og så de mange strålende og glade ansigter. Det kunne rigtigt live op og sangen gik livligt. Børnenes sjælekræfter kan rigtig afspejles i deres ansigtsudtryk.

Let redigeret uddrag af erindringer nedskrevet i skudsmålsbog.

Korsgaard, lå hvor Korsvang nu ligger, og dermed tæt på den gamle skole ved kirken, så det var nemt for en fireårig at løbe hen til skolen (red).

Kilder:
Kristen Bro, Skudsmålsbogen,
Lokalhistorisk Årsskrift 2007
Alfred Kaae: Ulfborg Sogn og Saga

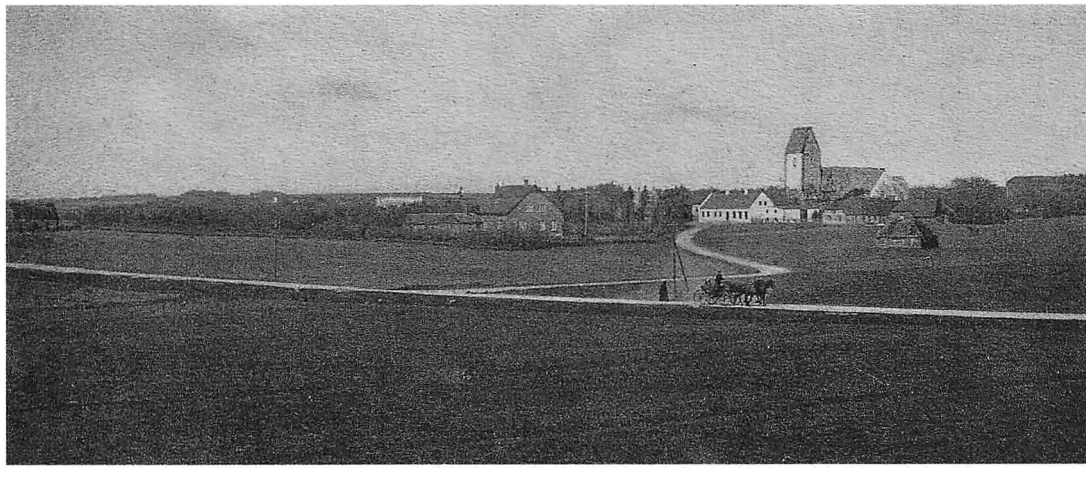

Det lille hus på marken til højre er det eneste, der er tilbage af Korsgaard i 1910.
Ekvipagen menes at være fra Nørre Vosborg.

Ulfborg Hovedskole 1891-1929

Af Anna Vang Lillelund

Uddrag fra kronik i Ringkøbing Amts Dagblad den 20.8.1964

Lærer O. Bojsen

Degnen i Ulfborg, Peter Bojsen, kom som 27-årig til sognet. Han var født i det i flere henseender »Herrens år« 1864, og hans barndomshjem var lige nord for Kongeågrænsen. Hans hustru, Marie Brodersen, havde sit barndomshjem lige syd for den samme grænse, så det lå i sagens natur, at de nationale spørgsmål lå dybt i deres sind.

Ulfborg Hovedskole var trods sit prangende navn ikke noget særligt at prale af. Ganske som tilfældet var med andre skoler på landet i den tid. I sin bog »Bag lave længer« taler en af Bojsens elever, forfatteren Steffen Steffensen, om *»det gamle stråtækte skolehus med de mange ulige store skorstene, og med en skolestue, der var lavloftet, bredere end den var lang, havde uforskammet få kubikfavne luft og lys også fra højre side – og altså i høj grad kassabel!«*

Til skolen hørte et landeri med 4-5 køer. En anden elev har fortalt, at disse køer måtte degnen først op at muge, før han kunne begynde på dagens skolegerning. Når det så var overstået, råbte han, så det kunne høres over hele Kirkebyen: *»Så begynder vi!«*

»Vi begyndte dagen med andagt. Lærer Bojsen foldede sine hænder og bad »Fader Vor« med en inderlighed, som endnu sidder i hjertet på os.

Så fortalte han bibelhistorie. Han fortalte, så alles øjne hang ved ham, og de gamle beretninger fik liv.

Bojsen arbejdede med emnerne. Ofte kunne vi, når vi drog hjemad om aftenen, se lyset brænde i Bojsens studereværelse. Det brændte til ud på de små timer. Der sad han og tilegnede sig det stof, som bl.a. hans store bogsamling gav ham adgang til«.

Ulfborg Hovedskole ca. 1910. Lærerne er Peder Bojsen, Bodil Rasmussen og Hansine Holm.

Bojsen undgik skammekrog og spanskrør. Han kunne slås med sine elever for spøg og tale hårdt til dem, hvis det var nødvendigt. Men tonen var fri, og lidt meningstilkendegivelse var tilladt.

Som en mærkværdighed kan nævnes, at skolen ejede en lille samling af fysikapparater. Tro ikke, at det var det offentlige, der var så spendabel. Nej, elever og lærer skillingede sammen og købte dem ind efterhånden. At det kun var småmønter, børnene ejede i hin tid, behøver nok ikke nævnes.

Bojsen var ivrig for, at børnene skulle dyrke gymnastik, han ledede gymnastik for både piger og drenge, og introducerede dem for fodbold og anden idræt, og en dans kunne børnene også få sig i en eller anden lang middagsstund.
Selv når børnene kom ud af skolen, slap lærer Bojsen dem ikke. Han var virksom i alt godt ungdomsarbejde.

Gymnastiksalen passede han, som var det hans eget hus: han pudsede vinduer, holdt petroleumslamperne i orden og lagde sig endda selv på knæ og ferniserede gulvet.

Han fik indrettet en sognebogsamling, hvor man gratis kan bytte bøger.

På sine ældre dage, da Bojsen fik bedre tid, påtog han sig endog hvervet som vejmand i Kirkebyen, og ofte kunne man se ham med trillebør og skovl i travl virksomhed. Der skulle være orden over alt.

Alt dette udenomsarbejde var naturligvis ulønnet.

Ulfborg Hovedskole, Ulfborg Kirkebyvej 25. Førstelærer Peder Bojsen med sin klasse. Øverst til venstre Karoline Sandholm, ca. 1911.

Lærerparret bestemte, at efter deres død skulle alt, hvad det smukke hjem rummede, sælges ved auktion og pengene gå til hjælp til rejsning af et nyt hus til folkebogsamlingen.

Nutiden ville vel kalde ham en enehersker, en mand, der helst ville have sin vilje og gerne ville spørges. Han var en markant personlighed. Mange ældre vil huske, når han gik op og ned ad kirkegulvet og »gav tonen an« og måske smile lidt, når han konsekvent trak sidste verslinje en halv tone længere ud, end menigheden gjorde.

Måske var han en enehersker, men i så fald repræsenterede han da »den oplyste enevælde«. Hvad han gjorde, gjorde han ikke for ærens skyld, men fordi han nu engang var den, han var.

Bojsen døde i 1938.

Korsvang, Præstevænget 4, bygget i 1930 af ægteparret Marie og Peder Bojsen.
F.v.: Marie Bojsen, Julie og K.M. Kristensen, ukendt, Peder Bojsen.

Lærerinde Emma Mogensen med sin klasse, sommeren 1929.

Ulfborg Hovedskole 1912-1953

Af Kristen Bro

Frøken Mogensen, 1919.
Portræt fremstillet til det historiske værk: Danmarks Kirker og Skoler, 1919.

Frøken Mogensen

Frøken Mogensen hed hun. Egentlig hed hun Emma Mogensen, men det var før fornavneriet var gået i selvsving. Hun var født i 1884 på et husmandssted i Vestermarie på Bornholm. Hun kom til den gamle skole i Ulfborg Kirkeby i 1911 og var uddannet forskolelærerinde. Om hun kom fra en anden stilling, ved jeg ikke.

Da pladsen i den gamle skole fra 1840'erne blev for trang, lejede man sig ind i Ulfborg Sparekasse, hvor frøken Mogensen residerede med de to yngste årgange, til den nye skole stod færdig i 1919. Hun fik bolig i den nye skole (Ulfborg Kirkebyvej 8), og her underviste hun, til hun gik på pension i 1953. Da var hun 69 år gammel og havde haft tjeneste ved Ulfborg Hovedskole i 42 år.

Da jeg kom i skole den 1. maj 1939, var hun nærmest blevet en institution i Ulfborg Kirkeby. Hendes lejlighed lå i det sydøstre hjørne af bygningskomplekset, og her boede hun sammen med sin søster Else og en lille grim hund, der hed Sakker. Søsteren Else havde klumpfod, krogede fingre og et lidt hekseagtigt udseende, syntes jeg som dreng. Hun var invalidepensionist, og i dag ser jeg hende som en opgave, som frøken Mogensen havde påtaget sig. Else opholdt sig altid i lejligheden og gjorde nytte i husholdningen.

»Æ bette skole« eller »pogeskolen« holdt til i klasseværelset nærmest frøken Mogensens lejlighed. Her gik første og anden årgang, som hun måtte undervise. Hun var en »før« kvinde, der altid gik i en sort kittel.

Hun kunne ikke synge og alligevel sang vi mange sange, især morgensange og bibelske sange akkompagneret af hendes lille orgel, som jeg i dag mistænker for at være falsk.

Det, jeg frem for alle andre ting husker hende for, var hendes evne som fortæller. Det var især bibelhistorie, og når vi havde været særlig artige, fik vi lov til at se billeder i hendes store billedbibel med Dorés tegninger. Det forstod hun at gøre en særlig andagt ud af, og jeg husker endnu billedet af de sidste rovdyr på Ararats Bjerg omgivet af vand på alle sider.

Store vaskedag i skolegården, 1920'erne.

I lokalet var der også en kasse med anskuelsesbilleder. Der var også en særlig andagt over det, når vi fik lov at se dem, og her kom hendes fortælleevner også rigtig til udfoldelse. Derudover var det skrivning, dansk og regning, som vi lærte godt og grundigt. Udover de to første årgange måtte frøken Mogensen undervise de lidt ældre i danmarkshistorie. Det var en gave fra himlen for mig. Der kunne hun rigtig udfolde sin fortælleglæde. Når jeg senere i livet har stået ved Jellingstenene, Dannevirke og lignende steder, har jeg for mit indre øre kunnet høre frøken Mogensen sige: *»Det må I se, når I bliver ældre.«*

Hun levede kun tre år efter sin pensionering.

Lærer Cleve med sin klasse.

7. klasse 1963-64.
1. rk. øverst f.v.: Per Tang Nielsen, Thorsten Leif Østergaard, Kaj Smedegaard, Jens Høgsberg Kristensen, Ove Tang Nielsen, Peder Bach Thingstrup, Egon Hansen, Preben Jensen.
2. rk.: Lærer Jan Michel, Ole Vej, Gunnar Mathiasen, Anne Lise Andersen, Anders Lynge Madsen, Anni Bjerre, Finn Birch, Kaj Harbo, lærer Asger Kristensen.
3. rk.: Lærerinde Aase Michel, førstelærer Knud Bak, Lisbeth Rud Jensen, Edel Jensen, Yrsa Slyk, Birgit Bang Andersen, Anne Marie Sørensen, lærerinde Grethe Bak.

Lillelund Skole 1820-1958

1880-1901 Lillelundborg, nu nedrevet
1901-1958 Viumvej 8

Lillelund Skole, ca. 1907, Viumvej 8.

Der har været skolegang i skiftende hjem og med vandrelærere allerede 1774/75. Efter undervisningspligtens indførelse i 1814 besluttedes det, at der skulle være fast skolestue i forskellige gårde i Vium eller Lillelund »*indtil fornøden skolebygning efter tid og lejlighed kan blive udført*«. Det skete først i 1880. I 1839 blev der ansat en fast lærer, og der blev aftalt en 10-årig lejekontrakt for både skole- og lærerophold på Viumgaard. Der var på det tidspunkt 35 børn. Kontrakten holdt dog ikke, så allerede i 1844 tilbød biskolelærer Chr. Grydgaard at give husrum i sit eget hjem, Lillelundborg. Det holdt nu heller ikke, så man begyndte at flytte rundt på gårdene igen frem til 1880, hvor Lillelundborg blev opkøbt af kommunen til fast skole. Bygningens adresse er ukendt i dag.

I 1901 byggedes den skolebygning, der først hed Vium Skole og senere Lillelund Skole. Bygningerne er i dag privat bolig. Alle læreres navne er kendt frem til 1949. Både i 1924 og i 1933 var der 40 børn. Da lykkedes det ikke at få en fastansat skoleleder. Det lykkedes efter få år en kort tid, men i resten af skolens levetid kneb det at skaffe lærere, og i vikarperioden efter Kolstrup blev de ældste elever sendt til Ulfborg Hovedskole.

Efter forældreønsker blev eleverne taget tilbage til Lillelund Skole, da man ønskede at bevare skolen.

I 1954 var der kun 16 elever, og i 1958 blev skolen nedlagt, og eleverne blev sendt til Ulfborg Hovedskole.

Førstelærere:

1901-1901	Erik Eriksen
1901-1902	Hans Lambert
1902-1907	Peder Kjeldsen Sørensen
1907-1910	Christen Rasmussen
1910-1913	N.C. Nielsen
1913-1922	Lars Nørgaard-Andersen
1922-1938	J.M. Barslund
1938-1939	P. Mortensen (døde efter 3 måneder i embedet)
1939-1942	Thorvald Tværmose
1943-1949	Henrik Kolstrup
	Grethe Kirk, vikar
1952-1954	Rasmus Rasmussen
	Svend Møller, vikar
	Stefansen, vikar

Skolestatistik 1924
- Lillelund Skole

Antal børn 40
Antal klasser 2

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 5
Værelser på loftet 1
Kælder ..... Ja
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... 2500 m²

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr.

Honorarer/førstelæreren:
Kirkebylærer 0
Kirkesanger 0
Søgnedagsforretninger 0

Førstelærer J. M. Barslund:
Født d. 4/2 1883
Eksamen fra
Gedved Seminarium 1913
Tjenestealder 1917

Kilder:
Alfred Kaae: Ulfborg Sogn og Saga, 1954
Ejnar Poulsen: Hardsyssels Degnebog,
Ulfborg Herred
Kristen Bro, Frede Østergaard
Danmarks Lærerforening:
Danmarks Folkeskole 1924

Lærere tilknyttet Lillelund Skole

Lærer Erik Eriksen 1901

Lærer Christen Rasmussen 1907-1910

Lærer Niels Christian Nielsen 1910-1913

Lærer Lars Nørgaard-Andersen 1913-1922

Portrætter fremstillet til det historiske værk: Danmarks Kirker og Skoler, 1919

Lillelund Skole 1943-1949

Af Kristen Bro

Henrik Kolstrup
var født i Højlund Skole ved Skanderborg i 1911, men voksede op i Thyborøn, hvor faren havde fået en lærerstilling. I 1933 dimitterede Henrik Kolstrup fra Jelling Seminarium.

Henrik Andersen Kolstrup blev kaldet til lærerembede, som der står i skolens embedsprotokol, ved Sønderkær Skole i 1939 og derefter i 1943 ved Lillelund Skole.

Under samtalen før ansættelsen havde Jens Hauskov fra skolekommissionen beklaget sig over, at de helst så, at ansøgeren var gift. Det kunne Kolstrup ikke leve op til, men Hauskov mente også, det rakte, hvis der var en pige inde i billedet. Han havde sikkert hørt visse rygter. Det kunne Kolstrup da også bekræfte; han og Kirsten blev viet den 15. august 1943 i Sjelle Kirke.

Lærer Kolstrup med 1. klasse, ca. 1944. Peter, Aksel, Svend Østergaard, Jens Chr., Arne, Jens, Grethe, Emma, Inge Marie, Astrid, Anne, Klara, Ingrid.

Kolstrup var en markant personlighed, der gik op i sit arbejde. Blandt de mange tiltag han havde, var en tilføjelse til embedsprotokollen, hvor han beskriver sine tanker om skolens drift.

Her et uddrag af, hvad Kolstrup skrev den 21. september 1946 i skolens embedsprotokol:

Under snak og løs kritik og hyppige lærerskifter har Lillelund lidt så meget, så det måske kunne være grund til at prøve, om man kunne finde nogle af årsagerne til det. Forhold, som vel noget enestående i skolehistorien. Når skolen har haft ni fastansatte lærere i løbet af godt 40 år og ni vikarer hver især i flere måneder og desuden vinterlærerinder med forskellig undervisningsform, da er det så temmelig indlysende, at det må gå ud over skolen.(Enhver landmand ville vist betænke sig to gange på at tage en gård, der havde skiftet ejer en halv snes gange i de sidste 50 år.)

Vi er altså oppe på et antal lærere, der opgår til mindst 17, og det kedelige er, at man kunne have nøjedes med én, da den første lærer, der var i Lillelund Skole, endnu er lærer. Når denne lærer er levende i dag, må man også kunne få at vide, hvorfor han ikke er på stedet her.

Jeg fik derfor den tanke, at man kunne høre de forskellige om grundene til, at de forlod Lillelund. Herigennem var det måske en mulighed for at nå til en bedring af forholdene.

Nu kan det naturligvis være, at forholdene er af en sådan art, at man ikke vil omtale dem, f.eks. skævt forhold til en kollega eller eventuelt forældre.

I en skole og om en skole skal der være så lidt uro som muligt – Støt og rolig kurs og ikke to kursretninger. Det er forældrenes pligt at søge

Kolstrup samlede egnens lærere til fagligt møde og hyggeligt samvær, ca. 1947.

at få børnene til at udføre lærerens krav i skolen. Det er en hjælp for læreren, en tillid mod de mænd, som har sat ham til arbejdet, men sidst og ikke mindst er det til uoprettelig skade for deres børn, hvis de ikke gør det. Enhver fornuftig forælder vil gå til læreren og undlade al snak.

En af Kolstrups elever, Jens Kristian Østergaard, søn af Anne Marie og Niels Østergaard fra Vester Lillelund, skriver i en stil om sin skole. Her et uddrag af stilen, som er skrevet i 1948-49:

Vor Legeplads er ikke stor, den er ikke stor nok til en fodboldbane og knap nok til lang- eller rundbold. Hvis Niels Hansens mark hørte til, var der plads nok, det har også hørt sammen engang.

Skolen ligger med enden mod vest og vejen. Der er to gange i skolen, som ligger mod nord. I anden klasse er vi 17 børn, og i første klasse er der ca. lige mange. I nordvesthjørnet er der en stue og et lille køkken til lærerinden, hun er her kun om vinteren. Og i østenden er der en noget større lejlighed til læreren. Der er et godt gymnastikhus, først kommer man ind i gangen. Derfra er der tre døre, ligeud kommer man ind i gymnastiksalen, til venstre og vest ind til drengenes omklædningsrum og til højre og øst pigernes omklædningsrum. Ved siden af gymnastiksalen ligger et hus med wc'erne og tørvehusene.

I vor klasseværelse er tre vinduer. I det ene hjørne er der et skab med læse- regne- og skrivebøger, fysiksager og nogle andre bøger. I hjørnet nedenfor er der et skab med udstoppede fugle og stenøkser, pilespidser og søpindsvin, og henne midt for står kakkelovnen, og ved siden af mod nord står et skab med hele bogsamlingen, ca. 400 bøger, radioen og nye regne- og skrivebøger.

Lillelund Skole, ca. 1945.

Og i hjørnet, som vi kalder spisekrogen, hvor vi sidder og spiser vor mad om middagen, er tre bænke og et bord. Over tavlen hænger et kortstativ, så kortene kan rulles op ligesom rullegardiner. Til hverdag møder vi klokken otte, og hvis der ikke er smadret, cykler de fleste. Cyklerne sætter vi hen langs gavlen og stakittet. Når vi skal ind fra legepladsen, skal vi først gennem porten, som er sat mellem skolen og gymnastikhuset, hvor der før somme tider var en frygtelig vind og blæst, så i gården er der nu blevet en god lun plads.

Da familien Kolstrup forlod Lillelund Skole den 1. december 1949, rejste de til Egum Skole lidt uden for Fredericia. Det var måske mest Kirsten, der ønskede at rejse. Hun har selv angivet, at det væsentligste motiv var de dårlige geografiske forhold for deres børns videre uddannelse. Et handicap de fastboende dog måtte leve videre med.

Hans Lambert 1901-1902. Kolstrup skriver om Lambert: Han hed Hans Lambert. Han havde en særdeles behagelig sangstemme og et aldeles rent øre, ja, han var kun 22 år, men meget godt begavet. Han havde været på Sorø Akademi og taget lærereksamen fra Vordingborg og kom til Århus som vikar.

Lambert forlod Lillelund den 1/10 1902. Eftersom han er den første fastansatte lærer på stedet, skal han have to ord ekstra med på vejen.

Hans fader var lærer og godsforvalter. Hans oldefar var indvandret fra Frankrig på revolutionstiden. Hans mor var gårdmandsdatter og nedstammede fra de hollændere, der indvandrede på Kristian den Andens tid.

Lambert havde aftenskole i Lillelund i vinteren 1901 med 26 elever. Han fik et ur, som stadig går. Han siger om haven: »Det var en inddiget sandslette. Min gode ven Kre' Foldkjær lagde kartofler i den, og hans søn Andreas hældte en skefuld latrin ovenpå hver kartoffel. Hvad der blev af kartoflerne og latrinen ved jeg ikke. Jeg har ikke set nogen af delene siden.«

Peder Kjeldsen Sørensen 1902-1907. Henrik Kolstrup skriver om Kjeldsen Sørensen:

1/12 1902 kommer Kjeldsen Sørensen til Lillelund. Hans første møde med stedet var ret voldsomt, da en storm Juledag 1902 ødelægger skolen så meget, at taget måtte lægges om.
Kjeldsen var ugift de første år og spiste rundt på gårdene, blandt andre Nr. Tang og Viumgaard.

Han fortsatte skolegangen, som skik var, men begynder at tale med skolemyndighederne om, at han kan stille en stue gratis til rådighed til undervisning af de små elever. Resultatet blev, at sogneråd og skolekommission gav en gårdmandsdatter lov til at undervise »de små« i loftsværelset for en løn på 100 kr. for en vinter.

Så går tiden, og Kjeldsen gifter sig og går i gang med haven. Der rystes sener, plantes træer og buske og anlægges græsplæne.

Sogneråd gav træerne og buskene i bryllupsgave. Folk kom med flere læs gødning, og det tegnede til en have.

Om vinteren:
Alle børn fra 7–14 år i samme klasse. Da var der 8 timers daglig undervisning, 4 formiddags- og 4 eftermiddagstimer fordelt således:

»De store« undervistes alene 2 timer, derefter sammen med »de små« i 4 timer. De små var ene de sidste 2 timer.

Om sommeren:
»De små« 7–10 år, 4 af ugens dage fra 6 morgen til 12 middag, »de store« en dag om ugen fra 6–12. På den måde fik børnene og læreren eftermiddagen fri til arbejde.

Den 6. dag underviste læreren i Lystlund. Han måtte gå eller løbe de ca. 10 km gennem lyng og flyvesand. Den 7. dag var han kirkesanger i Ulfkjær Kirke i Stationsbyen.

Uddrag af artiklen »Lillelund Skole og familien Kolstrup«

Kilde: Egnshistorisk Studiecenter, Årsskrift 2008

Lillelund Skole

Af Frede Østergård

Luk de små skoler – for børnenes skyld

At jeg tør udtale mig så præcis skyldes, at jeg har en erfaring, som kun meget få har. Jeg prøvede nemlig i min skoletid at blive flyttet fra en lille skole til en større og så tilbage igen til den lille. At komme tilbage igen var en trist oplevelse.

Historien er den, at jeg gik i Lillelund Skole, hvor vi var ca. 30 elever, og der skete det, at vi ingen lærer kunne få, hvorfor de ældste årgange blev flyttet til Ulfborg Hovedskole i Ulfborg Kirkeby. Men også dengang havde forældrene den fejlagtige opfattelse, at de meget små skoler var bedst, og derfor blev der efter to-tre år igen ansat en i øvrigt dygtig lærer, og vi blev flyttet tilbage til Lillelund Skole.

Det var en utrolig trist oplevelse for os børn at komme tilbage. Der var så stille. Vi var så få, at vi næsten ingenting kunne foretage os i frikvarteret. I Ulfborg Hovedskole var vi nok til at spille både håndbold og fodbold og meget andet. Også undervisningen i helt små klasser bliver meget let halvkedelig. Jeg mindes i hvert fald min sidste skoletid i den lille skole som meget kedelig.

Derfor til jer, der for tiden er stærke fortalere for de små skoler. Tænk jer om en ekstra gang, om det er børnenes bedste, I kæmper for.

Nu er skolen i Ulfborg Kirkeby for længst lukket, og jeg kan da fortælle, at jeg ikke har mødt nogen, der savner den for børnenes skyld. Vi havde ellers en meget god skole med dygtige lærere.

Endelig kan det tilføjes, at der er flyttet flere unge familier til området her, siden skolen er lukket, så jeg har lyst til at sige til jer i Bur og Nissum, at jeres verden består, selv om jeres skole bliver lukket, og børnenes verden bliver bedre.

Læserbrev, Ringkøbing Amts Dagblad
den 8. oktober 1999

Frede Østergård var elev i Lillelund Skole 1946-1953.

Lillelund Skole, 1943.

Gørding Skole 1862-1865

Bundgårdvej 4

Gørding Skole ca. 1958.

I et dokument fra 1761 nævnes Gørding Skole. Christen Jensen havde en degnebolig, men der nævnes ikke, hvor den lå. Der kan børn være blevet undervist.

I 1862 blev der bygget en skole i Gørding. Skolen var, før den Vestjyske Længdebanes etablering, hovedskole i Gørding-Vemb-Bur Kommune.

I de to sidstnævnte bysamfund underviste læreren fra Gørding alle tre steder om sommeren, mens der om vinteren var biskolelærere i Vemb og Bur.

Da den Vestjyske Længdebane blev åbnet i 1875 blev Vemb og Bur til stationsbyer. Vemb og Bur Skoler blev ledet af læreren fra Gørding Skole i 1880.

I slutningen af 1950érne kom de elever, der gerne ville gå i realen til Vemb Skole, som havde en realskolelinje.

Senere blev de to ældste klasser (4.-7. kl.) flyttet til Vemb Skole.

Skolen blev lukket den 5. november 1965, hvor alle elever blev overflyttet til Vemb Skole.

Da skolen lukkede i 1965, købte borgerne skolebygningerne for et beskedent beløb, for derefter at omdanne det til forsamlingshus. Lærerlejlighederne blev lejet ud. I 1976 blev bygningerne solgt til privatbeboelse.

Førstelærere/skoleledere:

1725-1768	Jean Lagroleth
?	Per »Degn«
1790-1816	Vilhelm Damsanius Stendorph
1816-1862	Jens Vilhelm Stendorph
1862-1913	Mads Kristian Sand
1913-1934	Niels Nørgaard Nyhof
1934-1965	Im. Pallesen

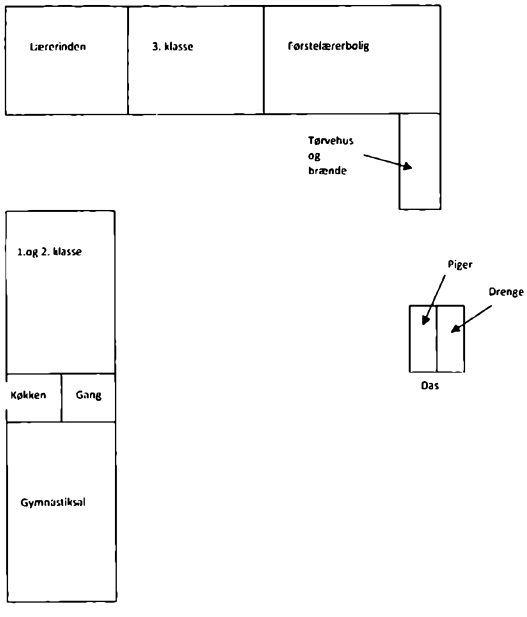

Tegning over Gørding Skole.

Skolestatistik 1924
- Nørre Gørding Skole

Antal børn 60
Antal klasser 3

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 3
Værelser på loftet 3
Kælder ..... ja
Indlagt el-installation ..... Nej
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... 4225 m²

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr.
Lærerindens løn ..... 2100 kr.

Honorarer/førstelæreren:
Kirkebylærer ..... 50 kr.
Kirkesanger ..... 300 kr.
Søgnedagsforretninger ..... 60 kr.

Førstelærer N. N. Nyhof:
Født d. 28/7 1869
Eksamen fra
Silkeborg Seminarium 1897
Tjenestealder 1898

Lærerinde I. Raun-Petersen:
Født d. 2/10 1896
Eksamen fra
Femmers Seminarium 1918
Tjenestealder 1921

Kilder:
Artikel Holstebro Dagblad 1965:
»Farvel til den gamle Skole«
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924

Gørding-Vemb-Bur 1725-1768

Af Birgith Sørensen

Beretningen om degnen fra havet er gået fra mund til mund gennem mange generationer, og kan stadig fortælles af ældre mennesker, især i Gørding Sogn, hvor degnen boede.

I en embedsprotokol for Bur Skole lå en seddel med en maskinskrevet gengivelse af Alfred Jeppesens version af beretningen om degnen. Her følger et uddrag/sammendrag.

Degnen fra havet

I februar 1714 forliste et mindre fransk skib ud for Holmsland Klit på forstranden mellem Houvig og Nymindegab. Fartøjet, der var lastet med vin, kom fra den sydfranske by Bayonne og skulle have været til Amsterdam. Under sejladsen i Vesterhavet blev skibet overfaldet af en hård storm, så det en tid drev om i miserabel tilstand.

Af den fire mands besætning var de tre druknet, inden skibet stødte på grund. Det lykkedes den fjerde sømand at nå levende i land. Det var den 19-årige Jean Lagroleth. Han var født i 1695 i en lille by i nærheden af Bayonne. Han mistede som barn sin far, og da hans mor derefter sad i fattige kår, måtte han tidligt hjemmefra for at tjene til sit brød. Da han var født nær en havneby, var det oplagt at blive sømand.

Kort efter strandingen må Frands Linde til Pallesbjerg i Staby have hørt om den reddede franskmand, for han og hans hustru besluttede sig for at tage sig af ham. De lod ham få ophold på deres gods og ved huslærerens hjælp fik han lært dansk. Jean udviste gode evner og kom på latinskole i Holstebro. Han blev dog ikke student.

Jean kunne tænke sig at blive degn. Han var født katolik, men konverterede og lod sig eksaminere i de lutherske lærdomme både af herredsprovsten og af sognepræsten i Staby. De kunne begge bevidne, at han var dygtig til at tage sig af ungdommens undervisning og lede kirkesangen.

Degne skulle være studenter for at bestride et embede.

Jean Lagroleth indsendte derfor en ansøgning til kong Frederik den Fjerde, og bad så allerunderdanigst om at opnå dispensation fra loven, så han kunne få et degneembede uden en studentereksamen.

Kongen gav ham dispensationen, og Jean Lagroleth fik et degneembede i Gørding-Vemb-Bur, hvor han var i 43 år indtil sin død i 1768.

Kilde:
Alfred Jeppesen: Fra heden til havet, 1975
De oprindelige kilder findes i Ribe Bispearkiv

Gørding Skole 1862-1913

Af Dora Jalk

Gørding Skole efter 1862 med lærer M.K. Sand og hustru.

Mads Kristian Sand

Mads Kristian Sand, søn af Ane Marie og Christian Sand, var født på gården »Store Sand« i Vemb i 1840.

Gården lå ved alfarvej og da det var et gæstfrit hjem, kom der ofte folk forbi, der også kunne overnatte der. En vinterdag kom en spillemand forbi, og i stuen underholdt han med sit violinspil. Mads Kristian Sand var en lille dreng på 6-7 år, og violinspillet gjorde et så stærkt indtryk på ham, at han søgte hen i kakkelovnskrogen med tårerne trillende ned ad kinderne. Ønsket om selv at spille violin blev en realitet. Han fik 10 år gammel sit ønske opfyldt. Han begyndte at spille violin hos P. Stougaard, der havde sit tilhold i gården Rørsgaard, hvor han om vinteren bl.a. lavede træsko. Han kunne ikke noder, men fik alligevel lært eleven at klemme melodier ud af instrumentet. Senere fik han en anden lærer, Andreas Overgaard, der kunne lære ham mere og snart kunne han spille sammen med sin underviser. Han blev snart benyttet som spillemand til gilder.

M.K. Sand var på det første hold på Staby højere Bondeskole i 1857 som forberedelse til seminariet. I 1859 rejste han til Kø-

benhavn for at læse på Blågårds Seminarium. Han var meget optaget af korsang og blev hurtigt leder af seminariekoret.

Efter uddannelsen i København blev han først lærer i børneskolen i Gedved, dernæst ansat ved Gedved Højskole, som blev til Gedved Seminarium. Det var i 1861-1862. Han blev opfordret til at blive der.

Da lærer Stendorph i Gørding døde, opfordrede folk i sognet ham kraftigt til at søge embedet, og som der står skrevet, kunne han ikke modstå og tog »efter svære anfægtelser« mod tilbuddet, og han blev kaldet til lærer og kirkesanger i Gørding-Vemb-Bur med ansættelse 1. maj 1862.

Han havde undervisning i alle tre sogne. Om sommeren underviste han to halve dage i hver af skolerne, medens han om vinteren udelukkende underviste i Gørding Skole.

Han var fast kirkesanger i alle tre kirker og bistod præsten ved alle kirkelige handlinger.

Embedet i Gørding havde han i 50 år, heraf 18 år som enelærer i alle tre sogne. Degneboligen lå dengang i Nørby, omtrent midt i sognet ca. 1 km fra kirken. Den var gammel og forfalden og blev i 1864 afløst af nye bygninger.

Hans løn var efter reguleringen i 1860: 300 rigsdaler og 82 skilling plus offer. Dertil kom accidenser samt fri bolig og brændsel. Desuden hørte der til embedet en jordlod, hvorpå der kunne holdes 3-4 køer, et par får m.m.

Ulempen ved embedet var de store afstande. Han købte en lille islandsk hest, som transporterede ham i 18 år, da han betjente alle tre embeder. Hesten blev solgt, da han ikke længere kunne klare alle tre steder. Efter folkesnakken skulle den være blevet 50 år.

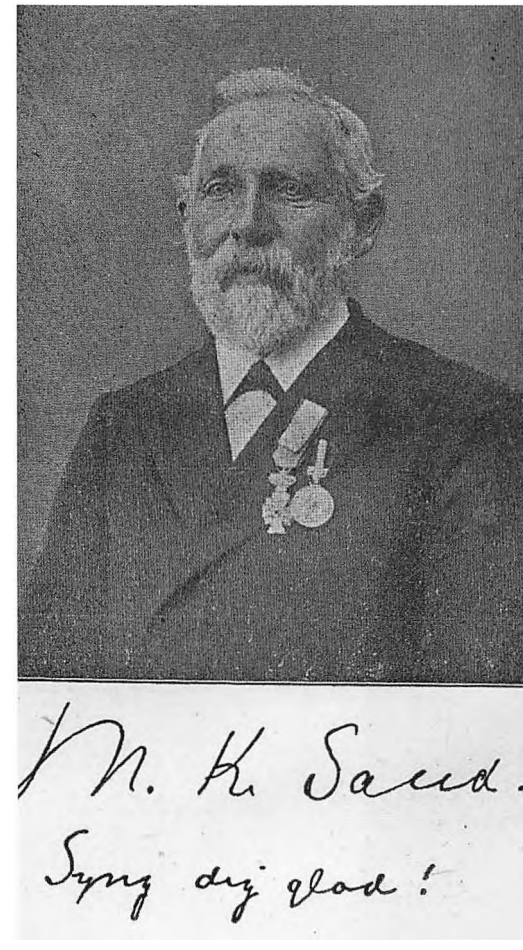

Mads Kristian Sand blev omkring år 1900 af Hans Majestæt Kong Christian den IX tildelt Dannebrogsmændenes Hæderstegn for sit virke i kulturel henseende, mest dog i udbredelse af Folkesang og Korsang.
I 1908, da Hans Majestæt Kong Frederik den VIII rejste rundt i Vestjylland, sang Sangforeningen på Vemb Station for Kongen, og da blev K.M. Sand som dirigent af kongen tildelt Fortjenstmedaljen i Sølv.

Gørding Skole før 1912.

Kilder:
Knud Sand: Lærer M.K. Sand og hans slægt, 1935
Ulfborg og Omegns Sangforening - et festskrift 1868-1918
Dagbladet, 1965: »Gørding Skole - og deromkring«
De Kongelige Ordners Historiografi
Mogens Sand
Frede Sand

Gørding Skole 1934-1965

Af Dora Jalk

Im. Pallesen

Lærer Im. Pallesen var tilknyttet Gørding Skole i 31 år. I forbindelse med skolelukningen af Gørding Skole i 1965 reflekterer lærer Pallesen i en stor avisartikel i Dagbladet over de små skoler og de små sognes situation i forbindelse med de nye tider.

Lærer Pallesen var Gørding Skoles sidste skoleleder.

Med skolelovene af 1937 og1958 skete der store forandringer.
Lærer Pallesen skriver:

»Der har i Gørding Sogn altid været et sammenhold, en nær kontakt mellem yngre og ældre, som har givet sig mange smukke udslag, men ville dette have været muligt uden skolen som centrum og samlingspunkt? Det er vemod ved at tænke på, at alt dette måske om føje tid vil være historie, skal ofres i »udviklingens« navn, hvor alt og alle forsvinder i uniformitetens grå dis.«

Om nedlæggelse af landsbyskolerne og opbygning af de større centralskoler, har Im. Pallesen også gjort sig mange overvejelser og udtaler:

»Enhver kender, eller har hørt om de små og lave skolehuse – og her må indskydes, at disse betragtninger kun drejer sig om landsbyskolen – hvor man ikke løb nogen risiko for, at børnene ved sammenligning med egne hjem skulle få mindreværdsfølelser, men hvor der ikke desto mindre ofte oplevedes stunder, som såvel nulevende som afdøde fremtrædende personligheder inden for alle samfundsgrene har omtalt og beskrevet på smukkest tænkelige vis.«

»Store moderne skolebygninger har rejst sig i alle dele af landet; seminarierne, såvel de ældre som de i stort tal nytilkomne, arbejder i »døgndrift« på udklækning af lærerkræfter, tekniske hjælpemidler af hvad art nævnes kan, står til rådighed, centralskolerne får realoverbygning, der tilbydes 8., 9. og 10. skoleår, altså en næsten eksplosiv ændring for landsbyskolen, når man tager det korte åremål i betragtning, i hvilken denne udvikling er foregået. Også her vil der være grundlag for filosoferen over, hvorvidt denne, utvivlsomt ofte af ambitionsmæssige grunde, misforståede kundskabspåfyldning nu også tjener barnets mest primære behov og fremtidige lykke, men lad nu det ligge. Tanken ledes vel også undertiden hen på Storm P., når han definerer begrebet akademiker.«

Levende børn ...
IKKE SMAA ROBOTTER

I en kronik i Dagbladet den 11.1. 1960 – skrevet i anledningen af Im. Pallesens 25 års jubilæum ved Gørding Skole udtaler han bl.a. følgende:

»Børnene paa landet. De har en lykkelig barndom. Naar skoledagen er slut, har de hver deres ting, der skal passes paa ejendommen. Problemet med den alt for store fritid trænger sig ikke paa for dem. Landet er en oase for børnene, et sted, hvor de i højeste grad kan faa deres sunde instinkter og tilbøjeligheder udnyttet.«

Kilder:
Levende børn..., Kronik i Dagbladet den 11.1. 1960
Farvel til den gamle skole, Holstebro Dagblad, april 1965

Gørding skole 1. klasse, ca. 1958
Øverst fra venstre: Helge Ørts, ?, Kaj Høgsbjerg, ?, ?, Simon Galsgaard, Esther Jørgensen (lærer), 2. række: Leo Sig Kristensen, Bodil Sand Nielsen, Ingrid Sønderby, Sonja Larsen, Anne Grethe Andersen. 3. række: Lilian Nørgaard, Elin Nørgaard, Tove Jespersen, Lis Poulsgaard og Rita Vium Nielsen.

Gørding skole, 2 klasse, ca. 1960. Øverst f.v.: Sonja Sø Larsen, ?, ?, Simon Galsgaard, Helge Ørts, Kristian ?, Martin Sønderby, Lissie Nørmark, lærer Pallesen. 2. rk.: Ester Jørgensen, Kaj Høgsbjerg, Mogens Sand Nielsen, ?, Karen Holm, Elly Eriksen, Anne Grethe Andersen, ? Jacobsen. 3. række: Ellen Holm, Elin Nørgaard, Lilian Nørgaard, Ingrid Sønderby, ?, Kirstine Klaustrup, Lis Poulsgaard, Kaja Vium Nielsen, Bodil Nørgaard, ? og Tove Jespersen. 4. række: Henry Ørts, Egon Sønderby, Liselotte Jakobsen, Rita Vium Nielsen, ? , Sten Nørremark, Niels Klaustrup

Gørding Skole 1946-1953

Af Kirstine Skallebæk Mosholm

Forældre: Ingeborg og Kristian Skallebæk, Lille Skallebæk, Vemb

Jeg begyndte i Gørding skole 1. april 1946 hos lærerinde Irene Saustrup.

Vi startede med at skrive på tavle med griffel, og det gjorde vi indtil vi havde de værste øvelser overstået, så fik vi lov til at bruge blyanter og det dyre papir. Vi lærte at læse i Ole Boles ABC og fik fortalt bibelhistorie og danmarkshistorie. Senere – jeg tror i 2. klasse – skulle vi lære at læse i en gotisk læsebog. Det var svært og det undrede os – til hvad nytte?

Efter et par år, hvor vi havde lært at skrive navneord med stort samt skulde, kunde, vilde og lignende, kom den nye retskrivningslov. Så kunne vi begynde forfra, Pallesen blev sendt på kursus i et år, og vi havde vikar.

De første to år var ved lærerinden, derefter gik 3. og 4. årgang om sommeren til lærer Pallesen, og om vinteren igen ved lærerinden, hvor Pallesen så havde de sidste tre årgange hele tiden undtagen i håndgerning og gymnastik.

1952 flyttede frk. Saustrup og vi fik et par nye lærere.

Vi blev undervist i de almindelige fag, et år forsøgte vi os med engelsk, men det var nok begrænset, hvor meget vi fik ud af det. Vi sang meget, hvilket jeg har haft stor glæde af hele livet. En ting, der glædede os meget, var, at tit, når vi havde lidt tid tilovers, fik vi læst højt af en god bog. Selma Lagerløfs roman »Kejseren af Portugalien« var én, og Orwells »Kammerat Napoleon« en anden, som jeg husker, og bag efter kunne vi så snakke om indholdet.

Håndarbejde

Pigerne havde fra første klasse håndarbejde to gange om ugen, det var noget med fremtidsperspektiver i. Vi skulle strikke en ca. fire cm bred og tyve cm lang strimmel af hvidt bomuldsgarn, som blev rullet og derpå syet sammen. Det var en penneklud, som vi skulle bruge til at tørre pennen af med, når vi ad åre skulle lære at skrive med pen og blæk. Efter den blev der lavet lignende nyttige brugsting. Ret skal være ret, efterhånden som vi blev ældre, lavede vi ret så fine ting.

Idræt

Samme dag som vi havde håndarbejde, havde vi gymnastik. Om sommeren, hvis vejret tillod det, var det badning i Damhus Å eller Nørre Å, som vi kaldte den. Pigerne badede lige nord for skolen, og jeg tror ikke, vi brugte badetøj, i hvert fald ikke i de små klasser. Det kunne ikke »genere« drengene, da de badede øst for Slyk Bro ca. 300 meter væk. Lærer og lærerinde deltog på hver sit hold. Senere – ca. 1950 – blev åen reguleret, og så var det ikke så godt at bade mere.

Frikvarterne

Om sommeren og når det ellers var nogenlunde vejr, løb vi – måske især drengene – ca. 100 m over marken til en lille høj

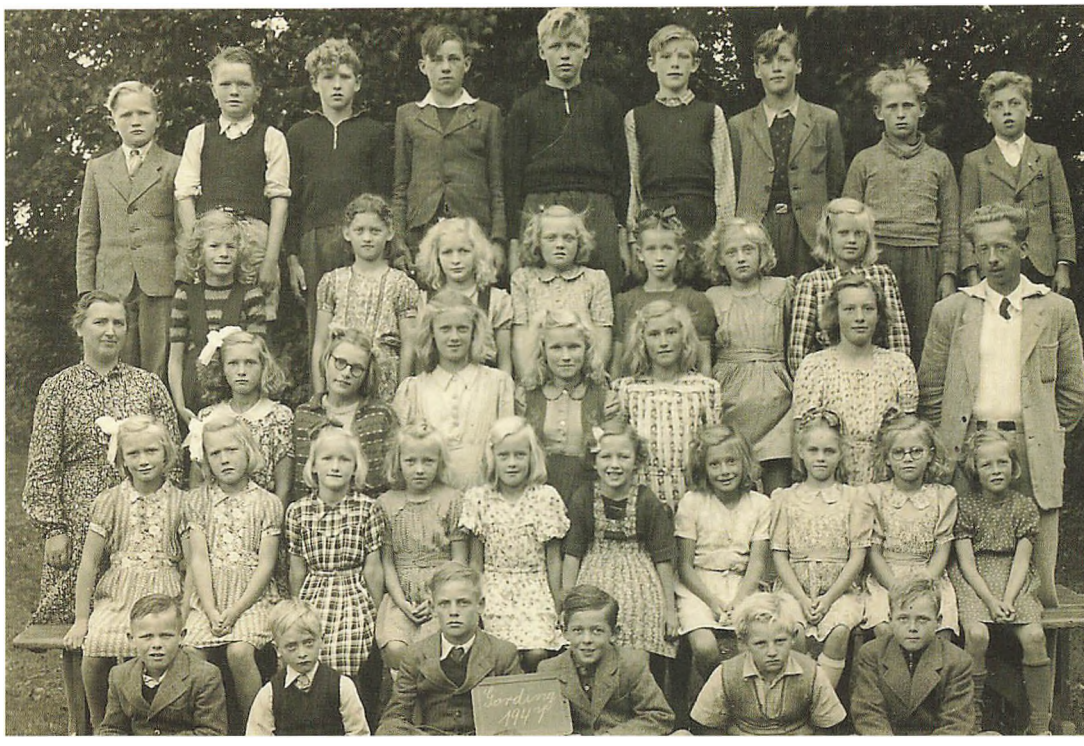

Gørding Skole, 1947
Øverst f.v.: Elmer Jensen, Knud Harpøth, ukendt, Egon Eriksen, Tage Galsgaard, Peder Kirk Jensen, Valdemar Outzen, Gunnar Nørgaard Pedersen, Arne Eriksen.
2. rk.: Rita Bæk, Margrethe Slet, Valborg Petersen, Magna Eriksen, Katrine Jensen, Sonja Kallesø Madsen, Åse Kristensen.
3. rk.: Lærerinde Irene Saustrup, Ingrid Klaustrup, Mariane Knudsen, Grethe Kristensen, Oda Jensen, Elna Outzen, Ella Jeppesen, lærer Karl Nielsen.
4. rk.: Edith Klaustrup, Gerda Klaustrup, Inger Petersen, Gurli Kallesø Madsen, Esther Kristensen, Elna Bjerg, Edel Jeppesen, Kirstine Skallebæk, Bodil Skallebæk, Inga Sørensen.
Forrest: Erling Nørgaard Pedersen, Hartvig Nielsen, Villy Nørgaard Pedersen, Villy Bæk, Bent Sørensen, ukendt.

med en klat træer, kaldt Bunkebjerg, hvor der blev gravet huler og udkæmpet krige. Om vinteren, når det var for koldt ude, blev vi inde og dansede f.eks. folkedans, som vi forsøgte at få drengene med til.

Hvad skolen også blev brugt til

I Gørding var der, som i alle små sogne, mange foreninger.

Gymnastikforeningen havde et pænt stort pige- og karlehold. Når karlene – og ligeså de store drenge – skulle springe, tog de tilløb fra køkkenet.

Der var ungdomsforeningen, som arrangerede ungdomsmøder og aftenskole, hvor de unge blev undervist i dansk, regning og litteratur.

Foredragsforeningen sørgede hver vin-

ter for, at forskellige personer udefra kom og holdt foredrag eller underholdt, en tre til fire gange hver vinter.

Der blev også spillet dilettant hver vinter. Det var festligt, når forestillingen løb af stabelen, så blev den meget nære nabos stuehus taget i brug af aktørerne til omklædning og lignende, og så var der et rend over vejen og ind af vinduet bag scenen. Alle har ganske sikkert haft det sjovt. Folkedanserforeningen fungerede i nogle få år sidst i fyrrerne.

Sognebiblioteket, som blev rigtig meget brugt, var en filial af biblioteket i Holstebro, hvorfra man kom nogle gange om året og skiftede udvalget ud. Det samme gjaldt børnebiblioteket, hvor vi elever kunne låne, og det var en festdag, når der kom nye bøger.

Husmoderforeningen afholdt demonstrationer og fastelavnsfest og Venstrevælgerforeningen høstfest og møder.

Afholdsforeningen, som jeg kun har hørt om, havde rigtig mange medlemmer, vist nok fordi den holdt så gode fester. Dertil kom de private fester, bryllupper, fødselsdage og lignende.

Man kan undre sig over, hvordan der blev plads til det hele. Samtidig kan man godt forstå, at det er svært at holde de små sogne i gang, når skolen bliver nedlagt.

I 1965 blev skolen lukket og for et beskedent beløb overtaget af sognets beboere, som kort efter krigen havde startet indsamling til et forsamlingshus. Pengene blev nu brugt til istandsættelse, og de to lærerboliger blev lejet ud, den ene til et par som skulle forestå pasning af huset.

I 1976 blev der bygget et nyt forsamlingshus ved kirken, og den gamle skole blev solgt til to familier, som stadig bor der.

Gørding Skole, nu som privatbeboelse, ca. 1976.

Gørding Skole 1948-1955

Af Niels Kristian Jensen

Forældre: Kristine og Peder Jensen, Toft

Gørding Skole 1949
1. rk. Øverst f.v.: Eli?, Kr. Mosholm, Peter Kirk Jensen, Anders Jørgen Jespersen, Villy Bæk, Jens Mosholm, Elmer Jensen, Villy Nørgaard, Henry Pedersen, Arne Eriksen, Niels Kristian Jensen.
2. rk.: Ib Tanderup, Erling Nørgaard, Bent Sørensen, Viktor Nielsen, Ejgil Sørensen, Mads Galsgaard, Kr. Østergaard, Hartvig Nielsen, Anders Peder Bæk, Sigurd Klaustrup, lærer Pallesen.
3. rk.: Lærerinde Irene Saustrup, Anna Petersen, Elna Outzen, Magna Eriksen, Aase Christensen, Sonja Kallesø Madsen, Katrine Jensen, Marianne Knudsen, Ingrid Klaustrup, Rita Bæk, Edel Jeppesen, Gerda Klaustrup.
4. rk.: Gurli Kallesø Madsen, Inger Pedersen, Vera Outzen, Edith Klaustrup, Ingeborg Sandholm, Kirsten Mosholm, Inga Sørensen, Bodil Skallebæk, Stinne Skallebæk, Elna Bjerg, Esther Christensen, Børge Andersen.

Jeg begyndte i Gørding Skole 1. april 1948. Skoleåret gik fra april til april.

Skolestuen var meget spartansk indrettet med kakkelovn og tørvekasse, som vi elever skulle holde fyldt. Skolebordene var med fast bænk, alle ens i størrelse, hvad enten det var til store eller små elever.

Skolens førstelærer hed Pallesen, og lærerinden hed Frøken Saustrup. De boede begge på skolen.

Pallesen var enarmet, han havde mistet armen som dreng, da han sprang imellem to vogne. Jeg ved ikke præcis, hvordan det skete. Han var dygtig til at bruge sin ene arm. Han var en ivrig kortspiller og kunne give kort med en hånd. At han var enarmet afholdt ham heller ikke fra at slå en proper lussing. Han kunne i det hele taget styre os.

Pallesen var en god skakspiller og han forsøgte at lære os at spille skak, men det fængede ikke rigtigt eller også kunne vi ikke lære det.

Undervisningen

I 1. klasse gik vi to årgange sammen. Der gik vi to år og blev undervist i bibelhistorie, danmarkshistorie, geografi, skrivning, stavning, regning, lidt boldspil og gymnastik.

Det samme gentog sig i 2. klasse, hvor vi gik tre årgange sammen. Om vinteren gik vi hos frøken Saustrup og om sommeren hos lærer Pallesen.

I 3. klasse gik vi tre årgange sammen i tre år. Om sommeren to dage om ugen fra klokken 8 til 12, og om vinteren seks dage om ugen fra klokken 9 til 16, dog kun til klokken 12 om lørdagen.

Det var stadig de samme fag, vi havde, dog udvidet med håndgerning for pigerne og træsløjd for drengene.

Hvis man kunne sine lektier det første år i 3. klasse, var det let at følge med i de to følgende år, for det var gentagelser. Der var snak om, at vi skulle have engelsk i 3. klasse, men det »gad« vi ikke rigtig, så det blev ikke til noget. Hvor var det dumt, det har jeg savnet lige siden!

Vi sang morgensang i de små klasser. I 3. klasse sang vi »Klokken slår, tiden går«, når vi skulle hjem. Førstelærer Pallesen var kirkesanger. Han havde en meget kraftig robust stemme, der vibrerede.

Jeg mener ikke, vi havde karakterbøger, men fik karakterer, når vi skrev stile og diktat.

Skolekommissionen kom en gang om året, fordi det var deres pligt. De sluttede altid af med en god middag hos lærer Pallesen.

Skoleudflugter

Skoleudflugt var der hvert år, bl.a. til Hvide Sande, Fanø, Himmelbjerget og København.

I forbindelse med 3. klasses tur til København var der egenbetaling, om det var hele beløbet, ved jeg ikke. Turen blev afholdt sammen med Bur Skole.

Vi var med toget, og når vi holdt ved en station, hang vi gerne ud af vinduerne. Det hændte, at der var nogen, der spurgte, hvor vi kom fra.

Når vi på bredt vestjysk svarede *»Gjøring«*, svarede de gerne: *»Nå, kommer I fra Hjørring?«*

»Neej, Væm«, svarede vi, med håb om, at de vidste, hvor dét var, eller bedre kunne forstå vores vestjyske modersmål, når vi sagde Vemb.

»Hvem«, sagde de så og var lige kloge!

Vi boede på et vandrehjem af en slags. Vi sov i køjesenge, som havde været brugt på hospitalsskibet Jutlandia.

Det var noget af en oplevelse at komme til København. Vi traskede rundt i byen og så seværdigheder som Rundetårn og Amalienborg, og vi kørte med sporvogn for første gang. Sejlturen med Storbæltsfærgen syntes vi også var vældig, vi var jo ikke vant til at komme så meget ud i verden.

Jeg husker også en improviseret udflugt, hvor Lærer Pallesen havde fået fat på en bus, og så kørte vi til Fjaltring for at se havet rase, for det var et gevaldigt stormvejr.

Konfirmationsundervisning foregik i Præstegården i Vemb sammen med elever fra Bur og Vemb. Vi mødte to gange om ugen i vinterhalvåret.

Efter konfirmationen var jeg på efterskole, det gav et gevaldigt hop indlæringsmæssigt.

Gørding Skoles elever på udflugt til København, ca. 1957
Bageste rk. f.v.: ?, Lærerinde Fr. Jørgensen, Svend Åge Jespersen, Leo Larsen, Jens Peter Tanderup, Robert Pedersen, Bent Høgsbjerg, lærer Imanuel Pallesen.
Forreste rk.: Jørgen Holm, Orla Nørgaard Pedersen, Jørgen Sørensen, Kjeld Klaustrup, Grethe Slet, Ingrid Østergaard, Lone Tanderup, Lilly Hyldgaard Pedersen, Henning Jespersen, Eli Vium, Børge Frank Pedersen.

Gørding Skole, 1914. Formentlig med lærer N.N. Nyhof.

Gørding skole, ca. 1939
Øverst t.v.: Lærer Im. Pallesen. Bagerst f.v.: Olav Pallesen, Ejvind Schlein, Niels Knudsen, Hans Jeppesen, Elly Benjaminsen, Anna Outzen, Grethe Galsgaard, Martha Jeppesen.
De 3 forreste piger: Vilhelmine Cecilie Rasmussen (Minna), Kamma Lauridsen, Elise Eriksen.

Gørding Skole, 1942
Øverst f.v.: Valdemar Outzen, Tage Galsgaard, Knud Harpøth, Gunnar Nørgaard Pedersen.
2 rk.: Fausing Andersen, Peder Nørgaard Pedersen, Hans Jeppesen, Ejvind Nielsen (Schlein), Kristian Harpøth, Svend Benjaminsen.
3. rk.: Erik Petersen, Frk. Saustrup, ?, Niels Lund, Olav Pallesen, Niels Knudsen, Karl Petersen, Harald Lund, Henning Benjaminsen, lærer Pallesen.
4. rk.: Sonja Andersen, ?, Martha Outzen, Anne Outzen, Grethe Kristensen, Dagny Knudsen, Minna Rasmussen, Lis Eriksen, Grethe Galsgaard, Kamma Lauridsen, Martha Jeppesen.
Forrest.: Maja Frederiksen, Ella Jeppesen, Ruth Saustrup, Anna Kjeldsen?, Elly Benjaminsen, Inger Benjaminsen, Grethe Kristensen, Margrethe Slet, Valborg Petersen, Oda Jensen.

Gørding skole, 3. og 4. årgang, 1958
Øverst f.v.: Niels Halvor Kristensen, Bjarne Ørts, Mogens Sand, Vagn Galsgård, Erik Larsen, lærerinde frk. Jørgensen. Midten: Lea Tanderup, Karen Holm, Else Brunsborg, Elly, Anne Marie Jacobsen.
Forreste: Bente Ørts, Hanne Kristensen, Marie Kristine Klaustrup, Bertha Kristensen, Birgit Skallebæk.

Gørding Skole, 7. klasse 1965.

Vemb Skole

18?? -1880 Tæt ved det østlige kirkedige
1880-1909 Øst for kirken
1909- Skolegade 12

Vemb Skole, Skolegade 12, ca. 1910

Først engang efter skoleloven fra 1814 blev der bygget et simpelt skolehus i Vemb, som lå tæt ved det østlige kirkedige. Skolestuen havde tre vinduer, hvoraf de to vendte mod kirkegården. Gennem forstuen kom man ind i den lavloftede skolestue. Gulvet var et rødt, ujævnt murstensgulv. En stor bilæggerovn fyldte op i det lille rum. I huset boede en medhjælper, der holdt skolehuset rent og gjorde tjeneste ved kirken med klokkeringningen. Skulle børnene have vand, blev det hentet i Storåen, da der ikke var en brønd på skolen.

Vemb og Bur hørte under Gørding Skole, og læreren underviste alle tre steder om sommeren. Om vinteren var der biskolelærere i Vemb og Bur. Der undervistes efter den vestjyske skoleordning.

I 1875 blev den Jyske Vestbane indviet og Vemb og Bur blev stationsbyer. Dette medførte en stor befolkningstilvækst og dermed behov for en ny skolebygning i Vemb.

I 1880 blev der bygget en skole øst for kirken med én skolestue, og Vemb og Bur blev samme år skilt fra Gørding Skole.

Vemb Skole øst for kirken efter sidste tilbygning, ca. 1900. I baggrunden kirken.

Der blev ansat en enelærer. Nogle år efter blev skolen udvidet til to skolestuer, og der blev ansat en vinterlærerinde. I 1900 udvidede man endnu engang og fik nu tre skolestuer. Samtidig blev der ansat en andenlærer.

Elevtallet steg forsat, i 1890 var der 75 elever, og i 1900 var der 110 elever. I 1910 var elevtallet steget til 150 elever.

Allerede i 1906 var pladsmanglen så stor, at man bad arkitekt Andersen, Holstebro, om at udarbejde en plan for en ombygning af skolen. Den viste, at det var bedre at sælge skolen og bygge en ny.

Et enigt sogneråd besluttede at bygge en ny skole nærmere ved byen. Arbejdet blev påbegyndt i 1907, og den officielle indvielse fandt sted den 13.januar 1909. Det havde kostet 40.000 kr. at bygge skolen og der blev ikke råd til at få el installeret. Vand fik man fra en pumpe i førstelærerens vaskehus, hvor der også var toiletter til børnene. Der blev først indlagt vand i slutningen af 1930'erne. Der blev indlagt el i et enkelt klasseværelse under 1. Verdenskrig, resten af skolen fik først indlagt el i 1938.

Den nye skole havde 5 klasseværelser og gymnastiksal. Der var en lejlighed til førstelæreren i den vestlige ende, og på 1.sal var der lejligheder til to lærere og to lærerinder.

Skoleloven fra 1958 gav ikke mere mulighed for at undervise efter den vestjyske ordning, dette var medvirkende til, at man besluttede at bygge en fløj til skolen i 1958, som indeholdt en ny gymnastiksal, skolekøkken og sløjdlokale. Desuden blev der bygget en bolig til en fuldtidsansat pedel. Fysiklokale indrettede man i kælderen under gymnastiksalen.

1958 var også året, hvor en klasse på ti elever begyndte på en præliminæreksamen. Før havde disse elever frekventeret Ulfborg Private Realskole. Klassen blev i 1959 omdøbt til realklasse.

Råsted Skole lukkede i 1959 og eleverne blev overflyttet til Vemb Skole.

Eleverne fra 5.-7. kl. fra Gørding Skole blev også overflyttet til Vemb Skole.

I 1963 blev der oprettet en 8. klasse og senere 9. og 10. klasse. Lærerstaben var nu på 12 og elevtallet 300. Der var efterhånden pladsmangel, så der blev opstillet tre barakker i skolegården. Her blev 4. og 5. klasse undervist.

Sognerådet besluttede i 1964 at bygge en fløj til Vemb Skole ud mod Skolegade. Denne fløj blev indviet i 1969.

Den 5. november 1965 lukkede Gørding Skole, og de små elever blev flyttet til Vemb Skole.

I 1974 blev der oprettet en børnehaveklasse med Kirsten Thorsen som leder, og i 1986 blev der oprettet skolefritidsordning, som havde til huse i den gamle pedelbolig.

Den sidste realklasse dimitterede fra Vemb Skole i 1978, og i 1989 blev10. klasse overflyttet til Ulfborg Byskole.

Den gamle fløj af skolen blev i 2002 re-

noveret, så skolen fremstod helt igennem moderne, og der kunne undervises efter de nyeste principper.

Med kommunalreformen i 2007 og dermed storkommunen Holstebro kom der en ny skolestruktur.

Fra skoleåret 2008 blev Skt. Jørgen Skole i Holstebro den eneste kommunale folkeskole med elever i 10. klasse.

Overbygningen blev nedlagt og overflyttet til Ulfborg. Vemb Skole blev igen en 7-klasset skole.

Der var 189 elever i 2013

Skoleledere/skoleinspektører:

1880-1896	L.P. Jæger
1896-1904	Søren Danielsen
1904-1940	Christian Holger Christiansen
1940-1964	Niels Marinus Bruun
1964-1976	Thue Lauridsen
1976-1986	Erik Henriksen*
1986-1988	Flemming Lauridsen
1988-1992	John Astrup
1992-1997	Lise Holmen
1997-1999	Mogens Opstrup
1999-2009	Arne Bjerrum
2010-	Carsten Baun

*Erik Henriksen var skoledirektør i Ulfborg-Vemb Kommune1986-1998

Skolestatistik 1924
- Vemb Skole

Antal børn 185
Antal klasser 5

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 5
Værelser på loftet 2
Kælder ..... Ja
Indlagt el-installation ..... Ja
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... 2500 m²

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr.
Andenlærerens løn ..... 2100 kr.
Forskolelærerindens løn ..... 1650 kr.

Honorarer/førstelæreren:
Kirkebylærer ..... 50 kr.
Kirkesanger ..... 300 kr.
Søgnedagsforretninger ..... 150 kr.

Førstelærer H. Christiansen:
Født d. 9/12 1872
Eksamen fra
Silkeborg Seminarium 1897
Tjenestealder 1899

Lærer N. M. Bruun:
Født d. 19/9 1896
Eksamen fra
Nørre Nissum Seminarium 1920
Eksamen som sløjdlærer
Tjenestealder 1922

Forskolelærerinde
Johanne M. Mosdal:
Født d. 28/10 1901
Eksamen fra Vejle Seminarium 1922
Tjenestealder 1924

Forskolelærerindens bolig:
Værelser på loftet 2

Kilde:
Danmarks Lærerforening:
Danmarks Folkeskole 1924
J. Nyborg og M. Lassen, Vemb Skole 1908-2008:
Ulfborg-Vemb Lokalhistoriske Arkiv 2008

Vemb Skole 1921-1964

Af Inga Bruun Hjøllund

Forældre: Kirsten Lilia og Niels Marinus Bruun, Vemb Skole

Min far N.M. Bruun blev kaldet, som det hed den gang, til andenlærer ved Vemb Skole 1. marts 1921. Han blev læreruddannet fra Nr. Nissum Seminarium i 1920 og havde vikariater i Struer og Agtrupskov, før han kom til Vemb. Der var mange ansøgere til embedet, for der var stor arbejdsløshed blandt lærerne.

Lærer Bruun.

Når han blev den foretrukne, var det måske på grund af hans indsats som tømrer, da P.C. Rørsgaards hus i Nørregade blev bygget. Min far var uddannet tømrersvend i sin fars, tømrermester Niels Bruuns firma i Lemvig, allerede som 17-årig og arbejdede således flere år i firmaet, før han begyndte på seminariet. P.C. Rørsgaard var formand for skolekommissionen og han havde været særdeles tilfreds med sit nye store byggeri og ikke mindre med den unge tømrersvend - Sådan kan det gå! Skønt lejligheden, der hørte til embedet var »bolig for ugift« giftede mor og far sig den 17. september 1922.

Far var lærer for 5. klasse. Da det nygifte par kom til Vemb Station fra Lemvig, (hvorfra begge mine forældre stammer), stod nogle piger fra fars klasse og tog imod dem. De samme piger kom 42 år senere – i 1964 – kort før mor og far forlod Vemb Skole – og forærede dem en lysestage.

Lejligheden bestod af to små stuer mod syd og et lille køkken med tagvindue. To værelser mod nord – ud mod skolegården, kom senere til. En trappe fra skolegangen førte op til en åben plads, hvorfra der var fire døre, en til køkkenet, en til »den lange gang«, der delte lejligheden i to symmetriske halvdele – og førte videre ud på bagloftet, en dør til spisekammeret

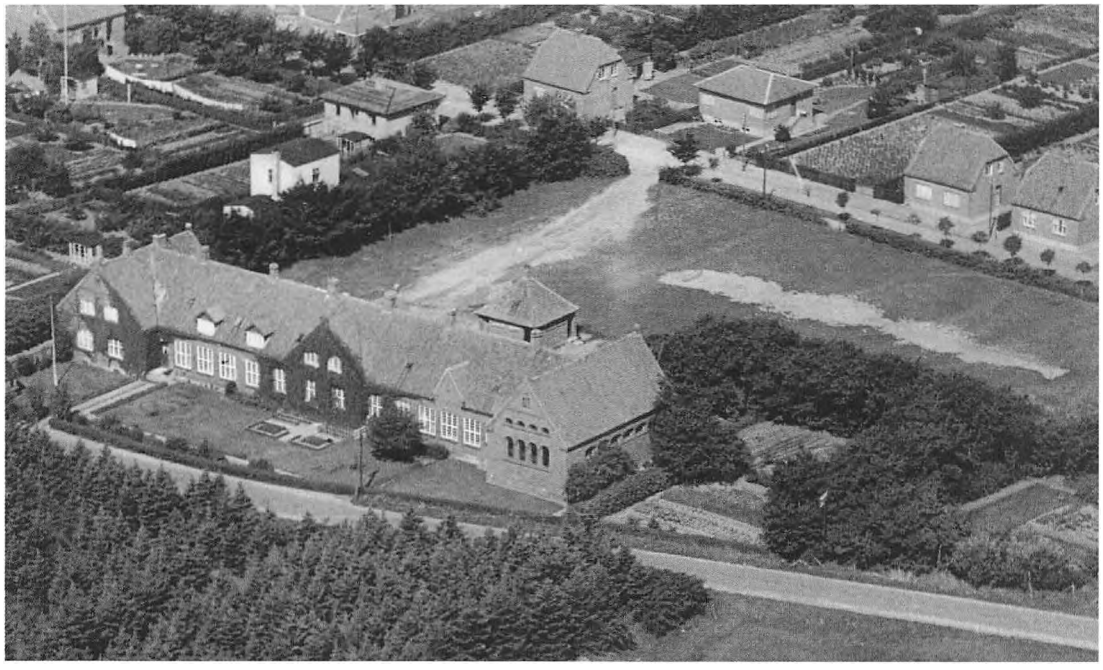

Vemb Skole, ca. 1940. Man ser sportspladsen med målene, hvor eleverne også legede i fritiden. Desuden ser man vaskehuset. Lærer Bruuns have ligger for enden af gymnastiksalen.

og en dør ud til »forloftet«. Derude lå en lærerindelejlighed. Tørv og kvas til lærerindernes komfurer var også anbragt her, mens vores tørv m.m. lå på bagloftet. Der var centralvarme i skolen, men komfur i køkkenerne.

I 1927 kom jeg så ind i historien. Jeg blev født i ferien, mens far var på kursus i København. Den gang måtte en lærer gerne dygtiggøre sig, men han skulle selv betale for det, og det måtte helst ske i ferierne. Mange sommerferier har mor og jeg tilbragt hos mine bedsteforældre i Lemvig, mens far var på kursus, mest i København.

En gang skulle far have fjernet en fistel, og det skulle så ske i sommerferien, men der gik betændelse i såret, og han kunne ikke blive rask til skolen begyndte. Min mor, der altid har været meget med i fars arbejde, bl.a. haft sangtimerne, da far ikke kunne synge, tilbød at vikariere i den uge, der nok ville gå. Hun måtte indsende sit eksamensbevis fra mellemskolen i Lemvig og ansøge i flere eksemplarer, før man gav hende lov til at vikariere – uden løn, selvfølgelig!

Vi boede ovenover klasseværelserne, så skolens lyde og lugte hører med til mine første erindringer.

Man stavede i kor, skrev i kor – *en* og *to* og *tre,* lærte sange og salmer ved at sige dem i kor.

Nede fra skolegangen kom, især i fugtigt vejr, en blandet lugt. Der var mange børn fra landet. Tøjet og træskoene var der plads til i en speciel knagerække, der var delt op to og to og med hylder under.

Tit sluttede skoledagen med at man i de små klasser sang:

Mel: Hvilket postbud en due...

Nu er skolen til ende – og til hjemmet vi gå
Hvad vi lærte at kende, skal vi nok huske på.
Nu farvel I små piger, I små drenge – farvel
og i morgen så siger – glad goddag vi igen.

Så var vi også fri oppe hos os. Nu kunne vi spille på klaver med mere. Det var jo nok et held for Vemb Skole, at jeg var enebarn! Der skulle være ro i skoletiden.

Vemb Skole havde såkaldt »Vestjydsk Skoleordning«. Det vil sige, at 5. og 6. klasse om sommeren kun skulle gå i skole fra 7 til 12 to dage om ugen. Om vinteren gik de derimod fra 9 til 4. Også om lørdagen. Der var dog en mulighed for at gå på »ekstrahold« for 5. og 6. klasse to gange ugentlig også.

Når skoletiden var forbi, kom der andre lyde nedefra. Karoline fejede og vaskede gulvene i skolestuerne hver dag, skolebord/bænke, der hang sammen, blev skubbet, så der blev gjort rent over det hele. Det var lyden af skolebordene, der rutsjede af sted, vi hørte op til os. Senere, det var dog vist kun én gang om ugen, skrubbedes klinkerne i gangen med en stiv kost, først sæbevand, senere rent vand. Det løb ud af en lille tud i en fordybning i et hjørne ved ydervæggen. Vandet blev de første år, jeg husker, hentet op af en pumpe ud i gården.

Karoline sled – og hvad fik hun mon for det?

Der var mange fordele ved at være barn på en skole. Der var god plads til at lege, både ude og inde, når skolen var slut. Jeg og mine veninder legede bl.a. cirkus i gymnastiksalen.

Ude midt i skolegården lå et lille hus, der havde fire døre. Den ene førte ind til vaskehuset med gruekedel og kar. Der var intet vindue, så det var koldt at vaske om vinteren for åben dør. Lige ved døren var der en brønd og en pumpe. Den anden dør førte ind til lærerindernes »das«.

Så var der en dør på hver sin side af huset og der var så indgang til pigernes og til drengenes »das«. Spandene blev tømt ud i en mødding bagved huset, og det var lærer Christiansen, der ordnede det. Han brugte indholdet til gødning i sin have. Lærerinderne fik senere indrettet et lille pulterrum under taget til deres nødtørft. Christiansens havde det i kælderen. Far havde for enden af bagloftet lavet et »lille hus«. Det var koldt og uhyggeligt at skulle derhen en vinteraften. Så fulgte far med ud på loftet, hvor der ikke kunne tændes lys, men jeg kunne se gløden af hans cigar, og så var jeg ikke ene.

Der blev aldrig låst døre i Vemb Skole, og der var for enden af bagloftet en dør ud til trappen ved gymnastiksalen, så der kunne faktisk godt komme ubudne gæster op på loftet.

Mor var ikke glad for at være ene hjemme en vinteraften, og det forstår jeg godt. Skolen lå yderst. Ingen huse var bygget mellem skolen og kirken, og Skolegade gik kun til skolegården, der var omgivet af marker. Der kunne kun tændes lys i ét klasseværelse, nemlig lærer Christiansens. Strømmen havde han selv ført ind fra sin lejlighed, så der kunne holdes aftenskole. Nogle år senere (det var før 1938) kom der elektrisk lys i de øvrige klasser.

Da skolen blev bygget, var der indlagt centralvarme, hvad nogle syntes var såre ekstravagant. Man brugte petroleum og karbid-lamper til oplysning.

Der var to pumper i skolegården, en

henne ved Christiansens køkkendør og en ovre ved vaskehuset. Da der en dag blev pumpet en død rotte op, blev det endelig besluttet af den meget sparsommelige kommune, at der nu skulle lægges vand ind på skolen. Der var vand indlagt i husene i Skolegade, så der skulle bare graves en ledning over skolegården. Det var en stor dag, da det første røde vand begyndte at løbe ud i den sorte jernvask.

Rigtig i skole

Den dag, jeg skulle begynde »rigtigt« i skolen var nok lige så alvorlig for mig som for andre. Jeg husker tydeligt alvoren aftenen før. Nu var jeg ved at blive en stor pige. Mor fulgte mig ned til frøken Jensen, og jeg blev indskrevet. Min legekammerat, Emma og jeg havde aftalt, at vi ville sidde sammen. Hun og hendes storesøster, Metha boede i Skolegade, så vi kendte hinanden godt, havde leget meget sammen.

Det var godt at gå i skole. Frøken Lauridsen og fru Høgsberg skiftedes til at modtage en 1. klasse. De var begge uddannet som forskolelærerinder. Det var en kortere uddannelse, der var rettet mod undervisning af de første årgange. De havde kun undervisning i de første fire årgange, og jeg tror ikke, at vi kunne sige, hvem vi var mest glad for.

I 1. klasse skrev vi på tavler med griffel, men vi havde også skrivebøger, da vi blev lidt dygtigere.

Vi skrev kun med blyant de første år. Blyanterne var Viking frasort. Jeg troede, »frasort« var et navn, men er nu klar over, at

2. klasse, 1935 med lærerinde Jenny Jensen. Nederst nr. 1 fra venstre Inga Bruun.

det betød frasorteret. Man skulle jo spare.

Det var svært at skrive med blæk, og jeg mener, det først blev tilladt i 4. klasse. Blækkrusene stod inde i skabet, og blev før vi skulle til at »skrive ind« højtideligt anbragt i de huller, der var foran i de 2-mands bord/bænke, vi sad ved.

Der blev slået en del klatter, og fingrene var ret blå, når skrivetimen var forbi. Vi havde penneskafter, hvor man satte skrivepenne ind i. De blev taget ud efter brug og gemt i en lille metal-beholder, der også kunne ligge i penalhuset sammen med penneskaft, blækklud, blyant og viskelæder.

Vi brugte også noget der hed kladdepapir. Det var glat på den ene side og let ru på den anden – som indpakningspapir. Det blev skåret i mindre stykker, før det blev udleveret til os som for eksempel udregningspapir. Det blev brugt i alle klasser.

Hvert klassetrin havde sin egen lærer til alle fag.

Der var dengang skolebørn, der var ude at tjene på landet, og som derfor havde haft arbejde for husbond, før de mødte i skolen. Jeg ved, at far tit undlod at bemærke, hvis de fik sig en lille lur i første time. Så var de vel også mere oplagte til at høre efter i de næste. Det var hårde tider for folk i små kår.

I dansktimerne lærte vi at skrive med »i-bue« og »n-bue« og »en og to og tre« på nedstreg. Det var skråskrift, og de fleste lærte faktisk at skrive pænt.

Vi lærte også at regne »og-stykker« (lægge sammen) og »der-fra-stykker« (trække fra) i de første to klasser. »Gange og dele« lærte vi senere.

I de små klasser var der ingen rigtige lektier, men det fik vi, når vi kom i 5.- og 6. klasse.

Foran hvert klasseværelse var der en skolegang, og der var døre mellem gangene.

Når 1. klasse var blevet til anden klasse, var de hurtige til at åbne døren til de nye små og råbe: »*Første klasse-rollinger små*«. Sådan gik det hvert år!

I 5. klasse fik jeg min far som lærer. Han var en god lærer, en benådet fortæller.

For mig var der bare ét problem, jeg blev drillet med, at jeg »kunne sagtens« og så videre. Det samme gjorde sig gældende, da jeg kom i næste klasse, til lærer Christiansen. I det hele taget var det ikke altid sjovt at være ene om at være lærerbarn! Jeg blev mobbet, før det ord blev opfundet. Jeg husker, at jeg kom grædende op til mor og sagde: »*Hvorfor er min far ikke også arbejder, ligesom de fleste andres fædre?*«

Udflugter

Der var udflugter til fjorden. Det foregik på en lastbil, hvor der var lagt brædder, så »rollingerne« vist både første og anden klasse, kunne sidde. Det var nok en kreaturvogn, for der var brædder, vi kunne kikke igennem, men ikke falde igennem. Vi havde rød saftevand og slik med og råbte hurra, så vi var hæse og støvede, da vi kom hjem nogle timer senere. En stor oplevelse.

De større børn var på en årlig udflugt med D.S.B, blandt andet til Viborg og Fanø var også et udflugtsmål. De andre børn købte gaver til dem derhjemme. »Hilsen fra Viborg« stod der på de små vaser eller askebægere, der blev købt. Min far og mor var jo med på turen, så jeg skulle ikke købe den slags.

Senere – efter min tid – blev der også rejser til København. Man boede på »Fregatten Jylland«, der var indrettet til overnatningssted for skolebørn.

5. klasse 1938 med lærer Bruun. Inga Bruun i stribet bluse.

Julen

Juleafslutningen i Vemb Skole var noget for sig selv. Fra 1. december blev der sunget julesalmer hver dag, og der blev tid til at klippe og klistre julepynt. Hver klasse havde sit juletræ. Bordene blev skubbet ud til væggene, med front mod midten, så alle havde god udsigt.

I mange år brugte far flere timer til at tegne et fint julemotiv på tavlen i sin klasse, og katederet blev pyntet med lys og gran.

Juletræet blev pyntet med børnenes pynt. Der var skrevet navne i, så alle kunne få deres eget med hjem. Alle børn havde også lavet en papirskurv, som først var dekoreret og derefter klistret sammen med melklister. Kurvene kom på en bakke og så blev der fyldt slik og andet godt i af læreren. Det var hans julehilsen til børnene. De samlede så til gengæld ind til en julegave til læreren.

Krigen

Fra 1. april 1940 blev far »kaldet« til førstelærer, da lærer Christiansen blev pensioneret. Vi skulle flytte fra den lille, men hyggelige lejlighed med de skrå vægge og halvrunde vinduer, som ikke gav så meget lys.

Den 9. april om formiddagen, da de første tyske flyvere fløj over skolen, stod mor og jeg og ordnede gardiner i vores nye køkken. Glæden over den nye lejlighed, vi var ved at indrette, var forvandlet til frygt for fremtiden.

Efter sommerferien 1940 begyndte jeg i 2. real i Ulfborg Realskole.

Vemb Skole 1950 med førstelærer Bruun.

Den 10. maj 1941 blev jeg konfirmeret i Vemb Kirke. Det var en Skærtorsdag, og der var dækket et festligt bord i skolestuen.

En uge senere kom tyske soldater til Vemb Skole. De tog gymnastiksalen, sløjdsalen og vaskehuset. Det var ret uhyggeligt, følte vi i begyndelsen, men også den situation blev til dagligdag, selv om der kom til at ligge »spanske ryttere« i den ene ende af skolegården.

Afskrift af beretning om krigen, fundet i min fars papirer (uddrag):

De fire klasseværelser gik fri til foråret 1943. Da måtte to klasseværelser pludselig rømmes. Tyske soldater var fra Bur på vej hertil, da vi fik besked om at fortrække. En oberstløjtnant lovede os, at vi bestemt kunne regne med at beholde resten.

I 1944 blev det meddelt os, at hele skolen skulle beslaglægges, men vi fik det dog ordnet på den måde, at vi gav afkald på alle loftværelser. Endelig i 1945 måtte vi af med endnu et klasseværelse, så der nu kun var ét tilbage. Vi måtte så se os om efter lokaler andetsteds, og vi fik et klasseværelse på Teknisk Skole. Der var vi, til flygtningene kom, og derefter fik vi præstegårdens konfirmandstue som skolelokaler. Flygtningene boede i to klasseværelser, i sløjdsalen samt på værelser på loftet. Der var soldater i resten af de beslaglagte rum. Sådan var tilstanden til et par dage efter kapitulationen, hvorefter flytningene blev flyttet til forsamlingsbygningen, som var rømmet af soldaterne.

I den tid, vi kun rådede over to klasseværelser, var undervisningen reduceret. Der var ingen gymnastik, udover lidt skolestuegymnastik. Håndgerning kunne heller ikke holdes i gang på grund af materialemangel, men i dansk og regning fik børnene omtrent de timer, de skulle have.

Far blev udnævnt til skoleinspektør knap to år før, han gik på pension i 1964. Far døde i 1971 og mor året efter.

Uddrag af erindringer skrevet i 1995 ved Birgith Sørensen.

Vemb Skole med lærerinde Jenny Jensen, ukendt årstal.

6. og 7. klasse går sammen, 1950.

Vemb Skole 1956-1966

Af Else Husted Kjær

Forældre: Ragna og Niels Husted Kjær

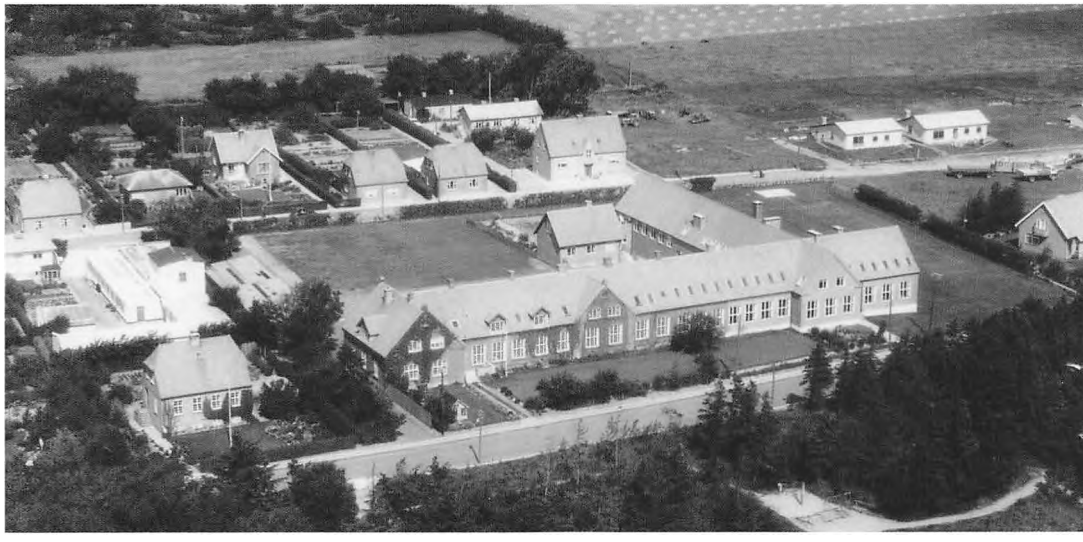

Vemb Skole, ca. 1960.

Vi tog realen med

Det er altid svært at huske tilbage. Ofte skal der en eller anden lille hændelse til - og så ruller minderne frem. For netop i år er det 30 år siden mine klassekammerater og jeg forlod Vemb Skole med et realeksamensbevis i hånden.

Forventningsfulde smil iblandet lidt vemod præger fotografiet, som ligger her foran mig. For udenfor skolens porte venter »verden« på os med åbne arme!

På min første skoledag i april 1956 kom jeg desværre for sent! Min mor skulle følge mig derhen, men selvfølgelig kom der kunder i butikken – lige som vi stod og skulle af sted.

Jeg i mit flunkende nye tøj, som Signe Husted havde syet så flot. Det med at komme for sent har haft en vis tendens til at følge mig lige siden - så kom aldrig for sent den første skoledag!

Forpustede nåede vi omsider derhen. Til den lange bygning, hvortil jeg længselsfuldt og længe havde skævet på mine ture til anlægget. Til den skole, hvor min mor og min storebror tidligere havde gået og også min mormor gik i Vemb Skole, men dengang – for så længe siden – lå skolen lige bag ved kirken.

Nu var dagen endelig oprunden! Visdommens døre stod åbne også for mig! Vi kom ind i den tætpakkede skolestue, som synes

Vemb Skole, Else Husted Kjær, ca. 1958.

mig at være meget mørk. Mødrene holdt sig ude til siderne, og jeg satte mig straks op til Viola, for vi havde for længst aftalt at sidde sammen. Det fortsatte vi med de næste fem år, indtil vi blev opdelt i 6. A og 6. B - en ordning som ikke holdt længe på Vemb Skole. B'erne var dem, der kunne fortsætte i realen. Jeg husker ikke, om det var fru Høgsberg eller frk. Lauritsen, der tog imod os på denne den første skoledag. Lærer Bruun, en meget statelig mand, som senere mindede mig om Poul Reumert, var der selvfølgelig også og bød os – som skolens leder – hjertelig velkommen. Senere da vi havde lærer Bruun til biologi, kan jeg huske, han sagde knokle – i stedet for knogle. Sært hvad man dog husker!

Viola og jeg var ret lattermilde og fik sommetider den røde farve frem på fru Høgsbergs hals – et sikkert tegn på, at vreden var ved at indfinde sig. Nu gjaldt det om at holde op med at grine (som tøser nu kan gøre det) i tide – ellers blev man sat uden for døren!

Af og til kom vi ned at lege »Katten efter musen« i et gammelt lokale – forekommer det mig, hvor gulvet var skævt, og der stod en kakkelovn i hjørnet. Her stod vi med hinanden i hænderne, mens »musen« løb for livet. Det var tider! En sjælden gang skulle man hente noget i frk. Lauritsens lejlighed ovenpå skolen. Det blev overrakt af lærerindens mor, som boede hos sin datter, og, som forekom det mig, var oldgammel mindst 200 år! Men for børn er alle voksne jo gamle!

Engang fik vi besøg af en neger på skolen! En utrolig spændende oplevelse for os Vemb børn! Dengang så man jo ingen farvede folk omkring sig. Skolestuen var tætpakket! Den mørke mand stod oppe ved katederet – viste et eller andet med ild. Tænk han var fra Afrikas jungle! Luften var tung. Spændingen intens! Der var flere små pytter her og der i lokalet bagefter.

Nogle var ikke nået ud til det til lille hus i tide som lå midt i skolegården. Her lå der året efter tagkonstruktioner, som vi krøb ned i og legede skjul i. Disse skulle bruges til den nye skolebygning, som snart rejste sig indeholdende en stor gymnastiksal. Næsten samtidig hermed ankom frk. Kjær. En herlig lærerinde, som gav mange af os – ja alle tror jeg – en stor kærlighed til Norden, til litteraturen og den danske sangskat. Lige meget hvor vi senere kom hen i verden. Ja, så kunne vi bare synge med! Frk. Kjær havde lært os sangene! Også mange af de nordiske som jeg især fik stor glæde af på mine højskoleophold rundt omkring i Norden i mit voksne liv.

De 10 år på Vemb Skole var pludselig

forbi, man havde gået og skævet til »de store« i alle årene, men nu var vi selv: De store! Mange gode og prægtige lærere havde vi haft: Bogetoft, Jørgensen, Lehmann, Nejrup og mange mange flere. Forbilleder som vi kunne tage med ud på vores videre færd!

Og vidt omkring er vi kommet. Nu ser jeg på fotografiet fra vores 25 års jubilæum på Vemb Skole for 5 år siden. »Drengene« er ved at være halvskaldede! Har jeg virkelig gået i skole med »de gamle folk«? Ja, vidt omkring har vi været!

Vemb Skole, 7. B 1963.
Bagerst f.v.: Jørgen Nissen, Holger Rasmussen, Rita Nygaard, Anne Marie Nygaard, Kirsten Kristensen, Lea Tanderup, Jette Runge, Marie Kirstine Klaustrup, Bent Grønfeldt, Hans Erik Vilholm, lærer Poul Bogetoft.
Forrest: Bodil Nielsen, Solveig Dyrmose, Jonna Christensen, Ninna Svendsen, Else Husted Kjær, Anne Marie Bastrup Jacobsen, Bodil Jensen, Irma Christensen.

1. klasse 1963.
Bagerst f.v.: Svend Villemoes, Jan Rasmussen, Tage Pedersen, Holger Måbjerg, Jørgen Kokholm, Per Bennedsgård, Ejgil Jørgensen, Aksel Jensen, Senius Jensen, lærerinde fru Høgsberg.
Midten: Susanne Skydsgaard, Else Brander, Kirsten Bogetoft, Grethe Christensen, Karen Jensen, Inger Jørgensen, Inga Nielsen.
Forrest: Asta Lystbæk Kristensen, Susanne Eriksen, Birgith Jensen, Sonja Eskesen, Susanne Sørensen, Sonja Sejbjerg, Karen Margrethe Jensen.

Lærerpersonalet ved Vemb skole, 1962.
Øverst f.v.: Orla Lehmann, Spor (vikar), Viggo Jørgensen, Ove Nejrup, Poul Bogetoft, A.C.
Forrest: Frk. Poulsen (vikar), Jenny Høgsberg, N.M. Bruun, Ella Lauridsen, Lillian Kjær.

5.A 1963
Bagerst f.v.: Bent Bang Christensen, Bent Brok Pedersen, Bjarne Qvistgaard Christensen, Jørgen Clausen, Bent Nielsen, Ole Jensen, Frants Bilde Kjeldsen.
Midten: Kaj Larsen, Ole Bjørn Andersen, Poul Lauridsen, Kresten Peder Gadegaard Christensen, lærer Ove Bjerre Nejrup.
Forrest: Dorthe Aagaard Jensen, Bente Søjdis Dam, Agnes Elisabeth Rasmussen, Kirsten Vilholm, Elisabeth Hartvigsen, Hanne Lillelund.

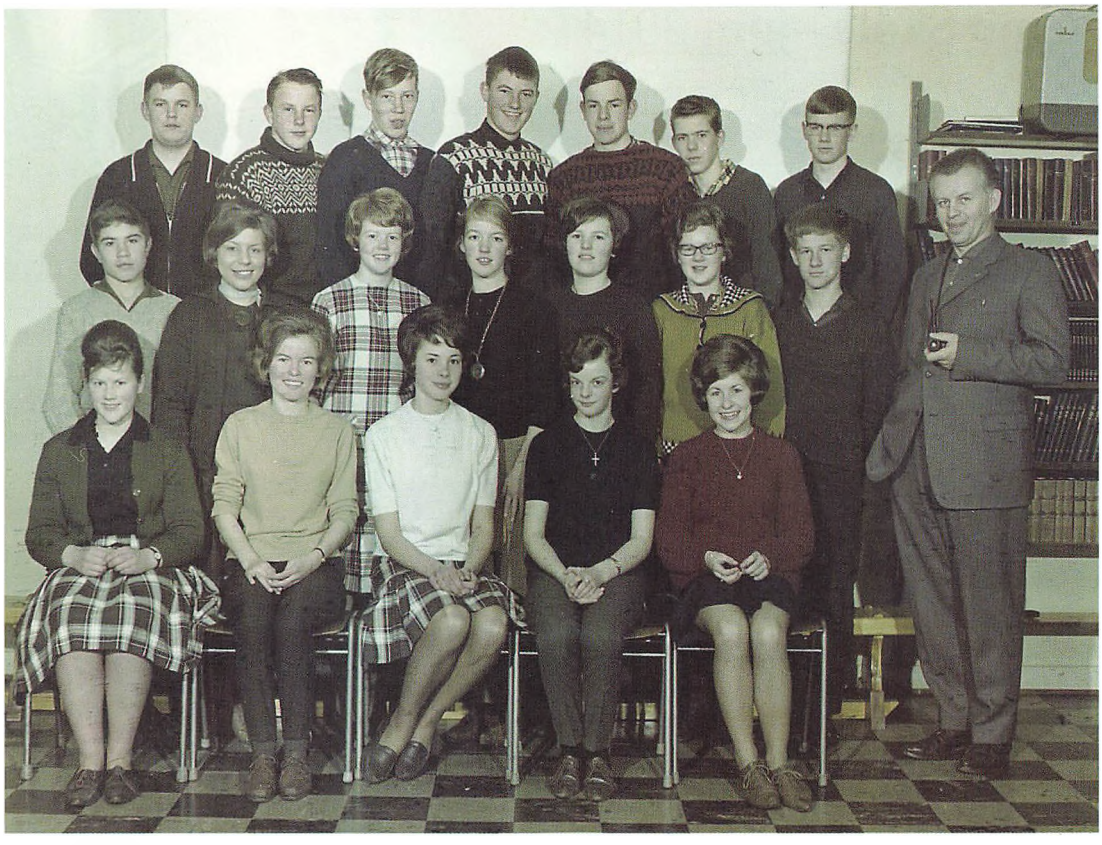

2. real 1963
Bagerst f.v.: Poul Madsen, Henning Vad, Preben Jensen Petersen, Karl Larsen, Leo Konradsen, Ole Fjordside, Tage Winkel.
Midten: Svend Aage Kristensen, Helen Kristensen, Conny Dyrmose, Lise Jakobsen, Bodil Iversen, Birgith Hansen, Allan Dalsgaard, lærer Viggo Jørgensen.
Forrest: Elisabeth Klaustrup, Ingrid Sand, Kirsten Andersen, Irene Nielsen, Inger Jensen.

Vemb Skole - juni 2014

Af 6.A v/ klasselærer Camilla Andreassen

Skolen 2014 og i fremtiden

Vi har mange forskellige fag i løbet af en dag, og jo ældre man bliver, jo flere fag får man. Vi har blandt andet engelsk, dansk, matematik, historie, kristendom, musik, natur og teknik, hjemmekundskab og idræt. Næste år skal vi have endnu flere fag.

Vi har rigtig mange gode hjælpemidler, så som bøger, interaktive tavler, computer og online læringssystemer, ting som alle er gode på hver deres måder.

I gamle dage var det arbejdet der betød mest og ikke skolegangen som i dag. Man havde dengang mere respekt for lærerne, fordi de måtte slå. I dag bliver lærerne fyret, hvis de slår en elev.

Fritid

Der er mange unge mennesker, der dyrker sport i fritiden, såsom fodbold, håndbold, ridning osv. Fritid betyder, at man kan gøre, hvad man har lyst til og ikke modtage ordre fra andre. Man bruger fritiden på noget forskelligt.

Men man er også nødt til at passe sin skole med sine lektier, ellers kommer man bagud. Det handler om, at man skal være med til at tage et ansvar for sin skolegang, ellers får man ikke det optimale ud af den. Det er gratis at gå i den danske folkeskole. Når man har styr på lektierne, er der ofte også lidt tid til at spille computer eller lignende. Det er der mange unge mennesker, der godt kan lide, især sammen med deres venner. Man kan jo bare spille online.

Skolereformen

Skole til klokken 15 og stadig lektier. Mange ting bliver ændret, for eksempel får vi mere idræt og man får tysk i 5. klasse og engelsk i 1. klasse og flere timers dansk og matematik. Vi kommer ikke til at have den samme mængde fritid som tidligere. Vi skal også til at have ordentlig kost med i skole. For hvad hjælper det at være meget i skole, hvis du er sulten efter to timer? Vi tænker at det var skolen, der skulle sørge for det første måltid, men sådan bliver det nok ikke i disse sparetider, hvor der skæres ned på alt.

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG
08.00-09.00	CS MAT NR. 12	CA DAN NR. 12	PS IDR HAL1	CS MAT NR. 12	CS MAT NR. 12
09.15-10.15	RN HJE HJEMKU	CA KRI NR. 12	PS IDR HAL1	LH MUS MUSIK	CA DAN NR. 12
10.30-11.30	RN HJE HJEMKU	JT ENG NR. 12	JT ENG NR. 12	CA DAN NR. 12	KL N/T NR. 12
12.05-12.50	CA DAN NR. 12	CA DAN NR. 12	CS MAT NR. 12	CA DAN NR. 12	PS HIS NR. 12
13.00-13.45		KL N/T BIOLOG	CA SPO HAL1 JJ HJE HJEMKU	JT ENG NR. 12	
13.45-14.30			CA SPO HAL1 JJ HJE HJEMKU		

Vi har ikke så mega mange timer, men det er passende. Vi har hele timer, en time ER én time, mens andre skoler har 45 min. pr. lektion.

Den nye skolereform gør, at vi skal have flere timer, hvilket er godt på nogle områder og dårligt på andre. Det gode er, at vi kan lære mere, og det dårlige er, at der er mindre fritid. I fremtiden skal børnene være i skolen i 37 timer.

Vi synes, reformen er en okay beslutning, men vi synes, det er lidt træls, at timerne går ud over ens fritid! Vi tror, at mange har et rigtig dårligt forhold til den her nye beslutning, men vi synes bare, man skal prøve at tænke positivt på det og se, hvordan det bliver.

Fællesskab i klassen og skolen

Det er vigtigt, at man har et godt fællesskab i sin klasse, fordi man ikke lærer noget, hvis man er sure på hinanden eller hvis man er ked af det. Det er vigtigt, at man kan arbejde sammen og hjælpe hinanden. Det er også vigtigt, at man har nogle gode venner, så man ikke føler sig ensom eller udenfor. Det er noget alle kender til eller har prøvet, så det er en følelse, alle kan sætte sig ind i og derved være med til at lave om på.

Forholdet mellem store og små elever på vores skole er ret godt, fordi vi må være henne ved »den lille skolegård«, så derfor får man knyttet nogle bånd med de små.

Vi leger tit i pauserne. Når man kommer, så kommer de små løbende hen mod én. Hvis der er én, der har slået sig, så kommer man og hjælper. Det er faktisk lige meget, om det er én af de yngre eller de ældre. De små tager vores venskab meget seriøst. Det er også ret dejligt, men det er ikke så seriøst for os, som det er for dem.

PALS skole

Vi går på en PALS skole. *Pals står for positiv adfærd i læring og samspil. Pals er en pædagogik, der styrker børnenes sociale og faglige kompetencer og dermed forebygger problemadfærd (red.)*

Vores skole hedder Vemb Skole, og derfor har vi et biodigt, hvor der står Vemb.

Et biodigt er et biografisk digt, der fortæller noget om en person, eller, som i dette tilfælde et sted (red.)

V: Venlighed
E: Empati
M: Medansvar
B: Brotherhood

Vi får ikke at vide, hvad vi gør forkert, men hvad vi gør rigtigt, og hvis vi gør det rigtige, får vi et pals-kort. Hvis man får et bestemt antal kort, får hele klassen en belønning.

Ifølge Dagbladet Holstebro den 18. juni 2014

vil Vemb Skole fremover indføre en samordnet indskoling; blande eleverne fra 0. til 2. klasse i hold på tværs af årgangene for at øge trivslen og indlæringen.

»Vi har oplevet, at det kan være hårdt for børn at starte i børnehaveklasse. Det tager tid, inden de lærer kulturen i en skoleklasse at kende. Det kan tage måneder, før en klasse falder til ro, og indlæringen for alvor går i gang. De større børn ved, hvordan man opfører sig i skolen, det vil de nye børn iagttage og lære af,« udtaler skoleleder Carsten Baun.

Efter sommerferien er det kun 0. og 1. klasse, som får hold på tværs, mens 2. klasse kommer med fra 2015. De to klasser med 45 børn bliver delt i tre stamhold, hvor to lærere har gruppe et og mellemgruppen, mens en børnehaveklassepædagog har gruppen med fortrinsvis de yngste børn.

Redigeret af Birgith Sørensen

Bur Skole 1892-2000

1900-2000 Burvej 53

Bur Skole, 2013.

I embedsbogen for Bur Skole står:
Indtil Aar 1900, da den nuværende Skolebygning blev opført, har der i Bur Sogn været en lille og meget tarvelig Skolebygning.

Grunden kostede den nette sum af 100 kr., dertil kom så kort, skøde og tinglysning, så det løb op i 133 kr.

Det faste inventar og gymnastikredskaber m.m. kostede kr. 632.22

Den færdige skole med inventar kostede 7864,67 kr.

Der var to – tre lærere tilknyttet skolen. I 1920 opførtes en forskolebygning, gymnastiksal, og lejlighed til en forskolelærerinde. Samme år ansættes Kristine Maagaard som forskolelærerinde, hvor hun var indtil 1933. I 1928 var der ca. 110 elever på skolen.

I forbindelse med det dalende elevtal blev Bur Skole fødeskole til Vemb Skole, idet de ældste klasser blev overført dertil.

Skolen fungerede med de små elever frem til 2000.

Derefter blev skolebygningen indrettet til børnehuset »Krudttønden«.

I skrivende stund er der planer om at skolen skal nedrives, da bygningen er i for dårlig stand.

Vinterlærere:

1892-1893	Anders J. Bredal
1893-1895	Jens Fonager Jensen
1895-1896	N. Nørgaard Nielsen
1896-1897	Andreas Jakobsen
1897-1898	Poul Nielsen
1898-1899	N.J. Thomsen
1899-1900	Valdemar Pedersen
1900-1901	Erik Seidenfaden

Sommerlærere:

P. L. Jæger, Vemb
S. Leth Danielsen, Vemb

Skoleledere / Førstelærere:

1901- 1904	Chr. Holger Christiansen
1904-1938	Peter Andreas Jensen Lykke
1938-1939	Vikar
1939-1947	E. Ringgaard
1948-1968	E. Viggo Christensen
1968-1969	Elisabeth Bollerup (konstitueret)
1970-1984	Elisabeth Bollerup
1984-1989	Grethe Kathrine Laursen
1989-2000	Tage Maan

Skolestatistik 1924
- Bur Skole

Antal børn 82
Antal klasser 3

Førstelærerens bolig:
Værelser i stuen 4
Værelser på loftet 1
Kælder ..... Ja
Indlagt el-installation ..... Ja
Indlagt vand ..... Nej
Have ..... 1500 m^2

Løn:
Førstelærerens løn ..... 2640 kr.
Forskolelærerindens løn ..... 1650 kr.

Honorarer/førstelæreren:
Kirkebylærer ..... 50 kr.
Kirkesanger ..... 300 kr.
Søgnedagsforretninger ..... 60 kr.

Førstelærer P. A. J. Lykke:
Født d. 14/10 1876
Eksamen fra
Jelling Seminarium 1899
Tjenestealder 1901

Forskolelærerinde
Christine M. Mågaard:
Født d. 25/2 1883
Eksamen fra
Varde Seminarium 1902
Tjenestealder 1903

Forskolelærerindens bolig:
Værelser i stuen 2
Værelser på loftet 1

Kilder:
Den danske skolehåndbog
Danmarks Lærerforening: Danmarks Folkeskole 1924
Bur Skoles embedsbøger, 1900-1970

42.

1900

Bur Skole.

a. Byggegrund med Gymnastikplads og Have:

Kjøbesum mere	Kr. 100.00	
Udstykning, Kort og Arealattest	— 28.00	
Skjøde og Tinglysning	5.00	
	Kr.	133.00

b. Bygningsvæsen og Forelse:

Ifølge Overslaget	Kr. 6.850.00	
Ekstra Fliser	43.00	
2 Tr. Arbejde (se Forhandlingsprot.)	30.00	
Kr. Sand. 2 Tr. Arbejde	10.00	
1/3 Vognleje og Jernbanefragt	11.60	
1/3 Tegninger og Overslag —	36.67	
2/5 Obligationens Udgifter	23.50	
Taxationen af Veien og Bur Skoler	9.03	
Tegning fra J. Ellingsen —	4.50	
Do fra Hans Kristiansen	7.53	
do do	6.82	
Do Haandv. Lauritsen	46.80	
Reuter af indleistid og Sum	20.00	
	Kr.	7099.45

c. Inventar det faste Inventar Skolebord og Gymnastik apparater:

1 Skole Kakkelovn	—		125.32
1/3 Stolegrad	—		144.35
18 Skolebord	a	10/85	188.10
1 Katheder			35.00
1 Stol	—		18.00
Trillegardiner			13.95
1 Gymnastik apparat			100.00
Skiffer	—		7.50
		Kr.	632.22

Tabt i Bur Kr. 7,864.67

Ferieplanen for skoleåret 1901

52 Søndage, 12 Dage Jule-Nytårsferie, Fastelavns Mandag, Kongens Fødselsdag, 4 Dage Paaskeferie, St. Bededag, 1. Maj, 1. November, Kristi Himmelfarts Dag, 3 Dage Pinseferie, 1 Dag Skoleudflugt, 30 Dage Sommerferie, 6 Dage Efteraarsferie, 115 Dage i alt.

Undervisningsmidler og Bogsamlinger

Den 1. januar 1903 fandtes ved den herværende Skole følgende Undervisningsmidler:

Læsebøger:

Dansk Læsebog med Billeder. Udgivet af Julie Heins, Femte Del, 17 Eksemplarer.
Emil Slomann, Læsebog for danske Børn. Med Tegninger af danske Kunstnere.
Første Bind, 12 Eksemplarer.
Skriftlæsningsbog for Skolen og Hjemmet ved C.A. Thyregod og P.A. Holm, 11 Eksemplarer.

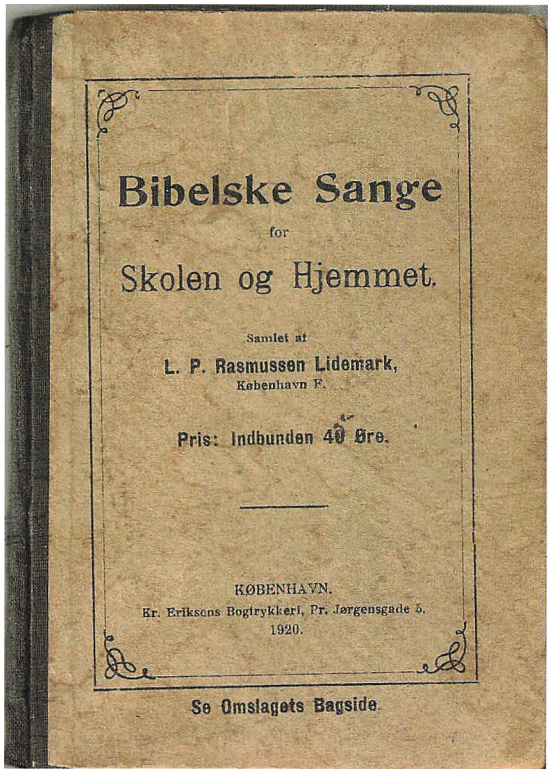

Sangbøger:

Børnesangbog med bibelske Sange for Skolen og Hjemmet; udgivet af Rasmussen Lindemark, 18 Eksemplarer. Børnenes Salmebog. Udvalg af Salmer for Skolen og Hjemmet, 20 Eksemplarer.

Nye Testamenter:

9 Eksemplarer.

Bibler:

2 Eksemplarer.

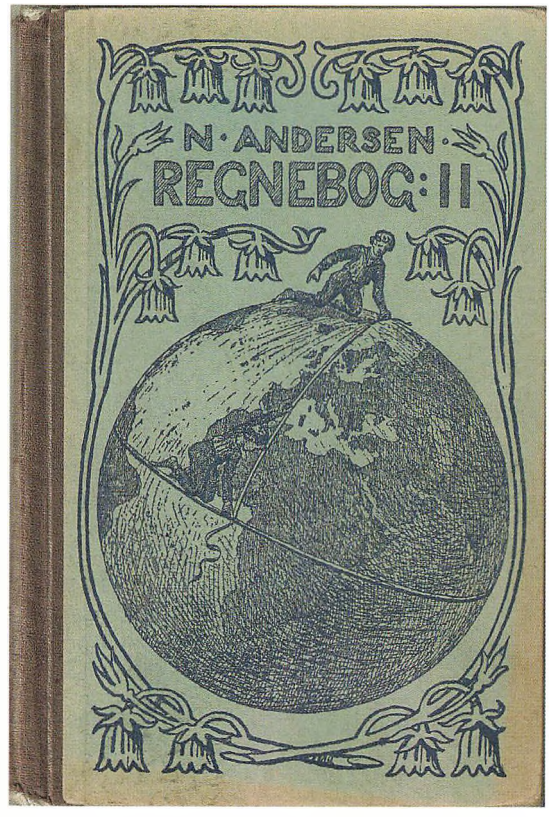

Regnebøger:
N. Andersens Regnebog for Borger- og Almueskoler, Første og Anden Del.

Kort:
Skolekort over Europa, udarbejdet og tegnet af O. Falkenskjold.
Oversigtskort over Danmark, udarbejdet og tegnet af N. Petersen.
Kort over Palæstina, udarbejdet af Krarup Vilstrup, tegnet og litograferet af F. Christiani.

Billeder:
50 Billeder af Fædrelandets Historie. 50 naturhistoriske Billeder.

Børnebogssamlig:
14 Bind

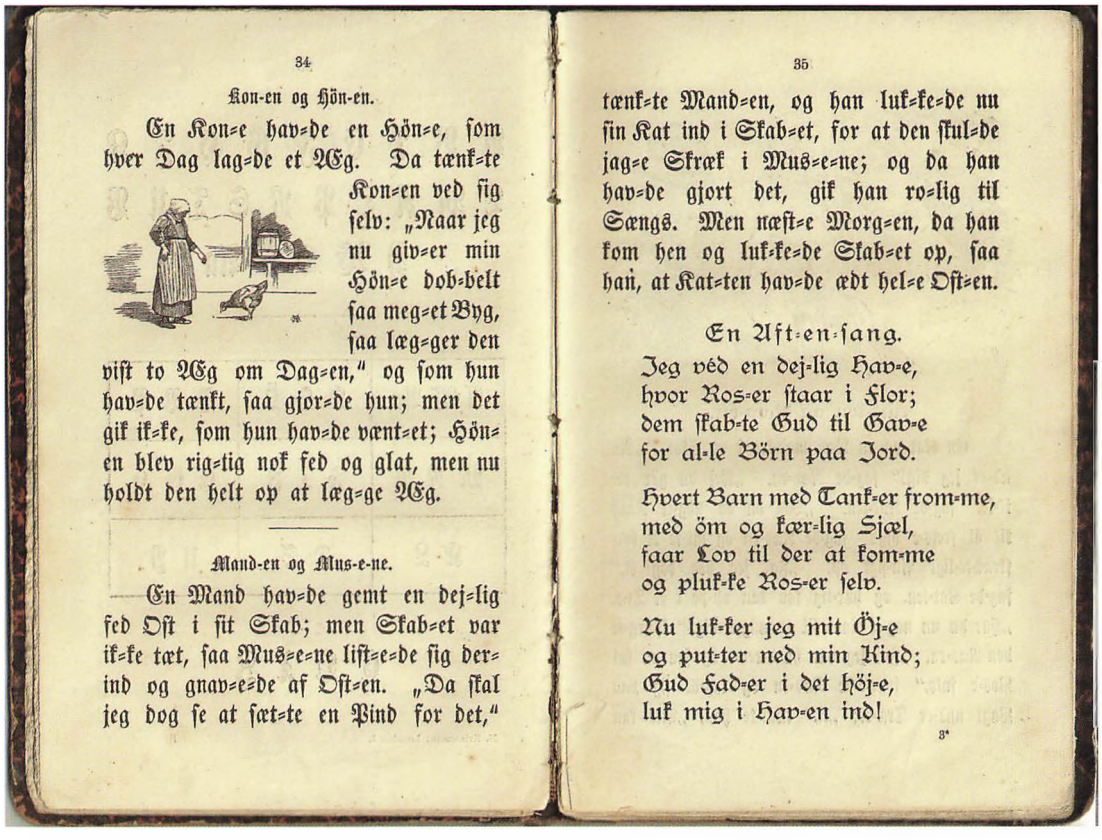

34

Kon-en og Hön-en.

En Kon-e hav-de en Hön-e, som hver Dag lag-de et Æg. Da tænk-te Kon-en ved sig selv: „Naar jeg nu giv-er min Hön-e dob-belt saa meg-et Byg, saa læg-ger den vist to Æg om Dag-en," og som hun hav-de tænkt, saa gjor-de hun; men det gik ik-ke, som hun hav-de vænt-et; Hön-en blev rig-tig nok fed og glat, men nu holdt den helt op at læg-ge Æg.

Mand-en og Mus-e-ne.

En Mand hav-de gemt en dej-lig fed Ost i sit Skab; men Skab-et var ik-ke tæt, saa Mus-e-ne list-e-de sig der-ind og gnav-e-de af Ost-en. „Da skal jeg dog se at sæt-te en Pind for det,"

35

tænk-te Mand-en, og han luk-ke-de nu sin Kat ind i Skab-et, for at den skul-de jag-e Skræk i Mus-e-ne; og da han hav-de gjort det, gik han ro-lig til Sængs. Men næst-e Morg-en, da han kom hen og luk-ke-de Skab-et op, saa han, at Kat-ten hav-de ædt hel-e Ost-en.

En Aft-en-sang.

Jeg véd en dej-lig Hav-e,
hvor Ros-er staar i Flor;
dem skab-te Gud til Gav-e
for al-le Börn paa Jord.

Hvert Barn med Tank-er from-me,
med öm og kær-lig Sjæl,
faar Lov til der at kom-me
og pluk-ke Ros-er selv.

Nu luk-ker jeg mit Öj-e
og put-ter ned min Hind;
Gud Fad-er i det höj-e,
luk mig i Hav-en ind!

3*

Peter Andreas Jensen Lykke

Født 1876 i Tver. Læreruddannet i 1899 fra Jelling Seminarium.

Lykke deltog, som mange førstelærere på den tid, særdeles aktivt i sognets liv. Han var kirkesanger ved Bur Kirke, bestyrelsesmedlem i Gørding-Vemb-Bur Hjælpekasse, tilsynsførende i plejehjemsforeningen, formand for foredragsforeningen, formand for ungdomsforeningen, formand for Gørding-Vemb-Bur Sogne-bogsamling, formand for Bur Menighedsråd, kasserer i Bur Forsamlingshus forening.

Førstelærer Lykke døde efter endt skoletid den 26. oktober 1938 af et hjerteslag.

E. Ringgaard

E. Ringgaard er født i 1907 i Hørdum. Læreruddannet fra Skaarup Slotsseminarium i 1929. Ringgard blev i 1943 indvalgt i Gørding -Vemb-Bur Sogneråd som socialdemokrat. Han mødte en del uvilje imod sit politiske arbejde.

III Klasse. Vinter.

Tid.	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag.	Lørdag.
9-10.	Regning. Regning.	Bibelhistorie Skrivning.	Læsebog. Hovedregning.	Stil		Analyse.
10-11.	Bibelhist. Skrivning.	Historie Læsning.	Geografi.	Stil.		Naturhistorie Regning.
11-12.	Geografi.	Tegning.	Læsning.	Sang. Læsning.		Sang. Læsning.
1-2.	Diktat.	Sproglære.	Diktat.	Bibelhistorie. Regning.	Haandgerning	
2-3.	Salme. Historie.	Geografi.	Historie.	Fysik.	Haandgerning.	
3-4.	Læsning.	Regning.	Tegning.	Skrivning.	Haandgerning.	

Skoleskema 1912.

GYMNASTIKINSPEKTØREN

Nørre Alle 51 II.
~~Charlottenlund,~~ d. 21/3 1925.

At den mig af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet beskikkede Medhjælper L. Faurby Lundgaard, Vejstrup i Henhold til Ministeriets Bemyndigelse paa mine Vegne vil indfinde sig den 31. Marts Kl. 11 i Bur Skole

for at tilse Gymnastikundervisningen i samtlige Klasser og eventuelt give fornøden Vejledning og Raad med Hensyn til Undervisningen m. m., det undlader jeg ikke tjenstligst at meddele til behagelig Underretning og videre fornøden Bekendtgørelse.

(Lærerne og Lærerinderne fra

Skoler bedes indbudte til at give Møde, og det vilde være ønskeligt, om en af de nærmest boende af dem vilde medtage en Klasse Børn.)

Dersom Sogneraadsmedlemmerne, særlig Sogneraadsformanden, have Lejlighed til sammen med Skolekommissionens Medlemmer at komme til Stede, ere de meget velkomne. Ved Forhandling om Gymnastikplads og Redskaber og muligt om Tilvejebringelse og Indrettelse af Gymnastikhus, vilde man navnlig sætte Pris paa, at de vare nærværende.

H. Chr. Sterlak

Bur Skole ca. 1924
Liggende forrest f.v.: ?, Helge Sand, Henry Brandt, ?
Siddende på jorden: ?, Betty Sørensen, Marie Nielsen, Thora Husted, ?, ?, Anna Christiansen, ?
3. række: Johanne Staunstrup, Anna Nielsen, ?, Sigrid Søe, Aase Sand, Marie Skov, Emma Brandt, ?, ?, Karen Søe, ?, Estrid Sand, Signe Tangsgaard, Gudrun Andersen, Gerda Andersen, Karla.
4. række: Nanna Jensen, Esther Ravnholt, Ellen Mølgaard Pedersen, ?, Viola, Søe, Gudrun Sørensen, Astrid Arbs, Jenny Ravnholt, Oda Brandt, ?, Anna Amstrup, Agnethe Brandt, Marie Hansen.
5. række: Frøken Maagaard, ?, ?, Kristian Husted, Knud Husted, Niels Gråkjær Pedersen, Kresten Tangsgaard, Aage Storm Nielsen, ?, Ingo Søe, Karl, Hansen, ?, førstelærer Peter Lykke.
6. række: Gråkjær Pedersen, ?, ?, ?, ?, Sigurd Sand, Ejner, ?, ?, ?, ?, ?.

Bur Skole, ca. 1937
Drenge f.v.: A. Husted, Kristian Dalgaard Jensen, Kresten Sandersen, Kaj Beck, Villy Poulsen, Verner Lauridsen, Johannes, Aksel Fjordside, Børge Kristensen, Niels, Martin Andersen, Peder Villadsen, Finn Arbs, Kjeldsen Sig, Henry, Bøje Fjordside.
Piger f.v.: Ingrid Mattz, Bitten Poulsen, Esther Lauridsen, Edith Lauridsen, Stinne Rendbæk, Marie, Inger Lassen, Agnes Andersen, Edith Bjerg, Stinne Sig, Vera Sandersen, Anna K. Jensen, Emma Kristensen, lærer Ringgaard.

Bur skole ca. 1938
Elever fra Bur Skole fotograferet foran lysthuset i haven hos førstelærer Peter Lykke.
Lærerinden er Kirstine Marie Østerby.

Bøger fra Fællesbørnebogsamlingen til Bur Skole d 12.2.47.

Rasmussen, Knud	I Bjørnejægernes og Aandemanernes Land
Askløv, Halvor	Københavner Kjæk Kjeld og Lars Landbo
Bech, Johannes	Nybyggerne paa Heden
" "	Da England blev dansk
Berg, Bengt	Arizona Charleys Dreng
Dahlsgaard, M.	Havets Krøniker
" "	En Skarnsknægt
Duurloo, E.	Polly fra Cirkus
Ewald, Jesper	Hansen & Søn
Ewald, Carl	Udvalgte Eventur Bd.1
Fetinghoff, R.	Børnene paa Sommerfjeldet
Jungersen, Kay	Kampen om Fort Prinsensteen
Køber, M.	Ole og den brasilianske Dolk
Kamp, Anna	Sanna og hendes Mor
Marryat, Fr.	Percival Keene
Snorrason, I.	Mik of Mille
Stender, A.	Skolekammerater
Stender, A.	Paa ret Køl
Unnerstad, E.	Muck
Westergaard, A. Chr.	Klit-Pers Sejr

22/2

olekort for landsbyordnede Skoler.

rtet udfyldes af Førstelæreren, henholdsvis Enelæreren i et af Januar Maaned. Hvor Ledelsen af For- og Pogeskoler underlagt Førstelæreren, opføres disse Skoler paa samme t som Hovedskolen. Ellers udfylder For- og Pogeskoler ligesom Bi- og Vinterskoler et selvstændigt Kort).

Indberetning for Aaret 1936.

Kortet maa ikke sammenfoldes.

Büür **Skole** Gording-Vemb-Büür **Kommune** Ringkøbing **Amt.**

(Til Skolen regnes de For- og Pogeskoler, der er underlagt Førstelærerens Ledelse. Kortet udfyldes af Førstelæreren. Andre For- og Pogeskoler samt Bi- og Vinterskoler faar et selvstændigt Skolekort).

Lærerpersonalet.	Stilling ved Skolen.	Fødselsaar og -dag.	Uddannelse. (Læ.-Eks., Dim.'s-aar, andre Eks., Aarskursus og andre Kursus).	Timetal S.	Timetal V.	Fag. Der opgives »alm. Fag« samt Timer i Gymn., Tegn., Sløjd, Haandarbejde og Sang).
P. A. J. Lykke.	Første=	14/10	Lærereksamen 1899.	36.	36.	Alm. Fag, samt 3 Timer
	lærer.	1876.				Gymnastik om Ugen om
						Vinteren, og om Sommeren
						2 Timer samt 2 Timers
						Boldspil.
Frü						2 Timers Sang, om Ugen.
K. M. M. Pedersen	Forskole=	27/6.	Forskolelærerindeeksamen	36.	36.	Samme Timetal som
Nielsen,	lærerinde.	1896.	1919.			ovenfor, samt 3 Timers
f. Gaderbye.						Haandgerning om Ugen
						om Sommeren.

Førstelæreren havde pligt til hvert år at udfylde et fortrykt skema om skolens forhold. Her følger et uddrag fra skemaerne.

1935

Elevtal: 85

Lærernes ugentlige timetal var 36 timer.

Børnene skulle selv anskaffe lærebøger til fagene.

Elevernes forsømmelser: på grund af sygdom 633 dage – anden lovlig grund 292 dage – uden lovlig grund 104 dage.

Der bliver spurgt om skolen havde radioapparat, lysbilledapparat, filmapparat. Til alle tre dele blev der svaret nej.

1948

Elevtal: 67

Skolens lokaler: 2 klasselokaler, 1 gymnastiksal, 1 sløjdlokale.

Legepladsen er 45x40 meter.

Der er ingen omklædningsrum eller brusebad, og der gives ingen undervisning i fri idræt.

Antal symaskiner: 1

Sprogundervisning: ingen

Førstelærer Christensen skriver i bemærkninger, at de sanitære forhold er meget dårlige.

1956

Elevtal: 48

Der er tre klasser i skolen, som stadig undervises efter Den Vestjyske Skoleordning. Til spørgsmålet, om der forefindes radioapparat, båndoptager og abonneres på skoleradioens hæfter, svares der nej. Der er dog blevet anskaffet en 16 mm filmgengiver, som kan vise stumfilm.

Skolen benytter ikke standardiserede standpunktsprøver.

Der findes et børnebibliotek, som hører under Vemb Skole. Biblioteket ledes af førstelæreren og kan ikke benyttes uden for skoletiden.

På skolen findes 1 symaskine til undervisning i håndarbejde, 1 fodbold og 1 håndbold til idrætstimerne.

Der svares ja til, at der drives skoleopsparing i Holstebro Sparekasse. Aktive sparere: 31

Bur Skole 1928-1935

Af Ingrid Madsen

Forældre: Marie og Anders Steffensen, Hedegaard

Da jeg begyndte i Bur Skole i 1928 var der ca. 110 elever på skolen. Vi havde én lærer og én lærerinde. Vi skulle kalde dem lærer Lykke og frøken Maagaard, og vi skulle sige De til dem og neje, når vi sagde godmorgen og farvel, og drengene skulle bukke. Lærer Lykke mente, at vi skulle lære at opføre os pænt.

Skolen

Skolen bestod af to klasseværelser med hver sin indgang, og der var to legepladser. Der var wc i gården. Toiletpapiret var gamle telefonbøger. Der var en pumpe med et kar under, hvor vi kunne vaske fingre og drikke vand.

I den ene ende af skolebygningen var der en lejlighed til førstelæreren med tilhørende have. I den anden ende var der en lille lejlighed til lærerinden. Der var også en gymnastiksal med bom, rib, plint, buk og rullemåtte. Vi havde ingen gymnastikdragter, men vi fik os da rørt. Det fik vi nu også i den timelange middagspause og i frikvarterne, for vi var næsten altid udenfor og spille bold osv.

Skolestuen blev opvarmet af en stor rund kakkelovn, hvor der blev fyret med træ og kul.

En kone, der boede i nærheden, gjorde rent på skolen. Hun havde en kedel varmt vand med, resten hentede hun ved pumpen.

Eleverne var delt i fire klasser. De mindste gik fire dage om ugen om sommeren fra 9 til 12 og to dage om vinteren. De store gik omvendt, to dage om sommeren fra 7 til 12 og fire dage om vinteren fra 9 til 16. Der var middagspause fra 12 til 13, så der var god tid til at spille bold. Frikvarterne var 15 minutter.

De første år gik vi til skole, det var først, når vi blev omkring 10 år, at vi fik en cykel; en gammel damecykel, hvor styr og sadel var skruet ned, så vi kunne nå pedalerne. Det skete også, at der blev sat klodser på pedalerne, hvis det kneb med at nå. I min barndom blev gummistøvler almindelige. De var meget nemmere at gå i end træsko.

Skoledagen begyndte med morgensang, og Lærer Lykke spillede violin til.

Der blev lagt stor vægt på, at vi lærte at læse, skrive og regne, for så kunne vi jo selv tilegne os stoffet. Vi havde også lidt engelsk, med streg under lidt.

De store piger havde håndgerning, der blev syet mange fine syposer, strikket grydelapper og dukketøj.

Hele min skoletid havde vi ikke kladdehæfter. Vi skrev og regnede på tavle med griffel. Tavlen blev tørret af med en fugtig klud. Vi havde desuden et pænt skrive-

hæfte, som vi skrev i med blæk. Der blev skrevet diktat, stile og regnestykker ind. Hæfterne blev på skolen og blev lagt frem til den årlige eksamen, hvor skolekommissionen og præsten hørte os læse og så skrivehæfterne.

Festdage

Eksamen var en festdag, vi havde vores fineste tøj på; men med 30 elever i klassen, var der ikke meget tid til hver elev.

Vi kom på udflugter. De små kom på en tur i nærheden. De store kom på en længere tur, for eksempel til Herning eller Esbjerg. Der var gratis transport med DSB én gang hver sommer. Det var en fest, når vi skulle af sted, udstyret med madpakker og penge til en is, sodavand eller en banan, ting vi ellers ikke fik.

Sidste dag før jul havde vi juletræ i skolestuen. Der blev læst julehistorier, og vi fik en pose hver med et æble, lidt slik og pebernødder.

Konfirmation og hvad så...

Vi cyklede til konfirmationsforberedelse i Vemb Præstegård til pastor Andersen. Vi gik sammen med børnene fra Vemb og Gørding.

Jeg blev konfirmeret i Gørding Kirke, da det er den største kirke.

Nogle elever var dygtige, men der var nogen i hver klasse, som næsten ingenting fik lært. Det var svært for dem, der ikke kunne læse, de blev nærmest overset, både i skolestuen og i legen i frikvartererne. De var dårligt stillede, når de blev sendt ud i verden som 14-årig efter konfirmationen. Vi var jo næsten alle bønderbørn. Nogle blev hjemme og arbejdede, men mange kom ud at tjene, måske hos en nabo. Man tænkte ikke så meget på, at det kunne være anderledes, og penge var der næsten ingen af. Der var kun et barn i Bur, der gik på mellem- og realskole.

Børnehuset »Krudttønden« blev en privat puljeinstitution med vuggestue og børnehave. Foto 2013.

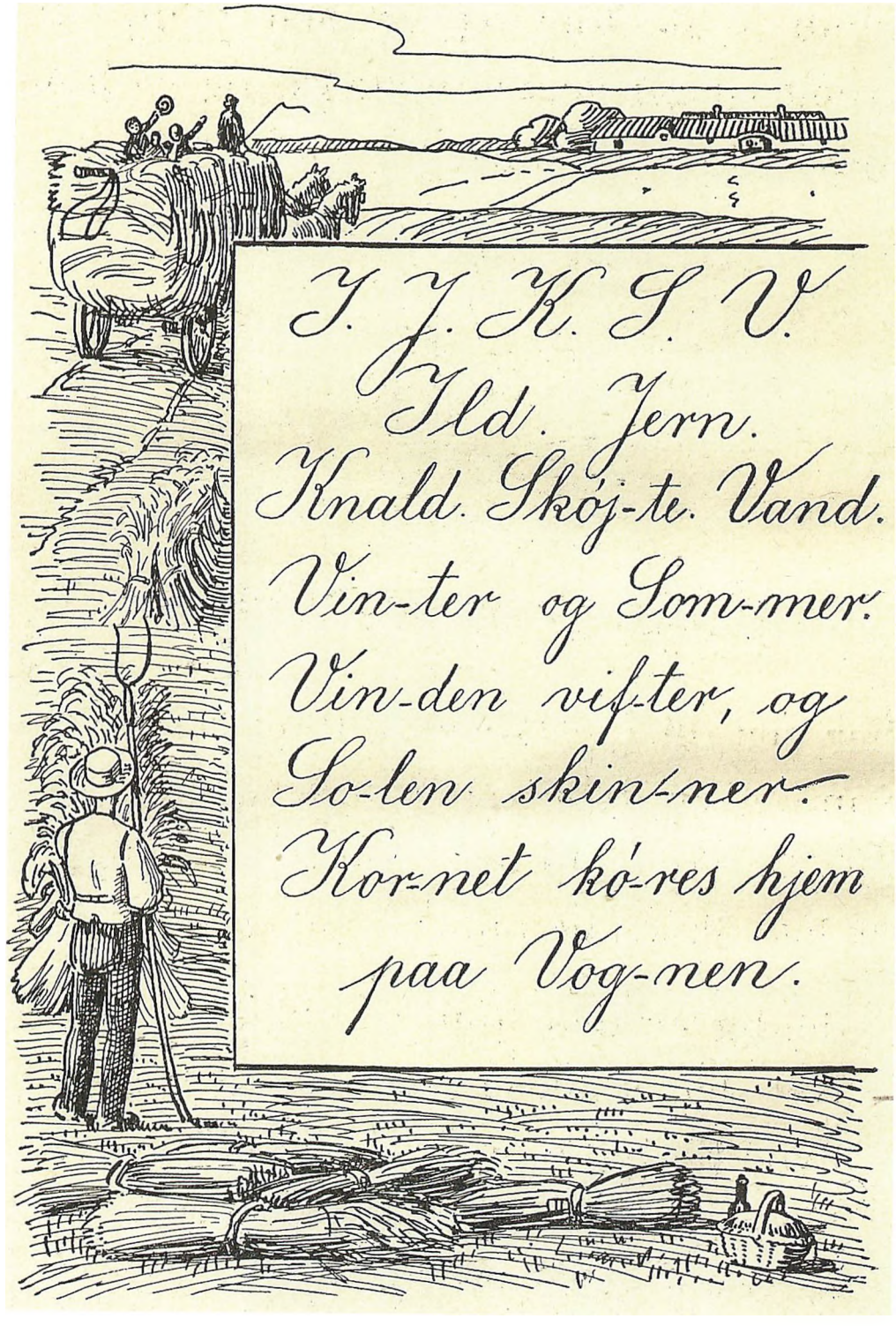
Y. J. K. S. V.
Ild. Jern.
Knald. Skøj-te. Vand.
Vin-ter og Som-mer.
Vin-den vif-ter, og
So-len skin-ner.
Kor-net kø-res hjem
paa Vog-nen.

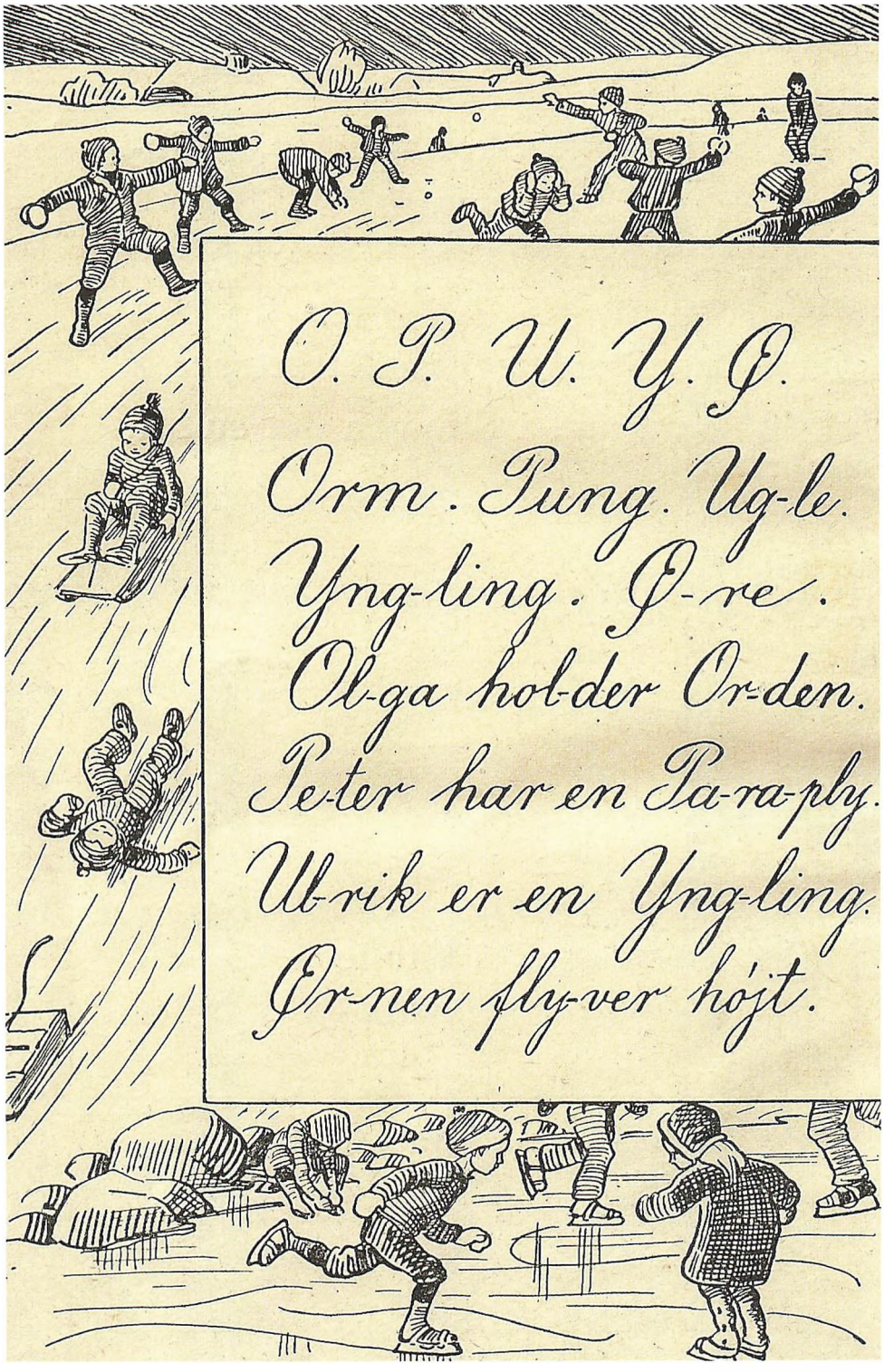
O. P. U. Y. Ø.
Orm. Pung. Ug-le.
Yng-ling. Ø-re.
Ol-ga hol-der Or-den.
Pe-ter har en Pa-ra-ply.
Ul-rik er en Yng-ling.
Ør-nen fly-ver højt.

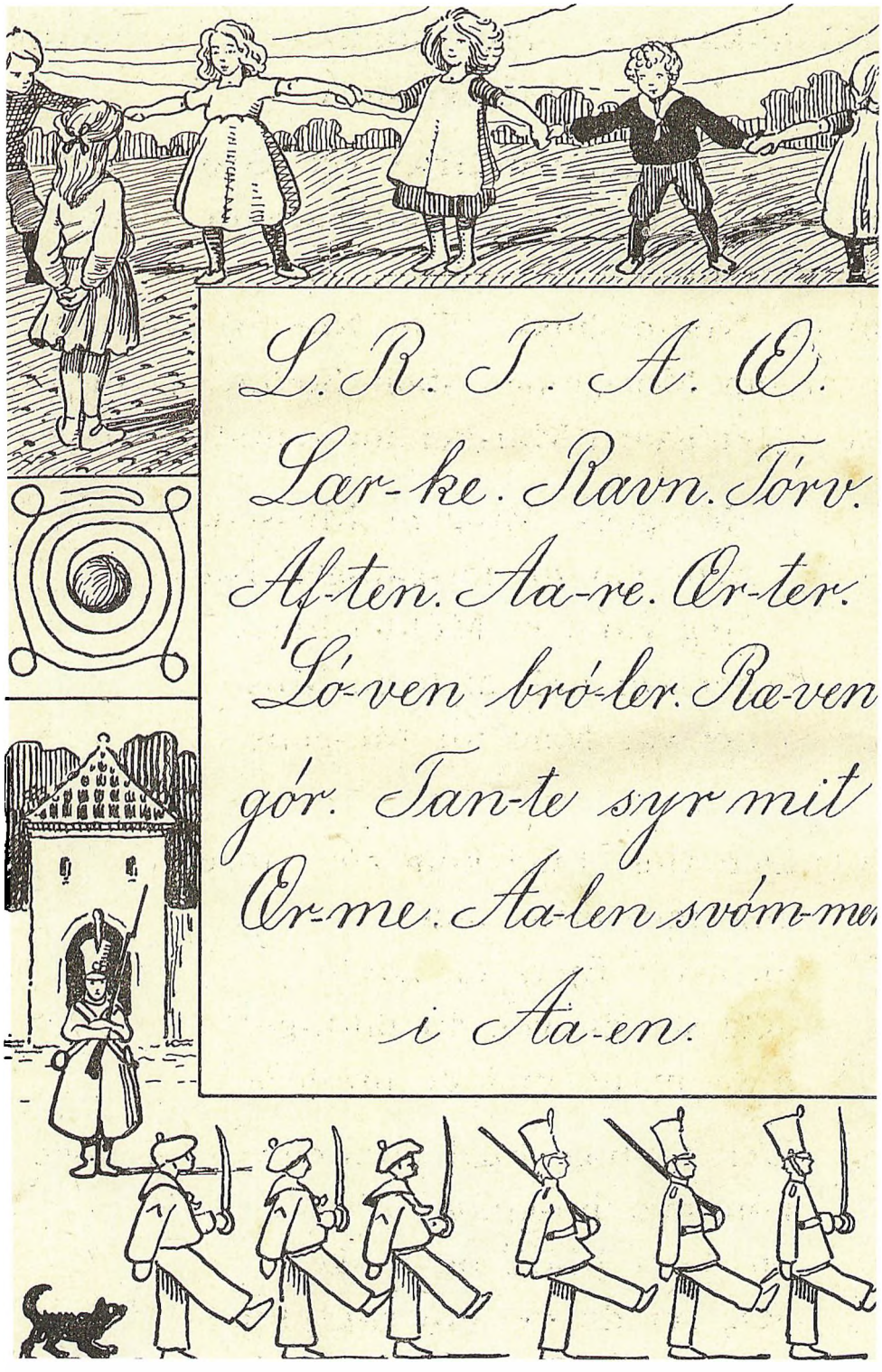
L. R. T. A. O.
Lar-ke. Ravn. Tórv.
Af-ten. Aa-re. Or-ter.
Ló-ven. bró-ler. Ra-ven
gór. Tan-te syr mit
Or-me. Aa-len svóm-me
i Aa-en.

Denne bog er en skolehistorisk tidsrejse om de 16 folkeskoler, der har været i den tidligere Ulfborg-Vemb Kommune samt Bøvling Klitskole. I 2014 er det kun skolerne i Staby, Ulfborg og Vemb, der stadig eksisterer.

Alle skoler beskrives med faktasider og erindringer om og af lærere og elever - erindringer som blandt meget andet handler om:

- eleven, der har været med til at stene en lærer væk
- skolegangen i de små hede- og klitskoler og i de større byskoler
- vilkårene under besættelsen
- skolesygeplejerskens virke
- 6. klasses tanker om den nye skolereform

Bogen indeholder desuden en kort gennemgang af skolelovgivningen og lærernes uddannelse.
Skolebogen er rigt illustreret med gamle og nye fotos.

